Rareș-Alexandru Văscan

Discursuri și practici de securitate în contextul migrației din Uniunea Europeană în perioada 2019-2021

Presa Universitară Clujeană

Rareș-Alexandru Văscan

Discursuri și practici de securitate în contextul migrației din Uniunea Europeană în perioada 2019-2021

Presa Universitară Clujeană

2024

Referenţi ştiinţifici:

Prof. univ. dr. Luminița Roșca

Conf. univ. dr. Claudiu Marian

ISBN 978-606-37-2200-4

Universitatea Babeş-Bolyai
Presa Universitară Clujeană
Director: Codruţa Săcelean
Str. Hasdeu nr. 51
400371 Cluj-Napoca, România
Tel./fax: (+40)-264-597.401
E-mail: editura@ubbcluj.ro
http://www.editura.ubbcluj.ro

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE

În contextul contemporan, caracterizat printr-o perioadă dificilă din perspectiva direcției și viitorului înspre care se îndreaptă Uniunea Europeană și clasa politică europeană, migrația din Europa și studierea acesteia, din perspectiva relațiilor internaționale au redevenit domenii de cercetare complexe și totodată, dinamice. Prezenta cercetarea se axează pe analizarea discursului oficial european despre migrație, refugiați și imigranți ilegali, vizând așadar, înțelegerea modului în care liderii europeni se poziționează la nivel discursiv și declarativ cu privire la aceștia, în contextul unui moment de criză pentru Uniunea Europeană. Prin intermediul analizei discursurilor oficiale, lucrarea își propune să evidențieze dinamica securitizării și desecuritizării migrație în perioada 2019-2021.

De asemenea, această cercetare își propune să ofere o perspectivă comprehensivă asupra relației complexe dintre migrație și securitate în contextul european contemporan. În lumina evenimentelor recente, nuanțate de criza refugiaților afghani din 2021 ajunși la granița externă a UE cu Belarus, criza refugiaților Ucraineni din 2022 și creșterea alarmantă a migrației ilegale dinspre statele din Nordul Africii spre Europa de Sud-Vest, dar și în contextul alegerilor europarlamentare din 2024 problema migrației, securității și a gestionării migrației neeficiente au redevenit teme centrale în discursul european naționalist și eurosceptic confirmând în acest sens, că această direcție de cercetare rămâne de o actualitate stringentă.

Publicarea tezei de doctorat vine în întâmpinarea necesității de a aduce în prim-plan importanța studierii migrației și discursurilor asociate acesteia în cadrul dezbaterilor politice din Uniunea Europeană. În acest sens, lucrare nu doar documentează evoluția discursului european despre migrație într-o perioadă crucială, dar și subliniază relevanța continuă a subiectului migrației în contextul securității europene. Prin urmare, această carte își propune să ofere o contribuție semnificativă la înțelegerea evoluției migrației internaționale din Uniunea Europeană și a discursului european despre una dintre cele mai importante provocări și amenințări cu care se confruntă Uniunea Europeană în prezent.

În anul 2024, Europa se confruntă din nou cu provocări majore în domeniul migrației, iar analiza discursului oficial european din perioada 2019-2021 poate devine în acest context, un instrument de înțelegere a evoluției și tendințelor actuale. Deși unii specialiști au afirmat că migrația cunoscută sub denumirea de criza refugiaților din 2015 a fost gestionată și soluționată, realitatea actuală demonstrează că migrația din Europa a revenit în atenția publică.

În același timp, anul 2024 marchează un moment crucial în calendarul politic european, o perioadă în care temele migrației și securității domină dezbaterile și campaniile electorale. Liderii cu o orientare naționalistă își intensifică retorica împotriva solidarității față de refugiați și imigranți, și asupra gestionării migrației de către instituțiile europene, încercând să capitalizeze pe anxietățile legate de securitatea națională și identitatea culturală.

Astfel, cercetarea propusă nu doar documentează evoluția discursului european despre migrație într-o perioadă anterioară, ci oferă instrumente utile pentru înțelegerea și interpretarea discursurilor

actuale. Prin analiza detaliată a practicilor discursive utilizate de liderii europeni consider că, lucrarea contribuie la descoperirea strategiilor politice și a implicațiilor acestora în actuala gestionare a fenomenului migrației din Uniunea Europeană.

INTRODUCERE

În perioada contemporană, agenda de securitate europeană cuprinde un spectru larg de amenințări și chestiuni etichetate ca fiind probleme, care nu fac parte din categoria amenințărilor tradiționale. În studiile din domeniul relațiilor internaționale este evidențiat în acest sens, că odată cu sfârșitul Războiului Rece și cu dispariția bipolarității de pe scena internațională mondială, statul nu mai este considerat a fi actorul principal și totodată, obiectul principal de referință în analizele de securitate. În concordanță cu afirmația anterioară, literatura de specialitate din domeniul studiilor de securitate ne prezintă prin abordările neorealiste și constructiviste dezvoltate de cercetători precum Barry Buzan, Ole Waever și Jaap de Wild că amenințările nonconvenționale devin mai relevante și tot mai prezente în perioada de după anii 1989. Așadar, provocările tradiționale, evidențiate de realiști precum Hans Morgenthau sau Arnold Wolfers, care vizau exclusiv securitatea statutului sunt înlocuite de amenințările contemporane, încadrate de cercetătorii Școlii de la Copenhaga, în categoria amenințărilor *non-militare.*[1]

Noua agendă de securitate propusă de literatura de specialitate din domeniul studiilor de securitate și implicit Agenda de securitate a Uniunii Europene identifică pe lângă amenințările tradiționale asociate cu conflictele militare și amenințări la adresa securității societale, economice, politice și de mediu; identificate prin problemele cauzate de schimbările produse inclusiv de pe scena internațională. Problemele actuale, clasificate ca fiind amenințări la adresa securității europene sunt reprezentate de: migrație și implicațiile sale asupra societăților și economiei din țara de destinație; crizele economice și fluctuațiile economice înregistrate în anumite zone; gestionarea resurselor naturale necesare în susținerea vieții; fenomenele climatice, poluare și încălzirea globală, dar și de instabilitatea politică și propagarea unor curente politice extremiste la nivel comunitar.

În contextul apariției fenomenului de globalizare și a implicațiilor pe care acesta l-a creat prin desființarea barierelor spațiale, într-un sens peiorativ, dar și prin desființarea *granițelor existente* în perioada Războiului Rece, migrația a devenit un proces de mobilitate tot mai des întâlnit și care a cunoscut o serie de transformări și forme și care dacă este necontrolată sau nereglementată în funcție de amploarea sa, ajunge să fie considerată la nivel de leadership comunitar sau la nivel național ca fiind o problemă de securitate și o sursă principală de insecuritate.

Migrația internațională caracterizată sub forma unui fenomen complex, din perspectiva factorilor care o generează și în același timp, privită prin lupa unui proces dinamic, care fluctuează și este amplificat de un anumit context creează implicații directe asupra securității și societăților de destinație. În acest cadru, apare indiscutabil o relație de interdependentă între migrație și securitate, care se manifestă multidimensional și presupune o abordare comprehensivă din partea decidenților politici, responsabili la nivel european cu oferirea unui cadru eficient de gestionare a fenomenului.

Migrația din Uniunea Europeană începută în anul 2015, etichetată de clasa politică și mass media europeană *criza refugiaților din 2015*, a readus în discuție pe agenda de securitatea europeană, probleme precum refugiații, migrația ilegală și integrarea acestora în statele membre. Fenomenul de migrație

---

[1]Vezi subcapitolul „*Evoluția conceptului de securitate în domeniul relațiilor internaționale*" din prezenta lucrare.

declanșat în anii anteriori, dar care a s-a materializat într-o formă mai amplă începând cu anul 2015 a readus în discursurile liderilor politici europeni și pe agendele de securitate din statele membre relația dintre migrație și securitate, privită prin prisma identității în principal.

Criza refugiaților din anul 2015, un fenomen care a îmbinat atât migrația forțată din zone de conflict și instabilitate politică, cât și migrația ilegală din state din zona Orientului Mijlociu și Nordul Africii a fost percepută datorită amplorii sale o amenințare la adresa securității Uniunii Europene (sub forma unui fenomen necontrolat care afectează securitatea frontierelor) și o insecuritate la adresa securității societale, în statele membre (sub forma unei amenințări la adresa identității europene). Acest fenomen a fost mediatizat și prezentat la nivelul Uniunii Europene sub forma unor fluxuri masive de refugiați și imigranți (ilegali), care încercau să intre pe teritoriul statelor membre și să traverseze granițele interne cu scopul de a ajunge în statele vestice. Imaginile cu refugiații și migranții ilegali îmbarcați în largul Mării Mediteraneene sau aflați la granițele statelor aflate în Spațiul Schengen au devenit în scurt timp teme centrale în discursurile liderilor europeni, care au început să utilizeze migrația, refugiații și imigranții în relațiile de putere, ca problemă de securitate sau criză umanitară.

Migrația și securitatea aflate într-o relație de inter-conectivitate, au favorizat de-a lungul timpului sau cel puțin în ultimele două decenii apariția unor procese de securitizare a migrației, realizate prin intermediul discursurilor. Observăm în literatura de specialitate a domeniului studiilor de securitate că problemele de cercetare asupra migrației, refugiaților și imigranților legali sau ilegali, au devenit una dintre cele mai importante teme abordate, în raport cu securitatea europeană și politicile de securitate. Raportându-ne la perioada actuală și la evenimentele care includ migrația în Uniunea Europeană, vom observa că atât pentru clasa politică cât și pentru cercetători aceasta constituie un subiect de interes, deoarece reprezintă unul dintre principalele puncte de pe agenda europeană de securitate. Mai mult decât atât, în ultimii 8 ani Uniunea Europeană s-a confruntat cu trei evenimente majore încadrate la nivel de criză a refugiaților și identificate ca fiind probleme existențiale pentru Uniunea Europeană (criza refugiaților sirieni și africani din 2015, criza refugiaților afghani din 2021 și criza refugiaților ucraineni din 2022). Procesul de securitizare a migrației, prin intermediul actului discursiv și prin derularea de politici restrictive în domeniul migrației și azilului fiind realizat în urma unor catalogări a migrației ca fenomen care favorizează propagarea terorismului în UE, criminalitatea organizată sau care amenință bunăstarea cetățenilor europeni și identitatea europeană.

Raportându-ne la situația creată în Uniunea Europeană de această criză a migrației, la nivelul discursurilor politice oficiale s-au evidențiat încă de la începutul manifestării acestui fenomen, prin utilizarea narațiunilor și a unor declarații interpretative, diferite etichetări ale migrației, refugiaților și imigranților ca fiind principalele surse ale problemelor din Uniunea Europeană.

Unul dintre principalele motive care au stat la baza alegerii acestei teme de cercetare a fost noutatea acestui subiect care a luat amploare în anul 2015 și care s-a desfășurat continuu până în prezent, însă la nivel din ce în ce mai scăzut. Un factor important în alegerea studierii migrației din perspectiva unei amenințări a fost recurența utilizării subiectului pe parcursul mai multor ani. Criza refugiaților era un subiect principal abordat atât în domeniul mass-media, cât și în mediul politic, însă prezentat mai mult din perspectivă negativă, fiind etichetat ca o problemă, atât pentru societățile de destinație cât și pentru securitatea Uniunii Europene.

Un alt factor important care motivează alegerea acestei teme de cercetare a constat în identificarea unor lacune în cercetările existente asupra securitizării migrației crizei refugiaților, majoritatea cercetărilor bazându-se doar pe supoziții și prezentând doar anumite pasaje scoase din anumite declarații de presă, ceea ce din punct de vedere metodologic descalificau cercetarea. Mai mult decât atât, consultând cercetările din domeniul migrației și din cel al studiilor de securitate cu privire la securitizarea migrației, am identificat că majoritatea lucrărilor se raportează la perioada 2015-2018 și nu surprind o imagine în ansamblu care să analizeze un corpus mai larg de discursuri.

Titlul lucrării *„Discursuri și practici de securitate în contextul migrației din Uniunea Europeană în perioada 2019-2021”* delimitează subiectul și perioada temporală, încadrând într-un mod clar cercetarea în tema studiului migrației prin utilizarea bazei teoretice asupra securității. Accentul lucrării este pus pe practicile discursive utilizate de liderii europeni ai instituțiilor și statelor membre în discursurile despre migrație, refugiați și imigranții ilegali și, implicit, pe modul în care se poziționează aceștia cu privire la subiectul principal, migrația din Uniunea Europeană.

Prezenta cercetare își propune să prezinte atât din perspectivă teoretică cât și într-un mod practic și aplicat modul în care migrația internațională este considerată ca fiind o amenințare la adresa securității europene, împreună cu implicațiile pe care aceasta le generează la nivel discursiv. Scopul lucrării de față este reprezentat de demonstrarea faptului că migrația începută în anul 2015 prin evenimentul crizei refugiaților din Orientul Mijlociu și Nordul Africii și care a continuat până în perioada actuală (într-o continuă scădere) a fost catalogată și percepută și în perioada anilor 2019-2021 ca o amenințare la adresa securității europene și la adresa securității societale, de către liderii europeni.

În vederea realizării acestui scop principal și pentru o mai bună înțelegere a modul în care criza refugiaților din 2015 a fost caracterizată o amenințare la adresa securității, am realizat în cel de-al doilea capitol o analiză calitativă a documentelor oficiale oferite de instituțiile Uniunii Europene, prin care ne-am propus să cuprindem atât modul de desfășurare al migrației forțate și ilegale din Uniunea Europeană, cât și cadrul de politici implementat de Uniunea Europeană pentru a gestiona această criză a migrației.

Pornind de la această analiză calitativă care a reprezentat și contextul prezentei cercetări, am apelat la o analiză de discurs aplicată asupra unui corpus de nouăsprezece discursuri oficiale susținute în perioada 2019-2021 de liderii oficiali ai instituțiilor Uniunii Europene și de cinci lideri de state membre (România, Ungaria, Polonia și Germania), prin care am urmărit modul în care se raportează aceștia la migrație, imigranți și refugiați. Raportarea realizată prin intermediul discursurilor permițându-ne la finalul lucrării să observăm dacă liderii europeni susțin inițiativele realizate de Uniunea Europeană cu privire la gestionarea migrației, printr-un proces de desecuritizare sau dacă aceștia realizează un proces de securitizare prin discursurile susținute.

Prezenta lucrare pornește de la ipoteza de cercetare conform căreia fenomenul de migrație „criza refugiaților din 2015” prin amplitudinea sa, împreună cu modul de gestionare propus de instituțiile Uniunii Europene au produs o divizare la nivel discursiv în rândul liderilor oficiali ai Uniunii Europene în perioada 2019-2021. Lucrarea argumentează prin intermediul celor două analize realizate, una generală asupra contextului (realizată asupra situației din anul 2015) și una particulară, asupra discursurilor liderilor, că migrația din Uniunea Europeană cuprinzând atât migrația ilegală cât și cea forțată, împreună cu gestionarea deficitară din primul an (2015) și cu implementarea unui set de politici asumate la nivel oficial prin Agenda Europeană privind Migrația, care includeau un set de norme unitare

pentru toate statele (cotele obligatorii) au creat un val de critici la nivelul discursurilor. Mai mult decât atât, prin intermediul discursurilor aceasta a fost încadrată la nivel de amenințare, pentru stabilitatea societăților și la adresa identității creștine europene. În acest sens, s-au evidențiat o serie de state europene care s-au opus aplicării politicilor derulate de Uniunea Europeană și chiar mai mult au adoptat o serie de discursuri cu tente populiste și naționaliste de respingere a imigranților și refugiaților.

Obiectivele propuse de această lucrare pot fi clasificate în două categorii, teoretice și practice. La nivel teoretic ne propunem să oferim o clarificare a conceptelor de securitate și migrație, ca mai apoi să oferim într-o perspectivă constructivistă ceea ce semnifică construcția socială și modul în care se realizează ea în raport cu analiza de discurs, conform literaturii de specialitate. În ceea ce privește partea practică și totodată, partea de originalitate a lucrării prin analiza de discurs critică, îmbinată cu o analiză socio-comunicațională ne propunem să identificăm care sunt principalele tipuri de discurs utilizate de liderii europeni și să evidențiem ulterior prin intermediul unei grile de analiză cum se raportează aceștia, prin temele principale utilizate în discursurile oficiale, la migrația din Uniunea Europeană, în perioada 2019-2021. Evidențierea și identificarea temelor principale a discursurilor, împreună cu încadrarea într-o anumită tipologie discursivă (persuasivă, seductivă, informativă sau acțională) ne permite să identificăm ulterior, în partea finală a lucrării dacă aceștia au realizat un proces de securitizare sau desecuritizare.

Cu scopul de a justifica alegerea cadrului teoretic al acestei lucrări, analiza de discurs va oferi și indica o serie de teme și argumente, care vor fi interpretare în secțiunea finală prin intermediul teoriei securitizării și desecuritizării, enunțate de cercetătorul Ole Waever. În urma acestei interpretări reușind să concluzionăm modul în care se raportează liderii europeni la migrație (refugiați, migranți și imigranți) și cum percep migrația din Uniunea Europeană în perioada 2019-2021.

Reprezentând o cercetare care abordează o temă destul de actuală, migrația din Uniunea Europeană și care a redevenit de actualizate în ultimul an, odată cu apariția unei noi crize a refugiaților ucraineni din 2022, lucrarea noastră îmbină două domenii conexe relațiile internaționale și studiile asupra discursului, prin intermediul unei abordări multifațetate și trans disciplinare focusate pe evidențierea cauzelor și actorilor implicați în evenimentul crizei refugiaților din Uniunea Europeană, împreună cu identificarea discursurilor și temelor utilizate de liderii europeni în discursul oficial despre migrație, în perioada dintre anii 2019-2021.

Prin acestă lucrare îmi propun să contribui la creșterea interesului acordat acestei metode de analiză asupra procesului de securitizare a migrației, și să ofer prin intermediul unei analize transparente modul în care liderii europeni din mai multe state membre și instituții ale Uniunii Europene se poziționează cu privire la migrație și criza refugiaților în perioada 2019-2021.

Mai mult decât atât, consider că această cercetare poate contribui la dezvoltarea cadrului teoretic a securității, prin oferirea de soluții la dilemele existente asupra conceptului *ambiguu* al securității și a modului în care acesta se află într-o relație de inter conectivitate cu migrația. În acest sens, prin intermediul acestui studiu îmi propun să îmbogățesc și totodată să clarific anumite elemente ce țin de cadrul teoretic al securității, oferind în acest sens o evoluție conceptuală și un exemplu practic de aplicare a teoriilor securității asupra unor discursuri din perioada actuală.

CAP. 1. SECURITATEA ÎNTRE TEORIE ȘI PRACTICĂ: CONCEPTUALIZAREA SECURITĂȚII, ABORDĂRI TEORETICE ȘI ȘCOLI DE GÂNDIRE

Securitatea definită într-un sens general și comun acceptat de teoreticienii din domeniile relațiilor internaționale și studiilor de securitate este percepută a fi un sentiment de siguranță, care se manifestă în situațiile lipsite de amenințări. Privită din perspectivă etimologică, acest cuvânt provine de la latinescul *securitas, -atis* și semnifică „*adăpostirea de orice pericol*” sau „*sentiment de siguranță datorat convingerii când nu există pericol*”[2].

Raportându-ne la multitudinea lucrărilor teoretice din mediul academic și la diferitele teorii și abordări prin care conceptul de securitate este explicat și definit, observăm că securitatea reprezintă unul dintre subiectele centrale ale studiilor relațiilor internaționale. Datorită multiplelor semnificații pe care securitatea le-a cunoscut de-a lungul anilor, a fost considerată a fi un *concept contestat*, care a generat multe dezbateri în rândul cercetătorilor cu privire la obiectul de referință[3], practicile de securitate și actorii implicați. Teoreticieni precum Barry Buzan sau Ole Weaver, contestă caracterul conceptual al securității oferit de tradiționaliști, deoarece nu există posibilitatea definirii într-un mod neutru și comun acceptat, ea fiind interpretată în funcție de actori și direct influențată de contextul politic, social și istoric, în care este utilizată. Spre exemplu, abordarea tradiționalistă asupra securității se axează pe amenințările militare și cele ce țin de securitatea națională, în comparație cu abordările critice care se concentrează mai mult pe amenințările economice și sociale.

Conceptul de securitate este unul complex, din perspectiva definirii sale și multidimensional, dacă ne referim la nivelele securității: națională, internațională și individuală. Pe parcursul secolului al - XX - lea și în secolul al – XXI – lea conceptul de securitate a fost abordat în cadrul mai multor discipline precum filosofie, istorie, științe politice, sociologie și relații internaționale. În termeni generali, securitatea tratează starea de protecție a individului, statului sau colectivității, față de amenințările de natură externă sau internă. Amenințări la adresa acestora pot fi de natură politică, economică, societală, culturală sau ecologică, în timp ce măsurile de prevenție împotriva acestora pot fi de natură preventivă sau reactivă, utilizându-se mijloace specifice, cum ar fi armamentul, diplomația, legislația sau măsurile de securitate națională.

În perioada Războiul Rece, securitatea era definită de teoreticienii relațiilor internaționale într-o perspectivă tradiționalistă, cu ajutorul conceptelor de securitate națională și putere. Prin urmare, pentru realiști securitatea însemna „*prevenirea sau eliminarea amenințărilor la adresa integrității politice și teritoriale a națiunii*”[4], fiind centrată pe armată, stat și prevenirea amenințărilor militare externe. Limitele

---

[2]Micul dicționar academic, Ed. A – II – A, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Ed. Univers Enciclopedic, 2010, disponibil online: https://dexonline.ro/definitie/securitate/definitii, accesat în data de 10.03.23.

[3]Sintagma „*obiectul de referință*” este utilizată conform accepțiunii teoreticienilor Școlii de la Copenhaga, semnificând „*lucrurile care se consideră a fi amenințate existențial și care au pretenția legitimă de a supraviețui*” *vezi* Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea: un nou cadru de analiză,* Cluj-Napoca, Ed. CA Publishing, 2010, p. 60.

[4]Hans Morgenthau, *op.cit.,* p. 446.

abordării tradiționaliste (realiste) a securității la amenințările militare și nucleare au creat nemulțumiri în rândul teoreticienilor neo-realiști, constructiviști și post-constructiviști, care au extins domeniul de aplicabilitate a studiilor de securitate, incluzând pe noua agendă de securitate și amenințări non-militare.

Odată cu sfârșitul Războiul Rece și cu desființarea Uniunii Sovietice, amenințările militare la adresa securității naționale și internaționale, concretizate prin conflicte armate și proliferarea armelor nucleare nu mai reprezentau un pericol principal, real și iminent. Acest context, împreună cu eșecul interpretării tradiționaliste a conceptului de securitate au schimbat într-un mod semnificativ abordarea securității. Noua abordare a securității, a fost realizată de teoreticianul Barry Buzan în lucrarea „*People, States and fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*". Prin această abordare neo-realistă, teoreticianul a inclus pe noua agendă de securitate și probleme de securitate economică, societală și de mediu, propunând în acest sens o nouă abordare în funcție de actori și obiectul de referință.

Fenomenul globalizării, a accentuat apariția de noi provocări și amenințări la adresa securității internaționale, care au pus în discuție înțelesul și modalitățile de abordare a acestui concept. Astfel, globalizarea a creat o interdependență economică, politică și culturală între state și între regiuni, amplificând în acest sens riscurile de instabilitate și de insecuritate, prin creșterea gradului de incertitudine și de imprevizibilitate a evenimentelor la nivel global.[5] În plus, ea a generat probleme globale, precum schimbările climatice, terorismul internațional, migrația sau proliferarea armelor de distrugere în masă, care necesită o abordare exhaustivă a securității. Un alt aspect important al securității în contextul globalizării este despre inter conectivitatea dintre amenințările interne și cele externe și implicit despre necesitatea de a aborda securitatea într-un mod comprehensiv și multidimensional. Astfel, problemele de securitate la nivel intern pot avea efecte directe sau indirecte asupra securității la nivel global, iar soluțiile pentru aceste probleme trebuie să aibă în vedere nu doar aspectele militare, ci și cele economice, sociale, culturale sau ecologice[6]

Prin urmare, în contextul extinderii fenomenului de globalizare (care a favorizat apariția de noi provocări și amenințări la adresa securității internaționale, naționale și individuale) și a extinderii domeniului studiilor de securitate în perioada Războiului Rece, obiectivul acestui capitol este de a trece în revistă literatura de specialitate și de a prezenta evoluția și reconceptualizarea securității, pornind de la abordarea tradiționalistă, definită de principalii teoreticieni ai realismului, în termeni de securitate națională, până la securitatea individuală, securitatea societală și practicile securității discursive, evidențiate prin termenii securitizare și desecuritizare.

În prima parte a capitolului vom oferi o perspectivă generală a conceptului de securitate, analizând semnificațiile atribuite securității de principalele paradigme ale relațiilor internaționale, în perioada secolului al XX-lea, ca în final să ne concentrăm pe noua abordare a securității propusă de teoreticienii Școlii de la Copenhaga și pe practicile de securitate dezvoltate de aceștia, cu scopul de a înțelege „*cadrul de analiză*" al relației de interdependență creat între securitate și migrație.

---

[5]Barry Buzan, *Security: A new framework for analysis*, Ed. L. Rienner Publishers, 1998, p. 203.
[6]Barry Buzan, *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-cold war era*. 2nd ed., Ed. L. Rienner, 1991, p. 198.

Pornind de la ideea conform căreia securitatea reprezintă un construct social, iar actorii împreună cu dimensiuni și sectoare se află într-o relație de inter conectivitate, interesul nostru este reprezentat de prezentarea noului cadru conceptual al securității, care include atât noile amenințări apărute în perioada contemporană, cât și practicile de securitate, toate acestea realizate cu scopul de a răspunde la următoarele întrebări: *Ce este securitatea? Care sunt noile amenințări ale securității, conform reprezentanților Școlii de la Copenhaga? Cum este definită securitatea sub forma unui „act discursiv”?*

1.1. Evoluția conceptului de securitate în domeniul relațiilor internaționale

În acest subcapitol vom analiza modul în care evoluează definirea conceptului de securitate, pe parcursul secolului al XX- lea, prin prisma conceptualizării oferite de paradigmele realiste, idealiste, liberale, constructiviste și poststructuraliste. Conceptul de securitate sub forma *lipsei amenințării* cu privire la un obiect de referință a cunoscut pe parcursul secolului al – XX – lea mai multe interpretări oferite de diverși teoreticieni aparținători ai paradigmelor relațiilor internaționale. Acest concept central al relațiilor internaționale și al domeniului de studii strategice a fost interpretat la început, într-o perspectivă realistă, cu înțelesul de pace.[7] Această interpretare realistă definea securitatea, în raport cu amenințarea militară la adresa statului. Însă, odată cu extinderea ideii de securitate , realizată în contextul sfârșitului Războiului Rece și a recunoașterii științifice a amenințărilor non-militare, securitatea a fost înțeleasă în termeni simpli ca absență a amenințărilor cu privire la un anumit sector (politic, militar, economic, societal, de mediu) și prin *cooperare* în vederea obținerii securității. Această tranziție a sensurilor termenului de securitate o vom prezenta prin prisma conceptualizării oferite de principalele paradigme și școli de gândire a domeniului de securitate.

Securitatea a fost definită în mod tradițional printr-o abordare realistă care se concentrează pe securitatea statului, în care statul este considerat, atât ca obiect de referință, cât și ca element central și dominant al sistemului internațional. Abordarea aceasta a fost introdusă în sistemul internațional după cel de-al Doilea Război Mondial, fiind considerată explicația principală a termenului până la finalul Războiului Rece.

În concepția tradițională securitatea este produsul unui construct realist, fiind sinonimă cu securitatea națională și interesul național, evidențiind în acest sens că politica de securitate reprezintă principalul interes.[8] Privită ca securitatea statului sau sub formă de interes național, securitatea era înțeleasă ca fiind protecția teritoriului, cetățenilor și resurselor, împotriva amenințărilor militare, de regulă externe.

În concordanță cu cele afirmate anterior și teoreticianul Hans Morgenthau a evidențiat ideea centrală a abordării realiste, conform căreia securitatea statului este esențială pentru supraviețuire, în cadrul sistemului internațional. În lucrarea „*Politics among Nations: the Struggle for Power and peace*” acesta argumentează că pentru „protejarea securității, statele trebuie să se concentreze pe întreținerea și

---

[7]Johan Galtung, „Violence, Peace, and Peace Research” , în *Journal of Peace Research*,Volume 1, 1975, pp. 109-134.
[8]Arnold Wolfers, „National Security’ as an Ambiguous Symbol.” în *Political Science Quarterly*, Vol. 67, nr. 4, 1952, pp. 481–502. Disponibil online: în *JSTOR*, https://doi.org/10.2307/2145138, accesat în 26.03.2023.

consolidarea puterii, inclusiv prin utilizarea forței militare"[9], subliniind în acest sens importanța forței militare și a intereselor naționale în obținerea protecției securității naționale.

Tot într-o perspectivă realistă și tradiționalistă, însă cu ajutorul teoriei securității ofensive și prin intermediul „*dilemei de securitate*"[10] a definit securitatea John Mearsheimer. Acesta a argumentat că puterea militară și creșterea capacităților armate reprezintă elementele centrale pentru asigurarea securității statelor, în contextul în care sistemul internațional este unul anarhic, iar statele încearcă să obțină superioritatea militară.[11] În concordanță cu teoria enunțată de teoreticianul realist, natura anarhică a sistemului internațional poate amenința securitatea oricărui stat care nu-și dezvoltă capacitățile militare, devenind în acest mod vulnerabil din punct de vedere teritorial și din perspectiva suveranității.

Potrivit lui Kenneth Waltz, unul dintre principalii teoreticieni neorealiști care au dezvoltat și extins abordarea tradiționalistă a securității, sistemul internațional era caracterizat ca fiind un sistem anarhic în care statele sunt principalii actori, ceea ce implică faptul că, statele sunt motivate să își protejeze interesele și să se asigure împotriva amenințărilor generate de alte state. De asemenea, Kenneth Waltz a subliniat că puterea militară este principalul mijloc prin care statele își protejează securitatea și își obțin interesele. Mai mult decât atât, teoreticianul a susținut că menținerea securității și evitarea amenințărilor la adresa statului se află în strânsă legătură cu puterea militară și politică pe care statul o are în cadrul sistemului internațional, referindu-se la imaginea capabilităților și menținerea unui *echilibru de putere*[12].[13]

După cum putem observa, toate aceste abordări realiste și neorealiste ale securității au definit conceptul de securitate, având ca obiect de referință statul, raportându-se în principal, dar limitat la puterea militară și utilizarea forței sau puterii de tip hard, ca mijloc de obținere și protecție a securității statului, în detrimentul altor dimensiuni, precum securitatea economică, societală sau de mediu.

Cu toate că această perspectivă asupra securității a fost una dominantă în domeniul relațiilor internaționale în perioada Războiului Rece, aceasta a fost criticată de unii teoreticieni constructiviști și post-structuraliști deoarece era limitată la securitatea militară și pentru că ignoră alte amenințări la adresa securității, precum conflictele etnice, terorismul sau criminalitatea transfrontalieră. În plus, criticii realismului au argumentat că o astfel de abordare se concentrează într-un mod excesiv pe securitatea statului și nu acordă suficientă importanță securității umane sau a altor actori din sistemul internațional. Astfel, în ultimele decenii, au apărut abordări alternative în studiul securității internaționale, care au extins analizarea conceptului de securitate printr-o abordare sectorială a securității care să includă și

---

[9]Hans Morgenthau, *op. cit.,*pp. 3-18.

[10]„... situația în care eforturile unui stat de a-și spori securitatea reprezintă o amenințare la adresa altor state, cele din urmă luând măsuri pentru a se proteja, aceste măsuri amenințând, la rândul lor, primul stat." Unul dintre cele mai relevante exemple în acest sens este reprezentat de cursa înarmării din perioada Războiului Rece, *Vezi* Paul Robinson, Dicționar de securitate internațională, trad. Monica Neamț, Cluj, Napoca: CA Publishing, 2010, p. 77.

[11]John Mearsheimer, *op. cit.,* p. 11.

[12]„Un fenomen specific relațiilor internaționale în care niciun stat sau grup dintr-o regiune nu posedă suficientă putere pentru a domina sau forța un alt stat sau grup să-i urmeze voința[....] Situația în care un stat dobândește mai multă putere, iar restul statelor vor forma o opoziție pentru a restabili echilibrul." *Vezi* Paul Robinson, Dicționar de securitate internațională, trad. Monica Neamț, Cluj, Napoca: CA Publishing, 2010, p. 82.

[13]Kenneth Waltz, *Theory of International Politics*, New York, Ed. McGraw-Hill, 1979, pp. 88-109.

amenințările non-militare și tot odată prin introducerea unui nou mod de analizare a securității în funcție de cele trei dimensiuni: individuală (umană), națională și internațională.

Paradigma idealistă a domeniului relațiilor internaționale care include abordările, teoriile și ideile enunțate în principal de teoreticienii școlii liberale evaluează securitatea prin conceptul de pace, considerând în acest fel războiul, ca principala amenințare a securității naționale și implicit internaționale. Așadar, idealiștii argumentează că eliminarea problemelor din sistemului internațional și obținerea unui sentiment de securitate se poate realiza doar în momentul în care pacea este instaurată. Unul dintre elementele de noutate introduse de viziunea liberalistă constă în accentuarea necesității introducerii actorilor non-statali, precum organizațiile internaționale, alături de obiectul de referință realist, statul în sistemul de securitate internațional.[14] În concepția idealist-liberală, securitatea se realizează prin intermediul cooperării actorilor, statali și non-statali, în domenii precum cele: politice, economice, sociale, strategice, și culturale. În conformitatea cu viziunea acestora, securitatea poate fi asigurată și în aceeași măsură obținută prin democratizare și respectarea normelor dreptului internațional.

Conform paradigmei constructiviste, securitatea este considerată un concept social construit, influențat de interacțiunile sociale dintre state și actori. Teoria constructivistă argumentează că securitate variază în timp, în funcție de context, de identitate și de interesele actorilor. În fapt, perspectiva constructivistă asupra securității pornește de la premisa că identitatea și interesele statelor sunt produse sociale, rezultate din interacțiunile statelor, iar interacțiunile sunt influențate și modelate de norme și valori.

Viziunea constructivistă evidențiază că securitatea poate fi definită sub forma unui concept dinamic, fiind influențat în mod direct de schimbările din societate și de contextul sistemului internațional, în funcție de amenințările construite social, care variază în funcție de context și percepții. Conform acestei idei, Alexander Wendt argumentează că „*amenințările nu sunt percepute într-un mod independent, deoarece ceea ce constituie o amenințarea depinde de contextul social în care este percepută*”.[15]

Mai mult decât atât, teoreticienii constructiviști susțin că înțelegerea conceptului de securitate se realizează prin analizarea proceselor de negociere și interacțiune socială dintre state, argumentând că identitatea națională și interesele statelor sunt construite și transformate de aceste procese, în funcție de contextul social.

Principalul aspect nou adus de paradigma constructivistă, care îmbogățește literatura de specialitate și domeniul analizei securității și a studiilor de securitate, este constituit de accentul asupra importanței proceselor de construcție socială, interacțiunea actorilor și identitatea, în definirea amenințărilor și implicit a politicilor de securitate. Noua abordare evidențiază că securitatea nu este privită ca un concept static, ci mai degrabă ca un concept aflat mereu într-o continuă reinterpretare, în funcție de evoluțiile sociale și culturale.

---

[14]Vasile Conacu, „Identificarea contemporană a termenului de securitate”, în *Moldoscopie,* nr. 1, 2015, p. 166.
[15]Alexander Wendt, „Anarchy is what state make of it: the social construction of power politics”, in *International organization*, 46(2), p. 394.

Paradigma poststructuralistă conceptualizează securitatea, după modelul constructivist, într-un mod critic la adresa concepției realiste a studiilor de securitate care se concentrează într-un mod limitat, doar pe stat, ca obiect principal de referință. Conform lui David Campbell, *„securitatea este o practică discursivă care este strâns legată de relațiile de putere”*[16] și care operează prin cunoaștere, fiind considerată un concept de reglementare și control al indivizilor și grupurilor.[17] Abordarea structuralistă, dezvoltată în a doua jumătate a secolului al - XX- lea, evidențiază ideea că securitatea nu este o stare obiectivă, ci mai degrabă ea reprezintă o practică care se concretizează prin *limbaj și putere*, fiind influențată de contextul internațional și de interpretarea atribuită. Din această cauză, putem considera că securitatea nu poate fi definită corespunzător în termeni obiectivi și comuni acceptați deoarece are un caracter subiectiv și interpretabil.

Noua abordare a conceptului de securitate a fost oferită de teoreticienii Școlii de la Copenhaga, care sunt recunoscuți în literatura de specialitate ca principalii adepți și cei mai importanți autori ai extinderii analizei conceptului și studiilor de securitate. Noua perspectivă introdusă de Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap de Wilde, a fost dezvoltată dintr-o perspectivă constructivistă și a presupus completarea paradigmei realiste, redefinind în acest sens securitatea într-un mod extins, în care să răspundă necesităților perioadei post Războiului Rece.

Exponenții Școlii de Copenhaga oferă un nou spectru de înțelegere asupra securității care presupune introducerea de noi elemente și practici de securitate, precum securitizarea și desecuritizarea, amenințărilor non-militare, realizate de actorii sociali. Perspectiva propusă de acești reprezentanți stabilește o serie de probleme contemporane pe care le analizează din diferite perspective clasificate în baza nivelelor (individual, național, internațional, regional și global) și totodată în funcție de sectoarele de analiză (militar, politic, economic, societal și de mediu), și de identitățile actorilor internaționali (statul, actori non-statali, organizații internaționale și organizații transnaționale).[18]

Lucrarea „*People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-cold war era*” realizată de Barry Buzan în anul 1981 și actualizată în anul 1991, a constituit un punct de plecare pentru noua abordare a studiilor de securitate, care după afirmațiile gânditorilor Școlii de Copenhaga se cercetează prin intermediul unei strânse legături a relației dintre amenințări, riscuri și vulnerabilități, evidențiind că principalul factor de asigurare a securității este reprezentat de desprinderea de amenințare.[19]

Același autor susține că înțelegerea securității se realizează prin identificarea modului în care actorii reacționează la diferența dintre amenințările existente și vulnerabilitățile reale, fiind necesară corelația acestora pentru evaluarea securității într-o anumită situație, care pornește de la ideea că sistemul internațional este unul anarhic, iar actorii influențează într-un mod direct starea de securitate și implicit de insecuritate.

[16]David Campbell, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1992, p. 9.
[17]Michel Foucault, *The History of Sexuality*, Vol. 1, New York, Vintage Books, pp. 92-93.
[18]Vasile Conacu, *op.cit.*, p. 170.
[19]Barry Buzan, *People, states and fear... ,* p. 128.

Potrivit teoreticienilor Barry Buzan, Ole Weaver, Jaap de Wilde, reconceptualizarea studiilor de securitate a reprezentat o necesitate. Factorul primordial a fost constituit de dezbaterea creată între școlile realiste și liberale, asupra ajungerii la un consens a unei definiri atotcuprinzătoare a conceptului de securitate. Obsesiile militare și nucleare contemporane Războiului Rece au fost un factor decisiv în dezbaterea „*extindere*” versus „*restrânger*e”, evidențiind limitele cercetărilor în domeniile studiilor de securitate.[20]

Lucrarea asupra studiilor de securitate „*Securitatea: un nou cadru de analiză*”, reprezintă, într-o manieră subiectivă, renașterea analizei conceptuale a securității. Teoreticienii Școlii de la Copenhaga abordează securitatea într-o perspectivă constructivistă și totodată, critică la adresa abordării tradiționale, lărgind sfera obiectelor de referință. Reconceptualizarea securității introduce în acest sens, o nouă metodă de analiză care cuprinde toate cele 5 sectoare: militar, politic, societal, economic și de mediu, și care se concentrează pe identificarea amenințărilor, localizarea și evaluarea măsurilor de securizare.[21]

După cum se poate observa din abordările diverse ale paradigmelor enunțate în cadrul acestui subcapitol literatura de specialitate din domeniul securității poate fi considerată a fi vastă, complexă și totodată destul de ambiguă, deoarece conceptul de securitate nu a fost definit într-un sens clar și comun acceptat.

În acest sens, considerăm necesară aprofundarea domeniului securității și a lucrărilor prezentate de adepții Școlii de la Copenhaga asupra conceptului de securitate pentru a identifica într-un sens real *Ce este securitatea?*, în demersul nostru de a descoperi și înțelege relația dintre securitate și migrație, și modul în care migrația este percepută ca fiind o amenințare.

1.2. Clasificarea securității: nivelele de analiză a securității

Importanța lucrărilor lui Barry Buzan se bazează atât pe necesitatea dezbaterii problemelor de securitate cât și pe faptul că a existat un gol în literatura de specialitate, referitor la securitate. Conceptul de „*securitate*” reprezintă punctul central de analiză a lui Barry Buzan în numeroasele sale contribuții din domeniu. În acest sens, pentru a reuși să identificăm care sunt principalele nivele de analiză a conceptului de securitate vom utiliza lucrarea „*People, states and fear*” (1991), în care Barry Buzan propune, într-un mod neorealist, „*analizarea securității într-un cadru mai larg*”[22], care să cuprindă conceptele sub forma unui *puzzle* care include nivelele de securitate: individual, național(stat), internațional. Fiind o lucrare științifică care necesită o cunoaștere aprofundată a problematicilor științelor politice, pentru a putea fi dezbătută, putem să adresăm prin această clasificare următoarea întrebare: *Lucrarea oferă o mai bună înțelegere a conceptului de securitate?*

Conceptele de securitate individuală, națională și internațională nu pot fi abordate în mod separat deoarece sunt legate într-un mod complex unul de altul, sub forma unei rețele de informații, rețea în care

---

[20]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea: un nou cadru...*, p. 14.
[21]Alexandra Sarcinschi, „Elemente noi în studiul securității naționale și internaționale”, Ed. Universității Naționale de Apărare București, anul 2005, p. 11.
[22]Barry Buzan, *People, states and fear...,* p. 20.

fiecare concept trebuie înțeles și tratat în mod individual pentru a putea vedea cum se afectează unul pe celălalt și ce schimbări aduce în întreaga rețea. Această metodă de analiză a securității de tipul micro/macro reprezintă necesitatea aprofundării acestor concepte complexe și interdependente, pentru a putea obține o mai bună clarificare a ideii, denumită de Barry Buzan „*problemă de securitate*”.[23] În continuare, pentru o înțelegere mai bună vom oferi o clasificare a conceptelor de securitate umană (nivel individual), securitate națională și securitate internațională, conform modelului de analiză propus de teoreticianul Barry Buzan.

1.2.1. Securitatea individuală (umană)

Conceptul securității umane reiese și se concretizează din studiile concentrate pe securitatea statului. Acest concept se concentrează asupra scopului protecției individului, incluzând atât amenințările realiste, tradiționale (militare), cât și cele non-militare. Securitatea individului este într-o strânsă concordanță cu originea mediului în care acesta trăiește și prinde contur prin presiunile de ordin social, economic și politic. În perioada post Războiului Rece, securitatea umană a fost dezvoltată și cercetată într-o perspectivă extinsă care a inclus pe lângă securitatea militară, economică, politică, societală și de mediu și alte dimensiuni esențiale siguranței omului precum, securitatea alimentară și securitatea sănătății .

Securitatea individuală a fost definită într-un mod clar de Secretarul General al *Națiunilor Unite,* Kofi Annan: *„în sensul său cel mai larg, care cuprinde mult mai mult decât absența conflictului. Acesta cuprinde drepturile omului, buna guvernare, accesul la educație și asistență medicală și asigurarea faptului că fiecare individ are oportunități și alegeri pentru a-și îndeplini potențialul. Fiecare pas în această direcție este, de asemenea, un pas către reducerea sărăciei, realizarea creșterii economice și prevenirea conflictelor. Libertatea față de dorință, libertatea față de frică și libertatea generațiilor viitoare de a moșteni un mediu natural sănătos – reprezintă blocurile de construcție interdependente ale securității umane și, prin urmare, naționale”.*[24] Viziunea susținută de Kofi Annan asupra securității umane, promovează și protejează drepturile și libertățile fundamentale ale omului și oferă o perspectivă prin care se realizează un transfer al securității, centrată pe dezvoltarea umană.

În fapt, securitatea individului acoperă toate nevoile umane și poate fi înțeleasă în termeni simpliști prin siguranța oamenilor împotriva amenințărilor, servind drept bază tuturor formelor și categoriilor de securitate. Hubert Don relevă în lucrarea sa, importanța acestui concept prin următoarea afirmație: „*În esență securitatea umană înseamnă siguranța oamenilor împotriva violenței și amenințării non-violente. Este o condiție de a fi caracterizat de libertatea de amenințare omniprezentă la adresa drepturilor oamenilor, a capacității acestora sau chiar și a vieții lor. Este un mod alternativ de a vedea lumea luând oameni ca punct de referință mai degrabă, decât concentrarea exclusivă asupra*

---

[23]Barry Buzan, *People, states and fear...,* p. 8.

[24]Rezoluția 66/290 adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 10 septembrie 2012, apud „Human Security: An approach and methodology for business contributions to peace and sustainable development” în *United Nations at LSE*, accesat în 20.03.2023, valabil online: https://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/project-docs/un-at-lse/LSE-IDEAS-Human-Security-Background.pdf .

securității teritoriului sau guvernului. La fel ca celelalte concepte de securitate – națională, economică și alimentară – este totul despre protecție ”.[25]

Conform lui Barry Buzan, securitatea umană regăsită în alte lucrări ca securitate individuală, implică valori precum: sănătate, statut, libertate și „bunăstare”, pe care indivizii încearcă să le protejeze si să le asigure. Aceste valori, împreună cu amenințările la adresa persoanelor sunt încadrate de cercetător în cadrul altor lucrări în dimensiunea securității societale.[26]

Amenințările identificate de autor, pot fi clasificate la rândul lor, în mai multe categorii, în funcție de natura și originea lor. Principalele amenințări au fost clasificate în 4 categorii: amenințări violente, amenințări non-violente, amenințări la adresa libertăților civile și amenințări la adresa mediului înconjurător – care includ fenomene precum schimbările climatice, poluarea sau degradarea biodiversității și care au un impact semnificativ asupra bunăstării și implicit, sănătății indivizilor. [27]

Pornind de la considerentul că securitatea umană sau individuală este interdependentă de securitatea națională, iar amenințarea siguranței cetățenilor implică într-un mod automat și amenințarea siguranței statului, în următoarea secțiune vom defini termenul de securitate națională.

1.2.2. Securitatea națională

Securitatea națională este un termen care descrie capacitatea unui stat de a-și proteja cetățenii, teritoriul și interesele împotriva amenințărilor interne și externe. Aceasta include o gamă largă de aspecte, de la securitatea militară și a frontierelor la securitatea economică, energetică, alimentară și a mediului.

Conceptul de securitate națională a evoluat de-a lungul timpului, fiind influențat de schimbările politice și de securitate ale lumii în care trăim. În 1947, Doctrina Truman[28] a fost emisă ca răspuns la amenințarea comunistă din Europa și a definit securitatea națională ca o preocupare pentru SUA. De asemenea, a evidențiat nevoia de a ajuta țările să rămână independente și să mențină securitatea lor.

În anii 1950 și 1960, teoreticieni precum Bernard Brodie, Thomas Schelling și Herman Kahn au dezvoltat teoria războiului nuclear și au introdus conceptul de *descurajare*. Aceasta a fost o idee importantă în dezvoltarea politicii de securitate națională a SUA în timpul Războiului Rece, în care Statele Unite au folosit amenințarea de a lansa un atac nuclear împotriva Uniunii Sovietice ca mijloc de descurajare a acestora de a lansa un atac similar.[29]

---

[25]Don Hubert, „Human Security: Safety for People in a Changing World”, în *Paper presented at a regional conference on The Management of African Security in the 21st Century*, NIIA, Lagos, 1999, p. 3.
[26]Barry Buzan, „New pattern of Global Security in Twenty-First Century” în *Internațional Affair*s, pp. 431-451.
[27]Barry Buzan, *People, states and fear...*, pp.19-20.
[28]Doctrina Truman reprezenta politica externă adoptată de Statele Unite ale Americii, în perioada mandatului președintelui Harry Truman (1947) și care avea ca obiectiv principal stoparea extinderii comunismului în cadrul sistemului internațional. Aceasta a reprezentat o schimbare semnificativă a politicii externe, realizându-se în acest sens o tranziție de la izolaționism, la implicare globală prin sprijinul economic și militar acordat statelor care se confruntau cu amenințări din parte statelor comuniste. Doctrina Truman era considerată o „*politică de prevenție*” a răspândirii comunismului și un instrument de menținere a stabilității în anumite regiuni *vezi* Encyclopedia Britannica, „Truman Doctrine”, disponibil online: https://www.britannica.com/event/Truman-Doctrine, accesată în 12.04.23.
[29]Adam Lowther, Jan Kallberg, „Nuclear deterrence in a second Obama term” în *World Defence Systems*, 2013, pp. 1-3.

În anii 1970 și 1980, conceptul de securitate națională a început să se extindă în alte domenii, cum ar fi securitatea economică și a energiei. Politicile naționale de securitate devenind în acest sens, mai complexe, implicând o gamă mai largă de actori, precum: companiile private și organizațiile non-guvernamentale.[30]

În prezent, securitatea națională este definită în mod diferit în diferite țări și de diferiți actori. De exemplu, în SUA, *Departamentul de Securitate Națională* este responsabil pentru protejarea țării împotriva amenințărilor interne și externe. În Europa, securitatea națională este mai concentrată pe amenințările teroriste și pe securitatea frontierelor, iar în Asia de Est, amenințările din partea vecinilor puternici au o pondere mai mare.[31]

Conceptul de securitate națională a evoluat și a primit o serie de noi sensuri și perspective de interpretare. De exemplu, în anii 1990, Barry Buzan privea securitatea națională prin prisma conceptului de securitate umană, care se referă la protejarea indivizilor și a comunităților împotriva amenințărilor la adresa vieții, libertății și prosperității lor.[32]

Securitatea națională este consideră un concept complex care se referă, în primul rând la capacitatea unui stat de a se proteja împotriva amenințărilor interne și externe care pot afecta stabilitatea, integritatea și suveranitatea sa. Aceste amenințări pot fi de natură politică, economică, socială, militară sau ecologică și pot avea consecințe grave pentru securitatea națională a unui stat și pentru bunăstarea cetățenilor săi.

Acest concept a evoluat de-a lungul timpului și a fost influențat de schimbările politice și sociale din lume. În perioada postbelică, în special după cel de-al Doilea Război Mondial, securitatea națională a fost definită în principal în termeni militari și strategici. În această perioadă, amenințările la adresa securității naționale erau considerate a fi reprezentate de războiul nuclear și de alte amenințări militare.[33]

Cu toate acestea, odată cu trecerea timpului, conceptul de securitate națională a evoluat și a devenit mai complex. În prezent, securitatea națională se referă la protejarea intereselor naționale într-un context mai larg, care include nu numai amenințările militare, ci și amenințările economice, politice, sociale, ecologice și cibernetice. Astfel, securitatea națională este percepută o abordare holistică[34] care implică protejarea cetățenilor, a infrastructurii critice, a resurselor naturale și a altor interese strategice.[35]

---

[30]Robert Powell, „Nuclear deterrence theory, nuclear proliferation, and national missile defense", în *International Security*, 2003, pp. 86-118.

[31]Cristina Ramirez, Gail Rioux, „Advancing Curricula Development for Homeland Security Education through a Survey of DHS Personnel", în *Journal of Homeland Security Education*, Vol. 1, Nr. 1, 2012, pp. 6-24.

[32]Barry Buzan, „Rethinking Security after the Cold War", în *Cooperation and Conflict*, Vol. 32, Nr. 1, 1997, pp. 5–28, disponibil online: *JSTOR*, http://www.jstor.org/stable/45084375. Accesat în 30.03.2023.

[33]Melvyn Leffler, „National security", în *The Journal of American History*, Vol. 77, Nr. 1, 1990, pp. 143–152. Disponibil online: *JSTOR*, https://doi.org/10.2307/2078646.

[34]Construcția semantică „*abordare holistică*" este utilizată în acest capitol sub forma unei teorii care se concentrează pe înțelegerea securității, ca un întreg, format din mai multe părți/subcategorii mas, care se influențează într-un mod direct. Această sintagmă este utilizată în acord cu definirea holismului oferită de Jan Smuts în lucrarea *Holism and Evolution,* Macmillan, New York, 1926.

[35]Franklin Kramer, et. al., *Cyberpower and National Security*, University of Nebraska Press, 2009.

Amenințările la adresa securității naționale au fost abordate din mai multe perspective, ceea ce rezultă că, în literatura de specialitate există mai multe clasificări. Romm Joseph prezintă în lucrarea sa principalele amenințări la adresa securității naționale, considerându-le diverse și clasificându-le prin:

1. Amenințări militare - Acestea pot include atacuri teroriste, agresiune militară din partea altor state, proliferarea armelor nucleare și chimice, conflicte interne și conflicte regionale.
2. Amenințări economice - Acestea includ spionajul industrial, furtul de proprietate intelectuală, concurența neloială, embargourile comerciale, crizele financiare și dezechilibrele comerciale.
3. Amenințări cibernetice - Acestea includ atacurile cibernetice asupra infrastructurii critice, spionajul cibernetic, furtul de date și dezinformarea online.
4. Amenințări politice și sociale - Acestea includ instabilitatea politică, tulburările civile, instabilitatea economică, corupția și extremismul politic sau religios.
5. Amenințări ecologice - Acestea includ schimbările climatice, dezastrele naturale, poluarea și defrișările.[36]

Prin prisma amenințările enumerate anterior observăm că literatura de specialitate abordează securitatea națională sub forma unui concept vital pentru protejarea intereselor unui stat și pentru bunăstarea cetățenilor săi.

Acest concept a evoluat de-a lungul timpului în funcție de schimbările din lumea politică și de securitate. De exemplu, în timpul Războiului Rece, securitatea națională era definită în mare parte prin prisma amenințării sovietice și a blocului comunist. În timp ce, după căderea Zidului Berlinului și a Uniunii Sovietice, amenințarea teroristă și instabilitatea din regiuni precum Orientul Mijlociu au devenit subiecte majore de îngrijorare pentru statele occidentale.

O clasificare contemporană asupra securității naționale identifică o serie de amenințări la adresa statului și națiunii, printre care se regăsesc:

1. Amenințările teroriste: Acestea includ atacurile teroriste cu bombă, asasinatele, atacurile cibernetice și alte acțiuni violente ale grupărilor teroriste.
2. Infracționalitatea transfrontalieră: Aceasta include traficul de droguri, traficul de ființe umane, traficul de arme, pirateria maritimă și alte activități ilegale care se întind dincolo de granițele naționale.
3. Conflictul internațional: Războaiele și conflictele dintre state sunt o amenințare la adresa securității naționale, deoarece acestea pot duce la distrugeri masive, migrație forțată și instabilitate politică.
4. Dezastre naturale și crize de mediu: Acestea includ dezastrele naturale, precum cutremurele, inundațiile, furtunile și seceta, precum și crizele de mediu, precum poluarea și schimbările climatice.

[36]Joseph Romm, *Defining national security: the nonmilitary aspects*, Council on Foreign Relations, 1993.

5. Amenințări cibernetice: Acestea includ atacurile cibernetice, spionajul cibernetic și alte activități care își propun să compromită infrastructura critică și să fure informații confidențiale.[37]

Consultând literatura de specialitate din domeniul relațiilor internaționale observăm că definiția securității naționale poate varia în funcție de contextul și perspectiva din care este analizată. În general, securitatea națională poate fi definită ca fiind protejarea și promovarea intereselor și valorilor fundamentale ale unui stat, precum integritatea teritorială, suveranitatea, libertatea și prosperitatea cetățenilor săi, prin prevenirea și gestionarea amenințărilor interne și externe.

Există mai multe surse care au definit securitatea națională în mod diferit de-a lungul timpului. De exemplu, George F. Kennan, un diplomat și analist de politică externă american, a definit securitatea națională ca fiind „*capacitatea de a continua să trăiești într-un mediu amenințător și concurențial*”[38]. În această definiție, securitatea națională nu este limitată doar la amenințările militare, ci include și aspecte economice, politice și sociale.

Alți teoreticieni, precum Barry Buzan și Ole Weaver, au propus o abordare mai largă și mai multidimensională a securității naționale. Ei consideră că amenințările la adresa securității naționale pot fi diverse și pot include, de exemplu, schimbările climatice, sărăcia și instabilitatea economică sau problemele legate de securitatea energetică. Acești autori au dezvoltat conceptul de securitate umană, care pune accentul pe protejarea individului și a comunității în fața amenințărilor la adresa securității.[39]

În ceea ce privește definiția oficială, în Statele Unite ale Americii, securitatea națională este definită prin Legea securității naționale din 1947 ca fiind „*o stare de protecție a națiunii și a cetățenilor săi împotriva amenințărilor la adresa lor, fie ele din partea unor forțe ostile sau din cauza unor neajunsuri și deficiențe interne*”[40]. De asemenea, aceeași lege prevede că securitatea națională trebuie să vizeze și promovarea unui climat internațional favorabil păcii și securității mondiale.

În acest sens, observăm că există multiple definiții ale securității naționale, care variază în funcție de contextul și perspectiva din care este abordată. Aceasta poate fi definită ca fiind protejarea și promovarea intereselor și valorilor fundamentale ale unui stat, precum integritatea teritorială, suveranitatea, libertatea și prosperitatea cetățenilor săi, prin prevenirea și gestionarea amenințărilor interne și externe.

1.2.3. Securitatea internațională

Securitatea internațională se referă la abilitatea statelor de a-și proteja interesele, suveranitatea și integritatea teritorială împotriva amenințărilor interne sau externe, precum și de a menține pacea și

[37]Carl Richard Neu, Charles Wolf, *The Economic Dimensions of National Security*, Santa Monica, Ed. Rand, 1994.
[38]George Kennan, „Diplomacy without diplomats”, în *Foreign Affairs,* Council on Foreign Relations, Vol. 76, Nr. 5, 1997, p. 198.
[39]Ole Waever, „Identity, integration and security: Solving the sovereignty puzzle in EU studies”, în *Journal of international affairs*, 1995, pp. 389-431.
[40]Milagro Ramirez, *US Foreign Policy Consequences: The 1947 National Security Act in the Context of Central America*, Los Angeles, University of California, 2020.

stabilitatea în relațiile lor internaționale. Aceasta poate fi realizată prin cooperare, colaborare și dialog între statele implicate, în special în perioada de după sfârșitul Războiului Rece și în contextul globalizării.

Evoluția securității internaționale din perioada modernă poate fi împărțită în două mari perioade. În perioada Războiului Rece, amenințările se concentrau în principal asupra riscului de război nuclear, conflictelor ideologice între statele socialiste și cele capitaliste, precum și asupra amenințării terorismului internațional.

După căderea Zidului Berlinului în 1989 și în special după atacurile teroriste din 11 septembrie 2001, securitatea internațională a trecut printr-o transformare radicală. Amenințările actuale se concentrează mai mult asupra terorismului internațional, conflictelor regionale, proliferării armelor de distrugere în masă, schimbărilor climatice și migrației forțate.

Pentru abordarea acestor amenințări, statele sunt obligate să colaboreze și să coopereze în cadrul organizațiilor internaționale, precum Națiunile Unite, Organizația Tratatului Atlanticului de Nord (NATO) și Uniunea Europeană (UE), dar și prin cooperare bilaterală între state. În contextul globalizării, cooperarea și dialogul sunt cu atât mai importante, deoarece problemele de securitate internațională au devenit mai complexe și mai interconectate. Prin cooperare și colaborare, statele pot împărtăși informații, resurse și expertiză, pot elabora politici și acțiuni comune pentru a aborda amenințările la adresa securității internaționale. În plus, dialogul și negocierile pot ajuta la prevenirea conflictelor și la rezolvarea disputelor, menținând pacea și stabilitatea în relațiile internaționale.

Securitatea internațională se referă la încercarea de a menține pacea și stabilitatea la nivel global prin prevenirea sau abordarea amenințărilor la adresa securității unui stat sau a comunității internaționale în ansamblu. Aceasta poate fi realizată prin cooperare, inclusiv prin instituirea de acorduri internaționale și prin implicarea mai multor state și organizații într-un efort comun. Conceptul de securitate internațională a evoluat de-a lungul timpului și a fost influențat de contextul politic și social al epocii. În perioada postbelică a Războiului Rece, securitatea internațională era definită în principal în termeni militari și de amenințare nucleară, iar accentul a fost pus pe competiția dintre puterile globale. Odată cu creșterea globalizării și cu schimbările geopolitice, securitatea internațională a început să fie abordată în termeni mai largi, acoperind probleme precum securitatea economică, securitatea mediului și securitatea cibernetică.[41]

Printre principalii teoreticieni care au abordat subiectul securității internaționale se regăsesc: Barry Buzan, Ole Wæver și David Baldwin. În lucrarea sa „*People, States, and Fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*”, Buzan argumentează că amenințările la adresa securității nu sunt limitate la amenințările militare, ci pot fi și economice, politice sau societale. De asemenea, el subliniază importanța analizării relațiilor dintre state și a impactului interdependenței asupra securității internaționale.[42]

În cadrul articolele cercetătorului Ole Wæver care tratează abordarea securității sectoriale, autorul sugerează că securitatea internațională poate fi abordată prin analiza diferitelor sectoare, cum ar

[41]Karin Fierke, *Critical approaches to international security*, Second Edition, Malden, Ed. Polity Press, 2015.
[42]Barry Buzan, *People, states & fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*, ECPR Press, 2008.

fi securitatea militară, securitatea economică și securitatea societală.[43] Într-un articol intitulat *„The Concept of Security”,* David Baldwin argumenteze că conceptul de securitate internațională nu ar trebui să fie limitat la amenințările imediate și clare, ci ar trebui să includă și amenințările potențiale, precum schimbările climatice sau riscul de sărăcie.[44]

Principalele amenințări la adresa securității internaționale sunt în continuă schimbare în funcție de contextul politic și social global. În prezent, unele dintre cele mai importante clasificări conține amenințări precum:

1. Terorismul - atacurile teroriste pot avea un impact semnificativ asupra securității internaționale, prin generarea de frică și panică în rândul populației, destabilizarea regiunilor și provocarea de conflicte interstatale.
2. Conflictul armat - conflictul armat între două sau mai multe state poate duce la perturbări majore ale securității internaționale, prin creșterea tensiunilor, provocarea de migrații forțate, distrugerea infrastructurii și pierderea de vieți omenești.
3. Amenințările cibernetice - atacurile cibernetice pot avea un impact semnificativ asupra securității internaționale prin compromiterea infrastructurii critice (cum ar fi rețelele de energie și apă), furtul de informații sensibile și destabilizarea instituțiilor statului.
4. Armele nucleare și proliferarea nucleară - proliferarea armelor nucleare poate duce la destabilizarea regiunilor și creșterea riscului de escaladare a conflictelor armate.
5. Schimbările climatice - schimbările climatice pot afecta securitatea internațională prin generarea de migrații forțate, creșterea tensiunilor între state pentru controlul resurselor naturale și creșterea riscului de conflicte regionale.
6. Criminalitatea transnațională - traficul de droguri, de persoane și alte forme de criminalitate transnațională pot destabiliza regiunile și afecta securitatea internațională prin corupție, sprijinirea grupurilor teroriste și subminarea instituțiilor statului.[45]

Cu scopul de a gestiona într-un mod eficient aceste amenințări la adresa securității internaționale, este necesară o abordare coordonată și cooperativă între state, organizații internaționale și alți actori relevanți. Această cooperare poate fi realizată prin intermediul tratatelor internaționale, acordurilor bilaterale sau multilaterale, precum și prin intermediul organizațiilor internaționale, cum ar fi Organizația Națiunilor Unite.

În urma acestei clasificări realizate asupra celor trei nivele principale ale conceptului de securitatea, după modelul propus de Barry Buzan putem să afirmăm că securitatea individuală, securitatea națională și securitatea internațională sunt trei nivele ale securității care sunt interdependente, strâns legate între ele și care se influențează reciproc. În contextul globalizării, amenințările la adresa securității naționale, în general sunt generate de evenimente din afara granițelor sale, iar amenințările la adresa securității internaționale pot fi generate de acțiuni interne ale statelor sau grupurilor de interese,

---

[43]Ole Waever, „Securitizing sectors? reply to Eriksson”, în *Cooperation and conflict*, Vol. 34, Nr. 3, 1999, pp. 334-340.
[44]David Baldwin, „The concept of security”, în *Review of international studies*, Vol. 23, nr.1, 1997, pp. 5-26.
[45]Gabe Mythen, Sandra Walklate, „Terrorism, risk and international security: The perils of asking „what if?"”, în *Security dialogue*, Vol. 39, Nr. 2/3, 2008, pp. 221-242.

toate acestea afectând într-un mod direct securitatea individuală. Tocmai de aceea, o abordare eficientă a securității trebuie să cuprindă gradul de interdependența dintre aceste trei nivele macro ale domeniului de securitate, după cum a subliniat Barry Buzan în lucrarea sa.

În acest sens, securitatea nu poate fi analizată într-un mod separat, ci trebuie să fie privită într-un context mai larg, care include interacțiunea dintre actorii internaționali și naționali, precum și schimbările din mediul internațional. Prin urmare, cooperarea și coordonarea între state și alte actori relevanți sunt esențiale pentru promovarea securității la nivel intern și internațional.

1.3. Conceptul de securitate

Securitatea reprezintă un concept complex și dificil de definit, datorită varietății de perspective teoretice și ideologice care îi sunt asociate. În ciuda numeroaselor definiții și abordări propuse de către teoreticienii de securitate, nu există o definiție comun acceptată, aceştia abordând problema securității din mai multe perspective diferite, iar amenințările care asociate variind și ele în funcție de contextul geopolitic și istoric.[46]

În literatura de specialitate a domeniilor de relațiilor internaționale și studii de securitate o serie de teoreticieni au dezvoltat mai multe definiții diferite ale conceptului de securitate, care au abordat acest concept central din mai multe perspective. De exemplu, Arnold Wolfers definește conceptul de securitate, abordându-l atât într-un mod obiectiv prin „*absența amenințărilor la adresa valorilor dobândite*”, cât și în mod subiectiv prin „*absența fricii că valorile vor fi atacate*”[47]. John Mearsheimer abordează definirea securității subliniind importanța puterii militare în asigurarea securității naționale[48], în timp ce Kenneth Waltz argumentează că securitatea se bazează pe echilibrul puterii între state.[49] În urma prezentării acestor definiții, deducem că această ambiguitate a termenului de securitate este oferită în tocmai de cercetători, care privesc definirea în funcție de perspectiva și interesul lor.

În cele ce urmează, în cadrul acestui subcapitol vom încerca, bazându-ne pe literatura de specialitate să răspundem la întrebarea: *Ce este securitatea?* utilizând perspectivele teoreticienilor, care se înscriu în grupul adepților extinderii domeniului de analiză a securității.

1.3.1 Ce este securitatea?

Securitatea este un concept ambiguu, cu o varietate de interpretări și definiții care depind de contextul social, politic, economic și cultural în care este folosit, în general referindu-se la starea de protecție împotriva unor amenințări sau riscuri care pot afecta indivizi, grupuri sau state. Aceste

[46]Barry Buzan, „Regional security complex theory in the post-Cold War world”, în *Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader*, 2003, pp. 140-159.
[47]Arnold Wolfers, *op. cit.* p. 485.
[48]John Mearsheimer, „Back to the future: Instability in Europe after the Cold War”, în *International security*, , Vol. 15, Nr. 1, 1990 pp. 5-56.
[49]Kenneth Waltz, „Anarchic orders and balances of power”, în *Realism Reader*, 2014, pp. 113-123.

amenințări pot fi de natură fizică, cum ar fi atacurile teroriste, conflictele armate sau dezastrele naturale, sau pot fi de natură non-fizică, cum ar fi amenințările cibernetice, crima organizată, migrația sau schimbările climatice.

O lucrare de referință care prezintă definirea securității într-o perspectivă lărgită și totodată, logică este „*Rethinking (In)Security in the European Union*”, realizată de cercetătorul științific din domeniul securității, Claudia Anamaria Iov. Privind conceptul de securitate în ansamblu, autorul consideră securitatea ca fiind un concept ambiguu și cu mai multe sensuri, privit prin multitudinea interpretărilor. Ambiguitatea termenului de securitate reieșind în acest sens, din lipsa de claritate a obiectului de referință și a ceea ce trebuie securitizat.

Mai mult decât atât, în cadrul lucrării „*Rethinking (In)Security in the European Union*”, cercetătoarea Claudia Anamaria Iov explică faptul că, obiectul de referință al securității poate fi considerat orice lucru, persoană sau proces, considerat valoros și care poate fi pus în pericol de o amenințare, argumentând că ceea ce este considerat o amenințare pentru unii, iar pentru alții nu, se află în strânsă legătură cu subiectivitatea și obiectivitatea securității, depinzând în egală măsură de contextul social, politic și cultural în care se află indivizii și societatea. În acest sens, observăm că în cadrul conceptualizării sale oferite asupra securității, aceasta pledează pentru o abordare mai critică și în același timp, reflexivă a conceptului de securitate, care ține cont de natura ambiguă și în același timp, ia în considerare diversele perspective și interese ale actorilor.[50]

Pentru o mai bună înțelegere a conceptului de securitate, putem urma modelul propus David Baldwin în lucrarea „*The concept security*”, care propune o analiză conceptuală prin utilizarea întrebărilor „Securitate pentru cine?” și „Securitate pentru ce valori?”[51]. Conform cercetătorului, răspunderea la aceste întrebări poate oferi o înțelegere a securității în funcție de perspectiva politică, socială, culturală sau economică a fiecărei societăți sau grupuri de interese. Prin urmare, o analiză a conceptului de securitate trebuie să țină cont de diversitatea de opinii și perspective și să ia în considerare contextul specific în care este aplicat. Acest model întărește afirmația teoreticienilor conform căreia, conceptul de securitate este subiectiv și că diferite grupuri sau indivizi pot avea interese și valori diferite. De aceea, identificarea și definirea amenințărilor la adresa securității trebuie să țină cont de perspectiva și interesele grupurilor implicate.

Pornind de la ideea afirmată de Walter Gallie, în lucrarea lui Barry Buzan, *„People States and Fear”* , care include conceptul de securitate în categoria conceptelor contestate, de mediul academic deoarece, este caracterizat de ambiguitate și pluralism conceptual, observăm că abordarea termenului de securitate, variază în primul rând în funcție de contextul istoric în care este dezvoltat.[52] Deși securitatea este considerată de mulți teoreticieni și oameni politici ca fiind asociată cu amenințări precum războiul sau conflictele între state, conceptul de securitate a fost extins și la alte dimensiuni, precum: securitatea economică, securitatea societală sau securitatea mediului.

---

[50]Claudia Anamaria Iov, *Rethinking (In)Security in the European Union*, Cambridge Scholars Publishing, 2020, pp. 21-25.
[51]David Baldwin, *op. cit,* p. 13.
[52]Barry Buzan, *People, states and fear...*, p. 7.

În același timp, există critici cu privire la utilizarea excesivă a conceptului de securitate, care poate fi instrumentalizat în scopuri politice și poate duce la restricționarea drepturilor și libertăților individuale. În lumina acestor controverse, este necesară o analiză critică și o dezbatere deschisă pentru a înțelege mai bine natura și utilizarea conceptului de securitate în diverse contexte și pentru a evita abuzurile și excesele în utilizarea sa.

Conceptul de securitate a fost și este încă unul contestat în cadrul discursului academic și politic. În timp ce unii teoreticieni și politicieni consideră că securitatea se referă la protejarea unor entități specifice, cum ar fi statele sau indivizii, alții consideră că securitatea trebuie să fie o preocupare mai largă, care să includă aspecte precum dezvoltarea economică, respectarea drepturilor omului și protejarea mediului.

În încercarea de a defini mai precis conceptul de securitate, Barry Buzan împreună cu ceilalți cercetători ai Școlii de la Copenhaga au dezvoltat un model de definire a securității și un nou cadru de analiză a securității bazat pe obiecte de referință și sectoare. Această nouă perspectivă asupra securității îi este atribuită teoreticianului Barry Buzan, care în lucrarea „*People, states and fear: an Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*" extinde analiza asupra securității de la model tradițional, la o abordare sectorială, care include cele cinci sectoare interdependente: militar, politic, economic, societal și de mediu.[53] Această abordare afirmă că securitatea nu poate fi definită în mod absolut, ci trebuie să fie determinată în funcție de obiectul care este perceput ca fiind amenințat. De exemplu, securitatea națională poate fi definită în mod diferit de securitatea politică sau societală, ceea ce implică că definirea securității trebuie să ia în considerare contextul specific și subiectivitatea obiectului de referință.[54]

Această nouă abordare a conceptului și analizei de securitate, propusă pentru prima dată de Barry Buzan a fost dezvoltată ulterior, împreună cu cercetătorii Ole Waever și Jaap de Wilde, în lucrarea „*Securitatea: un nou cadru de analiză*", care a fost considerată a fi o *reconceptualizare a securității.* Conform cercetătoarei Claudia Anamaria Iov, în această lucrare conceptul de securitate este definit sub forma unui „*termen umbrelă*"[55] care combină și totodată, cuprinde atât abordarea tradițională a securității sub forma *interesului național,* cât și abordarea extinsă sub forma sectoarelor de securitate, care includ sectorul politic, economic, societal și de mediu. Noul cadru de analiză al securității, după cum a fost conceput de cercetătorii Școlii de la Copenhaga, au extins agenda de securitate și au stabilit sectoarele securității în modul următor:

> „ *securitatea militară se referă la interacțiunea pe 2 nivele a ofensivei armate și a capacității defensive a statelor și a percepțiilor unui stat asupra intențiilor celuilalt și viceversa. Securitatea politică se referă la stabilitatea organizațională a statelor a sistemelor de guvernare și a ideologiilor care le conferă legitimitatea. Securitatea economică se referă la accesul la resurse finanțe și piețe necesare să susțină nivelele de trai acceptabile, dar și puterea statului puncte. Securitatea societală se referă la sustenabilitatea tiparelor lingvistice tradiționale a*

---

[53]Claudia Anamaria Iov, *Rethinking (In)Security...,* p. 22.
[54]Bill Mcsweeney, „Identity and security: Buzan and the Copenhagen school", în *Review of international studies*, Vol. 22, Nr.1, 1996, pp. 81-93.
[55]*Ibidem,* Claudia Anamaria Iov, p. 22.

culturii, a religiei identității naționale și tradițiilor în cadrul condițiilor acceptabile pentru evoluție. Securitatea mediului se referă la conservarea biosferei locale și globale ca principalul sistem de susținere de care depind toate activitățile umane."[56]

În urma acestei abordări extinse asupra securității, observăm că modelul de analiză și definirea conceptuală a securității, propusă de Școala de la Copenhaga se concentrează pe obiectul de referință al securității și urmărește supraviețuirea și existența acestuia, împotriva amenințărilor.

În urma analizării conceptului de securitatea cu scopul de a încerca să oferim răspuns la întrebarea „*Ce este securitatea?*", am observat că este imposibil din punct practic și teoretic deoarece teoreticienii și academicienii din domeniul relațiilor internaționale se raportează într-un mod diferit la abordarea securității. Unii teoreticieni definesc și analizează securitatea într-un mod obiectiv – real, în timp ce alții definesc securitatea într-un mod subiect, sub forma unui construct social. În acest context, modelul de abordare a securității într-un mod subiectiv, propus de Școala de la Copenhaga, reprezintă o abordare importantă și relevantă pentru demersul științific al acestei lucrări și totodată, pentru înțelegerea modului în care obiectul de referință poate influența percepția și definirea securității.

1.4. Școala de la Copenhaga și noul model de analiză: securitizarea, desecuritizare și securitate societală.

Școala de la Copenhaga reprezintă unul dintre cele mai influente curente teoretice din domeniul securității internaționale, care a început să prindă contur în anii 1990. Această școală a fost influențată de operele lui Michel Foucault și Jacques Derrida[57], care au oferit o perspectivă nouă asupra puterii și securității. Teoreticienii din Școala de la Copenhaga, printre care se numără Ole Waever, Barry Buzan și Jaap de Wilde, au dezvoltat o abordare critică asupra securității, care a pus sub semnul întrebării concepția tradițională a securității ca fiind centrată pe stat.[58]

Acești teoreticieni au introdus concepte noi, cum ar fi obiect de referință, securitatea sectorială și securitizare, care au modificat modul în care se înțelege securitatea. De asemenea, ei au propus un nou model de analiză a securității, bazat pe abordarea sectorială. Această abordare critică a securității a avut un impact semnificativ asupra teoriilor și politicilor de securitate internațională, punând sub semnul

[56]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea: un nou cadru...*, pp. 22-23.
[57]*Vezi* Michel Foucault, *Surveiller et Punir: Naissance de la prison,* Paris, Ed. Gallimard, 1975 și Jacques Derrida, „Force of Law: The Mystical Foundation of Authority", în Drucilla Cornell, Michel Rosenfeld, David Gray Carlson (Ed.), *Deconstruction and The Possibility of Justice,* New York, Routledge, 1992, pp. 3-67, lucrări care au influențat abordarea Școlii de Copenhaga, prin sublinierea importanței puterii discursului în formarea percepțiilor asupra securității, prin accentuarea relativității și subiectivității, creând în acest sens o abordare critică a securității, care se concentrează asupra modului în care percepțiile asupra amenințărilor de securitate sunt influențate de relațiile de putere și implicit, de construcțiile sociale.
[58]Holger Stritzel, „Towards a theory of securitization: Copenhagen and beyond", în *European journal of international relations*, Vol.13, Nr.3, 2007, pp. 357-383.

întrebării abordarea tradițională a securității bazate pe amenințări militare și introducând o perspectivă extinsă și mai complexă asupra securității.[59]

Abordarea cercetătorilor danezi a adus o schimbare semnificată în domeniul relațiilor internaționale, ea fiind construită în jurul conceptului de securitate definit în funcție de obiectul de referință. Mai mult decât atât, autorii lucrării „*Securitatea: un nou cadru de analiză*", au introdus ideea de securitate prin intermediul procesului de securitizare, în care securitatea este construită prin acțiunea actorilor politici.[60] De asemenea, această școală a subliniat importanța subiectivității și a interpretării în definirea amenințărilor și a securității. Aceste inovații conceptuale au permis o analiză mai complexă și detaliată a securității și au deschis calea către abordări multidimensionale și mai cuprinzătoare ale acesteia.[61]

1.4.1. Securitizarea – o practică discursivă

Securitizarea este un concept fundamental dezvoltat de Școala de la Copenhaga, care a avut o influență semnificativă asupra abordărilor teoretice ale securității. Aceasta reprezintă o practică discursivă prin care securitatea este construită ca o problemă de securitate națională și este prezentată ca fiind amenințată de un anumit pericol, ceea ce permite justificarea măsurilor de urgență și de securitate suplimentare.[62]

Weaver și ceilalți teoreticieni din Școala de la Copenhaga consideră că securitizarea nu este un proces obiectiv și nu este determinată de amenințările reale la adresa securității, ci este o construcție socială și politică care implică alegerea unei amenințări și prezentarea acesteia ca o problemă de securitate. Se pot utiliza diverse resurse și mijloace pentru securitizare, inclusiv mass-media, politicieni, oficiali ai guvernului, ONG-uri și alți actori relevanți.[63]

Securitizarea se consideră a fi reușită atunci când aceasta este acceptată în mod general ca o problemă de securitate, ceea ce permite guvernului să ia măsuri speciale pentru a o aborda. Totuși, aceasta poate avea și consecințe negative, cum ar fi restricționarea drepturilor și libertăților civile, utilizarea de forță excesivă și discriminare față de grupurile considerate a fi amenințări la adresa securității.

Teoria securitizării se concentrează pe analiza construcției și deconstrucției amenințărilor ca realitate socială prin utilizarea actelor de vorbire, a imaginilor, instrumentelor și practicilor. Această perspectivă respinge conceptualizarea realistă a securității ca fiind reală și obiectivă, și privește securitatea prin intermediul teoriei limbajului ca un „*act de vorbire*"[64], care face trimitere la vorbirea în sine, care nu este dată, ci construită prin intermediul unui proces discursiv. Prin simpla rostire a

---

[59]Rita Floyd, „Human security and the Copenhagen School's securitization approach", în *Human Security Journal*, Vol. 5, Nr. 37, 2007, pp. 38-49.
[60]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea: un nou cadru...*, p. 44-45.
[61]Bill Mcsweeney, *op.cit.,* pp. 90-93.
[62]Thierry Balzacq, Sarah Leonard, Jan Ruzicka, „Securitization'revisited: Theory and cases", în *International relations*, Vol.30, Nr.4, 2016, pp. 494-531.
[63]Ole Waever, „Securitization and Desecuritization", pp. 46-86.
[64]*Ibidem*.

termenului de *securitate „un reprezentant al statutului mută o anumită problemă într-o anumită zonă și prin urmare, pretinde un drept special de a folosi orice mijloace pentru a o bloca*”[65]. Astfel, securitizarea este o practică discursivă complexă, care se realizează prin intermediul actelor de vorbire care încadrează problema ca o amenințare la adresa securității. Pornind de la teoria actului de vorbire dezvoltată de John Austin în lucrarea „*How to do Things with Words*”(1962), Ole Weaver susține că „*securitatea și amenințările nu sunt probleme obiective, ci procese construite prin discurs și dramatizare*”.[66]

În acest sens, teoria securitizării este definită ca fiind „*o practică, un mod specific de a încadra o problemă*”, printr-un discurs de securitate care „*se caracterizează prin dramatizarea unei probleme ca fiind de prioritate absolută* ” și „[...] *prezentată ca o amenințare absolută*”[67]. Prin considerarea securității ca un act de vorbire, Barry Buzan și Ole Waever preiau de la teoreticienii John Austin și John Searle (considerați părinții teoriei actului de vorbire), „*perspectiva limbajului utilizată cu scopul de a crea acțiuni(și nu a desemna lucruri)*”[68], utilizând elementele „*actului de vorbire”*[69]: actul „*locuționar*” sau actul de rostire al enunțului, forța „*ilocuționară*” care se află în strânsă legătură cu intenția comunicării și efectul creat asupra audienței – actul „*perlocuționar*”. Așadar, privind din această perspectivă putem considera teoria securitizării ca fiind un instrument analitic, care are scopul de a descrie modul în care sunt construite social amenințările.

În contrast cu abordările tradiționale, care se concentrau în principal pe securitatea militară, Școala de la Copenhaga a extins domeniul de aplicare al securității și la alte domenii decât cel militar, inclusiv sectoarele economic, de mediu, societal și politic. Aceasta se datorează faptului că abordările tradiționale sunt considerate insuficiente pentru a înțelege provocările de securitate de după Războiul Rece, inclusiv conflictele civile, migrația ilegală, criza refugiaților, degradarea mediului, schimbările climatice, terorismul transnațional și epidemiile de sănătate. Prin urmare, teoria securitizării este esențială pentru înțelegerea construcției sociale a amenințărilor și a modului în care acestea sunt transformate în probleme de securitate, care devin subiectul dezbaterilor și politicilor de securitate.[70]

Securitizarea este un proces discursiv care analizează construcția și deconstrucția amenințărilor ca realități sociale prin utilizarea actelor de vorbire, instrumentelor și practicilor. Această perspectivă respinge conceptualizarea realistă a securității care este argumentată a fi fixată și dată de realitățile geopolitice și consideră securitatea ca un act de vorbire construit prin procesul discursiv. În acest sens, sectoarele securității ne ajută să analizăm obiectele de referință care sunt încadrate ca fiind supuse unei amenințări existențiale.[71]

---

[65] Claudia Anamaria Iov, *Rethinking (In)Security...,* p. 27.
[66]*Ibidem*, p. 30.
[67]Ole Waever, „What is Security?”, p.108, *apud* Claudia Anamaria Iov, *Rethinking (In)Security in the European Union*, Cambridge Scholars Publishing, 2020, p. 30.
[68]Claudia Anamaria Iov, *Rethinking (In)Security...,* p. 30.
[69]John Austin, *How To Do Things With Words,* Oxford, Claredon Press, 1962, pp.12-24, disponibil online: https://pure.mpg.de/rest/items/item_2271128/component/file_2271430/content, accesat în 15.04.23.
[70]Claudia Aradau, „From securitization theory to critical approaches to (in) security”, *European journal of international security*, Vol.3, Nr.3, 2018, pp. 300-305.
[71]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea: un nou cadru...,* p. 44-46.

Potrivit lui Didier Bigo, obiectele de referință posibile în sectoarele militare, politice, economice, societale și de mediu includ statele, suveranitatea sau ideologia statelor, companiile naționale, identitățile colective precum: națiunile și grupurile religioase. Astfel, aceste obiecte de referință sunt transpuse în domeniul securității prin acte de vorbire ale elitelor politice care le încadrează ca fiind supuse unei amenințări existențiale, astfel încât să se justifice acțiuni coercitive și de securitate într-un mod care nu ar fi fost posibil altfel. Prin urmare, securitizarea este o practică discursivă complexă care ne ajută să înțelegem modul în care problemele sunt mutate în domeniul securității și cum sunt create amenințări care necesită o acțiune imediată.[72]

Școala de la Copenhaga abordează securitatea într-un mod complex, luând în considerare mai multe aspecte ale acesteia. Unul dintre pilonii de bază ai acestei abordări constructiviste este securitizarea, care analizează modul în care problemele sunt introduse în sfera securității prin acte de vorbire. Al doilea pilon este reprezentat de sectoarele de securitizare, care extind conceptul de securitate în afara sferei militare, luând în considerare și aspecte sociale, economice și de mediu. În cele din urmă, teoria complexă a securității regionale abordează securitatea în cadrul subsistemelor sau regiunilor, ținând cont de particularitățile acestora.

Potrivit Pilonului de securitizare al Școlii de la Copenhaga, o problemă este considerată ca amenințare la adresa unui obiect de referință și necesită măsuri extraordinare atunci când este securitizată. În decizia de a securitiza o problemă, actorii politici - liderii politici, birocrații, guvernele, grupurile de lobby și de presiune - joacă un rol important în alegerea problemelor de securitizat. Procesul de securitizare este analizat prin trei niveluri de analiză: (1) agenți; (2) acte; și (3) context. Nivelul de analiză al agenților se concentrează pe identificarea actorilor implicați în procesul de securitizare și a celor care se opun acestui proces. În timp ce securitizează o problemă, actorii implicați utilizează anumite cuvinte, fraze și acțiuni pentru a justifica măsurile extraordinare care urmează să fie luate pentru a contracara amenințarea la adresa securității naționale. Această decizie este o alegere politică și un proces construit social.[73]

Conform lui Hansen, atunci când o problemă este prezentată ca o amenințare iminentă, liderii politici își asumă dreptul de a lua măsuri extraordinare pentru a o combate. În acest context securitizarea este realizată prin interacțiunea dintre actorul securitizator și audiență, care trebuie să accepte că există o amenințare existențială și să fie convins să ia măsuri. Pentru a face acest lucru, actorii securitizării trebuie să utilizeze limbajul, gesturile corporale și ideile potrivite pentru a convinge publicul. În timp ce nivelul agentului de analiză se concentrează pe discursul actorilor procesului de securitizare, nivelul de context al analizei examinează contextul în care se realizează procesul de securitizare, concentrându-și în acest fel atenția asupra construcției sociale și istorice a interpretărilor comune ale amenințărilor și a modului în care acestea pot fi rezolvate.[74]

Școala de la Paris propune o abordare sociologică a teoriei securitizării, critică exagerarea Școlii de la Copenhaga în analiza textului și se concentrează pe contextul mai larg al securitizării. Aceasta

[72]Didier Bigo, „The (in)securitization practices...", pp. 209-225.
[73]Stefano Guzzini, „Securitization as a causal mechanism", în *Security dialogue*, Vol.42, Nr.4-5, 2011, pp. 329-341.
[74]Lane Hansen, „Reconstructing desecuritization: the normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it", în *Review of international Studies*,Vol.38, Nr.3, 2012, pp. 525-546.

include practicile instituțiilor și construcția socială și istorică a interpretărilor comune ale amenințărilor. Această abordare nu se concentrează strict pe elită și actele lor de exprimare, ci examinează mai degrabă întregul context în care are loc securitizarea, subliniind în acest sens, necesitatea de a examina rolul contextului în teoria securitizării cu scopul de a înțelege de ce anumite *afirmații de securitizare* creează repercusiuni asupra unui anumit public. [75]

În concluzie, securitizarea este o practică discursivă complexă care implică construirea amenințărilor și a problemelor de securitate și justificarea măsurilor de securitate suplimentare. În cadrul Școlii de la Copenhaga, securitizarea este analizată ca fiind un proces politic și social și nu ca un proces obiectiv determinat de amenințările reale. Acest concept a influențat semnificativ abordările teoretice ale securității și este relevant în contextul actual al securității internaționale și al respectării drepturilor și libertăților civile.

1.4.2. Desecuritizarea

Desecuritizarea reprezintă un proces prin care o problemă sau o chestiune, care anterior a fost considerată o amenințare pentru securitatea națională sau internațională, este redusă în importanță sau chiar eliminată din discursul de securitizare. Aceasta poate fi realizată prin intermediul mai multor metode, inclusiv schimbări în politicile publice, reforme instituționale sau o schimbare în viziunea generală a securității.[76] Reprezentând o practică opusă teoriei securitizării, desecuritizarea poate fi interpretată ca o „*teorie a framing-ului*" care semnifică un proces prin care problemele sunt cadrate sau recadrate într-un fel anume pentru a schimba percepția publicului sau pentru a legitima anumite acțiuni sau politici[77], oferind sens faptelor și totodată, un înțeles constructului societății și indivizilor, conform teoriei lui Erving Goffman.[78] Astfel, desecuritizarea reprezintă un proces de reîncadrare a unei probleme de securitate ca fiind una care nu mai necesită a fi securitizată și care poate fi abordată cu ajutorul unui set de politici publice.

Desecuritizarea este considerată a fi o componentă a teoriei securitizării utilizată preponderent în domeniul relațiilor internaționale și care se referă la procesul prin care o problemă care a fost securitizată anterior este readusă, din nou la nivelul de politici. Teoreticienii desecuritizării susțin că securitizarea este un proces social construit și că astfel, printr-o reîncadrare oamenii pot identifica și transforma problemele percepute ca fiind securizate în probleme care nu necesită a fi securizate, ceea ce poate duce la dezvoltarea unor politici mai umanitare.

Principalele lucrări care tratează și explică procesul de desecuritizare, analizând modul în care aceste practici pot fi aplicate într-o varietate de contexte, de la problemele de securitate la nivel local, la

---

[75]Olav Knudsen, „Post-Copenhagen Security Studies: Desecuritizing Securitization", în *Security Dialogue,* Vol. 32, nr. 3, 2001, pp. 355-368, disponibil online: http://www.jstor.org/stable/26298021, accesat în 6.04.23.
[76]Mark Salter, „Securitization and desecuritization: A dramaturgical analysis of the Canadian Air Transport Security Authority", în *Journal of International relations and development*, 2008, Vol.11, pp. 321-349.
[77]Robert Entman, „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", în *Journal of Communication,* Vol. 43, Nr. 4, pp. 51-58, disponibil online: https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x, accesat în 15.04.23.
[78]Erving Goffman, *Frame Analysis,* Boston, Northeastern University Press, 1986, pp. 496-559.

probleme de securitate la nivel global sunt „*Securitization and Desecuritization*”[79] elaborată de Ole Waever, și „*The Question of the Limit: Desecuritisation and the Aesthetics of Horror in Political Realism*”[80] realizată de Jef Huysmans.

Pornind de la ideea conform căreia amenințările la adresa securității naționale sau internaționale nu sunt absolute și de multe ori reale, ci reprezintă esența unei construcții sociale care depinde de procesele politice, culturale și istorice, Ole Weaver afirmă că desecuritizarea ar trebui să fie un proces deliberat care să ducă la reducerea amenințării percepute și la încetarea justificării securitizării. Mai mult decât atât, teoreticianul susține că amenințarea percepută de securitate poate fi desemnată prin intermediul procesului de securitizare, iar această desemnare poate fi revocată, la rândul său prin intermediul procesului de desecuritizare.[81]

Un alt teoretician care a acordat atenție procesului de desecuritizare a fost Barry Buzan și care afirmă că desecuritizarea implică schimbarea percepției problemei sau a amenințării, astfel încât aceasta să nu mai fie văzută ca o problemă de securitate. Buzan a subliniat, de asemenea, că desecuritizarea nu trebuie să însemne ignorarea problemelor de securitate, ci, dimpotrivă, trebuie să ducă la dezvoltarea unor politici publice mai eficiente și mai echilibrate.[82]

Potrivit lui Jef Huysmans desecuritizarea implică încetarea construcției politice și sociale a amenințărilor și a securității, astfel încât acestea să poată fi dezbătute și decise democratic, subliniind în acest sens, că desecuritizarea nu este un proces simplu, ci un proces complex și dificil, care implică schimbarea instituțiilor, a culturii politice și a practicilor de securitate.[83]

O primă concluzie preliminară asupra acestui subiect este reprezentată de afirmația conform căreia, desecuritizarea este importantă în domeniul securității internaționale deoarece, subliniază importanța procesului social în determinarea amenințărilor percepute și a politicilor de securitate. Mai mult decât atât, cercetătorii care au dezvoltat acest concept au subliniat faptul că procesul de desecuritizare nu trebuie să fie văzut ca un proces lin și invers al securitizării, ci ca un proces distinct, care poate fi declanșat de diferite tipuri de evenimente sau acțiuni.

De asemenea, trebuie menționat că desecuritizarea a fost criticată de unii cercetători care argumentează că procesul de desecuritizare este mai degrabă o încetare a securitizării decât o desecuritizare, deoarece subiectul rămâne în discuție, dar nu mai este considerat o amenințare imediată și gravă. În schimb, există cercetători care susțin că această teorie nu acordă atenție impactului puterii și al politicilor internaționale asupra procesului de desecuritizare.[84]

Cu toate acestea, desecuritizarea rămâne relevantă în studiul securității, deoarece evidențiază importanța acțiunilor și a discursurilor în determinarea a ceea ce este sau nu considerat o amenințare de

---

[79]Ole Waever, *op. cit.,* pp. 46-86.
[80]Jef Huysmans, „The question of the limit: Desecuritisation and aesthetics of horror in political realism”, Milennium, Vol. 27, Nr. 3, 1998, pp.569-589, disponibil online: https://doi.org/10.1177/03058298980270031301.
[81] Ole Waever, *op. cit.,* pp. 50-86.
[82]Barry Buzan, Ole Waever, „Macrosecuritisation and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory”, în *Review of international studies*, Vol.35, Nr.2, 2009, pp. 253-276.
[83]Jef Huysman, „The question of the limit: Desecuritisation...”, pp. 569-589.
[84]Lucien de Campos, „Social Desecuritization and Praxeology in Pro-Migrant Manifestations: From Theory to Practice”, în *European Journal of Development Studies*, Vol.3, Nr.1, 2023, pp. 58-68.

securitate, evidențiind faptul că procesul de securitizare nu este unul inevitabil sau natural, ci este construit social și politic.

1.4.3. Securitatea societală

În mod clasic, în perioada Războiului Rece securitatea națională era percepută sub forma unui concept central al domeniului relațiilor internaționale, iar statul obiectul principal de referință, accentul fiind pus, în majoritatea cazurilor pe sectorul politic și cel militar. Însă, odată cu extinderea analizei securității și asupra celorlalte sectoare, în contextul perioadei post-conflict, obiectul de referință al securității se schimbă de la stat la națiune, la indivizi și societate. În acest sens, în analiza securității se evidențiază sectorului societal, care în general face referire la amenințările securității la adresa identității unui grup, a unei societăți sau națiuni.

În momentul în care aducem în discuție conceptul de securitate societală, ne referim în mod direct la societate și automat la obiectul de referință, identitatea. Teoreticianul Ole Waever, în lucrarea „*Identity, Migration and the New Security Agenda in Europe*” definește conceptul de securitate societală ca fiind „*capacitatea unei societăți de a-și prezerva caracterul ei esențial, în condiții de schimbare și amenințări posibile și reale (...) în condiții acceptabile pentru evoluție a modelele tradiționale de limbă, cultură, asociere și identitate națională și religioasă*”.[85]

Conform cercetătorilor danezi, reprezentanți ai Școlii de la Copenhaga, securitatea societală este definită în cadrul lucrării „*Securitatea un nou cadru de analiză*”, prin termenul de protecție a identității, cu trimitere concretă la grupuri, comunități, împreună cu identitățile lor. În accepțiunea acestora, „*conceptul organizator în cadrul sectorului societal este cel de identitate*”[86], ceea ce denotă că, orice amenințare cu privire la identitatea unui grup sau comunități, reprezintă o amenințare la adresa securității acestora.[87]

Principalele amenințări la adresa securității societale, incluse de cercetătorii Școlii de la Copenhaga pe agenda de securitate societală migrația, competiția orizontală și verticală, depopularea,[88] și, odată cu dezvoltarea fenomenului de globalizare, amenințarea teroristă, crima organizată.[89]

Migrația este considerată ca fiind o amenințare la adresa securității societale și implicit la adresa identității unui grup sau comunității sub următoarea formă: „*poporul X este invadat sau diluat de influxuri ale poporului Y, comunitatea X nu va fi ce a fost, din cauza faptului că populația va fi alcătuită din alți oameni; identitatea Y este schimbată de o transformare în alcătuirea populației*”[90]

---

[85]Ole Waever, Barry Buzan, M. Kelstrup, Pierre Lemaitre, *Identity, Migration and New....*, p. 23.
[86]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea un nou cadru....,* p. 178.
[87]Claudia Anamaria Iov, „Security as a „Speech act”- from Theory to Practice. Discourse Construction on Migration in The European Union” în Claudia Anamaria Iov (Ed.), *The European union in The Age of (In)Security – From Theory to Practice,* Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2020, p. 20.
[88]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea un nou cadru....,* p. 180.
[89]Claudia Anamaria Iov, „Security as a „Speech act”- from Theory....”„ p. 21.
[90]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, op. cit. 180.

Așadar, securitatea societală este considerată a fi un concept complex care abordează multiple dimensiuni ale vieții sociale, economice și politice ale unei societăți, grup sau comunitate, având ca scop securitatea și asigurarea prezervării identității. După cum observăm amenințările la adresa securității societale pot proveni din diverse domenii, precum migrația, depopularea și câteodată, schimbările climatice, precum și din conflictele armate și terorismul. În acest sens, este necesară o abordare holistică a securității societale, care să ia în considerare interconectările dintre aceste amenințări și să promoveze cooperarea și solidaritatea între actorii sociali și politici.

1.4.4. Criticii Școlii de la Copenhaga

Abordarea Școlii de la Copenhaga a fost criticată de către alți teoreticieni ai securității deoarece, aceștia considerau că modelul acestora de analiză se concentrează prea mult pe discursul de securitate și pe procesul de securitizare, ignorând în mare măsură realitățile materiale și efectele practice ale securității. Mai mult, unii critici argumentează că această școală nu oferă soluții practice la problemele de securitate și că este prea preocupată de teoria pură și dezbaterile intelectuale. În plus, există critici care susțin că această școală subestimează importanța statelor și a altor actori guvernamentali în procesul de securitizare și că acordă prea multă atenție actorilor non-statali. Cu toate acestea, Școala de la Copenhaga a adus contribuții semnificative la înțelegerea securității ca un proces social și la evidențierea importanței discursului și a construcției sociale în acest proces.[91]

Există mai mulți teoreticieni care au criticat Școala de la Copenhaga pentru diferite motive, dar unele dintre cele mai importante critici sunt venite din partea Școlii Engleze a Studiilor de Securitate. Acești teoreticieni, printre care se numără Richard Little, au afirmat că Școala de la Copenhaga acordă prea multă atenție discursului și nu suficientă atenție factorilor de putere și interes în procesul de securitizare. Criticii au susținut că Școala de la Copenhaga reduce securitatea la un proces pur discursiv și neglijează faptul că securitatea poate fi, de asemenea, o problemă de putere și interes, care necesită o analiză mai amplă a actorilor și relațiilor de putere dintr-un anumit context de securitate.[92]

Aceste critici arată că Școala de la Copenhaga nu este unanim acceptată în comunitatea academică și că există divergențe teoretice și metodologice în ceea ce privește abordarea securității internaționale. Aceste critici semnifică faptul că Școala de la Copenhaga are limite și că teoria securitizării nu poate explica pe deplin complexitatea securității și a politicilor de securitate. Criticii au argumentat că Școala de la Copenhaga nu a reușit să dezvolte o metodologie adecvată pentru a testa empiric teoria securitizării și că aceasta este prea vagă și interpretabilă în mod diferit de diferite persoane. Totuși, deși există critici, teoria securitizării a fost influentă în dezvoltarea studiilor de securitate și a ajutat la deschiderea dezbaterilor cu privire la politicile de securitate și la definirea securității în mod diferit față de abordarea tradițională a securității statale.

[91]Sezer Ozcan „Securitization of energy through the lenses of Copenhagen School", în *International Relations*, 2013, p. 4.
[92]Alison Howell, Melanie RIchter-Montpetit, „Is securitization theory racist? Civilizationism, methodological whiteness, and antiblack thought in the Copenhagen School", în *Security Dialogue*, Vol.51, Nr.1, 2020, pp. 3-22.

În ceea ce privește relația dintre migrație și securitate, există o dezbatere considerabilă. Pe de o parte, unii susțin că migrația poate reprezenta o amenințare la adresa securității, deoarece poate duce la probleme de securitate internă, cum ar fi criminalitatea și terorismul. Pe de altă parte, alții argumentează că astfel de afirmații de securitizare a migrației sunt exagerate și că migrația poate fi o oportunitate pentru societate și pentru economie. În plus, există critici care susțin că securitizarea migrației este mai mult un instrument politic, care poate fi folosit pentru a justifica politici restrictive de imigrare și pentru a submina drepturile și libertățile civile.

1.5. Accepțiuni teoretice asupra conceptului de securitate

Scopul acestui capitol a fost să realizăm o perspectivă cât mai cuprinzătoare a conceptului de securitate și a teoriilor principale ale securității, după cum au fost definite de cercetătorii Școlii de la Copenhaga, toate acestea realizate cu scopul principal de a constitui o baza teoretică a conceptelor utilizate în lucrare.

În urma analizei asupra securității și a principalilor autori, din literatura de specialitate a domeniului relațiilor internaționale, putem afirma că securitatea rămâne, în continuare, un concept ambiguu și cu multiple înțelesuri însă, ea poate fi privită ca un concept subiectiv, care se află în strânsă legătură cu contextul și depinde în mod direct de interpretarea actorilor implicați. În acest sens, putem considera și defini securitatea ca fiind un act discursiv prin care se construiesc amenințări la adresa unui actor, grup, comunitate sau națiune. Mai mult decât atât, conform reprezentanților Școlii de la Copenhaga securitatea nu poate fi definită în mod absolut, ci trebuie analizată în contextul specific în care este invocată și construită prin discursuri care sunt utilizate pentru a prezenta anumite probleme ca fiind amenințări la adresa securității. Așadar, securitatea este considerată un proces continuu și dinamic, care este influențat de discursurile și practicile sociale și politice dintr-un anumit context.

Conform Școlii de la Copenhaga, noile amenințări ale securității sunt legate de problemele globale și de natura lor transnațională și sunt influențate într-un mod direct sau indirect de globalizare. În acest sens, cercetătorii susțin extinderea abordării conceptuale deoarece securitatea nu se referă doar la amenințările militare, ci și la probleme precum sărăcia, migrația, mediul și energia. Prin urmare, aceștia argumentează că statele trebuie să adopte o abordare mai largă și mai cuprinzătoare a securității, care să includă nu numai amenințările militare, ci și problemele sociale și economice.

În ceea ce privește migrația, reprezentanții Școlii de la Copenhaga consideră că aceasta poate fi o amenințare la adresa securității, în special în cazul migrației ilegale sau a migrației în masă care poate perturba stabilitatea unei comunități și poate aduce atingere la identitatea unui grup sau societăți. În acest sens, securitatea nu trebuie limitată doar la amenințările militare, ci trebuie să includă și problemele societale, de mediu și economice care pot afecta stabilitatea și securitatea unui stat și implicit securitatea umană.

O altă legătură importantă între migrație și securitate este faptul că migrația este percepută adesea ca o amenințare la adresa securității naționale sau regionale, ceea ce influențează discursul politic și

mediatic care construiește migrația ca o problemă de securitate. În același timp, migrația poate fi și o consecință a problemelor de securitate, precum conflictele armate sau schimbările climatice.

În lumina acestor teorii și conexiuni între securitate și migrație, este important să se evalueze cu atenție modul în care discursul și politicile de securitate sunt construite și implementate în contextul migrației. O abordare holistică și contextuală poate duce la soluții mai eficiente și juste în gestionarea problemelor legate de migrație și securitate.

CAP. 2. MIGRAȚIA, REFUGIAȚII ȘI SECURITIZAREA MIGRAȚIEI ÎN EUROPA

Conceptul de migrație definit într-un sens general reprezintă „*un proces de deplasare a indivizilor sau a grupurilor de oameni dintr-o locație geografică în alta, cu intenția de a se stabili pe termen scurt sau lung într-o nouă locație*.”[93] Potrivit teoreticienilor Castles Stephen și Miller Mark aceasta mișcare a populației este determinată de o multitudine de factori și cauze, printre care se regăsesc cel mai des, în perioada contemporană cei de natură politică, economică, socială și de mediu.

Considerată a fi un fenomen complex și dinamic, care influențează în mod semnificativ securitatea și societățile contemporane, migrația internațională, în contextul unui secol influențat în mod direct de fenomenul globalizării a devenit una dintre principalele preocupări ale comunității internaționale. Implicațiile create de acest fenomen internațional asupra dimensiunilor sociale, economice, politice și de securitate presupun o abordare mult mai complexă și un răspuns eficient din partea instituțiilor și organizațiilor implicare în gestionarea acestui proces amplu.

Aprofundarea și înțelegerea fenomenului de migrație dintr-o perspectivă științifică necesită o abordare integrată, care trebuie în mod necesar să cuprindă tipurile de migrație și, în același timp, să ia în considerare multiplele aspectele implicate. În acest context, migrația internațională este definită de Organizația internațională pentru Migrație ca fiind „*deplasarea persoanelor care traversează o frontieră internațională sau care intenționează să se stabilească într-o altă țară pentru o perioadă de timp relativ lungă*”[94], exceptând în acest sens deplasările în scop turistic. Pornind de la definiția oficială a migrației internaționale oferită de IOM, conceptul de migrație internațională poate fi considerat un concept umbrelă, deoarece oferă doar o perspectivă generală. Acest concept cuprinzător include mai multe tipuri de migrație: migrația forțată (procesul de migrație realizat de refugiați), migrația voluntară/legală (care se referă în mod principal la migrația economică sau cea de reîntregire a familiei) și migrația ilegală[95], care au la bază diferite motive ale emigrării, precum căutarea unor oportunități economice sau a unui trai mai bun, reunificarea familială, educația sau căutarea de protecție (azil) în cazurile conflictelor și persecuțiilor.

Începând cu sfârșitul secolului al XX-lea, una dintre cele mai complexe și sensibile forme de migrație internațională a fost reprezentată de migrația forțată, cea a refugiaților, deoarece aceasta are o implicație duală asupra dimensiunilor securității vizând în același timp securitatea umană, a persoanelor care realizează procesul de migrație și securitatea națională a statului de destinație. În conformitatea articolul 2 din *Convenția privind Statutul Refugiaților*, Organizația Națiunilor unite definește refugiatul ca fiind persoana „*care, în urma unor evenimente survenite înainte de 1 ianuarie 1951 și unor temeri justificate de a fi persecutată datorită rasei, religiei, naționalității, apartenenței la un anumit grup social*

[93]Stephen Castles, Mark Miller, *The Age of Migration: International...*, p. 9.
[94]International Organisation for Migration, „World Migration Report 2015”, disponibil online: https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2015, accesat în 12.06.2023.
[95]International organisation for Migration, „Glossary on Migration”, disponibil online: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf, accesat în 12.06.2023.

sau opiniilor sale politice, se află în afara țarii a cărei cetățenie o are și care nu poate sau, datorită acestei temeri, nu dorește protecția acestei țări; sau care, neavând nici o cetățenie și găsindu-se în afara țării în care avea reședința obișnuită ca urmare a unor astfel de evenimente, nu poate sau, datorită respectivei temeri, nu dorește să se reîntoarcă."[96] Această definiție subliniază vulnerabilitatea și nevoia imediată de protecție a refugiaților, precum și responsabilitatea instituțiilor și organizațiilor internaționale de a facilita oferirea sprijinului și asistenței.

Migrația internațională de pe continentul european din ultimul deceniu a fost marcată de evenimente semnificative, precum criza refugiaților din 2015 când mai multe valuri de migranți[97] și refugiați din regiuni afectate de conflicte și instabilitate politică, au ajuns pe teritoriul Uniunii Europene și la granițele externe ale acesteia. Acest eveniment major care a început la sfârșitul anului 2014, însă a luat o amploare greu de gestionat de către statele membre și Uniunea Europeană a reprezentat rezultatul unui exod de populație din regiunile Orientului Mijlociu și Nordul Africii, grav afectate de conflictele și instabilitățile politice generate de *Primăvara Arabă* și de sentimentul de insecuritate creat de rețele teroriste. Potrivit statisticilor oferite de *United Nations High Comissioner for Refugees,* numărul migranților și refugiaților ajunși în statele europene în perioada anului 2015 a fost de 1,2 milioane, principalele state din care aceștia proveneau fiind Siria, Afghanistan și Irak.

Migrația neregulată din Uniunea Europeană înregistrată în anul 2015, împreună cu fluxurile de refugiați aflați la granițele externe ale Uniunii Europene au creat provocări semnificative pentru instituțiile europene angrenate în asigurarea securității. Una dintre principalele provocări în ceea ce privește securitatea a fost gestionarea frontierelor externe ale UE, acestea fiind suprasolicitate, îngreunând în acest sens procedurile de control și monitorizare a acestora și crescând riscul de trecere a persoanelor neidentificate sau fără documente. Privind din această perspectivă, Uniunea Europeană a catalogat și considerat, totodată, migrația rezultată din aceste valuri ca fiind o amenințare la adresa securității europene.[98]

Deși Comisia Europeană a adoptat în anul 2015 *Agenda Europeană privind Migrația,* care propunea o abordare globală și integrată a migrației de pe teritoriul Uniunii Europene, bazată pe cooperarea dintre statele membre și instituțiile UE asupra reducerii imigrației ilegale, asigurării securității frontierelor, derularea de misiuni de salvare umanitare și asigurarea normelor de azil,[99] migrația a generat o serie dezbateri și provocări în statele europene. Pe lângă problemele cu privire la intrarea ilegală pe teritoriul statelor membre ale Uniunii, care au reprezentat o amenințare la adresa securității statelor, criza refugiaților din anul 2015 a generat și o serie de provocări sociale și politice în statele de destinație din cadrul UE. Necesitatea integrării acestora împreună cu asigurarea unor condiții de trai decent, au generat tensiuni în societățile gazdă.

---

[96]Organizația Națiunilor Unite, „Convenția privind Statutul Refugiaților*",* 1951, articolul 2.

[97] Termenul de migrant este utilizat în cadrul acestui capitol, pe tot parcursul ei cu sensul de persoană care realizează procesul de migrație și care nu este încadrată într-una din celelalte categorii atribuite de migrația internațională: imigrant, imigrant ilegal, solicitant de azil/ aplicant pentru azil sau refugiat.

[98]*Vezi* Rareș-Alexandru Văscan, „Migrația ca factor al discursului populist în Uniunea Europeană în perioada 2019-2020" în *Anuarul institutului de Istorie „George Barițiu", Series HISTORICA – Supliment,* Vol.1, Nr. LXI, 2022, p. 583.

[99]Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor COM, „Agenda Europeană Privind Migrația*",* Bruxelles, 2015.

Ca rezultat al situației create de criza refugiaților din 2015, caracterizată ca fiind critică pentru statele prin care trec rutele de migrație și pentru Uniunea Europeană din perspectiva asigurării securității europene, securitizarea migrației a devenit o preocupare centrală atât pentru agenda politică europeană, cât și pentru discursurile liderilor statelor membre. Prin conceptul de securitizare dezvoltat de cercetătorii Școlii de la Copenhaga și prezentat în capitolul anterior, liderii instituțiilor europene, împreună cu liderii statelor membre au securitizat migrația, considerată ca fiind una din principalele amenințări la adresa securității europene și naționale, prin intermediul politicilor de securitate, prin impunerea de restricții și politici de respingere și prin actul discursiv.[100]

Prin urmare, pentru a reuși să înțelegem implicațiile pe care le-a avut migrația asupra securității europene, ca urmare a crizei refugiaților din 2015 și pentru a aprofunda din perspectivă terminologică conceptele, ne propunem să prezentăm pe parcursul acestei secțiuni contextul instituțional din cadrul Uniunii Europene din perioada anilor 2015-2017, care este implicit și contextul pe care s-a fundamentat această lucrare. În concordanță cu aceste aspecte, ne propunem prezentarea conceptului de migrație internațională și modul în care este aceasta caracterizată în literatura de specialitate, împreună cu clasificarea formelor acesteia și a teoriilor explicative a fenomenului din perspectivă socio-economică, ca în finalul primei părți să identificăm care sunt principalele cauze care favorizează deplasarea populației, din perspectivă internațională.

În a doua parte a capitolului ne concentrăm pe migrația internațională din Europa, oferind o prezentare a principalelor etape ale migrației din Uniunea Europeană, ca mai apoi să oferim o perspectivă obiectivă asupra Crizei refugiaților din perioada 2015. Mai mult decât atât, ne propunem să identificăm care au fost politicile adoptate și acțiunile derulate de Uniunea Europeană, cu scopul de a gestiona acest fenomen de migrație, ca în final, pe baza literaturii din domeniile securității și migrației, să aflăm cum a fost securitizata migrația în acea perioadă.

Plecând de la premisa că migrația reprezintă un concept amplu și dinamic, care cuprinde mai multe forme și are implicații asupra mai multor dimensiuni ale securității, prin intermediul acestui capitol propunem să răspundem la următoarele întrebări: *Ce reprezintă migrația? Care au fost politicile și măsurile adoptate de Uniunea Europeană pentru a gestiona fluxurile de migrație din 2015? Cum s-a realizat securitizarea migrației în perioada de început a crizei refugiaților?*

2.1. Migrația internațională: definire, forme și implicații

În accepțiunea cercetătorilor din domeniul studiului populației, migrația reprezintă o principală caracteristică a ființei umane, care de-a lungul secolelor a avut un rol însemnat în apariția statelor și în formarea noii configurații globale. Mai mult decât atât, aceasta a contribuit, după cum deducem din lucrările de specialitate din diverse domenii „*la creșterea economiei mondiale, la evoluția statelor și societăților, inclusiv la îmbogățirea culturilor și civilizaților* ”[101]. Privind din această perspectivă,

[100]Jef Huysmans, „The european Union and the Securitization...” pp. 751-777..
[101]Cristina Pescaru, „International migration and european integration – factor of globalization” în *Regionalizare și politici regionale,* Iași, Ed. Lumen, 2014, p. 189.

fenomenul de migrație aflat într-o continuă ascensiune la nivel global a creat schimbări de ordin social, economic și politic, fiind influențat într-o măsură destul de ridicată și de factorul globalizării.

De asemenea, în urma consultării literaturii de specialitate care oferă perspective evoluționiste asupra migrației[102] și a rapoartelor privind fenomenul de migrație puse la dispoziție de Organizația Internațională a Migrației din ultimii ani, constatăm că fenomenul de migrație nu reprezintă un proces întâmplător care se desfășoară doar într-o anume perioadă temporală și arie geografică. Raportându-ne la formele migrației, la cauze și la intensitatea pe care a avut-o procesul populației de migrație putem afirma că manifestarea acestuia este diferită de la caz la caz, iar factorii de natură politică, economică și de securitate sunt cei care îl influențează și îl accentuează.

Conceptul de migrație, provine din punct de vedere etimologic din limba latină de la cuvântul *migratio* și este definit într-un mod unanim acceptat de majoritatea cercetătorilor și instituțiilor ca fiind o activitate umană și normală, care reprezintă „*mișcarea unei persoane sau unui grup de persoane dintr-o țară, localitate sau loc de reședință cu scopul de a se stabili într-un alt loc*"[103] În ciuda simplității definiției oferite de *Oxford English Dictionary,* conceptul de migrație este considerat a fi unul destul de ambiguu și supus interpretărilor deoarece tratează migrația într-un mod general și nu realizează o distincție între principalele forme pe care migrația le îmbracă, în anumite contexte în care migrația poate să fie voluntară sau forțată, legală sau ilegală, creând în acest sens neclarități și suprapuneri a termenilor imigrant și refugiat.

Din acest motiv, considerăm necesară prezentarea definiților dezvoltate de principalele instituții care activează în acest domeniu, împreună cu identificarea principalelor forme ale migrației, ca în final să identificăm care sunt cauzele care generează migrația internațională.

2.1.1. Definirea și clasificarea formelor de migrație

Privită dintr-o perspectivă demografică, migrația este definită potrivit cercetătoarei din domeniul studiilor strategice ca fiind un „*fenomen complex ce constă în deplasarea unor persoane dintr-o arie teritorială în alta, urmată de schimbarea de domiciliu și/sau încadrarea într-o formă de activitate în zona de sosire*".[104] Cu toate acestea, modalitatea de concepere a migrației nu oferă o perspectivă clară a distingerii mișcării realizate de migranți, din punct de vedere spațial.

Raportându-ne la tipologiile fenomenului migrației, cu scopul de a distinge formele migrației din punct de vedere al granițelor, migrația este definită ca fiind mișcare voluntară a unei persoane sau unui grup de persoane dintr-un stat în altul sau de la o arie teritorială la alta, în urma unui context determinat de factori economici, sociali sau politici. În urma acestei conceptualizări care aduce în discuție mișcarea populației în interiorului granițelor sau în exteriorul acestora se disting cele două principale forme ale

---

[102] *Vezi* Carmen Tudorache, „Evoluția fenomenului migrației în Europa" în *Economia teoretică aplicată,* pp. 95-100; Stephen Castles, Mark Miller, *The Age of Migration: International population Movements in the Modern World,* Palgrave Macmillan (Fourth Edition), 2009.

[103] Oxford English Dictionary, „Definition of migration", disponibil online: https://www.oed.com/viewdictionaryentry/Entry/118324, accesat în 6.06.2023.

[104] Alexandra Sarcinschi, *Migrație și securitate*, p. 8.

fenomenului: migrația internă și migrația internațională, care vizează partea externă a granițelor unui stat.

Migrația internațională conform Organizației Internaționale pentru migrație, reprezintă procesul următor : migrantul internațional își părăsește statul de origine, deplasându-se spre un alt stat, numit stat de destinație, cu scopul de a se stabili pe o perioadă mai lungă de timp. Potrivit OIM, acesta definire cuprinde mai multe tipuri de migrație și implicit diferite tipuri de migranți și refugiați.[105]

Migrația internațională cuprinde mai multe tipuri de migrații, care se clasifică în funcție de criteriul temporal, de gradul de libertate decizională a persoanelor implicate în proces și în funcție de statutul legal al migrației. În acest sens în cele ce urmează vom prezenta formele migrației în funcție de toate aceste criterii, după cum sunt prezentate acestea în literatura de specialitate.

Printre cele mai întâlnite forme ale migrației, sunt cele care se disting în funcție de criteriul temporar, ele fiind, conform cercetătorilor Anghel Gabriel și Horvath Istvan, migrația permanentă, care implică o schimbare definitivă a domiciliului într-un alt stat[106] și migrația temporară, care conform Organizației Națiunilor Unite cuprinde „*persoanele care se deplasează dintr-o țară în alta pentru mai mult de trei luni, dar mai puțin de un an*”[107]

Mergând mai departe în procesul de clasificare a formelor de migrație, distingem conform gradului de libertate decizională pe care îl au persoanele angrenate în procesul de plasare internațională: migrația voluntară și cea forțată. Migrația voluntară în ultimii ani, la nivel global a luat forma migrației economice, deoarece rațiunea principală a acestei forme de mobilitate era un predominant economică. Spre deosebire de aceasta, migrația este încadrată din punct de vedere teoretic, ca fiind forțată, în momentul în care decizia de a migra „*este luată în contextul unor presiuni directe sau indirecte exercitate de persoane, instituții sau alte circumstanțe externe*.”[108]Această formă de migrație este considerată a fi una din cele mai problematice, deoarece în general creează dispersări mari de persoane, aflate în primejdie sau în situații de conflict. Printre cele mai relevante exemple și totodată, contemporane se află crizele refugiaților din 2015 și criza refugiaților ucraineni din 2022, ambele generate în urma unor conflicte militare, care au creat crize umanitare pe teritoriul Europei și în proximitatea acestuia.

În funcție de statutul legal al migrației pe care o realizează persoanele aflate în procesul de deplasare spre un alt stat distingem, în mod clasic migrația legală și cea ilegală, care se realizează în funcție de reglementările și politicile de migrație pe care un stat le are în vigoare. În acest sens, migrația legală se realizează într-un mod organizat, în care imigranții în timpul procesului de deplasare „se conformează tuturor rigorilor legale presupuse de procesul migrației”[109] respectând măsurile de intrare pe teritoriul unui stat, timpul acordat conform vizei și inclusiv măsurile de integrare.

Potrivit *Glosarului privind Migrația*, realizat de Organizația Internațională a Migrației, migrația ilegală este definită ca fiind „mişcarea persoanelor care se realizează în afara normelor, reglementărilor

---

[105]Internațional Organisation for Migration, „World Migration Report 2018”, p. 15.

[106]Gabriel Anghel, Istvan Horvath, *Sociologia migrație: Teorii și studii de caz românești,* Iași, Polirom, 2009, p. 20.

[107]Cristina Pescaru, „International migration and european integration – factor of globalization” în *Regionalizare și politici regionale,* Iași, Ed. Lumen, 2014, p. 189 *apud* Ionel Stoica, *Tentația migrației. Necesitate și oportunitate într-o lume globalizată,* București, Ed. Militară, 2011, p. 53.

[108]*Ibidem,* p. 22.

[109]*Ibidem,* pp. 22-23.

și acordurilor internaționale, care reglementează intrarea sau ieșirea din statul de origine, tranzit sau destinație”[110]

În urma tuturor acestor definiții și clasificări realizate asupra termenului de migrație, cu scopul de a nu crea greșeli conceptuale considerăm că este esențială realizarea unei scurte definiri a conceptelor de migrant și refugiat, deoarece în multe cazuri, în discursuri sau reprezentări media acești doi termeni sunt utilizați alternativ și într-un mod greșit.

Pornind de la consultarea surselor care au stat la baza scrierii acestui capitol, constatăm că, între termenii de migranți (imigranți) și refugiați, se creează o confuzie voită sau nevoită. Din perspectiva situației care a generat procesul de migrație, în cazul acestor doi termeni, se poate crea o primă distincție. După cum am prezentat în capitolul anterior, refugiații sunt persoanele care se deplasează în urma unei migrații forțate cauzate de aspecte care pot să le pună viața în pericol, în timp ce migranții reprezintă acea categorie de persoane care pot să fie legali sau ilegali și care realizează procesul de migrație într-un mod voluntar.

2.1.2. Cauzele migrației internaționale

În secolul al XX-alea, procesul de mobilitate nu mai reprezintă o problemă, deoarece oamenii se bucură atât de libertatea de emigra și imigra, cât și de ușurința cu care se poate realiza un asemenea proces dintr-un stat în altul, datorită fenomenului de globalizare. Însă ușurința realizării acestui proces de migrare a favorizat și accentuat apariția fluxurilor de migrație internațională, care au devenit tot mai complexe și de multe ori tot mai greu de gestionat și reglementat.

Analizând migrația prin intermediul teoriei push-pull, dezvoltate de Ravenstein în anul 1885, și revizuită ulterior de teoreticianul Everett Lee observăm că decizia de a migra este influențată de factorii de respingere din statul gazdă și factorii de atracție din statul de destinație.[111] Această teorie oferă o diferențiere a factorilor sau a cauzelor care îi determină pe oameni să-și părăsească statul, în general aceștia fiind negativi și a factorilor care atrag migranții spre un anumit stat, de obicei pozitivi.

În general factorii de împingere (push) sunt considerați de unii cercetători ca fiind decisivi în alegerea de a migra și sunt de cele mai multe ori exemplificați ca fiind cei care țin de: siguranța și securitatea umană, economie (cauze economice), de mediul înconjurător (când persoanele sunt obligate să emigreze din cauze naturale) și de mediul social.

Principalul factor care are un rol însemnat în decizia de a migra, internațional, este constituit de factorii ce țin de securitate, care implică și reprezintă probleme esențiale ce țin de siguranța și viața persoanelor care decid să emigreze dintr-un stat. Această situație, de cele mai multe ori se concretizează printr-un proces de migrare, realizat în urma unei persecuții și discriminări care a avut la bază motive ce țin de naționalitate, rasă, religie sau chiar apartenențe politice la diferite grupuri sau chiar mai rău, în urma unui război civil precum cel creat de în statele din zona Orientului Mijlociu, care a generat în cazul

[110]International Organisation for Migration, „Glossary on Migration”, Nr. 34, p. 116, disponibil online: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf, accesat în 12.06.2023.
[111]Everett Lee, „A theory of Migration” în *Demography,* Vol.3, Nr. 1, 1996, pp. 47-57, disponibil online: https://www.jstor.org/stable/2060063, accesat în 11.06.2023.

crizei refugiaților din 2015, un număr însemnat de refugiați în statele din Uniunea Europeană, în anul 2021 un alt val de refugiați veniți din Afghanistan la granițele Uniunii Europene, tot în urma unei instabilități politice în zona Orientului Mijlociu și în anul 2022, cazul crizei refugiaților ucraineni, în care aproximativ 8,2 milioane refugiați[112] au aplicat pentru protecție în statele membre din Uniunea Europeană.[113]

Cel de-al doilea factor important care influențează decizia de a realiza un proces de migrare și care influențează în mod direct la nivel global migrația internațională este cel economic. Cauza migrației economice este constituită în principal de situația precară din statul de destinație și de ratele de șomaj crescute care relevă lipsa locurilor de muncă și o piață deficitară a forței de muncă în statul din care provine migrantul. În cele mai multe cazuri, persoanele care emigrează provin din state subdezvoltate sau care se află în curs de dezvoltare, state agricole, iar motivele celor care emigrează țin de nivelul de trai destul de scăzut. Factorii care atrag persoanele să imigreze sunt în strânsă legătură cu situația economică în statul de destinație și cu posibilitatea găsirii unui loc de muncă care să le ofere imigranților o sursă de venit net superioară față de statul de origine și un trai mai bun, cu perspective de viitor. Un exemplu în acest caz este constituit de statele dezvoltate din Uniunea Europeană din zona Mării Mediterane, care reprezintă un factor de atracție (pull) pentru migranții din zona Nordului Africii, care se îndreaptă în general spre state precum Italia și Spania.[114]

Un alt factor de împingere important care influențează decizia persoanelor să emigreze este reprezentat de cauzele de țin de mediu și care sunt materializate prin pericolele rezultate de cauzele naturale și consecințele pe care natura le provoacă, cu impact direct asupra securității umane. Printre aceste cauze regăsim catastrofe naturale precum: cutremure, tsunami-uri sau uragane; dar și factori care provoacă foametea, lipsa apei sau chiar poluarea, toate acestea afectând securitatea umană și forțându-i într-un mod sau altul să migreze spre alte state.

Tot în categoria factorilor de împingere pot fi încadrați și factorii sociali, care conform cercetătoarei Tătaru Georgiana, se constituie în primul rând din dorința umană de a avea un nivel al vieții ridicat și din nevoia de a asigura familiei un cadru propice pentru a se dezvolta și trăi într-o comunitate dezvoltată. De cele mai multe ori, persoanele care decid să emigreze datorită acestor factori se îndreaptă spre statele dezvoltate care oferă un sistem social și de sănătate bine pus la punct sau un stat cu un sistem de învățământ care să ofere perspective de viitor.[115]

În urma identificării cauzelor care influențează migrația internațională putem afirma că acest proces se va desfășura în continuare și va rămâne cel puțin la fel de complex deoarece, mediul internațional este în continuare dominat de fluctuații politice, războaie și conflicte civile, care influențează într-un mod direct factorii de împingere a populației spre statele aflate în siguranță. Pe lângă factorii ce țin de securitate, cu siguranță vor persista și factorii economici de atracție și împingere a

---

[112]UNHCR Romania, „Ukraine Refugee Situation 2023”, disponibil la : https://reliefweb.int/report/romania/unhcr-romania-ukraine-refugee-situation-update-update-43-21-april-2023, accesat în 12.06.2023.
[113]Georgiana-Florina Tătaru, „Migration - an Overview on Terminology, Causes and Effects” în *Logos Universality Mentality Education Novelty: Law*, 7(2), 2019, p. 22.
[114]Benjamin Sawe, „Largest ethnic groups of Italy”, 2019, disponibil online: https://www.worldatlas.com/articles/largest-ethnic-groups-of-italy.html#goToCom, accesat în 13.06.2023.
[115]Georgiana-Florina Tătaru, *op. cit.,* p. 23.

populației spre o migrație spre statele europene mai bine dezvoltate, toate acestea creând și menținând în același timp, în statele de destinație dezbateri privind domeniul migrației și a politicilor de primire a imigranților și a refugiaților.

2.2. Migrația în Uniunea Europeană: criza refugiaților din 2015

Migrația a reprezentat din cele mai vechi timpuri una dintre principalele caracteristici a oamenilor, iar deplasarea acestora a fost privită de cercetători ca fiind un fenomen normal și totodată structural pentru societăți. Fiind un proces de mobilitate care nu a încetat de-a lungul timpului, ci doar a adus o serie de schimbări, acesta a început să se realizeze sub diferite forme și intensități[116], înregistrând creșteri tot mai mari în perioada secolului al XXI-lea. Consultând statisticile oferite de Organizația Internațională pentru Migrație, observăm că numărul migranților internaționali a crescut de la aproximativ 155 de milioane în 2000 la 244 de milioane în 2015.[117] Odată cu creșterea numărului înregistrat în anul 2015, la nivel global, migrația internațională a început să fie percepută ca o provocare politică pentru state, din perspectiva gestionării integrării, reglementării deplasărilor, asigurării unei migrații sigure și bineînțeles, din perspectiva securității.

Odată cu apariția fenomenului globalizării care a favorizat și dezvoltat procesul de migrație, prin desființarea barierelor și extinderea de servicii, fluxurile de migranți au început să fie tot mai vizibile și în statele din Europa. Uniunea Europeană a început să aducă tot mai des în discuție problema migrației, în raport cu migrația ilegală și efectele pe care aceasta le are asupra diferitelor sectoare. Privită din perspectiva unei probleme de securitate, care necesită a fi reglementate printr-un set de norme și politici, este indiscutabilă relația care se creează între migrație și securitate.[118] Pornind de la ideea afirmată în capitolul precedent de către cercetătorii Școlii de la Copenhaga, conform căreia , migrația este percepută ca fiind o amenințare la adresa securității regionale, naționale și societale, în momentul în care aceasta este ilegală sau se desfășoară într-un mod neregulat, putem susține faptul că, fluxurile de migranți și refugiați ajunși pe teritoriul statelor Uniunii Europene, în ultimul deceniu, au reprezentat mai mult decât o provocare pe instituțiile europene și statele membre.

Fenomenul migrației internaționale, dinspre zona non-EU s-a materializat tot mai frecvent în ultimii ani, prin prisma valurilor de refugiați și migranți ilegali ajunși în Uniunea Europeană, ajungând să atingă cele mai mari cifre înregistrate în anul 2015. În acest sens, problema migrației, refugiaților și solicitanților de azil a devenit în ultimul deceniu o temă inclusă pe agenda europeană de securitate a Uniunii Europene și în același timp un subiect principal al discursurilor liderilor europeni[119] și al cercetărilor care tratează problema „*securitizării migrației*”. Importanța acestui subiect relevă faptul că procesul de securitizare a migrației și a imigranților nu reprezintă un nou trend materializat doar în cazul

---

[116]Douglas Massey et. al., „Theories of International Migration: A review and Appraisal” în *Popoulation and Development Review,* Vol. 19, Nr. 3, 1993, pp. 431-466.
[117]International Organisation for Migration, „World Report 2018”, p. 13.
[118]Alexandra Sarcinschi, *Migrație și securitate*, p.5.
[119]Claudia Anamaria Iov, „Security as a Speech Act – From Theory.....”, p. 27.

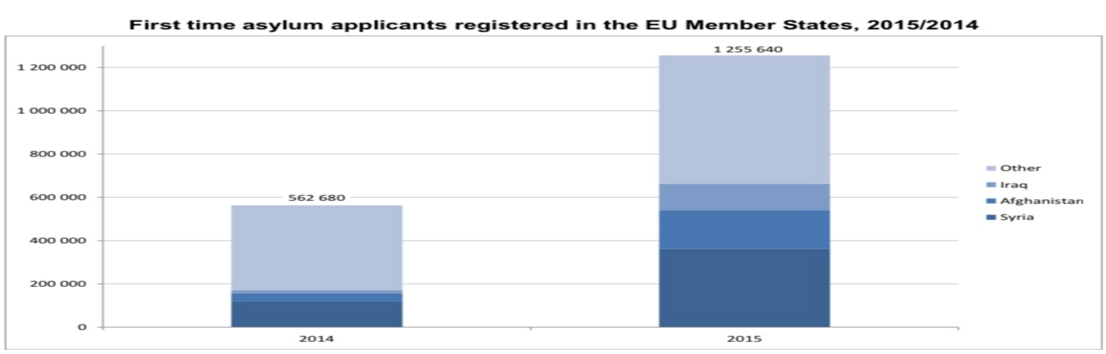
crizelor migrației din perioada contemporană, ci el a fost realizat de-a lungul istoriei Uniunii Europene, cel mai des fiind asociat sau discutat în raport cu terorismul.

2.2.1 Criza refugiaților din 2015

Criza migrației din anul 2015[120] din Europa a reprezentat unul dintre cele mai mari valuri de migrației de pe teritoriul european din istoria modernă și de după cel de-al doilea război mondial. Fiind rezultatul unui fenomen politico-social apărut în urma unor conflicte civile desfășurate pe continentele aflate în proximitatea Europei, a unor încălcări de drepturi și a condițiilor precare din Orientul Mijlociu și Nordul Africii, acest val de migrație, compus mai mult din refugiați, dar și din migranți a fost etichetat sub denumirea de *criza refugiaților din Europa.*

Cu toate că, numărul solicitanților de azil ajunși în Uniunea Europeană era unul însemnat și în anul 2014 când s-au înregistrat aproximativ 560.680 de aplicați pentru azil[121], proveniți din state precum: Siria, Irak și Afghanistan, doar în anul 2015 aceste fluxuri de migrație au început să fie percepute ca fiind o criză exponențială pentru Uniunea Europeană. Momentul declanșator și care a marcat deopotrivă instituțiile europene și populația europeană a fost reprezentat de naufragiul din Marea Mediterană a 5 nave pline cu migranți, din luna aprilie a anului 2015, când și-au pierdut viața aproximativ 1200 de migranți, aflați în tranzit spre continentul european în urma instabilităților create în statele de origine de conflictele civile.

Pentru Uniunea Europeană acest tragic eveniment a reprezentat începutul unui flux de migranți și refugiați ce urmau să vină într-un număr tot mai crescut spre statele membre. Conform statisticilor Eurostat (figura 1), în anul 2015 în Uniunea Europeană au fost înregistrate aproximativ 1.2 milioane de cereri de azil pentru acordarea protecției internaționale, numărul acestora fiind dublu în comparație cu cererile înregistrate în anul precedent.

[120]Parlamentul European, „Criza refugiaților: Scenele din 2015 nu trebuie să se mai repete", disponibil online: https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20170109STO57507/criza-refugiatilor-scenele-din-2015-nu-trebuie-sa-se-repete, accesat în 11.06.2023.
[121]Eurostat, „First time asylum applicants registered în the EU Member States", 2014-2015.

Figura 1. Sursă: *Eurostat, The statistical office of the European Union „Date privind aplicanții de azil înregistrați în statele membre ale Uniunii Europene”*[122]

Numărul însemnat de refugiați și aplicanți de azil în Uniunea Europeană și statele membre a fost cauzat în principal de factorul de împingere reprezentat de conflictul/războiul civil din Siria. Acest conflict, într-o notă asemănătoare cu cel din Tunisia și Libia a început în anul 2011, prin evenimentele cunoscute sub denumirea de Primăvara Arabă și exemplificate prin revolte, conflicte civile și lovituri de stat, asupra regimurilor totalitare. Motivele care au generat acest număr însemnat de migranți și refugiați sirieni spre Uniunea Europeană și statele aflate în vecinătatea Siriei a fost reprezentat de războiul civil dintre regimul condus de Bashar al - Assad și diferite grupuri revoluționare, împreună cu expansiunea grupării teroriste ISIS. Aceste două amenințări au generat o migrație masivă dinspre Siria, aproximativ 7.6 milioane de migranți, refugiindu-se începând cu 2011 nu doar în Uniunea Europeană, ci și în state precum Turcia, Liban sau Iordania.[123] În urma conflictelor și revoluțiilor izbucnite în Siria, în anul 2011 aproximativ 19 mii de refugiați au ajuns în Turcia, creând în acest sens motive de îngrijorare pentru guvernul turc, care a fost nevoit să creeze 6 tabere pentru refugiați în apropierea frontierelor cu Siria. Potrivit statisticilor UNHCR, pe lângă cele trei state de origine a refugiaților din zona Orientului Mijlociu, au mai ajuns în Uniunea Europeană și solicitanți de azil de pe continentul African, din state precum: Nigeria, Somalia, Sudan și Eritreea.[124]

În cazul *crizei refugiaților începute în anul 2015,* Uniunea Europeană într-o cooperare strânsă cu cele 28 de state membre a fost nevoită să răspundă la un fenomen de migrație fără precedent, privit din mai multe perspective. Cu toate că, această presiune exercitată de fluxurile de refugiați nu a reprezentat primul eveniment de agest gen, existând fluxuri precedente create de colapsul Uniunii Sovietice după anii 1990 (aproximativ 697.000 de aplicați de azil au ajuns în statele membre) și izbucnirea războiului din Kosovo (care a generat aproximativ 463.000 de refugiați), pentru Uniunea Europeană acest nou val a reprezentat o provocare din privința gestionării politice și umanitare.

[122]Eurostat, „Asylum în the EU Member States”, disponibil online: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6, accesat în 10.06.2023.

[123]Rossen Koroutchev, „The Syryan Refugee Crisis in Europe” în *Journal of Liberty and International Affairs,* Vol. 1, 2016, p. 26-37, disponibil online: https://www.e-jlia.com/index.php/jlia/article/download/49/40, accesat în 12.06.2023.

[124]Cătălin Alin Costea, „Uniunea Europeană și criza refugiaților”, în *Policy Study,* Nr.6, 2016, pp. 5-6.

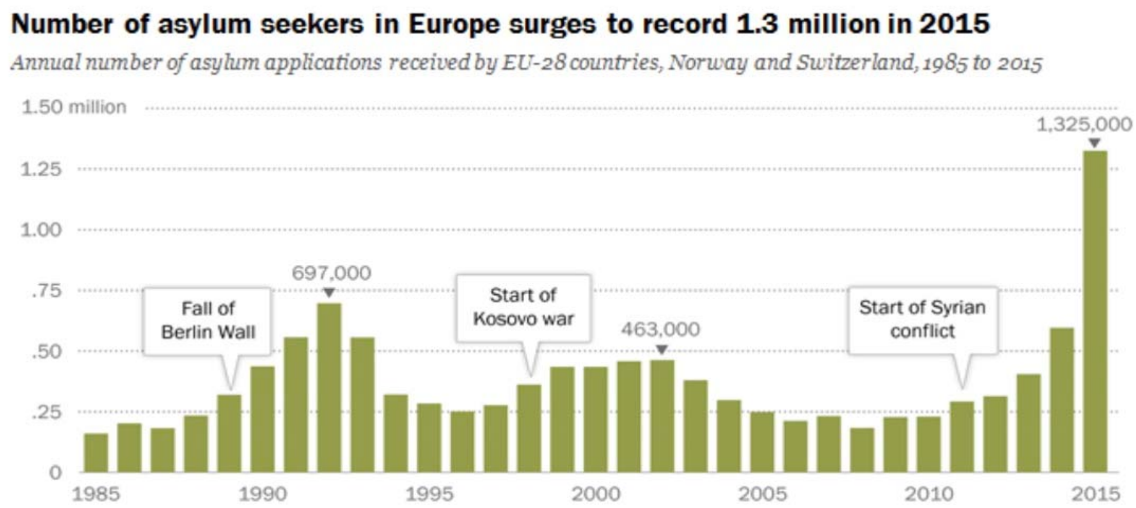
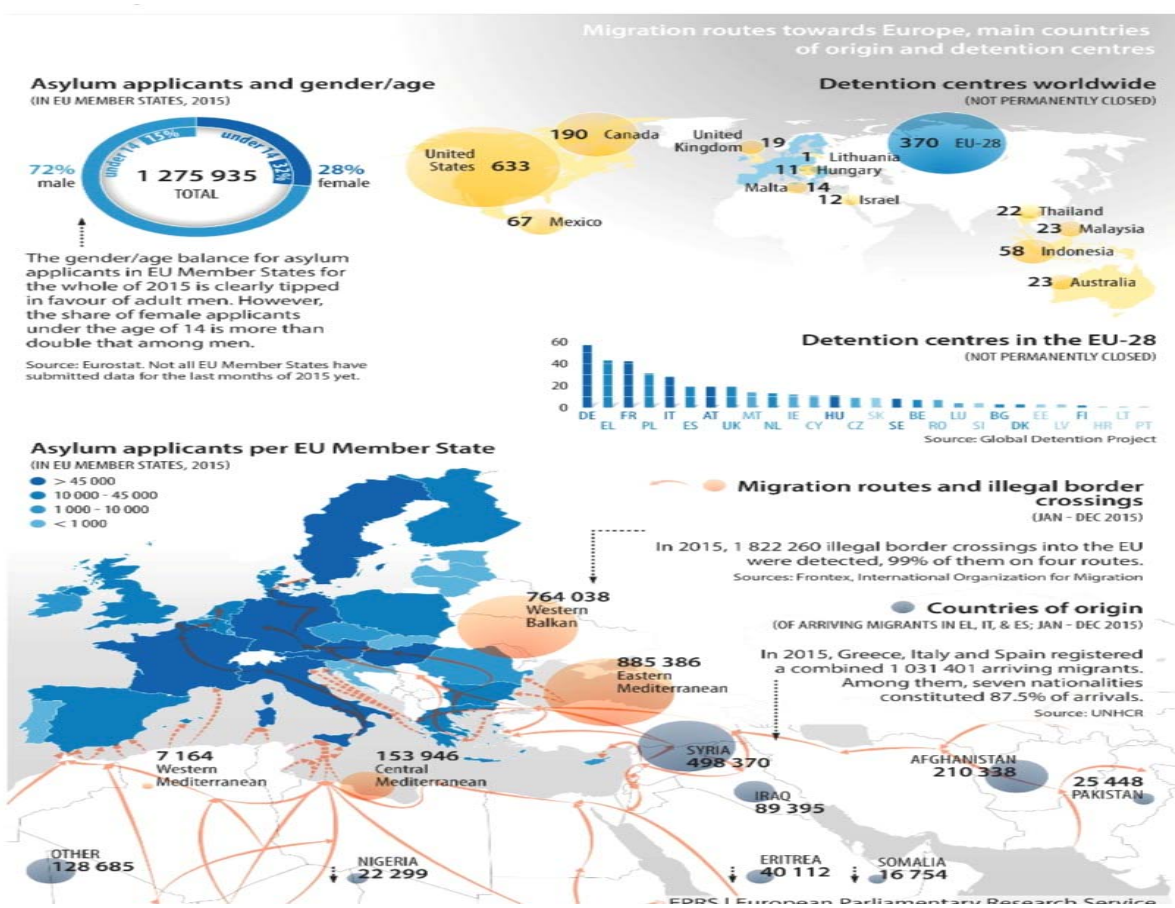

Figura 2. Sursă: *Pew Researche Center 2016, „Numărul anual al aplicanțiilor de azil primiți de statele membre EU, Norvegia și Elveția, între anii 1985-2015”.*[125]

[125]Pew Research Center, „Number of Refugees to Europe surges to record 1.3 million in 2015”, disponibil online: https://www.pewresearch.org/global/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/pgm_2016-08-02_europe-asylum-01/, accesat în 12.06.2023.

Figura 3. Sursă: *EPRS (European Parliamentary Research Service), „Migration routes towards Europe, main countries of origin and detention centres”.*[126]

Conform statisticilor puse la dispoziție de EPRS, principalele state de origine a migranților și refugiaților care au ajuns în Uniunea Europeană în perioada crizei refugiaților din 2015 sunt Siria, Afghanistan și Irak. Solicitanții de azil proveniți din Siria au reprezentat aproximativ 30% din totalul numărului ajunși în Europa, aproximativ 498.370 de mii. Pe locul doi ca număr, s-au poziționat cei proveniți din Afghanistan, aproximativ 210. 338 de aplicanți înregistrați în statele membre ale Uniunii Europene. Cea de-a treia naționalitate, nu la fel de însemnată, însă într-un număr la fel de ridicat a fost reprezentată de refugiații plecați din Irak, care au reprezentat aproximativ 10% din totalul aplicanților din statele Europene.

După cum observăm în Figura 3, migranții și refugiații care doreau să ajungă pe teritoriul Uniunii Europene au utilizat 4 rute de migrație și tranzit în drumul lor spre statele Europene. Dat fiind faptul că, o mare proporție din numărul acestora veneau din zona Orientului Mijlociu și nord-estul Africii, principalele rute de migrație utilizate au fost cele două rute : est mediteraneeană prin Turcia spre Grecia și Bulgaria și ruta Balcanilor de Vest, care tranzita statele europene din zona Munților Balcani. O a treia rută utilizată, cea central mediteraneeană care în perioada anului 2015 nu a reprezentat neapărat o provocare pentru Uniunea Europeană din perspectiva numărului, ci mai mult era considerată o provocare pentru migranți deoarece implica traversarea Mării Mediteraneene spre state precum Italia, Malta sau Spania.

Principalele state vizate de solicitanții de azil în anul 2015 în migrația lor spre un loc mai sigur privit din perspectiva securității umane și în care să beneficieze de condiții mai bune de viața, au fost Germania unde au ajuns aproximativ 442.000 de solicitanți de azil, Ungaria aproximativ 174.000 și Suedia care a înregistrat aproximativ 156.000 de cereri.[127] Pe lângă aceste state, conform hărții oferite de EPRS (Figura 3), Franța, Italia și Austria au înregistrat și ele peste 45.000 de solicitanți de azil. În urma acestor date, observăm că migrații și solicitanții de azil au vizat să ajungă în statele vestice, respectiv nordice din Uniunea Europeană, pe considerentul că fiind state dezvoltate le pot oferi mult mai multe perspective.

Dorința migranților și a solicitanților de azil de a aplica pentru primirea statutului de refugiat în statele dezvoltate precum Germania, Italia, Austria, Franța Suedia și Ungaria a reprezentat una dintre cele mai importante probleme provocate de această criză, exceptând dimensiunea umanitară. Modul în care s-a desfășurat evoluția acestui fenomen în perioada anului 2015 a creat o presiune relativ ridicată asupra statelor enunțate anterior, din perspectiva instrumentului de azil al Uniunii Europene. Regulamentul Dublin prevedea că statul în care este înregistrată intrarea migrantului era responsabil, în același timp, și de prelucrarea cererii de azil și de acordarea acestuia. În acest sens, s-a creat o suprasolicitare în statele aflate la granițele externe: Grecia, Italia și în același timp a fost accentuată

[126]EPRS, „Migration routes towards Europe, main countries of origin and detention centres”, disponibil online: https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/stay-informed/research-and-analysis, accesat în 12.06.2023.
[127]Pew Research Center, „Number of Refugees to Europe surges to record 1.3 million in 2015”, disponibil online: https://www.pewresearch.org/global/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/pgm_2016-08-02_europe-asylum-01/, accesat în 12.06.2023.

migrația ilegală pe teritoriul statelor membre ale Uniunii Europene, din dorința acestora de a ajunge în statele vestice din Europa.

Potrivit datelor furnizate de FRONTEX, agenția principală a Uniunii Europene, responsabilă cu asigurarea securității frontierelor și cu paza de coastă, în anul 2015 au fost depistate aproximativ 1.8 milioane de treceri ilegale ale frontierelor statelor membre, pe cele patru rute ale migrației spre Uniunea Europeană. Pe ruta Est Mediteraneeană, au fost depistate 885.000 de intrări ilegale atât pe cale terestră prin Turcia, cât pe Marea Mediteraneeană. Un număr apropiat cu cel de pe ruta estică a fost înregistrat și pe cea a Balcanilor de vest unde au fost depistați aproximativ 764.000 de migranți ilegali care doreau să ajungă în statele din vestul UE. Precum în cazul celor două rute, și pe ruta central mediteraneeană a fost detectați migranți ilegali care doreau să ajungă pe teritoriul statelor europene, numărul acestora fiind de 153.946.[128]

Pornind de la aceste date putem aprecia că criza refugiaților din 2015, pe lângă numărul refugiaților care și-au părăsit statele de origine în urma unor temeri ce țin de propria lor securitate a inclus și o parte de imigranți, care au profitat de contextul creat și au imigrat întru-un mod ilegal spre Uniunea Europeană, încălcând legislația regulamentară de intrare pe teritoriul statelor membre, fiind ajutați de rețele de migrație ilegală create.

Aceste cifre ridicate ale imigrației ilegale oferite de FRONTEX în anul 2015, cumulate cu o gestionare deficitară a Uniunii Europene, din perspectiva funcționalității instrumentelor politice de gestionare și o lipsă de solidaritate din partea unor state membre, au creat din acest fenomen de migrație o adevărată problemă de securitate europeană și națională. Valurile de refugiați veniți spre Uniunea Europeană pe mare, împreună cu imigranții ilegali ajunși în Spațiu Schengen și problema de gestionare în materie de politici au favorizat apariția de atitudini de opoziție împotriva acestora, fiind priviți ca factor al insecurității în statele europene.

2.2.2. Politicile Uniunii Europene de gestionare a crizei refugiaților din 2015

Cifrele record înregistrate ale refugiaților care au ajuns în Europa cumulate cu migrația ilegală detectată de Frontex în anul 2015 au creat o situație fără precedent pentru Uniunea Europeană, creând provocări asupra politicilor și securității comunitare. Uniunea Europeană, ca răspuns la provocările exercitate de fluxurile de refugiați și imigranți ilegali, priviți sub forma unei amenințări la adresa securității europene s-a angajat într-un proces de elaborare de noi politici și instrumente, care împreună cu reformarea cadrului existent a avut ca scop principal îmbunătățirea politicilor și proceselor în materie de azil, securizarea frontierelor și reducerea migrației neregulamentare (ilegale) din Uniunea Europeană.[129]

În cele ce urmează în cadrul acestui subcapitol voi prezenta într-un mod logic și cronologic principalele acțiuni pe care Uniunea Europeană le-a derulat și politicile pe care le-a adoptat în perioada

---

[128]EPRS, „Migration routes towards Europe, main countries of origin and detention centres”, disponibil online: https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/stay-informed/research-and-analysis, accesat în 12.06.2023.
[129]Parlamentul European, „Politicile UE – rezultate pentru cetățeni”, disponibil online: https://what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/focus/focus04_ro.pdf, accesat în 12.06.2023.

imediat următoare izbucnirii crizei refugiaților din 2015. Datorită multitudinii de acțiuni pe care Uniunea Europeană le-a adoptat în anii de după apariția acestei probleme a migrației vom selecta doar măsurile pe care le considerăm relevante în gestionarea crizei.

Dată fiind situația de criză apărută în Uniunea Europeană, puterea de răspuns a cadrului existent privind migrația și azilul nu a fost una suficientă pentru a gestiona această situație umanitară. Cu scopul de a oferi un set de politici și acțiuni care să răspundă atât nevoii refugiaților cât și amenințării ilegale asupra securității create de imigrația ilegală și rețelele ilegale de imigranți, Comisia Europeană a adoptat în mai 2015 *Agenda Europeană privind migrația.* Agenda propusă de Comisia Europeană a reprezentat un set de măsuri, instrumente și politici care avea ca scop principal să ofere un răspuns rapid și eficient la „*tragedia umană din întreaga mare Mediterană*”[130] derulând acțiuni de salvare de migranți și refugiați aflați în traversarea Mării Mediteraneene prin operațiunile realizate de FRONTEX în cadrul misiunilor TRITON și POSEIDON, alocând în acest sens un buget triplu în comparație cu perioada precedentă. Vizând descurajarea traficului de imigranți ilegali și reducerea numărului de intrări ilegale pe teritoriul Uniunii Europene, Comisia Europeană a realizat o serie de operațiuni prin intermediul Politicii Europene de Securitate și Apărare (PASC), cu scopul de a destructura rețelele de migranți ilegale.[131] Tot în setul de măsuri imediate propuse de Comisia Europeană, au fost introduse abordarea comună a răspunsului la fluxurile ridicate de solicitanți de azil prin transferul și relocarea acestora către alte state membre, printr-un regim de relocare a aproximativ 40.000 de persoane către statele care nu se află la granițele externe ale Uniunii Europene, impunându-le în acest sens cote de solicitanți de azil și imigranți ilegali depistați, cu scop de a decongestiona situația din anumite state. [132]

Agenda Europeană privind Migrația, propusă de Comisia Europeană, prin politicile și acțiunile pe care le cuprinde, își propune o abordare globală și integrată a migrației și azilului, bazată pe cooperarea dintre instituțiile Uniunii Europene și statele membre. Abordarea integrată a migrației și azilului are ca scop principal să răspundă la provocările generate de fluxurile de refugiați și migranți într-un efort eficient și unitar.

Cu scopul de oferi un management eficient situației umanitare și provocării de securitate create, Agenda Europeană privind migrația a fost structurată sub forma a patru piloni majori de acțiuni. Primul Pilon prevede reducerea stimulentelor pentru migrația ilegală și neregulamentară și prevede o abordare a cauzelor care generează migrația neregulamentară din statele terțe, lupta împotriva rețelelor de migrație ilegală îmbunătățirea procesului de returnare spre țările de origine. Abordarea prevăzută în cadrul acestui pilon s-a realizat printr-o cooperare a Uniunii Europene cu statele terțe.[133]

Pilonul doi abordat prin intermediul Agendei Europene privind Migrația vizează gestionarea frontierelor, derularea de misiuni de salvare a migranților aflați în tranzit și securizarea frontierelor externe, prin operațiuni precum Triton, derulate de FRONTEX. Prin aceste obiective propuse Uniunea

---

[130]Comisia Europeană, „Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social, European și Comitetul Regiunilor, *O Agendă Europeană privind Migrația”,* disponibil online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&from=DE, accesat în 11. 06.2023.
[131]*Ibidem*, p. 4.
[132]*Ibidem,* pp. 5-7.
[133]*Ibidem,* pp. 9-12.

Europeană și-a propus să ofere un răspuns eficient migranților ilegali care se angrenează în traversarea frontierelor externe, fie ele maritime sau terestre.[134]

Cel de-al treilea pilon a fost numit *„O politică puternică de azil*”[135] și propunea o abordare mai coerentă a sistemului european comun de azil, împreună cu un nou model de aplicare a Regulamentului Dublin. Cu scopul de a atinge aceste obiective, Comisia Europeană a propus un nou proces de monitorizare a aplicării normelor, în colaborare cu Biroul European de sprijin pentru azil (EASO), prin care să monitorizeze aplicarea normelor.

Ultimul pilon al noii agende propuse de Comisia Europeană, în anul 2015 și-a propus să introducă crearea unei noi politici în domeniul migrației legale. Prin această acțiune Uniunea Europeană împreună cu instituțiile ei și-au propus să răspundă atât nevoii economice pe care statele membre o evidențiază pe piața forței de muncă, cât și nevoii pe care migranții care vin spre UE o exercită, în căutarea unei vieți mai bune care să le ofere alte perspective. În acest sens, Comisia Europeană își propune o mai bună gestionare a politicilor privind acordarea vizelor de muncă, prin modernizarea sistemului de acordare, un proces mai eficient de integrare a imigranților finanțat în statele membre de Fondul pentru Azil, migrație și integrare(AMIF) și o creare de parteneriate pentru mobilitatea, care să faciliteze migrația legală spre Uniunea Europeană.[136]

În vederea unei gestionări mai coerente, prin care să diminueze numărul de solicitanți de azil și migranți ilegali ajunși pe continentul european, Uniunea Europeană împreună cu instituțiile aparținătoare au vizat și o abordare externă cu privire la criza refugiaților din 2015. Pornind de la cifrele statistice care demonstrau că majoritatea refugiaților și imigranților ilegali din UE au utilizat rutele est mediteraneeană și balcanică, în anul 2016, în luna martie, a încheiat un acord de colaborare cu Turcia, care a vizat stoparea fluxurilor de migranți și returnarea acestora în Turcia.[137] În urma acestui acord de cooperare și acționare comună împotriva imigrației ilegale în Uniunea Europeană și împotriva presiunii exercitate de valurile de solicitanți de azil, Uniunea Europeană a alocat suma de 3 miliarde de euro pentru menținerea refugiaților în statul Turc.[138]

Pe lângă acest acord important care prevedea combaterea migrației neregulamentare pe rutele estice, adoptat cu scopul de a gestiona în mod eficient fluxurile de migrație, Uniunea Europeană a derulat acțiuni de colaborare și cu statele Libia și Maroc, importante din perspectiva poziționării geografice în zona rutei central mediteraneene. În baza acestor acorduri de colaborare, statele membre împreună cu instituțiile europene le-au pus la dispoziție echipamente și le-au alocat fonduri pazelor de coastă din aceste două state, pentru a eficientiza controlul asupra granițelor și asupra Mării Mediteraneene din

---

[134] *Ibidem*, pp.13-14.
[135] *Ibidem*, p. 14.
[136] *Ibidem*, pp 19-20.
[137]Human Rights Watch, „Towards an Effective and Principled EU MIgration Policy”, p. 1, disponibil online: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/hrw_eu_migration_policy_memo_0.pdf, accesat în 12.06.2023.
[138]Parlamentul European, „EU-Turkey Statement and Action Plan” în *Foreign Affairs -AFET,* disponibil online: https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan, accesat în 12.06.2023.

proximitatea lor, toate acestea cu scopul de a combate migrația ilegală și de a reuși să ofere ajutor umanitar refugiaților aflați în primejdie.[139]

În urma prezentării succinte a politicile adoptate și acțiunilor realizate de Uniunea Europeană, putem să observăm destul de clar, prin intermediul numărului de acțiuni derulate, faptul că toate au avut ca scop instituirea unei soluționări rapide și eficiente a crizei refugiaților din 2015, care să țină cont și de latura umanitară pe care acest fenomen de migrație l-a creat. Mai mult decât atât, putem aprecia că răspunsul oferit de politicile europene de migrație și azil au avut un efect pozitiv asupra fluxurilor, raportându-ne la statisticile din anul 2016 care, potrivit Eurostat au stagnat și au înregistrat o ușoară scădere, fiind înregistrate aproximativ 1,2 milioane de persoane solicitante de azil.[140]

Totodată, se observă în urma datelor oferite de Eurostat că acest fenomen al migrației a început să reprezinte o constantă pentru Uniunea Europeană, fiind direct influențat de situațiile precare și conflictuale din statele de origine. În acest sens, ținând cont de implicațiile pe care fluxurile de refugiați și migrația ilegală le-au exercitat asupra Uniunii Europene și asupra statelor membre, propunem ca în următorul subcapitol să oferim o perspectivă asupra relației care se creează între aceste două complexe, bazându-ne pe literatura de specialitate destul de bogată. Această perspectivă asupra nexului migrație-securitate va constitui ulterior baza teoretică a prezentării pe care o vom realiza în ultimul capitol asupra securitizării migrației realizate în Uniunea Europeană în perioada 2015-2017 și care va releva modul în care este privită această *problemă de securitate*.

2.3. Relația dintre migrație și securitate

Migrația și securitatea reprezintă două concepte complexe și interconectate, care au devenit tot mai relevante și mai discutate în contextul dezvoltării continue a fenomenului de globalizare și totodată, în contextul geopolitic actual de pe scena internațională, în care situația politică din anumite state devine critică și conflictuală. În ultimele decenii, migrația internațională spre Uniunea Europeană și statele membre ale acesteia a devenit un fenomen global de amploare, UE reprezentând principala destinație pentru imigranții și refugiații de pe diferite continente. Această migrație iregulară a creat multiple provocări și amenințări la adresa securității naționale și securității societale a statelor membre ale UE.

Migrația este unul dintre cele mai vechi fenomene sociale din lume, acesta rămânând unul dintre principalele subiecte de discuție și chiar principala problemă de securitate cu care se confruntă statele în perioada contemporană. Buzan și Weaver afirmă că migrația a fost o problemă de securitate din cele mai vechi timpuri, când Grecia și Roma au apărut și totodată, dispărut ca state din cauza ei.[141] Migrația prin diferitele forme prin care se poate manifesta: ilegală sau sub forma de fluxuri masive neregulate poate fi privită ca o amenințare la adresa securității naționale, a societății și implicit la adresa securității

---

[139]Consiliul Uniunii Europene, „Politica UE în domeniul migrației și azilului" disponibil online: https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eu-migration-policy/, accesată în 11.06.2023.

[140]Eurostat, „Asylum in the EU Member States – 1.2 milion first time asylum seekers registered in 2016", disponibil online: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7921609/3-16032017-BP-EN.pdf/e5fa98bb-5d9d-4297-9168-d07c67d1c9e1, accesat online în 13.06.2023.

[141]Barry Buzan, Ole Waever, *Regions and Powers: The structure...,* p. 23.

existențiale a individului, amenințând identitatea unei societăți printr-o schimbare a componenței sale etnice, religioase, chiar a valorilor sale.

Cercetătorii din domeniul relațiilor internaționale și cel al studiilor de securitate înțelegeau în prima jumătate a secolului al XXI - lea securitatea ca fiind sentimentul de siguranță, manifestat în situațiile în care nu existau amenințări. În concepția tradiționalistă, promovată de cercetătorii realiști în perioada Războiul Rece, securitatea era definită ca siguranța statului sau securitatea națională, statul reprezentând obiectul principal de referință.[142] Însă, odată cu sfârșitul Războiului Rece și cu apariția tot mai vizibilă a amenințărilor non-militare la adresa securității europene, teoreticienii Școlii de la Copenhaga, au propus un nou cadru de analiză a securității, prin care au reconceptualizat securitatea și au lărgit sfera obiectelor de referință ale securității. Prin modelul propus de aceștia au introdus analiza sectorială, care se concentra pe identificarea amenințărilor și evaluarea măsurilor de securizare din sectorul militar, politic, societal, economic și de mediu.[143]

În cadrul perspectivei tradiționaliste asupra relației dintre migrație și securitatea accentul era pus impactul și efectele pe care migrația le crea asupra sectoarelor securității economice și politice – cu precădere pe latura socială, însă potrivit noului cadru de analiză a securității se creează o inter-conectivitate între dimensiuni, ceea ce relevă că impactul migrației se regăsește, nu doar în cel economic și politic. Pornind de la afirmația lui Jef Huysmans conform căreia, conceptul de securitate poate fi abordat atât din perspectiva securității naționale, cât și din perspectiva securității societale, considerăm că relația dintre migrație și securitate este una multidimensională, iar migrația poate influența dimensiunile securității în moduri diferite.

Spre exemplu, fluxurile de migrație ilegală, împreună cu o migrație forțată considerabilă a refugiaților pot fi considerate în același timp o amenințare la adresa securității naționale din perspectivă militară deoarece reprezintă o amenințare la adresa securității frontierelor, cât și o amenințare la adresa securității politice și sociale, deoarece migranții ilegali pot crea destabilizări ale ordinii sociale într-un stat sau pot fi percepuți ca fiind o amenințare la adresa identității majoritare din statul de destinație.

Relația dintre migrație și securitate, a reprezentat una dintre principalele teme de dezbatere în literatura de specialitate în momentul în care Uniunea Sovietică s-a desfiintat, iar țările au început să se concentreze pe alte amenințări la adresa securității, precum cea generată de fluxurile de migrație din acea perioadă.[144] Khalid Koser argumentează în acest sens că, odată cu creșterea numărului de migranți ilegali, percepția asupra migrației ca amenințare la adresa securității naționale a început să se intensifice[145] ajungând în acest sens la preconcepția întâlnită tot mai des, ca fiind principala insecuritate. Raportându-ne la multitudinea lucrărilor care dezbat problema migrației și la discursurile politice care prezintă migrația sub forma unei amenințări la adresa securității și identității europene, migrația a devenit un subiect extrem de controversat si de sensibil, fiind de multe ori prezentat de multe ori, cu scopul de a induce sentimente de temere și insecuritate.

---

[142]Alexander Wolfers, *op. cit.,* pp. 481-502.
[143]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea un nou cadru...*, p. 14.
[144]Asmus D. Ronald, „Europe's Eastern Promise: Rethinking NATO and EU Enlargement" în *Foreign Affairs,* Vol. 87, Nr. 1, pp. 95-106, disponibil online: https://www.jstor.org/stable/20020270, accesat în 17.05.2023.
[145]Khalid Koser, „When is Migration a Security Issue?" în *Brookings*, 2011, disponibil online: https://www.brookings.edu/opinions/when-is-migration-a-security-issue/, accesat în 11. 06. 2023.

În lumina prezentării relației dintre migrație și securitate este esențial de menționat că migrația nu poate fi considerată doar sub forma unei probleme de securitate sau ca o amenințare rezultată în urma unei situații conflictuale, deoarece relația care se creează între aceste două concepte nu este doar una unidirecțională. Consultând cele cinci valuri imigraționiste din istoria Uniunii Europene putem afirma că imigranții și refugiații ajunși pe teritoriul Uniunii Europene au contribuit la reconstrucția Europei, în cea de-a doua jumătate a secolului al – XX -lea. Mai mult decât atât, observăm că în perioada contemporană imigranții pot aduce și contribuții destul de valoroase economiei statelor europene, reprezentând un antidot important împotriva lipsei forței de muncă, de care Uniunea Europeană are nevoie.

Prin urmare, în cadrul următorului subcapitol ne propunem să prezentăm cum a fost securitizată migrația în perioada 2015-2017, în cadrul Uniunii Europene, prin intermediul politicilor și discursurilor susținute de liderii europeni. Mai mult decât atât, considerăm esențială această prezentare, deoarece conform datelor consultate în subcapitolele anterioare, am putut observa că numărul imigrației ilegale și cel al solicitanților de azil în anul 2015 a fost unul foarte ridicat, ceea ce a creat pe lângă controversele politice și un sentiment de insecuritate în rândul statelor europene.

2.4. Securitizarea migrației din Uniunea Europeană la începutul crizei refugiaților

Pornind de la asumpțiile susținute de cercetătorii Școlii de la Copenhaga, în lucrarea „*Securitatea: un nou cadru de analiză*" prin care încadrează migrația ca fiind una din cele mai nuanțate amenințări la adresa securității societale, migrația unui număr ridicat de solicitanți de azil și de imigranților ilegali sosiți în Uniunea Europeană, în timpul crizei refugiaților din 2015 a creat un sentiment de insecuritate.[146] Depășind sentimentul de amenințare creat asupra securității europene prin prisma numărului ridicat și gestionarea deficitară de la granițele externe ale Uniunii Europene, de migranții și refugiații ajunși din statele din Orientul Mijlociu și Nordul Africii, la nivelul discursurilor oficiale susținute de premierului Ungariei, Viktor Orban, în 2015, au fost identificate o serie de elemente naționaliste cu privire la identitatea[147] „*noastră*" comparată cu „*a lor*"[148].

Într-un mod asemănător cu idea lui Jef Huysmans care identifică migrația ca fiind „*principalul factor care slăbește tradiția națională și omogenitatea societală (...) sub forma unei amenințări interne și externe la adresa supraviețuirii comunităților naționale și civilizațiilor vestice*"[149] a fost abordată și situația migranților ilegali , la nivel discursiv. Migranții ilegali și refugiații ajunși pe teritoriul Uniunii Europene la începutul crizei refugiaților, fiind considerați o amenințare la adresa identității naționale și creștine[150], din simplul fapt că religia lor este una musulmană.

Precum evidențiază și cercetătoarea Iov Claudia în articolul său „*Security as a Speech Act – From Theory to practice. Discourse construction on Migration in the European Union*" migrația din Uniunea Europeană, prin amplitudinea pe care a cunoscut-o în anul 2015 și prin diferite forme prin care s-a realizat

---

[146]Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde, *Securitatea un nou cadru.....,* p. 180.
[147]Claudia Anamaria Iov, „Security as a Speech Act – From Theory to....", p. 24.
[148]*Ibidem.*
[149]Jeff Huysmans, „The European Union and the Securitization..." p. 758.
[150]Viktor Orban, „Sole voice of sanity in the EU, Tells the Truth on immigration" în *Breitbart*, 2015.

sub forma unei migrații forțate întrepătrunsă cu o migrație ilegală, a devenit o problemă principală pe agenda europeană, iar „*imaginea imigrantului a devenit o spirală de insecuritate care îmbracă toate formele fricii*”[151]. Având în vedere acest fapt, migrația, refugiații și solicitanții de azil au fost percepuți la nivel discursiv, în procesul de securitizare sub forma unei amenințări asupra bunăstării statului, ordinii publice și identității comunităților.

Urmărind atitudinea unor lideri politici europeni, care prin poziția pe care o ocupă pe scena politică pot influența publicul cu privire la amenințarea creată de fluxurile de migrație din Europa anilor 2015, asociată cu o politică de gestionare comună neeficientă derulată de Uniunea Europeană, care a permis intrarea în mod ilegal în state precum Germania, Franța și Ungaria un număr de peste 100.000 de imigranți ilegali (în fiecare stat), s-a putut constata o divizare la nivel de leadership cu privire la acceptarea refugiaților, de tipul pro și contra.

Privită din perspectiva unei amenințări, datorită faptului că a înregistrat un număr record de intrări pe teritoriul Uniunii Europene și pentru că originile acestora sunt diferite față de cele ale populației europene, *creștine*, criza refugiaților din 2015 a trecut printr-un proces de securitizare, realizat atât de Uniunea Europeană cât și de liderii politici ai statelor membre. Potrivit lui Ole Waever procesul de securitizare reprezintă practica prin care o problemă este dramatizată și ridicată la nivel de prioritate absolută și totodată, prezentată „*ca o problemă absolută*” , prin intermediul discursului[152]. În accepțiunea autoarei Iov Claudia securitizarea poate reprezenta în funcție de nivelul amenințării, deopotrivă un proces instituționalizat. În acest sens, migrația poate să fie securitizată de Uniunea Europeană, după modelul propus de Jef Huysmans, prin intermediul a două procese distinctive. Primul se realizează la nivel discursiv, conform modelului propus de cercetătorii Școlii de la Copenhaga, fiind în general utilizat de partidele și liderii naționaliști, iar cel de-al doilea prin intermediul creării de agenții de securitate, precum FRONTEX și prin acțiuni de oprire a migrației.[153]

Ca rezultat al insecurității create de migrația majoră din perioada crizei refugiaților, Uniunea Europeană a securitizat migrația prin intermediul principalei agenții cu atribute de securitate a Uniunii Europene, FRONTEX. În urma adoptării Agendei Europene privind Migrația din 2015, agenția de securitate a UE a derulat acțiuni de control și supraveghere ale frontierelor externe ale UE, cu scopul de a asigura gestionarea eficientă a migrației în zona de frontieră și de a stopa migrația ilegală spre statele membre ale Uniunii Europene. Toate aceste măsuri de control, împreună cu militarizarea anumitor puncte din zona frontierelor, împreună cu misiunile Poseidon și Triton, au fost derulate de Uniunea Europeană cu scopul de a răspunde la problema de securitate creată de fluxurile de migranți[154].

Într-o nota discordantă, față de modul în care au abordat liderii instituțiilor Uniunii Europene la nivel discursiv fenomenul imigrației din Uniunea Europeană, s-a poziționat, de exemplu, premierul Ungariei Viktor Orban. Liderul maghiar a realizat prin afirmațiile sale un proces de securitizare a crizei refugiaților, pe care i-a considerat conform teoriei lui Carl Schimitt care distinge între „prieteni si

---

[151]Claudia Anamaria Iov*, op. cit.,* pp. 26-27
[152]Ole Waever, *op. cit*., p. 30.
[153]Claudia Anamaria Iov, „Security as a Speech Act – From Theory to....”, p. 30.
[154]Comisia Europeană, „Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social, European și Comitetul Regiunilor, *O Agendă Europeană privind Migrația”,* disponibil online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&from=DE, accesat în 11. 06.2023.

dușmani”[155], o problemă pentru cultura creștin europeană și o amenințare a identității. În accepțiunea noastră, prin intermediul discursurilor care includ declarații de respingere a migranților și refugiaților musulmani, liderul maghiar apelând la o dramatizare a situației, a vizat, pe lângă atragerea simpatiei votanților și inducerea unui sentiment de respingere din partea publicului față de imigranți și refugiați și ideea că prin acceptarea imigranților ilegali se va crea o competiție pentru locurile de muncă, sistemele de sănătate, îngreunând procesul de menținere a religiei și valorilor identității europene.

Pe lângă această poziție împotriva imigranților și în același timp, împotriva politicilor de relocare impuse de Uniunea Europeană, prin instrumentul de relocare a cotelor de refugiați alocate fiecărui stat membru, Guvernul Ungariei, condus de Viktor Orban, a adoptat măsura de a construi un gard, la granița cu Serbia, care să protejeze frontierele naționale și să țină la distanță refugiații. Această măsură de securitizare adoptată de Ungaria a reprezentat unul dintre cele mai impactante și vizibile măsuri de respingere din Uniunea Europeană a refugiaților și imigranților, creând în acest sens o separație între *noi, europenii creștini* și *e*i principalele surse de insecuritate.

Conform acestora, constatăm în urma celor prezentate că migrația din Uniunea Europeană și securitatea sunt două concepte interconectate, care au impact concomitent una asupra celeilalte. După cum se poate observa, migrația ilegală din perioada anului 2015 a reprezentat o temere pentru statele membre ale UE, creând un sentiment de insecuritate însemnat în rândul populațiilor acestora. Cu scopul de a gestiona această situație fără precedent din perioada contemporană, anumite state au derulate acțiuni de securitizare, care la rândul lor au afectat migrația, într-un sens pozitiv, însă în același timp au avut un impact negativ asupra persoanelor aflate în tranzitarea acelor state.

În urma tuturor acestora, ineficiența răspunsului oferit de politicile Uniunii Europene în materie de migrație și azil, împreună cu o gestionare a frontierelor externe s-a creat o dezbatere de tipul pro și contra refugiați, care a divizat la nivel decizional UE și statele membre, alimentând în acest sens apariția scepticismului cu privire la modul în care trebuie gestionate situațiile actuale, cu referire și la politicile adoptate.

2.5. Concluzii privind migrația și practicile de securitate din Uniunea Europeană

Principalul scop al acestui capitol a fost să ofere o perspectivă asupra migrației, concentrându-ne mai mult pe tipologiile migrației internaționale și modul în care sunt ele întâlnite în mod practic în Uniunea Europeană prin fenomenul de migrație apărut în cazul crizei refugiaților din 2015. Mai mult decât atât, ne-am propus să prezentăm criza refugiaților din 2015, realizând în acest sens o analiză a documentelor oficiale, ca în final pe baza literaturii de specialitate destul de bogate în lucrări despre securitizarea migrației, să identificăm modul în care a fost securitizată migrația în cazul crizei refugiaților, în perioada de după declanșarea acesteia.

În urma analizei realizate asupra conceptului de migrație și a principalelor lucrări care definesc migrația în literatura din domeniul migrației, putem concluziona că migrația reprezintă din punct de vedere conceptual un termen umbrelă care cuprinde un număr însemnat de înțelesuri în funcție de modul

---

[155] Claudia Anamaria Iov, „Security as a Speech Act – From Theory to....”, p. 30.

în care este realizată și în funcție de factorii și de contextul în care se realizează. Cu scopul de a răspunde la întrebarea propusă la începutul capitolului *Ce este migrația?,* în urma analizei principalelor abordări teoretice putem afirma că este un concept complex, care prevede deplasarea persoanelor dintr-un stat în altul sau dintr-o zonă în alta, care s-a desfășurat de la începuturile existenței umane și care ia diferite forme, în funcție de factorii care îl generează și în funcție de contextul din care se realizează deplasarea.

În ceea ce privește modul în care a gestionat Uniunea Europeană, criza refugiaților din 2015, putem să afirmăm că acest fenomen de migrație masivă care cuprinde deopotrivă refugiați și imigranți ilegali a pus la grea încercare instituțiile europene, angrenate în gestionarea crizei. Prin analiza efectuată asupra documentelor oficiale și publice care prezentau măsurile adoptate de Comisia Europeană, se remarcă adoptarea Agendei Europene a Migrației, care a adus o nouă abordare a fenomenului de migrației, incluzând atât măsuri de oferire de ajutor umanitar, cât și măsuri de securizare a fenomenului ilegal imigraționist apărut concomitent. Având în vedere cifrele care s-au înregistrat în anul următor (2016), putem aprecia că măsurile au avut un anumit impact, însă aceste fluxuri de migrație pentru a putea fi stopate în totalitate, necesită în primul rând rezolvarea cauzelor și factorilor care o generează.

Cu privire la ultima întrebare asumată de noi prin acest capitol, am demonstrat că securitizarea migrației s-a realizat în anul 2015 prin intermediul a două procese, care s-au realizat atât la nivel instituțional, prin intermediul agenției de securitate atât prin politicile de respingere a imigranților ilegali și a refugiaților; cât și la nivel discursiv. În urma acestora am identificat că Uniunea Europeană a realizat un proces de securitizare prin controalele militarizate la granițele externe ale UE și prin intermediul utilizării agenției FRONTEX, care a acționat prin intermediul a 2 operațiuni împotriva rețelelor de traficanți ilegali de imigranți. În ceea ce privește securitizarea realizată de către liderii statelor membre, am identificat prin consultarea literaturii de specialitate, că liderul Ungariei a fost unul dintre liderii care s-au opus primirii refugiaților adoptând un discurs naționalist de opoziție a primirii de refugiați sau imigranți, considerându-i un potențial pericol la adresa securității societale europene și o amenințare la identitatea creștin europeană. Mai mult decât atât, acesta a realizat și o serie de politici de respingere a refugiaților, construind garduri de separare la granițele Ungariei cu Serbia, toate acestea cu scopul de a întări ideea că nu sunt bine primiți în Ungaria, deoarece reprezintă o sursă de insecuritate.

Mai mult decât atât, este necesar să menționăm că atitudinea premierului Viktor Orban a reprezentat doar unul dintre exemplele de lideri politici europeni care au adoptat o atitudine de respingere a refugiaților și de securitizare a migrației în cazul acestei crize a migrației. Decizia Comisiei Europene din luna septembrie a anului 2015[156], prin care s-au adoptat noi măsuri de gestionare a refugiaților și reducerea presiunii exercitate de fluxuri asupra unor state aflate în situații critice a vizat transferul a 120.000 de persoane care necesitau protecție, în alte state membre, fiind repartizați prin instrumentul cotelor obligatorii, pe care fiecare stat trebuie să le respecte.[157] În urma adoptării cotelor de refugiați, în Uniunea Europeană au început să apară un val de critici la adresa politicilor adoptate de instituțiile europene cu privire la primirea migranților și a refugiaților, din partea mai multor state membre și lideri

---

[156]Decizia UE 2015/1601 care vizează instituirea unor măsuri provizorii în domeniul protecției internaționale, realizate în beneficiul Italiei și Greciei.

[157]Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, „Decizia UE 2015/1601", p. 80, disponibil online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2015%3A248%3ATOC, accesat în 28.06.2023.

europeni. Printre statele care au adoptat o atitudine asemănătoare cu cea a liderului maghiar și a Ungariei s-au regăsit Polonia, Slovacia, Cehia, România. Cu toate acestea, în urma unor reconcilieri care s-au purtat la nivel de leadership, România și Slovacia au acceptat mecanismul de relocare a refugiaților pe teritoriul statutului, spre deosebire de Ungaria, Cehia și Polonia care s-au opus primirii, fiind ulterior vizate de o politică de *infringement*[158] derulată de Comisia Europeană.

În urma înțelegerii implicațiilor pe care migrația le poate crea în domeniul securității și a prezentării situației din Uniunea Europeană generată de criza refugiaților din 2015, constatăm că migrația din perioada menționată anterior a fost percepută de mai mulți lideri europeni ca fiind o amenințare la adresa securității. Pornind de la divizarea care s-a creat în cadrul statelor membre cu privire la politicile de migrație și azil din Uniunea Europeană și de la discursurile oferite de lideri precum Viktor Orban sau premierul polonez Beata Szydlo[159] în perioada 2015-2017, ne propunem în continuare să realizăm o analiză a discursurilor despre migrație susținute de liderii europeni ai instituțiilor și a statelor membre: Germania, România, Ungaria și Polonia, în perioada 2019-2021.[160]

---

[158]Reprezintă procedura realizată de Comisia Europeană „*împotriva statelor membre care nu-și respectă obligațiile comunitare*”, în baza articolului 17, alineatul 1, din Tratatul privind Uniunea Europeană, care îi conferă acesteia „*asigurarea aplicării tratatelor de către statele ce le-au ratificat, a măsurilor adoptate de instituții (...) și supravegherea aplicării dreptului UE sub controlul Curții de Justiție a Uniunii Europene*”, *vezi* ABC Juridic, „Dreptul Uniunii Europene – Procedura de infringement”, disponibil online: http://abcjuridic.ro/procedura-de-infringement/, accesat în 29.06.2023.

[159]Care adoptă un discurs naționalist și tot odată xenofob, împotriva refugiaților la „*Ceremonia de comemorare de la Auschwitz-Birkenau a 77 de ani de la primul transport nazist cu prizonieri polonezi ajuns la lagăr* ” în care afirmă „*În vremurile noastre tulburi, Auschwitz este o lecție minunată că totul trebuie făcut pentru a apăra siguranța și viața cetățenilor*”(traducere proprie), preluat Deutsche Welle, „Polish PM touts refugee reticence in Auschwitz speech”, disponibil online: https://amp.dw.com/en/polish-prime-minister-beata-szydlo-uses-auschwitz-speech-to-defend-refugee-reticence/a-39263465, accesat în 28.06.2023.

[160]*Vezi* introducerea pentru mai multe detalii despre scopul și obiectivele propuse prin analiza de discurs.

CAP. 3: ABORDAREA CONSTRUCTIVISTĂ ÎN STUDIEREA RELAȚIILOR INTERNAȚIONALE

Capitolul de față își propune să realizeze o încadrare teoretică a cercetării noastre în paradigma constructivistă și să prezinte modul în care migrația este prezentată din perspectiva unui fenomen social. Mai mult decât atât, în cadrul acestui capitol vom identifica mizele construcțiilor sociale și modul în care sunt acestea realizate prin discurs. Studiul de față se încadrează domeniului analizei discursului politic și analizei discursului în studiile relațiilor internaționale, deoarece considerăm că există o relație de cauzalitate între fenomenul de migrație și discursuri, în ceea ce privește adoptarea unui anumit tip de discurs și introducerea unor anumite teme în dezbaterea publică.

Privind din această perspectivă, obiectul analizei noastre este constituit de modul în care este construit mesajul de către lideri în cadrul discursului oficial, discursul reprezentând mijlocul principal de expunere și comunicare folosit de un actor într-o societate. Pe parcursul analizei vom observa că scopul discursului se modifică în funcție de intenția emițătorului față de receptori și față de situația comunicațională pe care o abordează.

Construcția textelor se realizează prin utilizarea practicilor limbajului, ceea ce antrenează exprimarea atitudinilor unui emițător în legătură cu un eveniment și se finalizează prin intermediul unui discurs public sau mediat. De cele mai multe ori, construcțiile discursive au drept obiectiv crearea unei opinii cu privire la un fenomen sau la un eveniment în rândul unui public vizat. Analiza discursurilor liderilor europeni va nuanța poziția acestora/acțiunea pragmatica chiar în funcție de implicațiile pe care aceștia le au asupra anumitor structuri din UE sau din unele state europene.

3.1. Migrația ca fenomen social

Migrația internațională este una dintre problemele importante în evoluțiile politice și, cu siguranță, printre cele mai actuale subiecte. Aceasta a devenit un fenomen complex, întrucât reprezintă mai mult decât o simplă mișcare dintr-un loc de origine în unul de destinație, implicând mai multe elemente și fațete, care au luat amploare la nivel global.

Migrația a fost caracterizată ca fiind parte integrantă a societăților, ceea ce a stârnit interesul sociologilor, interesul pentru societate reprezentând obiectul și subiectul cercetării sociologice. Atenția pe care sociologii o acordă migrației constă în urmărirea circulației regulate și neregulate a migranților și implicit în procesele de integrare socială și culturală ale acestora. Acest interes pentru migrație a fost stimulat de efectul pe care, mișcările îl au asupra mediului politic și economic al țărilor care trimit și primesc migranți, deoarece atât migrația, cât și societatea nu sunt constante, iar efectele generate evoluează și ele, implicit.

Fenomenul social al migrației reprezintă o schimbare ce duce, la rândul său, la anumite transformări în societățile de unde pleacă migranții, cât și în societățile de destinație, iar analiza fenomenului se aplică în general la migrația externă, când sunt depășite frontierele naționale.

Schimbările sociale provocate de migrația internațională au fost analizate în termeni de consecințe, de cauze, care includ atât țara de origine, cât și țara de destinație. Ca o cauză a schimbării,

migrația este prezentată și dintr-o perspectivă culturală care subliniază potențialul său de transformare a valorii și dintr-o perspectivă care evidențiază semnificația sa demografică și economică.[161]

Puterea migrației de a efectua schimbări fie în regiunile de pornire, fie în țările de destinație depinde de trei factori principali:

1. Numărul migranților implicați.
2. Durata migrației.
3. Tipul de migrației.[162]

În ceea ce privește primul factor, deplasările unui număr mic de migranți cu siguranță implică un număr redus de efecte, în schimb mișcările unui număr mare de migranți, ca spre exemplu o societate întreagă care părăsește țara de origine și se mută într-o altă parte, alt stat, în căutarea unui viitor mai bun pot avea consecințe dramatice în statul/locul pe care îl părăsesc, cât și în statul/locul în care se stabilesc. Spre exemplu, în istoria umană, astfel de deplasări au redesenat literalmente harta socială și demografică în anumite locuri ale lumii. Printre cele mai importante schimbări migratoare au fost: exodul evreiesc în Palestina în secolul al – XX – lea, invaziile barbare ale Imperiul Roman și au redesenat harta Europei, dar și emigrația Irlandeză în America de Nord, generată de foamete.[163]

În Europa, temerile exprimate de oponenții imigranților sunt reprezentate în mod obișnuit de o mișcare migraționistă considerabilă, similară cu cele din exemplele istorice, care să pornească din națiunile mai sărace de pe continentele învecinate și care ar copleși sistemele sociale existente, dar și cultura occidentală.[164]

În ceea ce privește cel de-al doilea factor, fluxurile migratoare de scurtă durată sau migrația temporară produc mult mai puține schimbări în comparație cu migrația permanentă. În anumite cazuri, mișcările ciclice consolidează structurile sociale existente și nu le schimbă. Acest lucru se realizează, în principiu, atunci când veniturile migranților economici contribuie la dezvoltarea structurilor rurale din statul donator, consolidând astfel viabilitatea acestora pe termen scurt.

În mod similar, migrația temporară a forței de muncă în Europa de Vest, din anii 1960-1970 a contribuit semnificativ la expansiunea economică a acesteia, fără a afecta structurile sociale și culturale europene.

Migrația internațională permanentă poate modifica semnificativ structura demografică a societăților și statelor de origine, la fel ca un fenomen de depopulare a unei regiuni. În acest sens, migranții permanenți au o influență destul de puternică asupra regiunilor de origine, deoarece de cele mai multe ori slăbesc sistemele economice și pot aduce atingere chiar culturii[165].

---

[161]Alejandro Portes, „Migration and Social Change: Some conceptual Reflections”, în *The Center for Migration and Development,*, Working paper Series, Princeton University, 2008, p. 13, disponibil online: https://cmd.princeton.edu/sites/g/files/toruqf1406/files/working-papers/papers/wp0804.pdf, accesat în 25.05.2022.
[162] *Ibidem,* p.14.
[163] *Ibidem.*
[164] *Ibidem.*
[165]Raul Delgado-Wise, James M. Cypher, „The Strategic Role of Mexican Labor under NAFTA: Critical Perspectives on Current Economic Integration”, *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences,* Vol. 610,, 2007, pp. 120-142, disponibil online: http://www.jstor.org/stable/25097892, accesat în 28.04.2022.

Impactul cel mai vizibil pe care o populație permanentă de imigranți îl poate produce este în societățile, structurile sociale și culturile unui stat receptor, indiferent de cât de însemnat este numărul persoanelor care imigrează, deoarece de cele mai multe ori ei creează un precedent prin transformarea imigrației circulare în imigrație permanentă, în acest caz având mai multe exemple în Europa, prin turci, marocani și algerieni.[166]

Ultimul factor, care face referire la compoziția fluxurilor de migranți, afectează într-o proporție destul de însemnată potențialul de schimbare, argumentând că mișcările compuse din persoane cu capital uman mai ridicat au implicit un impact mai mare asupra societăților de destinație, bazându-ne pe capacitățile ridicate a acestora de a se exprima și de a-și proteja propria cultură.

Însă de multe ori, se întâmplă și opusul situației mai sus prezentate, deoarece migranții mai educați tind să fie mai flexibili și au o capacitate mai ridicată de a se adapta la cultura din zona de destinație. În mare parte migrația acestei categorii nu reprezintă o problemă a societății care îi găzduiește, dimpotrivă, ei fiind văzuți ca un beneficiu, ca forță de muncă.[167]

Este important de menționat că, fluxuri de migranți diversificate, alcătuite atât din migranți educați, cât și din migranți mai slab educați, au cele mai multe șanse să producă destabilizări în țările de destinație, formând enclave etnice instituționale. Prin enclave etnice ne referim la schimbările care se răsfrâng asupra societăților gazdă, prin migrație.[168]

Privind dintr-o perspectivă socială migrația, este necesar să aducem în discuție și procesul de dezvoltare umană, deoarece ambele au un rol esențial în modelarea societăților umane. Contribuția persoanelor care se deplasează dintr-un stat în altul, produce un impact considerabil asupra dezvoltării sociale, politice și economice a unei societăți. Spre exemplu, migranții aduc resurse financiare țării gazdă prin venituri, atrag investiții străine și contribuie la dezvoltarea socială prin abilitățile, cunoștințele și trăsăturile nou dobândite.

La nivel micro, resursele oferă familiilor migranților venituri suplimentare, contribuie la noi inovații în comunități și îmbogățesc setul de idei și valori. Privit din perspectivă macro, pe termen lung, acestea pot produce anumite schimbări în relațiile de putere, introducând noi modalități de creare a afacerilor în colaborare cu guvernele.

Dacă ne raportăm la sfârșitul secolului al XX – lea, migrația era percepută ca o problemă, din perspectiva dezvoltării sociale, deoarece prin migrație se înțelegea, plecarea forței de muncă, însă în ultimii ani, s-a dezvoltat o legătură strânsă și destul de puternică între fenomenul migrator și dezvoltare, mai ales în statele mai slab dezvoltate.

Consultând literatura de specialitate, observăm că se disting două mari paradigme cu un conținut diferit, care explică fenomenul și procesele de migrație, acestea fiind: paradigma economică neoclasică și teoria rețelelor de migrație.

---

[166]Stephen Castles ,Godula Kosack, *Immigrant Workers and the Class Structure of Western Europe*, Institute of Race Relations London, Oxford University Press, 1973.
[167]Alejandro Portes, *op.cit.*, p.16.
[168]Thomas Bailey, Roger Waldinger, „Primary, Secondary, and Enclave Labor Markets: A Training System Approach”, *American Sociological Review 56*, 1991, pp. 432-435, disponibil online: https://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/waldinger/pdf/Primary_A18.pdf, accesat în 19.05.2022.

Bazele paradigmei economice neoclasice au fost puse de teoreticianul și geograful Edward Ravenstein, care a încercat să explice fenomenul de migrație pornind de la afirmația că „*procesele de migrație se extind treptat respectând logica proximității geografice*”[169], iar cauzele majore ale migrației erau economice, procesele de migrație fiind determinate de distanța geografică și de densitatea populației zonei de plecare.

În abordarea neoclasică, fenomenul migrației este prezentat ca „o totalitate a fluxurilor populației dinspre zonele ce ofereau câștiguri scăzute înspre zonele care prezentau perspective de câștiguri semnificativ mai mari”. Privind la nivel macro, migrația este explicată prin prisma diferențelor ce se creează între cererea și oferta forței de muncă în anumite zone geografice. În esență, această paradigmă susține că originile migrației sunt în strânsă legătură cu diferențele de venituri, fapt ce îi influențează pe indivizii din zonele dens populate cu forță de muncă să se deplaseze în zonele unde există cerere, iar câștigurile sunt mai însemnate. Cea mai importantă consecință pe care o are acest fenomen este crearea unui echilibru economic, prin reducerea decalajului format între cerere și ofertă în statul de destinație al imigrantului, cu atât mai mult, în statul de origine.[170]

La nivel micro, fenomenul migrației este explicat ca o manifestare a unui act spontan, individual și voluntar, sub forma unei investiții în capital uman, migranții optând pentru destinații unde au oportunitatea să devină cât mai productivi.[171]

Din perspectiva teoreticienilor neoclasici, migranții reprezintă un grup de actori raționali, care au dreptul de intrare și ședere în statul de destinație, pe baza unui mecanism de selecție nealeatoriu.[172]

A doua paradigmă importantă în explicarea proceselor de migrație este teoria rețelelor de migrație, care s-a concretizat cu scopul de a răspunde nevoii de completare a paradigmei neoclasice, considerată incompletă odată cu amplificarea fenomenului.

Teoria rețelelor de migrație prezintă rolul vital al relațiilor personale dintre migranți și non-migranți, dar și modul în care se dezvoltă și transformă relațiile sociale și implicit capitalul social, procesul de migrație.

Această teorie susține că rețelele sociale ce se formează în statele gazdă, prin diferite relații de rudenie, prietenie sau conviețuire, vor crea pentru viitorii imigranți riscuri și costuri reduse. În acest sens, unii autori în domeniu susțin că odată cu creșterea numărului de conexiuni sociale cu țara de origine, migrația se va auto-perpetua, creându-se o structură socială favorabilă pentru menținerea procesului de migrație.

Rețelele de migrație, semnifică în esență o formă a capitalului social pozitiv, prin care indivizii se ajută reciproc pentru a obține mai ușor accesul către o piață de muncă străină. Astfel putem afirma că, în cele mai multe cazuri, copiii ai căror părinți fac parte dintr-un proces de migrare activ sau au imigrat

---

[169]Heine de Haas, „Migration and Development. A Theoretical Perspective”, în *International Migration Institute*, Working Papepr nr. 9, Oxford, 2008, p. 286.

[170]Cristina Haruța, „Migrația ca fenomen social: perspective și abordări teoretice transdisciplinare”, în *Revista Transilvană de Științe Administrative,* 2(43), Cluj-Napoca, 2018, p. 36, disponibil online: https://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/viewFile/572/569, accesat în 19.04.2022.

[171]Remus Gabriel Anghel, Istvan Horvath, *Sociologia migrației. Teorii și studii...,* p. 22.

[172] Eva Morawska, „International Migration: Its Various Mechanisms and Different Theories that Try to Explain It”, în *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*, Malmo Institute for Studies of Migration Diversity and Welfare, Universitatea din Malmo, 2007. pp. 1-28.

în trecut, sunt predispuși într-o proporție ridicată să emigreze și ei, în comparație cu copiii ai căror părinți nu au experimentat migrația.[173]

Putem afirma că migrația este un fenomen complex care ia în considerare atât dinamica naturală a populației cât și factorii politici, economici, sociali, militari și de mediu. Acest fenomen este unul continuu, fiind cunoscut din cele mai vechi timpuri, manifestat în prezent și cu siguranță se va manifesta și în viitor, evoluția societăților având la bază mobilitatea. Fiind un fenomen continuu, îl face imposibil de oprit, motiv pentru care este nevoie de o cunoaștere profundă a acestui fenomen și în același timp de implicarea unor mecanisme capabile prin care să fie gestionat cât mai bine.

Așa cum am amintit, datorită complexității fenomenului, acesta trebuie tratat din perspective diverse: istorice, sociologice, psihologice, demografice, culturale, religioase, politice, ideologice, punându-se accent pe implicațiile sale în funcționarea grupurilor migrante și a societății în ansamblul ei.

Discursurile care fac obiectul analizei noastre se încadrează în cea de-a doua paradigmă sociologică prezentată anterior, în care procesul de migrație se realizează conform teoriei rețelelor de migrație. Afirmăm acest lucru deoarece, fenomenul de migrație adus în discuție în această lucrare este unul amplu, care implică un număr impresionant de imigranți. Un al doilea motiv pentru care această teorie este specifică fenomenului studiat în lucrarea de față este preferința pe care aceștia o au cu privire la statul de destinație.

După cum știm, în cazul crizei refugiaților din anul 2015, majoritatea doreau să ajungă în statele vestice din Europa, alegând ca destinație state dezvoltate, precum Germania sau Franța, migrația funcționând într-un mod foarte clar și evident conform teoriei sociologice a rețelei de migrație. Alegerea acestor state de destinație avea la bază și informații primite de la diferite persoane apropiate lor care au emigrat în acele state și le considerau a fi potrivite pentru a se integra. Mai mult decât atât, Franța și Germania, alături de statele europene nordice rămân în continuare principalele state alese ca destinație, factor decizional fiind cel economic, care le poate permite acestora asigurarea unui trai de viața, mai bun decât în statul de origine. Un alt factor care a încurajat dorința migranților de a ajunge în statele vestice și cele nordice este în strânsă legătura cu politica imigraționistă pe care acestea le practică. De exemplu, Germania și-a manifestat în ultimii ani o politică deschisă față de refugiați sirieni, fiind deschiși să-i integreze în societatea lor.

Analiza pe care o propunem în această cercetare pornește de la premisa că migrația generată de criza refugiaților din 2015 din Uniunea Europeană introduce noi teme de discuție în comunicarea politică europeană precum cooperarea statelor în derularea politicilor de gestionare a fenomenului de migrație, solidaritatea față de statele implicate în gestionarea migrației și față de refugiați și imigranți, responsabilitatea statelor în derularea acțiunilor și politicilor, dar și respectarea drepturilor refugiaților.

Privind din perspectiva unei relații cauza-efect, aceste discursuri susținute de liderii europeni au favorizat apariția dezbaterilor și au creat chiar controverse la nivel oficial, în rândul elitei europene. Analiza discursurilor liderilor europeni ne permite din punct de vedere metodologic să evidențiem modul în care este realizată construcția discursivă a problematicii migrației, în perioada propusă spre analiză.

---

[173] Cristina Haruța, *op. cit.,* p. 42.

Ca atare, considerăm necesară analizarea discursurilor oficiale ale liderilor Uniunii Europene și ale liderilor statelor membre: Germania, România, Ungaria și Polonia, în perioada anilor 2019-2021, pentru a identifica modul în care fenomenul migrației care a preocupat UE începând cu anul 2015, a influențat discursurile acestora, în fapt comunicarea publică a acestora.

Prin analiza discursurilor liderilor europeni dorim să răspundem la întrebarea de cercetare „Care este poziția liderilor europeni cu privire la fenomenul migrației, generate de criza refugiaților din Uniunea Europeană din anul 2015?”, identificând temele principale despre migrație, tipul discursurilor, paradigma sociologică căreia se subsumează și consecințele create de evenimentul cunoscut în Europa sub denumirea de Criza Refugiaților, izbucnit în 2015.

Totodată, prin analiza de discurs și prin detalierea construcției discursive ne propunem să descoperim cum se raportează liderii statelor membre la migrație și la politicile derulate de Uniunea Europeană prin Comisia Europeană, pentru a gestiona fluxurile de migrație, ceea ce ne va permite să observăm într-un mod subiectiv și interpretativ, care este poziția pe care aceștia o adoptă. Cu scopul de a identifica toate acestea, vom analiza discursurile oficiale ale liderilor statelor membre, mai sus menționate.

Din punct de vedere metodologic, cercetarea utilizează în primul rând elementele analizei critice de discurs propuse de teoreticienii Ruth Wodak (2008) și Norman Fairclough (2003), îmbinate cu elemente specifice analizei discursului foucaultian (Michel Foucault, 1977) și analizei socio-comunicaționale.

Utilizând aceste procedee de analiză vom identifica care sunt practicile discursive, ideologiile, temele/argumentele principale, utilizate de liderii europeni în discursurile prezentate în perioada analizată.

În acest capitol voi prezenta, modul în care este definită în literatura de specialitate noțiunea de discurs și tipurile de comunicare discursivă începând de la retorica din perioada clasică, până la teoria argumentării propusă de Chaim Perelman (1958).

Cu scopul de a atinge obiectivele propuse prin analiza de discurs considerăm a fi elementară încadrarea discursurilor selectate într-o paradigmă, care să prezinte din punct de vedere teoretic, scopul și alegerile pe care actorii le realizează și anume, paradigma constructivistă.

Prezentarea noțiunii de discurs prin modul utilizării unui limbaj specific împreună cu elemente comunicaționale alese, de către un enunțător care vizează adoptarea unei idei sau construirea unei percepții menite să formeze o anumită atitudine, elemente specifice paradigmei constructiviste.

3.2. Paradigma constructivistă

Constructivismul este o abordare a epistemologiei actuale și urmărește modul prin care se realizează cunoașterea realității de către un individ. Din perspectivă epistemologică, constructivismul reprezintă o teorie a cunoașterii și a învățării, care are ca efect deschiderea spre o soluționare teoretică și

practică mai eficientă a cunoașterii.[174] Din perspectiva teoriei învățării și a modului în care oamenii dobândesc cunoștințe, constructivismul evidențiază faptul că oamenii acumulează cunoștințe prin intermediul experiențelor personale pe care le trăiesc în viața reală.

Constructivismul social reprezintă și el o teorie a învățării, care se concentrează pe semnificația interacțiunii sociale în crearea cunoașterii. În comparație cu teoria principală a constructivismului, această teorie pune accent pe factorii sociali, iar construirea cunoașterii se realizează prin interacțiuni sociale.

Principalele ipoteze care stau la baza teoriei constructivismului social prezintă realitatea ca o creație a interacțiunilor umane, iar cunoașterea ca un produs social. Pornind de la aceste ipoteze, se creează premisele înțelegerii faptului că prin interacțiunile sociale oamenii își schimbă cunoștințele și implicit își extind domeniul de cunoaștere.[175]

Privit dintr-o postură filozofică, constructivismul social a reprezentat din cele mai vechi timpuri modul în care ființele umane își construiesc propria realitate, în funcție de percepție. Această idee a fost susținută și de către filosoful Xenophones, care a afirmat că oamenii au construit zeii după propria lor asemănare și după chipul lor. Această expunere a fost preluată și dezvoltată ulterior și în alte lucrări filosofice și teorii politice, Immanuel Kant susținând ideea conform căreia realitatea este construită epistemologic de ființele umane în funcție de cum o percep.[176]

3.2.1. Constructivismul în relațiile internaționale

Constructivismul este o încercare de a crea o punte între teoriile raționaliste și cele reflective, pornind de la premisa ca lumea este produsul acțiunii sociale a omului. Potrivit lui Vincent Pouliot, esența constructivismului se găsește în faptele sociale din arena internațională. Conform acestei afirmații, cercetătorii constructiviști ar trebui să observe modul în care actorii din relațiile internaționale se referă la faptele sociale ca la baza realității.[177]

Constructivismul concepe sistemul internațional ca fiind parte a realității sociale - rezultat agregat al interacțiunii actorilor internaționali și cauză a construirii și autodefinirii reciproce dintre actori. Sistemul internațional își construiește actorii prin determinarea proceselor prin care aceștia își definesc interesele. În procesele de atribuire a identităților și definire a intereselor, actorii internaționali sunt ghidați de anumite reguli, referitoare la identitatea, rolul și conduita agenților și structurilor.

Privită din perspectiva perioadei în care a fost dezvoltată este considerată o nouă teorie a relațiilor internaționale și, prin urmare, nu a elaborat încă explicații cuprinzătoare asupra diferitelor aspecte

---

[174]Oana Drăgan, „The contructivist instruction through conceptual maps- a review of the literature”, în *Management Intercultural,* Vol. XVIII, Nr. 2(36), 2016, București, p. 195.
[175]„Difference between constructivism and social constructivism”, disponibil online: https://ro.differencevs.com/6846159-difference-between-constructivism-and-social-constructivism, accesat în 18.04.2022.
[176]Carl Mitcham, Martin Ryder, „Social Constructionism”, în *Encyclopedia of Philosophy*, disponibil online: https://www.encyclopedia.com, accesat în 29.04.2022.
[177]Vincent Pouliot, „The essence of constructivism”, în *Journal of International Relations and Development*, Vol. 7, no. 1, Palgrave Macmillan, 2004, pp. 320-330, disponibil online: https://commons.wvc.edu/jminharo/pols203/Articles%20to%20Choose%20From/The%20Essence%20of%20Construcvtivism.pdf, accesat în 15.04.2022.

importante ale politicii mondiale. Teoria a fost introdusă în teoria relațiilor internaționale în 1989 în cartea lui Nicholas Onuf - *World of Our Making: Rules and Rule in Social Theory and International Relations*, carte în care acesta afirmă că *„oamenii construiesc, sau constituie, întotdeauna realitatea socială, chiar în timp ce existenta lor, care nu poate fi decât socială, le este construită*"[178]. Autorul nu neagă realitatea lumii materiale și nu face o distincție categorică între social și material, considerând că acestea interacționează în moduri variabile, moduri în care nici socialul, nici materialul nu se exclud reciproc.

În domeniul relațiilor internaționale, constructivismul este larg asociat cu teoria socială a relațiilor internaționale a lui Alexander Wendt. În cartea sa, Wendt contracarează paradigma neorealistă dezvoltată de Kenneth Waltz (1979) - argumentând că sistemul internațional nu este o funcție a anarhiei și a puterii, ci a culturii împărtășite de state prin discursuri și practici. În plus, ideile, în loc de forțele exclusiv materiale, modelează identitățile și interesele statelor. Agenda constructivistă a cercetării contestă raportul raționalist al relațiilor internaționale, argumentând că puterea militară, performanța economică, interesele naționale, anarhia internațională, nu ar trebui analizate ca fapte obiective, ci ca fapte sociale, cu sensuri sociale.[179]

Pentru Alexander Wendt, realitatea politicii internaționale este definită ca fiind construcția socială a sistemului internațional prin structuri sociale în care ideile, interacțiunile sociale și faptele definesc modul în care actorii internaționali relaționează unul cu celălalt.[180] Conform constructivismului, faptele sociale sunt singurele baze ale realității pe care se pot construi cunoștințe despre politica globală. Faptele sociale sunt *„acele fapte care sunt produse în virtutea tuturor actorilor relevanți care admit că există"*.[181]

Peter Kratochvil și Elsa Tulmets consideră că *„identitățile actorilor (construite inter subiectiv) necesită respectarea normelor internalizate, indiferent dacă aceste norme conferă acestor actori beneficii suplimentare sau nu"*.[182], iar Alexander Wendt susține că identitatea unui actor se referă la o serie de proprietăți esențiale specifice actorului. De asemenea, identitatea unui actor nu este statică, dar poate fi influențată prin interacțiunea cu alții în relațiile internaționale. Prin urmare, identitatea se schimbă în timp și în context. Identitatea de stat este considerată ca parte a culturii naționale. Fiecare stat are un anumit mod de auto-înțelegere și de portretizare. Acest fapt este tradus în discursuri și decizii. Organizațiile internaționale au, de asemenea, o anumită identitate, în funcție de profilul lor: Greenpeace (protecția mediului), Organizația Națiunilor Unite (promovarea păcii), etc.[183]

Există poziții opuse între cercetătorii constructiviști în probleme epistemologice și metodologice. Friedrich Kratochwil, de exemplu, favorizează o abordare radicală și susține ideea conform căreia, constructivismul necesită o epistemologie diferită de cele care sunt similare cu modelele folosite în

---

[178]Nicholas Onuf, *World of our making rules and rule in social theory and international relations,* Columbia, University of South Carolina Press, 1989, pag. 1.
[179]Alexander Wendt, Social Theory of International Relations, Cambridge University Press, 1999.
[180]*Ibidem,* p. 106.
[181]John Ruggie, *Constructing the World Policy: Essays on International Institutionalization*, London, Routledge, 1998, p. 12.
[182]Peter Kratochvil, Elsa Tulmets, *Constructivism and Rationalism in EU External Relation. The Case of the European Neighbourhood Policy,* Baden, Ed. Nomos , 2010, p. 30.
[183] Wendt Alexander, *op.cit*, p.224.

științele naturii.[184] Pe de altă parte, Alexander Wendt sugerează o abordare relativ moderată sau așa-numitul "soft constructivism" și susțin că modelele pozitiviste nu sunt doar posibile, ci chiar dezirabile.[185]

În timp ce constructiviștii radicali pun un accent mai mare pe agenții, abordarea promovată de Alexander Wendt atribuie o importanță aproximativ egală atât agenției, cât și structurii. Autorul definește constructivismul astfel:

„*Constructivismul este o teorie structurală a sistemului internațional care afirmă următoarele pretenții:*

(1) statele sunt principalele unități de analiză pentru teoria politică internațională;

(2) structurile - cheie din sistemul de stat sunt mai degrabă inter subiective decât materiale;

(3) identitățile și interesele de stat sunt în mare parte construite de aceste structuri sociale, mai degrabă decât date exogene sistemului prin natura umană sau prin politica internă".[186]

Constructivismul lui Alexander Wendt subliniază importanța construirii identității. Importanța naturii sistemului nu este negată de constructiviști. Cu toate acestea, așa cum a remarcat Alexander Wendt, *„anarhia este ceea ce statele fac din ea"*[187]. Această afirmație implică faptul că realitatea este construită social de către agenți și nu este nemodificabilă. Pentru ca identitatea să se schimbe, nu este necesar ca întregul sistem să se transforme. Identitățile și percepțiile pot fi formate prin evenimente și experiențe trecute. Aceste experiențe formează ceea ce Colin Dueck numește idei strategice. El sintetizează importanța ideilor astfel: *„... ideile au un rol în elaborarea unei mari strategii, deoarece ele ajută la specificarea intereselor naționale în condițiile incertitudinii".*[188]

Printre temele centrale dezvoltate de constructiviști în teoriile propuse să explice domeniul relațiilor internaționale se regăsesc conceptul de: interese, identități și norme. În accepțiunea acestora, identitățile statelor reprezintă un construct social care este realizat prin intermediul interacțiunilor dintre actori. Identitățile la rândul lor, într-un sistem internațional de state creează interese și interacțiuni spre exemplu, identitatea unui stat mic creează interese mai mici, precum menținerea supraviețuirii, în raport cu identitatea statelor mari – puternice, care au interese de dominare în diverse domenii internaționale.

Pornind de la ideea că relația dintre identitate și interese creează anumite tipuri de acțiuni în rândul actorilor internaționali, la fel și normele sociale oferă un cadru comportamental, adecvat pentru state. Așadar, statele care aparțin unei anumite identități, trebuie să respecte și să intre sub incidența normelor asociate cu respectiva identitate.

Teoreticienii au identificat un set de trei norme specifice care au scop modelarea comportamentală a actorilor: norme de reglementare, constitutive și prescriptive. Prezentate într-un mod logic primele norme sunt cele de reglementare, care au ca scop ordonarea comportamentului și

---

[184]Rey Koslowski, Friedrich Kratochwil, „Understanding Change in International Politics: The Soviet Empire's Demise and the International System", în *International Organization*, Vol. 48, Nr. 2, The MIT Press, 1994, p. 215.
[185] David Houghton, „Reinvigorating the Study of Foreign Policy Decision Making: Toward a Constructivist Approach*",* în *Foreign Policy Analysis*, no. 1, 2007, pp. 25-27.
[186]Alexander Wendt, „Collective identity formation and the international state*", American Political Science Review*, Vol. 88, Nr.. 2, 1994, pp. 384-396.
[187]Alexander Wendt, „Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics", *International Organization*, nr. 2, 1992, p. 395.
[188]Colin Dueck, „Ideas and Alternatives in American Grand Strategy, 2000-2004" în *Review of International Studies*, nr. 4, 2004, pp. 522-524.

constrângerea acestuia; al doilea set de norme, cele constitutive sunt creatoare de noi actori, interese sau acțiuni, iar ultimul set, normele prescriptive sunt cele care prescriu anumite norme.[189]

În privința normelor este esențial de menționat că aceste norme devin un model comportamental doar în momentul în care ele sunt acceptate de mai multe state relevante pe scena internațională și sunt adoptate și implicit integrate în practicile lor.

3.2.2. Constructivismul social în domeniul sociologiei, psihologiei și al comunicării

Constructivismul social este regăsit în literatura de specialitate sub denumirea de construcție socială a realității și reprezintă în esența sa cea mai veridică și total confirmată de majoritatea teoreticienilor ”*teoria cunoașterii sociologiei și comunicării, care examinează dezvoltarea înțelegerii construite a lumii*”.[190]

Subiectele de interes ale acestei perspective teoretice asupra cunoașterii sunt destul de vaste și depind în funcție de domeniul de interes. Spre exemplu, în sociologie constructivismul social tratează aspectele societății și promovează teorii care subliniază că societatea este produsă în mod activ și creativ de către ființele umane, iar lumea în care trăim este realizată și inventată de ființele umane, mai degrabă decât este ea dată, într-un anumit fel.

În psihologie, constructivismul social este asociat cu cercetările lui Frederick Bartlett (1932), care prezintă modul în care oamenii își folosesc cunoștințele în cunoașterea fenomenelor noi apărute și cu opera lui Jean Piaget (1970) care prezintă procesul de continuă dezvoltare a structurile cognitive prin intermediul interacțiunii dintre mediu și subiect.[191] În acord constructivismul social prezentat prin teoria inteligenței dezvoltate de Jean Piaget, ființa umana funcționează în raport cu mediul său, ceea ce îi permite acestuia să-și construiască, să modifice sau să interpreteze informațiile pe care le acumulează sau le primește în relația pe care o are cu lumea reală.[192] Datorită acestui proces, putem afirma că abilitatea unui individ de a-și construi propria înțelegere a lumii se află în strânsă legătură și este oarecum condiționată de gândire și de capacitatea acestuia de a crea relația de construcție.

Odată cu dezvoltarea teoriilor din domeniile sociologiei, psihologiei, comunicării și cunoașterii în cadrul paradigmei constructiviste se modifică și conceptul de adevăr prezentat în epistemologia constructivistă. În acest sens, construcția socială renunță la ideea de bază care afirma că percepția individului reprezintă adevărata realitate și adoptă o nouă teorie bazată pe crearea de relații, în care individul are rolul principal în ceea ce privește construcția realităților.[193]

---

[189]Martha Finnemore, Sikkink Kathryn, „International Norm Dynamics and Political Change”, în *International Organization* ,52(4), 1998, pp. 887–917.
[190]Alexandra Galbin, „An introduction to social constructionism”,în *Social Research Reports,* Vol.26, Expert Project Publishing House, 2014, p. 82.
[191]Carl Mitcham, Martin Ryder, „Social Constructionism”, în *Encyclopedia of Philosophy*, disponibil online: https://www.encyclopedia.com, accesat în 29.04.2022.
[192]Von Glaserfeld, *Radical Constructivism: A Way of Knowing and Learning*, London, Routledge, 1995, p. 5.
[193]Sandu Antonio, Ponea Simona, „Social Constructionism as a Semiotical Paradigm: An Analytical Approach of Social Creativity”, 2010, disponibil online: https://ssrn.com/abstract=1618195, accesat în 20.05.2022.

Concentrând teoriile și formele constructivismului din mai multe domenii și bazându-se pe cunoștințele sale, John McLeod realizează în lucrarea sa *Narrative and Psychotherapy* (1997) o caracterizare a constructivismul social. Principala sa asumpție asupra paradigmei constructiviștilor sociali respinge cu tărie abordările tradiționaliste, pozitive care nu se bazează pe natura reflexivă. O a doua caracteristică se referă la poziția critică pe care o adoptă constructiviștii sociali în privința ipotezelor date despre lumea socială, considerând că promovează interesele grupurilor dominante. Cea de-a treia caracteristică prezintă modul în care aceștia înțeleg lumea, respectiv societatea, ca fiind produsul procesului istoric al interacțiunii și negocierii dintre grupurile de oameni. [194]

În domeniul de comunicare, constructivismul face referire la perspectiva actorului social și la modul în care se raportează la structurile, instituțiile și sfera societăților, acesta conferind, în funcție de situațiile în care acționează noi semnificații comunicării. În acest sens, prin redefinirea interacțiunii, actorul atribuie semnificații noi tuturor elementelor dintr-o societate, care par a fi fixe, conturate.

Redefinirea unei situații într-un anumit context, poate să ofere o altă miză comunicării, dacă spre exemplu se abordează probleme de interes public sau național, iar comunicarea se realizează între lideri și opinia publică.[195]

3.3. Mizele construcției sociale în interacțiunea discursivă.

Pornind de la ipoteza conform căreia, conceptele majore cu care operăm în cadrul explicării fenomenelor și acțiunilor actorilor sunt construite, mai degrabă decât descoperite, cu scopul de a fi aplicabile realității lumii sau unei anumite perioade, teoreticienii Berger și Luckmann afirmă că realitatea este definită social, într-un mod subiectiv, prin prisma experiențelor trăite de un individ și acumulate în viața de zi cu zi, de acesta.

În lucrarea „*The social construction of reality: A treatise in the sociology of knowledge*e"(1991), cei doi teoreticieni importanți ai teoriei sociale, susțin că relația dialectică care se formează între realitatea subiectivă a individului și realitatea obiectivă a societății influențează inclusiv universul discursiv, care este și el într-o continuă construcție.

În acord cu ideea susțină de aceștia, procesul de socializare realizat prin interacțiune și conversație cu alți indivizi, ajută la atingerea cunoașterii și formează, în același timp și realitatea vieții de zi cu zi .

Pe parcursul demersului teoretic asupra construcției cunoașterii într-o societate, realizat de cei doi constructiviști în lucrarea de referință menționată anterior, aceștia au analizat cunoașterea ca fiind elementul primordial al construcției realității, iar aceasta se poate realiza doar prin intermediul interacțiunilor dintre indivizi, în cadrul societății.[196]

Cu scopul de a înțelege realitățile subiective și modul în care este construită realitatea socială este esențială definirea socializării. Aceasta reprezintă un proces de complex de interacțiune între individ și societate, esențial în dezvoltarea socială, psihologică și fizică a individului. Privit din perspectiva

---

[194]John McLeod, *Narrative and Psychotherapy*, London, Sage Publications, 1997, pp. 82-84.
[195]Camelia Beciu, *Sociologia comunicării și a spațiului public: concepte, teme, analize,* Iași, Ed. Polirom, 2011, p. 24.
[196]Andrews Tom, „What is social contructionism?" , în *Grounded Theory Review: An International Journal* , Vol. 11, Nr. 1, 2012, pp. 39-45.

științelor comunicării, socializarea este un procedeu de comunicare interactivă a valorilor, normelor și metodelor de comportament, care este specific unui individ, grup sau unei societăți.

Socializarea și comunicarea se realizează prin intermediul limbajului, care este un instrument esențial în finalizarea acestor procese. În concepția lui Vivien Burr, limbajul reprezintă „*un instrument de transmitere a gândurilor și sentimentelor*”[197], considerat uneori problematic, care realizează construcția conceptelor prin intermediul gândirii.

Procesul de comunicare dintre indivizi, fundamentat prin conversații, reprezintă pentru Berger și Luckmann, cel mai important mijloc de construcție, modificare și menținere a realității subiective și implicit a conceptelor, ceea ce realizează și creează înțelegerea comună a realității dintr-o societate.

În concepția constructivistă, discursul este prezentat și înțeles din perspectiva a două dimensiuni, ca practică socială și ca practică individuală. Discursul ca practică socială presupune utilizarea unui limbaj, dar și alte resurse comunicaționale „ca *elemente ale vieții sociale*”[198], prin intermediul practicilor de limbaj consacrate în sferele instituționale, în organizații și în media. Discursul este, în același timp, și o practică individuală, deoarece presupune utilizarea unor mecanisme de limbaj verbal și nonverbal, de către un actor social în relaționarea cu interlocutorii săi, cu scopul de a-și prezenta și atribui o poziție. Acest tip de discurs, prin ambele dimensiuni, în funcție de modul în care este perceput, poate genera noi practici sociale.

Discursul din punct de vedere conceptual evidențiază modul prin care actorul social utilizează limbajul, indiferent de forma sa, împreună cu alte resurse comunicaționale, cu scopul de a construi o atitudine/un proces cu privire la ceea ce comunică, raportându-se la interlocutorii săi. De asemenea, este important ca discursul să nu se confunde cu textul pentru că, prin intermediul discursului, procesul de comunicare se realizează și merge și dincolo de text.[199]

Mai mult decât atât, discursul poate fi perceput ca o grilă de interpretare a unei situații sau acțiuni, în momentul în care un actor sau o instituție, utilizează un limbaj specific, într-o situație socială, care este caracterizată de norme și valori.[200]

Michel Foucault susține ideea că obiectele despre care se discută în cadrul unui discurs sunt constituite de discursul în sine, în acest fel creându-se noi realități. Michel Foucault, unul dintre cei mai relevanți teoreticieni în domeniul analizei de discurs a definit discursul ca, rezultatul existenței unei structuri sociale, iar practica discursivă sub forma unei practici sociale. Prin prisma acestei abordări, teoriile discursului fac parte și din domeniul științelor sociale și nu se limitează doar la domeniul lingvisticii și la științele utilizării limbajului. Noțiunea de discurs, conform teoreticianului este concepută ca o realitate supra-individuală, sub forma unei practici care aparțin colectivelor/ grupurilor și mai puțin indivizilor.[201]

Conform teoriei sociale a lui Foucault, care a contribuit la dezvoltarea analizei de discurs, producerea unui discurs este condiționată de: formarea unei relații între emițător și conținutului

---

[197]*Ibidem,* pp. 40-45.
[198]Norman Fairclough, *Analysing discourse: Textual analysis for social research,* London, Ed. Routledge, 2003, p. 26.
[199]Luminița Roșca, *Mecanismele ale propagandei în discursul de informare: presa românească în perioada 1985-1995*, București, Ed. Polirom, 2006, pp 13-14.
[200]Camelia Beciu. *op. cit.,* p. 32.
[201]Michel Foucault, *The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language,* New York, Ed. Pantheon, 1972, p. 225.

discursului și de formarea, circulația și reproducerea discursului în cadrul unor relații de putere. În viziunea lui Foucault actorul social comunică într-un cadru impus de limitele unui regim discursiv, care implicit modelează conținutul unui discurs.

În primul rând, potrivit acestuia, discursul unui actor social nu reprezintă în totalitate produsul său, ci mai degrabă cel al regimului discursiv, alcătuit din totalitatea regulilor și practicilor sociale.[202]

În an doilea rând, discursul trebuie să includă un grup de elemente materiale precum instituții, practici de expunere și justificare în spațiul public și să conțină sau să prezinte dovezi veridice, deoarece el reprezintă mai mult decât un ordin lingvistic.[203]

Mai mult decât atât, un discurs trebuie să utilizeze reguli și practici de producere a enunțurilor de baza, acesta bazându-se pe un set de reguli specifice unui anumit regim discursiv, chiar și norme discursive ce aparțin unui alt regim discursiv, diferit de cel folosit în discursul inițial. Un exemplu relevant este discursul politic, care are la baza reguli specifice, dar folosește și practici discursive aparținând domeniului publicitar.

Discursul, potrivit teoriei dezvoltate de Foucault creează și relații de putere, între actori, cel care rostește discursul și cui i se adresează discursul. Relațiile de putere create sunt definite de către Michel Foucault ca fiind „*neegale și mobile*” și reprezintă „*operarea tehnologiilor politice*”, într-un întreg câmp social. În esență, puterea semnifică exercitarea unei relații de forță, nu neapărat violentă, dar de ajuns cât să constrângă, să influențeze sau menită să acționeze, asupra unui actor, la un moment dat, într-o societate dată.[204]

Relațiile de putere sunt considerate de teoretician ca fiind *„intenționate și nesubiective”*[205], puterea din cadrul acestora fiind operaționalizată, întotdeauna, cu un anumit scop, în vederea atingerii unor anumite obiective. Exercitarea puterii nu reprezintă doar o relație între două părți, fie ele individuale sau colective, ci mai degrabă descrie modalitatea prin care acțiunile unui actor sunt realizate cu scopul de a modifica și influența acțiunile celorlalți actori.[206]

Raportul de putere creat între doi actori poate reprezenta rezultatul unui consimțământ oferit în prealabil sau permanent. Acest raport se creează în momentul în care un actor sau un grup de actori sociali îi conferă unui alt actor sau unui reprezentant o anumită putere de reprezentare și de luare a deciziilor.

Acțiunea rezultată dintr-o relație de putere nu are efecte direct și imediat asupra actorilor sau grupului social, ci acționează asupra acțiunilor acestora, prezente sau viitoare. Mai exact, când vorbim de acest concept, cunoscut în literatura de specialitate ca relație de putere, ne referim la o modalitate de a acționa asupra unui subiect sau a unor subiecți care sunt capabili să acționeze.

Exercitarea puterii asupra celuilalt, printr-un raport de putere generat de un discurs, nu implică să fie neapărat o acțiune violentă, ci mai degrabă acțiunea de a incita un actor să acționeze, de a induce

---

[202]Michel Foucault, *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*, New York, Ed. Pantheon, 1977, p. 50.
[203]*Ibidem,* p. 51.
[204]Dreyfus Hubert, Paul Rabinow, *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutic*s, Chicago, The University of Chicago Press, 1983, p. 185.
[205]*Ibidem,* p. 187.
[206]*Ibidem,* p. 219.

anumite percepții în legătură cu un subiect, de a seduce, constrânge sau interzice să acționeze într-un anumit fel.[207]

Privit într-o abordare sociolingvistică, discursul este considerat o ordine interacțională care apare în situații sociale, reprezentând un concept al interacțiunii dintre actori.[208]De-a lungul cercetării sale asupra domeniului analizei discursurilor, Michel Foucault a evidențiat și faptul că discursul prezintă o dublă dimensiune: individualistă – prin care este identificat autorul discursului; și una socio instituțională – care prezintă poziția pe care o are comunicatorul în sistemul de putere din care face parte. În acest sens, putem afirma că discursurile nuanțează modul în care actorii sociali își construiesc identitatea discursivă în raport cu ceea ce comunică, dar și cu ceea ce reprezintă ei în comunitate.

O definire a termenului de discurs, bazată pe dubla dimensiune a obiectului analizei de discurs prezentată mai sus o oferă Dominique Maingueneau: *„Analiza de discurs nu are ca obiect organizarea textuală în sine și nici situația de comunicare, ci relația dintre un mod de enunțare și un loc determinat social- în care se situează comunicatorul”*[209].

Potrivit lui Dominique Maingueneau, prin intermediul discursului actorul social își proiectează o imagine despre sine, care se conturează în urma unei acțiuni individuale și a folosirii unui anumit mod de enunțare, adaptat la o situație dată, sau unor interlocutori stabiliți.

Enunțarea reprezintă unul dintre conceptele de baza ale pragmaticii, care demonstrează modul prin care un actor social realizează sau construiește un act de comunicare, utilizând diferite elemente ce țin de lingvistică și de situația de comunicare. Pragmatica este domeniul de cercetare al utilizării limbajului în cadrul unei comunicări sau unui discurs și care urmărește modul în care sunt utilizate categoriile lingvistice de către cei care realizează comunicarea, în raportându-se în primul rând la interlocutori și mai apoi la un context dat.

Privită din perspectiva lui Oswald Ducrot, enunțarea este descrisă ca fiind modul în care enunțiatorul comunică și reprezintă impunerea unui set de drepturi și obligații pentru interlocutor, deoarece pozițiile pe care enunțiatorul și interlocutorul le au în actul de comunicare, sunt constituite într-un mod diferit de discursul în sine.

În termeni specifici ai analizei de discurs, enunțarea scoate în evidență diferite aspecte ale discursului și comunicării, precum modul de comunicare realizat prin utilizarea construcțiilor lingvistice, care pe lângă bagajul informațional, pot să includă și anumite opinii cu referire la acea informație. Cel mai bun exemplu pentru această explicație fiind discursul informativ din mass-media care, pe lângă informație, conține atitudinea celui care face afirmația.

Mai mult decât atât, putem afirma că prin enunțare se realizează și operaționalizează discursul, care din perspectiva comunicării, reprezintă un eveniment, care aparține celui care îl susține și care se comunică într-un moment și loc prestabilit.

---

[207]*Ibidem,* p. 220.

[208]Johhanes Angermüller, *Diskursanalyse: Strömungen, Tendenzen, Perspektiven*, Hamburg, Ed. Argument, 2001, p. 10, disponibil online: http://www.johannes-angermuller.net/pub/pdf/Angermueller2001DAStroemungen.pdf, accesat în 11.06.2022.

[209]Beciu Camelia. *op. cit.,* p.33.

În susținerea teoriei dezvoltate de Oswald Ducrot, Patrick Charaudeau introduce și definește conceptul de modalități enunțiative ca fiind: „*construcții lingvistice care indică modul în care comunicatorii se raportează la interlocutori și la conținutul propriu-zis al comunicării*”[210]. Prin intermediul construcțiilor lingvistice, în cadrul unui discurs aceste modalități enunțiative realizează construcția identității discursive, care permite instituirea unor relații între comunicatori și locutori, acestea fiind considerate, la rândul lor comportamente ale actorilor sociali. În acest sens actorii unui act de comunicare relatează sau prezintă diferit o situație de comunicare, în funcție de poziția și rolul lor social, fiecare dintre ei utilizând un anumit tip de limbaj, influențându-l într-un mod direct. În lucrarea sa despre utilizarea limbajului, Patrick Charaudeau identifică „*patru moduri de organizare a aparatelor de limbaj: enunțiativ, argumentativ, narativ și retoric*”[211] care se pot utiliza în funcție de subiecți și profilul lor, dar și în funcție de materialul lingvistic.

Când facem referire la modul de enunțare și la utilizarea limbajului este important să specificăm că acestea sunt în strânsă legătură cu mediul social în care decurge interacțiunea dintre comunicatori și se bazează pe diferite reguli de interacțiune și practici de comunicare.

Modul de enunțare respectă o serie de reguli și tipare de comunicare, ceea ce ne conduce spre afirmația că discursurile sunt reglementate, mai exact sunt construite și bazate după diferite norme de relaționare cu interlocutorii, care aparțin culturii instituționale a unei societăți. Spre exemplu, discursurile politice și cele mediatice respectă un mod de enunțare și de interacțiune specific, care a fost consolidat de-al lungul anilor. De exemplu, modul de organizare lingvistică a mass-media tradiționale îmbină modalitățile narativă și argumentativă, în timp ce comunicarea politică poate îmbina toate tipurile de organizare lingvistică : argumentativul și retorica, enunțiativul, argumentarea și retorica.

În acord cu ideea că discursurile acționează asupra sferei publice, enunțată la începutul acestui subcapitol, Norman Fairclough susține că discursurile pot fi operaționalizate în momentul în care sunt analizate ca moduri de relaționare între actorii sociali și în mod particular cu scopul de determina modificarea concepțiilor sau a reacțiilor în legătură cu situații sociale sensibile, cum e de exemplu, fenomenul migraționist . Altminteri, discursurile diseminate în spațiul public generează noi practici sociale, care în funcție de context, influențează menținerea sau schimbarea practicilor discursive dominante.[212]

3.4. Concluzii

În concluzie, pornind de la descrierea lui Michel Foucault asupra discursului, definit ca un set de practici care creează identitatea subiecților și a obiectelor și care poate să existe și după dispariția lor, putem să considerăm că discursurile au o miză importantă în construirea socială a realității și implicit în identificarea relațiilor de putere pe care le creează.

---

[210] *Ibidem.* pp. 37-38.
[211]Patrick Charaudeau *apud* Luminița Roșca, *Mecanisme ale propagandei în discursul...,* p. 31.
[212] Norman Fairclough, *op.cit*., p. 28.

Prin urmare, această asumpție a lui Michel Foucault împreună cu teoriile constructiviste de explicare a construcției discursului, ca practică socială și practică individuală reprezintă partea teoretică care stă la baza analizei de discurs pe care o vom realiza pe parcursul cercetării din această lucrare.

În acest sens, vom observa pe parcursul analizei faptul că discursurile adoptate de liderii europeni în contextul migrației din Uniunea Europeană, din perioada 2019-2021, reprezintă pe de o parte produsul unor construcții sociale menite să inducă o serie de noi practici, cu privire la abordarea migrației pe teritoriul Uniunii Europene. Mai mult decât atât, se va putea observa în cadrul analizei că anumiți actori din rândul liderilor de state utilizează construcția discursivă, cu scopul de a crea o anumită atitudine față de migrație și migranți – imigranți și inclusiv refugiați; prin intermediul unor construcții lingvistice specifice.

CAP. 4: PERSPECTIVE TEORETICE ASUPRA ANALIZEI DE DISCURS

Discursul este un termen utilizat într-o varietate de domenii care îi oferă mai multe sensuri. Acest termen se poate referi atât la modul în care oamenii folosesc limbajul și sistemele semiotice[213]în realizarea acțiunilor sociale, cât și la modul în care este folosită cunoașterea în ceea ce spun, scriu sau gândesc oamenii. Privind discursul ca un mod prin care oamenii construiesc și gestionează „lumea socială”[214], discursul este considerat un instrument de realizare a practicilor sociale.

Analiza discursului reprezintă studiul unui text într-un context și examinarea limbajului care a fost utilizat, cu scopul de a înțelege modul în care actorii concep realitatea prin intermediul fragmentelor și structura interacțiunii, dar și modul în care sunt reflectate prin limbaj intențiile acestora. Cu toate că analiza de discurs poate fi descrisă ca fiind una similară cu analiza pe care o realizează oamenii în majoritatea cazurilor, deoarece reprezintă o analizare a limbajului din viața cotidiană, realizată inconștient, prin care urmăresc anumite construcții lingvistice asociate diferitelor circumstanțe, această reprezintă în esența sa teoretică un proces mai complex.

Cu scopul de a deveni o analiză de discurs în adevăratul sens al cuvântului, acest proces de analizare și observare trebuie să se realizeze într-un mod conștient, deliberat și sistematic și să producă rapoarte obiective, sub forma de explicații interpretări sau descrieri, cu privire cercetarea realizată.[215]

Luând în considerare toate acestea, teoreticienii acordă atenție, în majoritatea cazurilor: *textelor* – pentru a observa tehnicile folosite în construcția discursului social; *contextelor* - situațiile sociale în care aceste discursuri sunt folosite; *acțiunilor* - cum folosesc oamenii discursurile și *puterii/ ideologiei* - modul în care sunt folosite discursurile în procesul de controlare și de creare a unor anumite idei și viziuni.[216]

4.1. Domeniile în care se utilizează analiza de discurs

Odată cu aprofundarea studiului asupra discursurilor realizată în a doua jumătate a secolului al XX-lea de teoreticienii Van Dijk (1972, 1977) prin „*Some aspects of text grammars. The Hague: Mouton*” și „*Text and context: Explorations in the Semantics and Pragmatics of Discourse*”, Oswald Ducrot(1972, 1980) prin „*Dictionnaire encyclopedique des sciences du langage*” și „*Les Echelles argumentatives*” sau Joseph Grimes (1975) prin „*The Thread of Discourse”,* care au dezvoltat teorii specifice unei analize calitative utilizate interdisciplinar cu scopul de a explica sensul și semnificația unui

---

[213]„*Semiotica este studiul utilizării comunicării simbolice, care include semne, logo-uri, gesturi și alte metode de comunicare lingvistică și non lingvistică. Cuvântul provine din grecescul sēmeiōtikós, care descrie acțiunea de interpretare a semnelor. Domeniul semioticii se concentrează pe înțelegerea modului în care oamenii creează și interpretează sensul semnelor și simbolurilor, inclusiv modul în care oamenii comunică vizual prin metaforă, analogie, alegorie, metonimie, simbolism și alte mijloace de exprimare.”*

[214]Johnes Rodney, Alice Chik, Christoph Hafner, *Discourse and Digital Practices,* London, Routledge, 2015, p. 4.

[215]Hugh Trappers Lomax, „Discouse Analysis” în Davies Alan, Catherine Elder (Ed.), *Handbook of Applied linguistics*, Oxford, Ed. Blackwell Publishing, 2004. p. 133.

[216] Johnes Rodney, Alice Chik, Christoph Hafner, *op.cit.* p. 4.

text și a unei construcții lingvistice, studiul discursului a început să fie privit ca o construcție deschisă și să fie analizat din perspectiva sensului raportat la un context.

Datorită teoriilor acestui domeniu care susțin ideea conform căreia, sensul textului este dependent de un context, analiza de discurs a început să fie abordată ca metodă de cercetare în dezvoltarea de noi abordări în domeniile științelor sociale.

Analiza discursului este una dintre cele mai răspândite abordări de cercetare din științele sociale, variind de la lingvistică la sociologie și științe sociale. Așadar, nu este surprinzător faptul că analiza discursului a devenit, de asemenea, o abordare centrală în domeniul studiilor europene. Abordările discursive europene s-au diversificat, deoarece studiul integrării europene a fost introdus în domenii precum relații internaționale, analiza politicilor publice și sociologia politică. Particularitatea analizei de discurs este că poate fi folosită atât ca forma unei simple tehnici de analiză, cât și ca o teorie generală a politicii într-o perspectivă constructivistă.

În acest sens utilizarea analizei de discurs în domeniul relațiilor internaționale a fost abordată în diferite studii și cercetări asupra diferitelor tipuri de politici care sunt considerate a fi produsul unei construcții sociale, devenind destul de repede una dintre cele mai populare metode de analiza.

În studiul relațiilor internaționale analiza de discurs are ca scop analiza practicii discursive a actorilor, dar și simpla analizare a anumitor fenomene sociale sau politice ceea ce implică realizarea unei analize interdisciplinare, care să cuprindă atât analiza textului propriu- zis cât și analiza contextului în care în care se produce textul sau care a produs textul.

Acest tip de abordare este utilă în cercetarea temelor legate de migrație, politici de migrație, integrare socială sau propagandă în accepțiunea lui Teun Van Dijk, care afirmă că: „*Miza în studiul discursului privind imigrația nu este doar despre faptele socio-economice ale imigrației. Într-o perspectivă simbolică, miza este modul în care politicienii, jurnaliștii și publicul gândesc, vorbesc și scriu, ci despre subiect și modul în care acest discurs influențează acțiunea politică și structura politică. Analiza discursului poate permite explicații care altfel ar lipsi*”[217].(trad. noastră)

Relațiile internaționale privite din perspectiva comunicării, pot fi definite ca interacțiuni discursive între state și actori, în anumite contexte internaționale politice sau sociale. Analiza asupra relațiilor internaționale, privită din această perspectivă necesită o abordare utilizând teoria critică a discursului, care are la baza analiza actorilor implicați și a efectelor discursului produs în contextul internațional.

Obiectul analizei de discurs al relațiilor internaționale a suferit o transformare în ultimii ani, distanțându-se de abordările tradiționale asupra acestui domeniu spre diverse abordări mult mai ancorate la realitatea din sfera internațională, printr-o „*reconceptualizare internațională a discursului și identității*”.[218] Prin această schimbare a abordării analizei de discurs, analiza urmărește identitatea actorilor și modul prin care ei își construiesc identitatea prin intermediul actelor discursive.

---

[217]Teun van Dijk, „What is Political Discourse Analysis?”, în *Belgian Journal of Linguistics*, Volume 11, Nr. 1, 1997, pp. 41-42, disponibil online: https://e-l.unifi.it/pluginfile.php/909651/mod_resource/content/1/Van%20Dijk%20Waht%20is%20political%20discourse%20analysis.pdf, accesată în 29.11.2022.

[218]Martin Muller, „Doing discourse analysis in critical geopolitics”, în *L'Espace Politique*, Nr. 12, 2010, p. 8, disponibil online: https://doi.org/10.4000/espacepolitique.1743.

Potrivit teoreticianului Muller, noua aplicare a analizei de discurs și noua abordare din punct de vedere metodologic asupra acestui domeniu amplu și diversificat a realizat deschiderea spre o serie nouă de teme și subiecte, care au fost integrate în literatura de specialitate a domeniului. Printre lucrări din domeniul relațiilor internaționale, pe care le considerăm relevante pentru realizarea cercetării noastre regăsim studiul lui Norman Fairclough asupra modului prin care discursul politic creează conceptul și relațiile de putere, Ruth Wodak și-a extins cercetarea asupra construcției identității naționale, înțelegerea și explicarea anumitor fenomene politice din sistemele politice din vestul Europei, iar Teun Van Dijk a analizat fenomenul de discriminare, pe care discursul îl realizează cu privire la imigranți.

Principalele abordări ale analizei de discurs care se regăsesc în studiile din domeniul Relațiilor Internaționale, potrivit lui Teun van Dijk sunt abordarea funcționalistă și abordarea descriptivă. În accepțiunea acestuia, în realizarea unei analize de discurs veridice și unanim acceptate, este necesară o abordare funcțională care analizează relația dintre text și context sub forma unei „*caracterizări complexe a discursului*”[219], în detrimentul unei analize descriptive care se bazează strict pe interpretarea limbajului, din punct de vedere gramatical.

4.2. Analiza discursului critic

Analiza de discurs reprezintă o tehnică de cercetare calitativă, care a creat un impact important în științele sociale și în psihologia socială, punând accent pe importanța limbajului în exprimarea și construirea realității sociale.

Teoria critică a limbajului s-a dezvoltat ca perspectivă de analiză a discursurilor bazându-se pe teoriile sociale dezvoltate de teoreticienii Foucault, Bourdieu și Habermas, care aveau ca obiect de studiu conceptele de ideologie, construcție socială și putere.

Plecând de la afirmația lui Van Dijk „discursul este parte din structura socială, fiind influențat de către aceasta și fiind produs prin interacțiune socială”[220], scopul pe care și-l propune teoria critică este de a atrage atenția asupra potențialului discursului de a fi folosit pentru a produce efecte sociale. Ca de exemplu, menținerea status quo-ului care perpetuează ideea inegalităților sociale.

În acest sens, cercetătorii perspectivei critice a discursului își propun prin teoriile lor să consolideze ideea că discursul împreună cu comportamentul discursiv abordat de indivizi reprezintă rezultatul presiunilor de natură socio-politică și mai puțin o decizie sau alegere personală.

Perspectiva critică, privită prin metoda analizei critice de discurs, este considerată de anumiți autori ca fiind un domeniu care însumează caracteristici, teorii și obiective proprii, dar și anumite fenomene care fac parte din sfera ei de analiză. Analiza critică de discurs este o metodă de analiză

---

[219]Teun van Dijk, „Handbook of Discourse Analysis:Discourse analysis in society”, în *Deborah Schiffrin, Deborah Tannen, and Heidi E. Hamilton (Ed.) The Handbook of Discourse Analysis*, Blackwell Publishers, SUA, 2001, p. 356, disponibil online :https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4966482/mod_resource/content/1/van%20DIJK%20Critical%20Discourse%20Analysis.pdf, accesat în 17.05.2022.

[220]*Ibidem*, p. 352.

multidisciplinară care îmbină trei aspecte: folosirea limbii, comunicarea credințelor și interacțiunea în contexte socioculturale.[221]

Analiza critică de discurs prezintă modul în care utilizarea limbajului poate produce efecte ideologice, prin crearea de raporturi de putere inegale între interlocutori transformând sau consolidând practicile discursive existente. Ea se diferențiază de analiza de discurs clasică printr-o abordare interdisciplinară a instrumentelor de analiză. Mai mult decât atât, analiza critică de discurs nu vizează doar discursul propriu zis, ci urmărește investigarea fenomenelor și a matricelor sociale.

În consecință, analiza discursului poate fi conceptualizată în funcție de abordarea teoretică și de metoda de cercetare aleasă, deoarece domeniul analizei de discurs îmbină mai multe discipline precum: retorica, lingvistica, filosofia, sociologia, psihologia, iar fiecare dintre acestea aplică utilizează instrumente specifice, în funcție de scopul propus.

4.3. Retorica discursivă

Întrucât cercetarea acestui capitol prezintă elemente precum discurs politic și analiză de discurs, considerăm esențială prezentarea retoricii, care este considerată cea mai veche abordare specifică a discursului politic, din perspectiva formării și materializării discursului. Retorica reprezintă arta de a vorbi bine, având drept scop final convingerea celui de lângă tine să acționeze, să-și modifice ideile, etc.[222] Retorica este atât știința, cât și arta acțiunii discursului asupra minții. Cuvântul provine din latinescul *rhetorica,* împrumutat din greaca veche, care se traduce prin tehnică, artă oratorică. Mai exact, potrivit lui Ruth Amossy, retorica poate fi privită ca o teorie eficientă a vorbirii, legată de practica oratorică.[223]

Cele trei ramuri ale retoricii includ genul deliberativ, judiciar și epidictic, definite de Aristotel în *„Retorica”* sa în secolul IV î.Hr. Cercetările contemporane au disecat retorica, iar interpretările s-au înmulțit. Oratoria deliberativă/ legislativă reprezintă discursul care încearcă să convingă publicul să nu întreprindă unele acțiuni, utilizează exemple din trecut, oratoria judiciară se traduce prin criminalistică, iar oratoria epidictică este considerată ceremonială sau demonstrativă: oratoria politică și dezbaterea. Retorica deliberativă este discursul sau scrierea care încearcă să convingă un public să ia sau să nu ia o anumită decizie sau să acționeze într-un anume fel.[224] În timp ce retorica judiciară (sau criminalistică) se preocupă în primul rând de evenimentele trecute, discursul deliberativ, spune Aristotel, „*întotdeauna sfătuiește cu privire la lucrurile care vor urma*”. Oratoria și dezbaterea politică se încadrează în categoria retoricii deliberative.[225] Retorica epidictică este în mare parte ceremonială: se adresează unui public general și se îndreaptă spre lăudarea onoarei și virtuții, cenzurând viciul și slăbiciunea. Desigur, întrucât retorica epidictică are o funcție educativă importantă - întrucât lauda și vina motivează, precum și indică

---

221 Arabela Briciu, *Comunicarea și discursul politic: între teorie și practică,* Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2017, p. 70.
222 Vasile Florescu, *Retorica și neoretorica*, București, Editura Academiei, 1973, p. 7.
223 Ruth Amossy, *L'argumentation dans le discours. Discours politique, littérature d'idées, fiction. Comment peut-on agir sur un public en orientant ses façons de voir, de penser ?,* Paris, Editura Nathan, 2000.
224 Vasile Florescu, *op. cit.,* p. 34.
225 Aristotel, *Retorica,* Trad. Maria Cristina Andrieș, București, Ed. Iri, 2004, p. 27.

virtutea - este, de asemenea, implicit direcționată către viitor; iar argumentul său îi unește uneori pe cei care sunt de obicei folosiți pentru retorica deliberativă.

În ansamblu, retorica este o disciplină fondată și în același timp, privilegiată, din perioada antichității. Filosoful a formulat o clasificare a părților retoricii, care sunt cunoscute în lucrările din domeniu ca principiile fundamentale sau etapele principale în procesul de construcție a discursului. Primul principiu enunțat este *inventio* – invenția și prevede modul în care se concepe un discurs. Conform acestuia, în primă faza de concepere a discursului se delimitează tema și subiectul principal, împreună cu fixarea unei ipoteze centrale. Ulterior, se realizează o documentare, cu scopul de a ajuta la identificarea unor argumente concludente, împreună cu exemple, care să susțină ideea centrală a discursului. *Dispositio* – dispoziția este cunoscut ca și al doilea principiu și se referă la modul în care se realizează ordonarea argumentelor în structura textului. El mai este prezentat ca arta de a susține argumentele într-un mod cât mai eficient, sub forma unui plan de idei. Al treilea principiu numit *elocutio* – elocuția vizează partea estetică a discursului și stilul pe care acesta îl adoptă. Principiul este considerat unul esențial în procesul de persuasiune, deoarece utilizarea figurilor retorice, de cele mai multe ori tinde să eficientizeze discursul. *Memoria*, după cum se poate deduce de la începutul prezentării reprezintă cunoștințele pe care le posedă emițătorul și pe care le folosește în procesul de susținere a argumentelor. Ultimul principiu retoric, *actio* – acțiunea, semnifică importanța mijloacelor para verbale și nonverbale – dicția și gesturile , în procesul de comunicare al enunțătorului.[226]

Retorica a cunoscut de-a lungul timpului o tensiune între două concepții antagonice: artă a persuasiunii și artă a elocvenței. Retorica greacă, așa cum este practicată de sofiști și codificată de Aristotel, era preocupată în primul rând de persuasiune.[227]

Prin urmare, retorica în accepțiunea filozofilor greci reprezenta arta de a descoperi ceea ce e dat și mai puțin arta de a persuada. Aristotel aduce o viziune nouă și definește retorica ca fiind „*facultatea de a cerceta tot ceea ce, într-un subiect dat, comportă ceva demn de convingere, persuasivul fiind nedeterminat, iar genul retoricii, ca și cel al dialecticii, nu este delimitat.*"[228] În perioada clasică, retorica s-a extins foarte mult la studiul textelor scrise, în special la textele literare și dramatice, concepția romană despre retorică a prevalat treptat asupra concepției grecești. Retorica s-a restrâns astfel progresiv la stilistică, adică la un inventar de figuri legate de ornamentele vorbirii. Rezultatul este o concepție a discursului retoric care se distinge de argumentare și dialectică prin utilizarea efectelor patetice și etice ale discursului asupra publicului.[229]

Marc Fumaroli și Joelle Gardes-Tamine au studiat tipologiile retorice de-a lungul timpului și au observat faptul că acestea pot fi legate de două tradiții filosofice:[230]

1. definiția originii sofistice, conform căreia retorica trebuie să convingă. Deși propagată de sofiști precum Gorgias, este vorba despre concepția moștenită de la Aristotel care o definește ca „*facultatea de a lua în considerare, pentru fiecare întrebare, ce poate fi potrivit să convingă"*.[231]

---

[226]Vasile Florescu, *op. cit.,* p. 7.
[227]*Ibidem*, p. 7.
[228]Aristotel, *op. cit.,* p. 25.
[229]Michel Blay, *Dictionnaire des concepts philosofiques,* Paris, Ed. Larousse, 2005, p. 727.
[230]Marc Fumaroli, *Histoire de la rhetorique dans L Europe moderne: 1450-1950,* Paris, Ed. LGF, 1999.
[231]Aristotel, *Rhetorique,* Traducere Pierre Chiron, Paris, Col. Garnier Flammarion, 2007, p. 570.

2. definiția originii stoice care presupune că este arta vorbirii bune. Este nevoie de bune moravuri și în aceasta se apropie de o reprezentare a înțelepciunii. Reprezentanții săi sunt Quintilian și Cicero.[232]

Situația retorică poate fi înțeleasă ca un ansamblu de determinări, care condiționează modul de organizare a discursului. Din acest motiv, situația retorică semnifică ceea ce inspiră sau ceea ce produce actul de comunicare, spre exemplu o situație specifică sau un conflict, creând o legătură între ea și profilul audienței, deoarece retorica prezintă discursul sub forma unui eveniment comunicativ și nu sub forma unei abstracțiuni. De aceea, din perspectiva retoricii, discursul este un act comunicativ adresat unei audiențe specifice, generat dintr-o intenție specifică și adecvată unei situații.

4.4. De la retorică la teoria argumentării

Argumentarea este un procedeu pe care îl folosim atât voluntar, cât și involuntar, în comunicarea cotidiană, prin intermediul propriilor idei, convingeri sau păreri. Termenul de argument vine din limba latină, *argumentum* și înseamnă dovadă. În comunicarea discursivă, argumentarea este instrumentul prin care se prezintă și se susține o idee, dorindu-se convingerea interlocutorului.

Conceptul de argumentare a fost dezvoltat în cadrul retoricii și era folosit în oratorie. Însă, odată cu dezvoltarea pe care o cunoaște procesul de comunicare în secolul al - XX - lea, teoria argumentării este reinterpretată sub o altă formă, diferită de cea cunoscută în cadrul retoricii.

În *Tratatul de argumentare: noua retorică,* Chaim Perelman definește teoria generală a argumentării, ca o completare a retoricii clasice, sub forma unei retorici care se aplică oricărui tip de auditoriu. În accepțiunea acestuia, în curentul Noua retorică, accentul este pus pe conținutul argumentului, nu pe forma acestuia[233]. Lucrarea *Tratatul de argumentare: noua retorică*, reinterpretează teoria argumentării prezentată de Aristotel, în lucrarea *Retorica,* accentul fiind pus pe mecanismele discursului social. În acest sens, noua retorică nu mai reprezintă doar arta oratoriei, a vorbirii într-un mod elegant, ci devine o teorie a comunicării persuasive. Teoria elaborată de Chaim Perelman și Lucie Tyteca se bazează pe trei principii:

„*1. principiul aposteriorismului – care prevede că teoria argumentării se realizează prin observarea și analizarea procedeelor aplicate de cei care argumentează în mediul politic, juridic, cotidian sau în științele umane;*

2. principiul conform căruia modul de argumentare să fie specific auditoriul pe care îl vizează;

3. principiul de delimitare a raționamentului argumentativ la nivelul științelor umane, drept, filosofie sau chiar în politică”[234].

Neoretorica enunțată de cercetători este definită ca fiind teoria generală a argumentării, care se aplică oricărui tip de audiență, introducând un element esențial, auditoriul, în procesul de argumentare și

---

[232]Joelle Gardes-Tamine, *La rhetorique,* Paris, Ed. Armand Colin, 1996.
[233]Tomiță Ciulei, *Logică, argumentare și retorică: de la rațiunea teoretică la rațiunea practică în discursul public*, Iași, Editura Lumen, 2014, p. 6
[234]Chaïm Perelman, Lucie Olbrechts-Tyteca, *Tratat de argumentare. Noua Retorică*, traducere de Aurelia Stoica, Iași, Ed. Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2012, p. 11.

de care trebuie să se țină cont în momentul în care se construiește argumentarea. Prin urmare, argumentarea își modifică forma odată cu schimbarea auditoriului. Din perspectiva lui Chaim Perelman, argumentarea se află în opoziție cu demonstrația, deoarece argumentarea este un proces nedeductibil și depinde de anumite asumpții, iar demonstrația este specifică unui proces formal și deductiv. Luând în considerare toate acestea, se poate afirma că argumentarea aparține ariei retoricii și psihologiei sociale, în timp ce demonstrația reprezintă un proces al logicii.[235]

Argumentarea utilizează regulile logice împreună cu acceptarea venită din partea auditoriului acestea influențând procesul de comunicare din perspectiva alegerii premiselor și etapelor de argumentare, toate acestea demonstrând că argumentarea lucrează cu mijloacele de persuasiune și nu cu raționamente precise.

Potrivit lui Chaim Perelman teoria argumentării înseamnă „*folosirea rațiunii pentru a ne dirija acțiunea și pentru a o influența pe a celorlalți*”[236], având ca scop general intenția „*de a provoca sau de a spori adeziunea spiritelor la tezele prezentate asentimentului lor: o argumentare eficace este cea care reușește să crească această intensitate de adeziune astfel încât să declanșeze la auditori acțiunea prevăzută sau, cel puțin, să le creeze o inclinație către acțiune, care se va manifesta la momentul oportun*”.[237] Conform acestei definiri, argumentarea ia forma unui proces prin care sunt construite raționamente, prin intermediul cărora se prezintă dovezi cu scopul validării tezei în mintea auditoriul utilizând tehnici și strategii de argumentare, potrivite scopului propus.

Pornind de la scopul de crea o adeziune asupra unei idei în rândul receptorilor, oratorul trebuie să țină cont în procesul de argumentare de persoanele cărora le adresează argumentarea, de felul în care folosește argumentarea în funcție de public, deoarece modalitățile de argumentare variază și ele în funcție de specificul auditoriului. Într-un fel se adresează oratorul în sala de judecată, în al fel, politicianul care are drept scop adeziunea publicului pentru a accede la o demnitate publică.

În acest sens putem afirma că argumentarea este o acțiune complexă și finită deoarece prevede o activitate mentală prin care se aleg anumite mijloace și mecanisme de persuasiune, pentru crearea unei legături logice de idei care vizează ca scop principal obținerea unei adeziuni în rândul auditoriului la ideea prezentată de cel care susține comunicare.[238]

Argumentarea discursivă este personală, valabilă doar în anumite circumstanțe, fondată pe opinii, plauzibilă sau probabilă și poate să fie supusă revizuirilor și corecturilor. Aceasta se construiește bazându-se pe raționamente, care sunt considerate *„operații discursive prin care se ajunge la concluzia că una sau mai multe propoziții, considerate premise includ adevărul, probabilitatea sau falsitatea unei alte propoziții, care are rol de concluzie”*[239]. (traducerea mea) Prin raționament înțelegem activitatea strategică prin care se creează argumentele și care în esență reprezintă operația logică care pornește de la un lucru cunoscut, cu scopul de a face admisibil necunoscutul. Raționamentele folosite în procesul de

[235]Andrei Marga, *Raționalitate, comunicare, argumentare*, Cluj, Ed. Dacia, 1991, pp. 305-307.
[236]*Ibidem,* p. 14.
[237]*Ibidem*, p. 64.
[238]Dominique Maingueneau, *Initiation aux méthodes de l'analyse du discours. Problèmes et perspectives*, Paris, Ed. Classiques Hachette, 1976, p. 163
[239]André Lalande, *Vocabulaire technique et critique de la Philosophie*, 16e éd., Paris, 1988, *apud* SEILLAN Jean-Marie, *Hegel et la philosophie africaine - Une lecture interprétative de la dialectique hégélienne*, Paris, Ed. Karthala, 2005, p.132.

argumentare și care sunt realizate în urma unei operațiuni intelectuale sunt de două tipuri: deductive și inductive, diferența dintre ele fiind modul în care sunt utilizate în construcția argumentativă, de la general la particular sau de la particular la general.

Ca un argument să fie eficient și să-și atingă scopul, acesta trebuie să respecte o secvență specifică de argumentare. Secvența argumentativă are un rol important în construcția discursului și în general ea este alcătuită din: introducere, dezvoltare și concluzie.

În concluzie, observam că definițiile argumentării diferă în funcție de situația concretă de comunicare care o generează, iar argumentarea îmbracă diferite forme deoarece oratorul, auditoriul sau strategiile de utilizare sunt de fiecare dată diferite.

4.5. Analiza de discurs conform teoriei lui Ruth Wodak

Asumpțiile de la care pornește analiza critică de discurs sunt despre realitatea socială, despre care se consideră că este construită prin discurs, iar scopurile principale sunt acelea de a demasca ideologia discursului și de a identifica relațiile de putere care stau la baza construcției discursului.[240]

Conform teoreticienilor domeniului analizei critice de discurs, orice discurs se referă și la relațiile de putere iar când ne referim la acest concept vizăm favorizarea anumitor categorii sociale dominante; la fel cum nici un alt discurs nu poate fi considerat neutru într-o accepțiune totală. Neutralitatea discursivă, precum și obiectivitatea sunt considerate a fi mituri ce aparțin comunicării mass-media, justificând că jurnaliștii (nu doar jurnaliștii) nu pot fi în totalitate obiectivi și neutri în procesul de relatare a unei situații date.

În acest sens, Ruth Wodak consideră că analiza de discurs care se realizează cu scopul de a observa ceea ce se urmărește prin construcțiile lingvistice, considerate uneori în funcție de conceptele utilizate construcția unor practici sociale, ar putea fi extinsă la nivelul tuturor actelor discursive. Cu toate că analiza critică a discursului este interdisciplinară și include o varietate de abordări, în cadrul lucrării lui Ruth Wodak regăsim o definiție comun acceptată: *"ACD consideră discursul prin folosirea limbajului în scris și vorbit, ca o formă de "practică socială". Descrierea discursului ca o practică socială presupune o relație dialectică între un eveniment discursiv particular și o situație (sau niște situații), o instituție (sau niște instituții) și o structură socială care îl încadrează. Evenimentul discursiv este format de acestea, dar le și formează la rândul său. Cu alte cuvinte, discursul este social constituit și social condiționat – îl constituie situații, obiecte de cunoaștere, identități sociale și relații dintre oameni și grupuri de oameni. Este constitutiv în sensul că ajută la susținerea și reproducerea status quo-ului social și într-un sens contribuie la transformarea lui. De vreme ce discursul este într-o atât de mare măsură rezultat al condițiilor sociale el va da naștere unor importante chestiuni legate de putere. Practicile discursive pot avea efecte ideologice majore, cu alte cuvinte pot contribui la producerea și reproducerea relațiilor de putere inegale dintre clasele sociale (de exemplu), dintre bărbați și femei și majorități și minorități etnice și culturale prin modul în care ele reprezintă și poziționează oamenii."*[241]

---

[240]Ruth Wodak, Michel Meyer, „Critical Discourse Analysis...", pp. 5-6.
[241]Ruth Wodak, Michel Meyer, *op. cit*, pp. 5-6.

(traducerea mea). În lucrarea *Political Discourse Analyse: a method for advanced students* oferă o definiție a analizei critice de discurs raportându-se la scopul acesteia.

Așadar, scopul analizei critice a discursului este să evidențieze abordarea lingvistică a discursului și alte tipuri de analize ale limbajului, utilizând o perspectivă critică asupra limbajului bazându-se pe teoria critică din științele sociale.

Această abordare a discursului, sub forma prezentată în definirea analizei critice a discursului, contribuie la analiza socială critică și propune o mai bună înțelegere a relațiilor dintre discurs și alte elemente ale vieții sociale, inclusiv relațiile sociale, ideologii, instituții sociale și organizații, identități sociale, și chiar dezvoltarea unor moduri mai pertinente de analiză și cercetare a acestor relații.[242]

Ruth Wodak consideră că prin analiza critică de discurs se poate transmite cunoașterea critică, care să le permită indivizilor să se detașeze de formele dominației, exercitate de anumite ideologii, cu ajutorul unui proces de auto-reflexie. Rolul analizei critice de discurs nu este doar să descrie și să explice anumite fenomene sau ideologii, ba chiar mai mult prin analiză se dorește evidențierea existenței anumitor tipuri de *„iluzii”*[243]. ACD poate contribui la conștientizarea, publicului larg cu privire la nevoile și interesele sale.

Analiza critică a discursului pe lângă tratarea ideologiilor și relațiilor de putere, se angajează într-un mod critic să scoată în evidență ordinea socială, sub o formă justă, prin criticarea discursurilor care circulă în sfera publică. O temă de interes pentru perioada contemporană în agenda analiștilor discursului este reprezentată de feminism. Prin intermediul analizei de discurs se evidențiază „ordinea socială patriarhală”[244] creată prin discurs, care este în esență o relație de putere menită să privilegieze într-un mod sistematic bărbații, ca grup social, excluzând automat grupul social al femeilor. Acest tip de analiză își propune să contribuie la transformarea mentalităților sociale.

Întrucât am adus în discuție un fenomen actual , considerăm necesar să prezentăm un alt fenomen specific relațiilor de putere pe care analiștii își propun să-l explice și analizeze. Asemenea feminismului și rasismul constituie o tematică a analizelor de discurs, deoarece sunt fenomene duale, cognitive și construite social în vederea protejării identității grupului și implicit a relațiilor de putere, prin intermediul discursului.

Ruth Wodak și Michael Meyer prezintă în lucrarea „*Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory, and Methodology*” care sunt preocupările teoriei critice, explicând că acestea trebuie să privească societatea ca un ansamblu, în specificația sa istorică și că trebuie să ajute la înțelegerea societății prin integrarea cunoștințelor din științele sociale. În acest sens, analiza critică de discurs include pe agenda sa de cercetare o serie domenii importate:

„*a) Analizarea, înțelegerea și explicarea impactului economiei bazate pe cunoaștere asupra diferitelor domenii ale societăților noastre;*

b) Integrarea abordărilor din științele cognitive în analiza critică de discurs, acest lucru necesitând considerații epistemologice complexe și dezvoltarea de noi instrumente.

---

[242]Isabela Fairclough, Norman Fairclough, *Political Discourse Analysis...,* p. 78.
[243]Ruth Wodak, Michel Meyer, *op cit.,* p. 7.
[244]Michelle Lazar, „Feminist Critical Discourse Analysis: Articulating a Feminist Discourse Praxis” în *Critical Discourse Studies*, Vol. 4, Nr.2, p. 145.

c) Analizarea, înțelegerea și explicarea noilor fenomene din sistemele politice occidentale, care se datorează impactului mass-media și a evoluțiilor transnaționale, globale și locale analizate prin intermediul conceptelor de depolitizare și participare;

d) Analizarea, înțelegerea și explicarea impactului noilor media și a genurilor conexe, care implică dezvoltarea unor noi abordări teoretice și metodologice multidisciplinare;

e) Analizarea, înțelegerea și explicarea relației dintre procesele istorice complexe, narațiunile hegemonice și abordările analizei critice a discursului."[245]

În consecință, analiza critică de discurs încearcă să înțeleagă modul în care se produce dominația în societate, prin intermediul relației de putere, și cum este prezentă ea la nivelul discursurilor din sfera publică. Aceasta introduce în cadrul științelor sociale o alternativă la metodele de cercetare bazate pe experimentare. Mai mult decât atât, acest tip de analiză de discurs contribuie la înțelegerea psihologiei sociale și la înțelegerea limbajului, ca mijloc de construcție a relațiilor sociale.

Așadar, considerăm potrivită această metodă de cercetare calitativă pentru scopul cercetării, deoarece analiza critică de discurs ne permite să identificăm în discursurile liderilor europeni, din perioada 2019-2021, care sunt principalele ideologii pe care le susțin prin construcția discursivă și care sunt relațiile de putere care se creează în relația cu interlocutorii, prin utilizarea unui anumit limbaj, raportat la un context social și la evenimente de politică globală cu efecte pe termen mediu și lung.

---

[245]Ruth Wodak, Michel Meyer, *op. cit.,* p. 11.

CAP. 5: METODOLOGIA

5.1. Designul de cercetare

Conceptul de discurs este o noțiune importantă în crearea bazei teoretice privind descrierea și analiza textelor în raport cu situații de comunicare specifice .[246] Analiza discursului se concentrează pe vorbire și texte ca practici sociale, dar și pe resursele care sunt utilizate pentru a permite aceste practici. Un exemplu este dat de studiile analitice discursive ale rasismului care s-au preocupat de modul în care textele din media, de exemplu sau discursurile publice sunt construite pentru a legitima învinuirea unui grup care face parte dintr-o minoritate[247] și de resursele care sunt disponibile într-un cadru cultural special pentru legitimarea practicilor rasiste.[248]

Începând cu anii 1950, studiul multidisciplinar al discursului a devenit din ce în ce mai popular în științele umaniste, precum și în științele cognitive, sociale și politice. Această nouă abordare interdisciplinară oferă metode calitative sofisticate pentru analiza explicită și sistematică a textului și a vorbirii, inclusiv analiza sintaxei, semanticii, narațiunii, argumentării, stilului, metaforei și analiza multidimensională a imaginii, printre altele. Aceste metode au fost aplicate în domeniile privind studiul migrației, relațiilor etnice, minorităților și rasismului.

Analizele de discurs din ultimele decenii au fost utilizate multidisciplinar deoarece utilizează metode de cercetare diverse, nu doar lingvistice, fapt ce le permite să propună mai curajos și mai direct anumite teze.[249] Se fac constant noi studii, care uneori împing limitele acțiunii discursului, iar problematica analizei discursului oferă o nouă abordare a fenomenelor sociale sensibile din societatea contemporană.

Pentru analiza discursurilor liderilor europeni, am ales să utilizăm elemente specifice analizei critice a discursului și analizei socio-comunicaționale, după cum ne este prezentată în literatura de specialitate de către teoreticienii Norman Fairclough și Ruth Wodak, în cazul analizei critice de discurs și o analiză socio comunicațională.

Analiza critică a discursului (CDA) evidențiază modul în care limbajul utilizat creează efecte ideologice, raporturi de putere, uneori inegale, între interlocutori, prin intermediul practicilor discursive. Scopul analizei este de a înțelege relațiile care se creează între discurs și elementele vieții sociale, relațiile sociale, ideologiile, instituțiile și organizațiile sociale, dar și crearea unor noi moduri de analiză și cercetare a relațiilor sociale. Ca model de cercetare, aceasta include abordări conceptual-metodologice, prin care se urmărește identificarea unor strategii de discurs.[250]

Analiza socio-comunicațională a discursului analizează modul în care un actor social utilizează limbajul, în concordanță cu situația de comunicare, mai concret analizează practicile de relaționare, printre care se regăsesc temele și argumentele, încadrate într-o finalitate specifică situației. Situația de

[246]Luminița Roșca, *Mecanisme ale propagandei....,* pp. 13-15.
[247]Jonathan Potter,Margaret Wetherell, *Discourse and Social Psycholofy,* Londra, Ed. Sage, 2020.
[248]*Ibidem.*
[249]Luminița Roșca, *op. cit.* p. 14.
[250]Fairclough Isabela, Fairclough Norman, *op. cit.,* p. 78.

comunicare semnifică în acest caz instrucțiunile de producere și de interpretare a ceea ce este oferit prin intermediul discursului. Prin acest tip de analiză urmărim modul în care actorii sociali se poziționează față de conținutul comunicării și cum se raportează ei la tema acestuia prin asumarea punctului de vedere. Perspectiva socio-comunicațională evidențiază alegerile discursive în raport cu specificul situației de comunicare și implicit poziționarea acestuia în cadrul situației date.

Prin analiza de discurs, o analiză calitativă, focalizată pe argumentație, ne propunem să scoatem în evidență principalele teme abordate în actul discursiv european și să identificăm principalele tipuri de discurs abordate de liderii politici în contextul migrației externe, generate de criza refugiaților din anul 2015. Migrația din perioada propusă a reprezentat o amenințare la adresa securității europene și este considerată a fi una interesantă din punct de vedere discursiv, deoarece implementarea politicilor de către Uniunea Europeană, într-un mod linear în toate statele membre a creat reacții și poziții diferite cu privire la imigranți, la nivelul discursurilor oficiale susținute de liderii europeni.

În prima parte a analizei de discurs prezentăm care este poziția Uniunii Europene prin analiza documentelor oficiale și care sunt principalele linii discursive abordate în discursurile susținute de oficialii europeni : președinta Comisiei Europene Von der Leyen, de Înalt Reprezentantului Uniunii pentru politica externa și de securitate comună, Joseph Borell, de vice-președintele Comisie Europene Margaritis Schinas, de fostul președinte al Comisiei Europene Jean-Claude Junker, de Comisarul pentru Drepturile Omului din cadrul Consiliului European, Dunja Mijatovic și de Comisarul pentru Afaceri Interne al Comisiei Europene, Ylva Johansson fostul președinte al Comisiei Europene Jean-Claude Junker.

În a doua parte a analizei, prezentăm modul în care se poziționează statele membre, Germania, Ungaria, România și Polonia la nivel discursiv, raportat la migrație, prin analiza discursurilor prim ministrului Viktor Orban, cancelarului german Angela Merkel, președintele Andrzej Duda, cel al prim ministrul Viorica Dăncilă și al președintelui Klaus Iohannis.

Date fiind aceste aspecte, elaborarea următorului capitol al acestei lucrări s-a realizat pe baza unei metodologii care îmbină atât elemente specifice analizei critice a discursului, cât și elemente ce aparțin analizei de conținut. Metodologia este conformă cu problema de cercetare, deoarece acest tip de analiză de discurs permite o clasificare mai precisă a discursurilor și conferă o perspectivă mai complexă și mai aprofundată asupra comunicării abordate de liderii instituțiilor Uniunii Europene și statelor membre UE, cu privire la problema migrației.

5.2. Discursul și tipologiile discursive

Cu scopul de a realiza analiza de discurs este esențial să clasificăm genurile discursive și să stabilim tipologiile discursurilor. Clasificarea genurilor se află în strânsă legătură cu folosirea enunțurilor și a practicilor socio-discursive.

De cele mai multe ori, tipurile discursive nu se regăsesc în cadrul unui discurs, într-o formă pură, singulară, ci mai degrabă, discursul îmbină mai multe tipuri discursive, care pot să fie dominante sau

alternante. [251]Prin urmare, un text poate să combine mai multe tipuri de discurs, iar cel mai relevant exemplu este dat de tipul argumentativ care se regăsește atât în discursul politic, cât și în cel jurnalistic sau juridic.

Michel Adams, în lucrarea *Types de textes ou genres de discours,* afirmă că este nevoie să se revină la noțiunea de prototip, care apreciază discursul cu ”*cu mai mult sau mai puțin*” în procesul de stabilire a unei tipologii. În această perspectivă discursul aparține unei tipologii discursive, în funcție de cât de mult se apropie sau se distanțează de prototipul de referință, devenind *„mai mult sau mai puțin” aparținând unei tipologii.*[252]

Dominique Maingueneau propune în lucrările sale despre tipologiile discursive un model de clasificare a discursului, care se bazează pe domeniu, finalitate și gen, identificând astfel și tipologia discursului politic, care reprezintă obiectul analizei acestei lucrări.

Discursul este considerat ca fiind politic atunci când prezintă, tratează sau evaluează situații de interes public. Distincția dintre un discurs politic și alte tipuri de discurs este subliniată de convenționalitatea acestuia. Spre exemplu, discursul politic funcționează pe baza unei argumentații convenționale justificative în ceea ce privește rolul instituției și imaginea publică a celui care reprezintă acea instituție. Rolul acestui tip de discurs este de a comunica prezumtiv o versiune corectă a unor fapte.

Principalele elemente ale unui discurs politic sunt emițătorul - persoana care realizează actul discursiv, audiența – publicul care este vizat prin discurs și conținutul acestuia și scopul pe care emițătorul îl vizează. Una din cele mai importante particularități pe care acest tip de discurs le are este semantica, prin intermediul căreia se evidențiază modul în care se transmit ideile și convingerile politice, cu scopul de a convinge receptorii să susțină cauza emițătorului.

Limbajul folosit în cadrul unui discurs politic, prin stil, structură, conținut și prin adaptarea la contextul politic generează atitudini și acțiuni care, în general, servesc intereselor emițătorului, cu scopul de a induce receptorului anumite valori și convingeri.[253]

Comunicarea discursivă politică reprezintă fundamentul puterii politice și al procesului decizional, prin care un actor politic își legitimează poziția față de o situație dată și își justifică acțiunile.

Prin conținutul unui discurs și prin modul în care a fost utilizat limbajul argumentării putem deduce care este scopul discursului, iar prin utilizarea scopului discursurilor putem să realizăm o clasificare a discursurilor în tipuri și subtipuri, în funcție de contextul în care au fost enunțate.[254] În acest sens, se poate observa că actele discursive se abat de la tipologia clasică a lui Aristotel – deliberativ, epidictic, în favoarea unei clasificări mai ușor abordabile, bazate pe scopul discursului și ocazia în care acesta este susținut.

---

[251]Filliettaz Grobet, „L'hétérogénéité compositionnelle du discours: quelques remarques préliminaires” în *Cahiers de Linguistique française*, 1999, Nr..21, p. 242.

[252]Michel Adam, „Types de textes ou genres de discours ? Comment classer les textes qui disent de et comment faire?”, în Claudine Garcia-Debanc (Ed.), *Langages 35e année, n°141. Les discours procéduraux, sous la direction*,Paris, Larousse, 2001, p. 15.

[253]Oana Tătaru, „Retorica promisiunii în discursul politic actual”, în *Analele Universității „OVIDIUS”- Seria Istorie,* Nr.5, 2008, pp. 195-196.

[254]Lisa Schreiber, Morgan Hartranft, „Introduction to public speaking.” în *The Public Speak- ing Project Public Speaking: The Virtual Text*, San Francisco, Ed. Creative Com- mons, 2011, p. 6.

Clasificându-le în funcție de conținutul și de scopul pe care îl au discursurile, după modelul propus, discursurile pot fi: seductive, persuasive, acționale, informative și argumentative.

Discursul seductiv își propune să influențeze auditoriul să adopte aceeași gândire și să acționeze în interesul emițătorului, folosind diferite tehnici de convingere raționale și afectiv-emoționale prin intermediul cărora să inducă o percepție falsă a realității și să ascundă adevărul inducând interlocutorilor sentimentul de libertate de decizie și de gândire, manipulând audiența.

Discursul persuasiv este definit sub forma unui act de comunicare interactivă, prin care se urmărește convingerea și influențarea receptorului să-și modifice o atitudine și să-și schimbe sau consolideze o percepție, convingere. În cazul acestui tip de discurs, influențarea receptorului se realizează, într-un mod de enunțare clar și concis, însoțit de o bună argumentare, cu scopul de a fi cât mai convingătoare.

Discursul acțional este considerat a fi și el un discurs de convingere a actorilor, care iau parte la procesul de comunicare. Scopurile acestuia sunt de a încuraja, motiva și inspira auditoriul să acționeze în interesul emițătorului, folosind tehnici de argumentare prin care să-și susțină propria ideologie, tipul acesta de discurs folosindu-se în cazurile în care se dorește o mobilizare a maselor de oameni.

Discursul informativ reprezintă acel tip de comunicare prin care receptorul este informat în legătură cu un subiect sau o temă, distribuită de către emițător, printr-un limbaj concis, în general abordând subiecte de interes. Acest tip de discurs este folosit, în general de instituțiile și organizațiile europene, în momentul în care vor să transmită o informație, care este menită să ajungă la o populație cât mai numeroasă.

Discursul argumentativ poate fi considerat și un discurs interacțional, deoarece el vizează întotdeauna un auditoriu fiind, la rândul său, susceptibil de a primi o replică printr-un contradiscurs, în acest sens argumentarea fiind construită după modelul teoriei comunicării – acțiunii. Potrivit teoriei interacționale, efectul acestui tip de discurs nu se rezumă doar la atingerea unui sentiment de recunoaștere, ci acesta trebuie să producă o modificare sau o schimbare la nivelul stării receptorului.[255]

Potrivit cercetătorilor, principalele trăsături ale discursului argumentativ sunt: orientarea spre interlocutor, situarea sa în planul plauzibilului și al probabilității, vizarea unei decizii de tipul respingerii, dar și actualizarea relațiilor logice de tipul deducției, inducției și analogiei.[256]

Din punctul de vedere al structurii, discursurile argumentative sunt alcătuite în general din două componente și pot fi considerate a fi discursuri mixte, deoarece îmbină mai multe tipologii discursive, prima fiind cea explicativă, care conține raționamente, logice și adevărate, de cele mai multe ori, iar a două cea seductivă, bazată pe propriile puncte de vedere și concepții legate de tema principală. În acest sens, componenta explicativă are rolul de familiarizare a interlocutorul, cu tema principală a discursului, prin prezentarea ei într-un mod logico – deductiv. În schimb, componenta seductivă reprezintă partea creativă a unui discurs argumentativ, bazându-se pe operațiuni discursive materializate prin strategii de tipul analogiilor, puterii exemplelor, metaforelor etc.[257]

---

[255]G. Vignaux, *L'Argumentation. Essai d'une logique discursive,* Genéve, 1976, p. 73.
[256]Nicoleta Nesu, „Argumentarea ca „tip de discurs"" , *în DACOROMANIA, seria nouă, V-VI,* 2000-2001, p. 273.
[257]J. B. Grize, „*L'argumentation, déduction ou explication" în Linguistique et Sémiologie,* Lyon, 1981, pp. 29-41.

5.3. Corpusul și relevanța discursurilor selectate în analiza discursului liderilor europeni

Discursurile oficiale ale liderilor de instituții europene, împreună cu cele ale liderilor de state sunt susținute în perioada 2019-2021 și prezintă ca situație de comunicare principală fenomenul migrației de pe teritoriul Uniunii Europene, început cu criza refugiaților din anul 2015 și care se afla în desfășurare, într-adevăr sub o formă mai redusă, și în perioada cuprinsă în selecția noastră discursivă. Criza refugiaților din 2015, sub forma unui fenomen de migrație reprezintă în continuare o amenințare la adresa securității europene, cu precădere asupra securității societale. Mai mult decât atât, putem afirma că aceste discursuri tratează modul de abordare a migrației, prin intermediul politicilor și acțiunilor, atât din perspectiva liderilor instituțiilor europene, cât și din perspectiva liderilor naționali. În acest sens, perspectiva asupra migrației, în cadrul acestei analize vom avea în vedere atât abordarea instituțională, cât și abordarea din perspectiva unui actor statal.

Corpusul este constituit din discursurile oficiale, din perioada 2019-2020, ale diferiților lideri politici de pe scena europeană. Această perioadă este utilă cercetării deoarece discursul politic abordat după încheierea crizei refugiaților prezintă într-un mod transparent strategiile și modul în care anumiți actori politici se poziționează privind fenomenul migrator.

Prin analiza discursurilor enunțate de președinta Comisiei Europene Von der Leyen, de Înalt Reprezentantului Uniunii pentru politica externa și de securitate comună, Joseph Borell, de vice-președintele Comisie Europene Margaritis Schinas, de fostul președinte al Comisiei Europene Jean-Claude Junker, de Comisarul pentru Drepturile Omului din cadrul Consiliului European, Dunja Mijatovic și de Comisarul pentru Afaceri Interne al Comisiei Europene, Ylva Johansson, ne propunem să identificăm perspectiva abordată de instituțiile europene în problema migrației, care sunt principalele teme discursive folosite, dar și care sunt recomandările acestora pentru statele membre, cu privire la politicile de gestionare a migranților.

Am considerat a fi relevant pentru cercetarea mea să analizez discursurile mai multor lideri ai instituțiilor europene pentru a observa în primul rând modul în care se raportează aceștia la migrație și dacă abordează o poziție comună cu privire la migrație, pe considerentul că fiecare dintre ei dețin funcții de conducere în instituțiile Uniunii Europene. Pe parcursul analizei vom observa că acești lideri abordează teme relativ apropiate care să susțină politicile și acțiunile Uniunii Europene, apreciate ca fiind susținute cu scopul de a răspunde într-un mod eficient situației create de migrație și de a crea în rândul actorilor statali o serie practici eficiente.

Mai mult decât atât, am ales să analizez discursul mai multor lideri de instituții, din perioade diferite deoarece, am vrut să văd cum a evoluat discursul acestora și dacă problema migrației rămâne relevantă, pe parcursul perioadei 2019-2021, dar și în ce mod s-a schimbat odată cu apariția altor amenințări la securitatea europeană, precum pandemia de coronavirus și dezvoltarea euroscepticismului tot mai vizibil în multe state membre, cu referire la acțiunile Uniunii Europene.

În ceea ce privește analiza discursurilor liderilor statelor europene, doresc să identific modul în care se poziționează statele membre la nivel discursiv, în raport cu valurile de imigranți sau raportat la migrație. În acest sens am decis să analizez discursurile oficiale ale liderilor Germaniei, Ungariei, României și Poloniei din perioada 2019-2021.

Am considerat relevantă alegerea acestor patru state deoarece, în primul rând fac parte din Uniunea Europeană și mai mult decât atât, cel puțin trei din cele patru state, au o importanță strategică, deoarece se află pe ruta imigraționistă spre vest, referindu-mă la România și Ungaria, iar Germania reprezintă țara de destinație, în care majoritatea imigranților doresc să ajungă.

Un alt argument important pentru care am ales aceste patru state, a fost în strânsă legătura cu atitudinea pe care liderii acestor țări au manifestat-o în momentul în care valurile de imigranți și refugiați au început să apară în Europa.

În acest sens mi-am dorit să identific, prin intermediul analizei de discurs, dacă percepția lor cu privire la migrație s-a schimbat sau care este modul în care se raportează acum, după încheierea crizei refugiaților. Mai mult decât atât, va fi relevant să analizăm care este discursul pe care cele două state membre ale Grupului de Visegrád[258] îl abordează, în intervențiile oficiale cu privire la migrație.

Din punct de vedere contextual, discursurile selectate pentru analiza de discurs se desfășoară, într-o perioadă în care valurile de imigranți au început să scadă tot mai mult, pe fondul încheierii crizei refugiaților, dar totuși importantă din perspectiva implementărilor unor politici de coordonare, considerat cuvânt-cheie în analiza de discurs asupra fenomenului de migrație din Uniunea Europene.

5.4. Prezentarea discursurilor oficiale europene supuse analizării

Discursul președintelui Jean-Claude Junker, prezentat în 24 octombrie 2019, în cadrul *European Policy Centre Thought Leadership Forum,* la Bruxelles, reprezintă discursul de încheiere al mandatului de președinție la Comisia Europeană și este enunțat într-un moment în care Uniunea Europeană se confruntă cu provocarea creată de migrație și de Brexit, care a creat o divizare la nivelul UE. Acesta se desfășoară într-un moment în care este evaluată politica pe care Junker a coordonat-o, în perioada 2014-2019.[259]

Discursul Comisarului pentru Drepturile Omului, din cadrul Consiliului European, Dunja Mijatovic, este susținut la Strasbourg, în data de 13 octombrie 2020, în contextul impactului creat de pandemia Covid-19 asupra politicilor derulate de Uniunea Europeană și statele membre, în procesul de gestionare a migrației[260].

Discursul privind starea Uniunii rostit de președinta Ursula von der Leyen în cadrul sesiunii plenare a Parlamentului European, susținut la Bruxelles în data de 16 septembrie 2020, se desfășoară într-un context în care Uniunea Europeană se confruntă cu diviziune la nivel de state și cu o temere

[258] *„Grupul de la Visegrad, cunoscut și sub forma de V4 reprezintă o organizație de cooperare și sprijin reciproc, care a creat strânse cooperări regionale din punct de vedere politic și economic, între statele: Ungaria, Cehia, Polonia și Slovacia, având ca model de construcție a alianței Uniunea economică Benelux."*

[259] Jean-Claude Junker, „Thought Leadership Forum", Bruxelles, 24 octombrie 2019, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_6163 , accesat în 28.04.2022.

[260] Dunja Mijatovic, *Discurs,* Strasbourg, 13 octombrie 2020, disponibil online: https://rm.coe.int/exchange-of-views-with-pace-standing-committee-introductory-remarks-by/16809feaec , accesat în 29.04.2022

cauzată de o nouă amenințare la adresa securității europene, cauzată de pandemie, iar problema migrației trece într-un plan secund.[261]

Discursul Președintei Comisiei Europene Ursula von der Leyen în cadrul „*High-level conference on migration and asylum in Europe*", de la Bruxelles, din 19 noiembrie 2020, este susținut într-un context în care se dovedește că mecanismele Uniunii Europene nu reușesc să gestioneze eficient problema migrației spre Europa, producându-se în continuare evenimente tragice, în care sunt implicați refugiați, iar rolul reprezentanților instituțiilor europene este acela de a coordona politicile și de a oferi recomandări cu privire la politicile despre migrație.[262]

Discursul enunțat de Vice-Președintele Comisiei Europene Margaritis Schinas, în septembrie 2020, la Bruxelles, apare în contextul necesității adoptări unor noi politici de gestionare a fenomenului de migrație din Uniunea Europeană și pe fondul incapacității politicii de migrație de a răspunde eficient provocării create de valul de refugiați.[263]

Discursul Înalt Reprezentantului Uniunii pentru Afacerile Externe și Politică de Securitate, Josep Borrell, susținut la Bruxelles, în 18 mai 2021, este enunțat în contextul adoptării Noului Pact pentru Migrație și Azil, un set de politici adoptate cu scopul de a consolida mecanismele de gestionare a migrației, pe teritoriul Uniunii Europene și este considerat relevant deoarece prezintă modul în care se vor derula politicile de migrație.[264]

Discursul prezentat de Josep Borell, în cadrul Parlamentului European, la Bruxelles, în 10 noiembrie 2021, intitulat „*The situation on the border*", apare în contextul izbucnirii unui alt eveniment asemănător *crizei refugiaților,* la granițele Uniunii Europene, mai concret la granița dintre Polonia și Belarus. Situația de față, a început prin sosirea la Minsk a unui număr considerabil de zboruri dinspre Orientul Mijlociu, mai exact din Irak și Afghanistan având drept scop intrarea pe teritoriul Uniunii Europene.[265]

Discursul enunțat de Comisarul pentru Afaceri Interne, al Comisiei Europene, Ylva Johansson, în cadrul *European Migration Forum,* în 27 octombrie 2021, apare în contextul reapariției problemei migrației pe agenda europeană, în urma noilor provocări de la granițele estice și nu numai.[266]

În comparație cu discursurile liderilor instituțiilor europene, discursurile liderilor statelor membre: Ungaria, Polonia, România și Germania; susținute de Viktor Orban, Andrzej Duda, Viorica Dăncilă, Klaus Iohannis și Angela Merkel, apar în contextul adoptării unor măsuri și politici care să

---

[261]Ursula von der Leyen, „State of the Union 2020", Bruxelles, 16 septembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/SPEECH_20_1655, accesat în 27.04.2022.

[262]Ursula von der Leyen, „High-level conference on migration and asylum in Europe", Bruxelles, 19 noiembrie 2020, disponobil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_2157, accesat în 28.04.2022.

[263]Margaritis Schinas, Discurs „Noul Pact al migrației", Bruxelles, 23 septembrie 2020, disponibil: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_1736, accesat în 2.05.2022.

[264]Josep Borrell, „External Migration", Bruxelles, 18 mai 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/external-migration-speech-behalf-high-representative-vice-president-josep-borrell-ep-debate_en , accesat în 26.04.2022.

[265]Josep Borerell, „The situation on the border", Bruxelles, 10 noiembrie 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/belarus-speech-high-representativevice-president-josep-borrell-ep-situation-border_en, accesat în 24.04.2022.

[266]Ylva Hohansson, *Discurs susținut în cadrul European Migration Forum*, Bruxelles, octombrie 2021, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/announcements/commissioner-johanssons-speech-european-migration-forum_en , accesat în 28.04.2022.

gestioneze fluxurile migrației pe teritoriul Uniunii Europene, considerate de aceștia mai mult sau mai puțin corecte și eficiente. Implementarea și adaptarea acestor politici au favorizat apariția de discursuri oficiale diferite, la nivel european, în state precum Ungaria, România si Germania, în legătura cu modul de gestionare a fluxului migrator.

În consecință, analizarea discursurilor liderilor europeni enumerați anterior va nuanța poziționarea discursivă referitoare la migrație și va identifica principalele teme discursive pe care aceștia le utilizează cu privire la tema migrației. Mai mult decât atât, cunoscând poziția pe care aceștia au avut-o în perioada imediat următoare izbucnirii crizei refugiaților din 2015, vom putea să identificăm modul în care aceștia se poziționează discursiv într-o perioadă în care fenomenul migrator a scăzut în intensitate.

CAP. 6: ANALIZA DISCURSULUI EUROPEAN: PRIN PRISMA DISCURSURILOR LIDERILOR INSTITUȚIILOR ȘI LIDERII STATELOR MEMBRE

În cadrul analizei discursului european utilizăm două grile de analiză. Prima (Grila nr. 1) ne permite să identificăm tipologia discursului și elementele semantice utilizate de liderii europeni în raport cu audiența. A doua grilă (Grila nr. 2) ne va permite să identificăm temele principale utilizate de lideri prin discurs și ideologiile transpuse de aceștia. Cu scopul de a fi mai ușor de urmărit în interpretarea datelor, cele nouăsprezece discursuri au fost codate cu litera „d" în prima grilă de analiză și cu „D" în cea de-a doua grilă de analiză. Este esențial din punct de vedere științific să menționăm faptul că, citatele preluate din discursuri și utilizate în text și în anexe (grila nr. 1 și grila nr. 2) au fost traduse personal.

6.1. Tipologia discursurilor liderilor europeni

Sursele primare utilizate în această analiză sunt discursurile liderilor europeni, enunțate în contextul fenomenului de migrație din Uniunea Europeană. Alegerea discursurilor a fost realizată pe baza a două criterii. Primul criteriu este unul contextual, iar cel de-al doilea este unul temporal, discursurile corespund perioadei 2019-2021, și sunt susținute în contextul migrației, după încetarea Crizei Refugiaților sau mai corect spus, într-un moment în care migrația generată de acest eveniment a scăzut din intensitate, fiind în continuare percepută o amenințare, conturată în agenda europeană. Grila utilizată în clasificare a fost conceput pentru a expune tipologiile discursurilor politice selectate. (Grila nr. 1)

Nr. Discurs	***Titlu/ Data și locul***	***Audiența***	***Diseminarea***	***Actor***	***Tipul de discurs***	***Elementele semantice ale discursului***

Grila de analiză nr. 1*: Tipologiile discursurilor utilizate în cadrul analizei de discurs.*

Alegerea și crearea acestui tip de grilă, care să includă actorul – autorul discursului, publicul pe care îl vizează, tipologia discursului și elementele semantice pe care le utilizează, a fost realizată pentru a identifica scopul pe care autorul discursului îl urmărește și care este publicul țintă vizat de acesta. Rezultatele obținute în urma aplicării grilei de analiză asupra corpusului de discursuri, interpretate cu ajutorul conceptelor teoretice privind securitatea : securitizarea/ desecuritizarea, dezvoltate de teoreticienii Școlii de la Copenhaga, va facilita demersul acestei lucrări de a răspunde la întrebarea „Cum se poziționează la nivel discursiv liderii europeni în perioada 2019-2021?". Mai mult decât atât, în urma acestui demers metodologic de aplicare a teoriilor securității asupra discursurilor vom identifica dacă migrația este în continuare percepută ca o amenințare la adresa securității.

6.2. Evaluarea rezultatelor obținute prin aplicarea grilei de analiză. Tipologia discursurilor liderilor europeni

O primă observație pe care o evidențiez legat de tipologia discursurilor liderilor europeni este că aceasta este una destul de diversificată, deoarece contextul în care ele se produc diferă, ceea ce implică că și scopul vizat este unul diferit. În acest sens, discursurile identificate sunt încadrate în patru tipologii: informative, seductive, persuasive și mixte.

Având în vedere acest fapt, dintr-un corpus alcătuit din nouăsprezece discursuri oficiale ale liderilor europeni, atât din rândul instituțiilor cu rol decizional în cadrul Uniunii Europene, cât și din rândul liderilor de state membre ale Uniunii Europene, șase discursuri sunt informative, trei discursuri sunt seductive, cinci discursuri sunt persuasive, iar patru discursuri sunt mixte, de tipul persuasiv și acțional și persuasiv și informațional.

Așadar, pornind de la clasificarea discursurilor, putem observa că predomină în rândul actelor discursive ale liderilor europeni tipologia discursului informativ (d1, d3, d9, d10, d17, d19), ca efect al faptului că migrația și politicile adoptate în acest sens, reprezintă un subiect de interes comun și trebuie prezentat și distribuit către un număr cât mai mare de receptori, într-un scop informațional.

Prin utilizarea grilei asupra discursurilor, am constat că discursurile informative susținute de liderii europeni precum: Președintele Comisiei Europene Junker (d1), Vice-Președintele Margaritis Schinas (d3), Prim Ministrul României Viorica Dăncilă (d10) și Cancelarul Germaniei Angela Merkel (d19) aveau ca audiență principală elita europeană compusă din europarlamentari și lideri de state membre, diseminarea realizându-se prin intermediul mediei internaționale. Spre deosebire de aceștia, discursurile președintelui României Klaus Iohannis (d9) și a prim ministrului maghiar Viktor Orban (d17), se adresau elitelor naționale și populațiilor naționale, diseminarea informațională realizându-se prin intermediul mass-mediei naționale.

A doua tipologie, predominantă în discursurile care constituie obiectul acestui demers este tipologia persuasivă (d4, d7, d14, d6, d12, d18). Prin persuasiunea abordată de liderii europeni în actul de comunicare aceștia doresc să convingă și să influențeze atât populația cât și alți lideri de state să adopte o anumită atitudine cu privire la fenomenul de migrație de pe teritoriul Uniunii Europene, la imigranți și refugiați.

Acest discurs este important în comunicarea Uniunii Europene și nu numai, deoarece prin intermediul său se urmărește convingerea audienței, în funcție de abordarea națională sau europeană, asupra unor practici sau politici, care să gestioneze migrația de pe teritoriul Uniunii Europene.

Teza propusă de liderii instituțiilor europene prin discursurile lor (d4, d6, d7) este construită discursiv prin argumentări de tipul cauză-efect: „*măsurile adoptate cu scopul de a limita răspândirea Covid-19, au afectat drepturile migranților*”[267](d4); „*migranții și refugiații reprezintă cele mai vulnerabile grupuri*”[268] (d6), toate acestea necesitând o abordare solidară față de aceștia, din partea

---

[267]Dunja Mijatovic, *Discurs,* Strasbourg, 13 octombrie 2020, disponibil online: https://rm.coe.int/exchange-of-views-with-pace-standing-committee-introductory-remarks-by/16809feaec , accesat în 29.04.2022.
[268]Josep Borrell, „Migrația Externă”, Bruxelles, 18 mai 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/external-migration-speech-behalf-high-representative-vice-president-josep-borrell-ep-debate_en , accesat în 26.04.2022.

statelor membre. Un alt tip de argumentare utilizată în discursurile persuasive ale oficialilor europeni ai instituțiilor întâlnim în discursul (d7), în care argumentarea este constituită pe trimiterile istorice ale migrantului/imigrantului din Uniunea Europeană, care a reprezentat pentru Uniunea Europeană „*lucrătorul esențial din anumite domenii*”[269].

Audiența vizată prin aceste trei discursuri persuasive este reprezentată de elita europeană, compusă atât din europarlamentari cât și din liderii de state membre care au rol esențial în derularea și impunerea la nivel național al acestor acțiuni de gestionare uniformă și echitabilă, diseminarea fiind realizată prin intermediul mass-media internațională.

Discursurile persuasive pe care liderii europeni naționali le-au susținut cu scopul de a convinge audiențele naționale formate din elita politică națională și publicul național în cazul discursului lui Viktor Orban (d12) și audiențele internaționale formate din elita europeană în cazul discursului lui Andrezj Duda (d18) și a discursului lui Angela Merkel (d14) conțin elemente specifice argumentării persuasive care fac trimitere la istoria religioasă „*creștin europeană*”[270] (d12) sau care se bazează pe una de tip cauză efect, care să justifice necesitatea adoptării unor acțiuni politice (d18, d14).

Tipologia seductivă (d11, d13, d16), conform clasificării pe care am realizat-o este specifică liderului european, prim-ministrului Ungariei, Viktor Orban. În cadrul prezentării discursurilor din această lucrare, această tipologie este întâlnită doar la discursurile enunțate de liderul maghiar. Acest tip de act discursiv, folosește o retorică menită să convingă populația să adopte o anumită atitudine față de *imigranți* și să adere la propriile convingeri, cu privire la politicile pe care Uniunea Europeană le-a adoptat în contextul migrației, generate de criza refugiaților.

Discursurile liderului maghiar Viktor Orban se încadrează în tipologia seductivă deoarece utilizează tehnici prin intermediul cărora atacă: acțiunile derulate de Uniunea Europeană „*planul de acțiune al celor de la Bruxelles este de a transforma Europa într-un continent al imigranților*”[271](d11) și ideologia politică europeană: „*liberalii europeni susțin migrația*”[272] (d13). Un alt element specific discursului seductiv, pe care liderul Ungariei îl utilizează în cele trei discursuri (d11, d13, d16) este repetiția de cuvinte cheie precum: c*reștinism*, pe care îl utilizează în scop identitar, imigranții reprezentând în viziunea acestuia un atac la identitatea creștină, europeană.

Utilizând aceste discursuri cu scopul de a crea practici și atitudini noi cu privire la migrație și imigranți, liderul maghiar vizează ca audiență publicul național cu precădere, dar și elita națională, diseminarea acestora realizându-se prin intermediul mass-media naționale, asupra căreia acesta are o influență însemnată.

---

[269]Ylva Hohansson, *Discurs susținut în cadrul European Migration Forum*, Bruxelles, octombrie 2021, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/announcements/commissioner-johanssons-speech-european-migration-forum_en , accesat în 28.04.2022.

[270] Viktor Orban, *Discursul susținut în cadrul campaniei electorale pentru Parlamentul European*, Budapesta, 7 aprilie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/04/07/viktor-orban-introduces-his-programme-for-the-eu-elections-full-speech/, accesat în data de 5.05.2022.

[271]Viktor Orban, „State of the Nation”, Budapesta, 11 februarie 2019, disponibil online:https://visegradpost.com/en/2019/02/11/prime-minister-viktor-orbans-state-of-the-nation-address-full-speech/ , accesat în data de 4.05.2022.

[272]Viktor Orban, „Political philosophy”, Balvanyos, 27 iulie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/07/29/orbans-full-speech-at-tusvanyos-political-philosophy-upcoming-crisis-and-projects-for-the-next-15-years/ , accesat în 27.04.2022.

Mai mult decât atât, prin discursul seductiv pe care acesta îl utilizează, destul de frecvent, cel puțin în puțin în perioada pe care o analizăm, își prezintă propria ideologie naționalistă, cu privire la migrație, considerată de politologi o ideologie populistă.

Ultima tipologie identificată, cea a discursului mixt (d2, d5, d8, d15), îmbină trei tipuri de discurs: informativ, persuasiv și acțional. Bazându-mă pe teoria clasificării după scopul pe care îl vizează discursul propusă de Lisa Schreiber și Morgan Hartranft, și prezentată în capitolul anterior, am considerat că anumite discursuri vizează mai multe scopuri concomitent.

Spre exemplu, în cadrul discursurilor mixte din corpusul nostru am identificat o argumentare construită cu scopul de a convinge și influența receptorul să privească migrația dintr-o anumită perspectivă, această argumentare fiind prezentă în toate cele patru discursuri.

Pornind de la elementul comun al discursurilor mixte, discursul persuasiv de mai sus, este utilizat împreună cu un discurs informativ, cu scopul de a construi argumentarea într-un mod cât mai convingător, incluzând în cadrul discursului o parte care are rolul de a prezenta date și informații despre migrație împreună cu informații oficiale cu privire la politicile și acțiunile considerate necesare în vederea gestionării fluxurilor de imigranți pe teritoriul Uniunii Europene.

Argumentarea utilizată de Președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, cu scopul de a convinge audiența, formată din elita europeană – care include și liderii statelor membre, este construită prin elemente care fac trimitere la valorile europene și latura umană a acestora prin „*vom adopta o abordare axată pe latura umană impregnată de umanitate”*[273] (d2), împreună cu elemente de tipul cauză-efect, prin care evidențiază necesitatea unei noi abordări „*sistemul actual nu mai funcționează*”[274](d5).

Într-un mod asemănător cu cel evidențiat în discursurile Președintei Comisiei și în discursul lui Josep Borell, care vizează același tip de audiență, elita europeană, argumentarea este realizată cu ajutorul elementelor cauză efect, al „*situației umanitare de la granițele externe ale Uniunii Europene*”[275] (d8), care necesită derularea unor acțiuni imediate.

În cazul discursului mixt, care este alcătuit dintr-un act discursiv persuasiv și unul acțional, identificat doar într-un singur caz, discursul cancelarului german Angela Merkel, se urmărește în primul rând convingerea receptorilor asupra necesității conștientizării existenței fenomenului de migrație, ca mai apoi, prin utilizarea unor tehnici de argumentare, să-i inspire pe aceștia să acționeze într-un interes comun, cu scopul de a gestiona migrația.

Discursul susținut de Cancelarul Germaniei Angela Merkel(d15) este considerat atât unul acțional cât și unul persuasiv deoarece argumentarea este realizată prin utilizarea unei construcții cauză-efect, prezentată sub forma unui îndemn „*este necesară intensificarea relațiilor externe ale Uniunii*

---

[273] Ursula von der Leyen, „State of the Union 2020”, Bruxelles, 16 septembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/SPEECH_20_1655, accesat în 27.04.2022.

[274] Ursula von der Leyen, „High-level conference on migration and asylum in Europe”, Bruxelles, 19 noiembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_2157, accesat în 28.04.2022.

[275] Josep Borerell, „The situation on the border”, Bruxelles, 10 noiembrie 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/belarus-speech-high-representativevice-president-josep-borrell-ep-situation-border_en, accesat în 24.04.2022.

Europene”[276] și „a*r trebui să facem tot posibilul pentru a face progrese și în alte trei domenii ale politicii externe*”[277], enunțată cu scopul de a produce „*efecte*”, necesare în procesul de gestionare a fenomenului imigraționist din Uniunea Europeană. Acest discurs vizează ca audiență, elita europeană și liderii de state membre, actori esențiali în derularea acțiunilor la nivelul Uniunii Europene, diseminarea realizându-se prin intermediul mass-mediei internaționale/europene.

6.3. Evaluarea discursurilor liderilor europeni din perspectiva tipologiilor

În urma realizării clasificării discursurilor liderilor europeni, susținute în perioada 2019-2021, după modelul propus de Schreiber și Hartranft (2011), în care am analizat conținutul discursului și modul în care a fost utilizată argumentarea am reușit să identificăm scopul pe care liderii europeni și l-au propus prin enunțarea discursurilor raportat la publicul pe care aceștia l-au vizat.

Datorită acestei clasificări, putem aprecia că liderii europeni din cadrul instituțiilor Uniunii Europene au susținut discursuri oficiale încadrate în tipologiile discursului informativ, persuasiv și mixt: care viza atât latura informativă cât și cea persuasivă. În privința discursurilor informative, considerăm că scopul liderilor instituțiilor europene a fost acela de a oferi informații oficiale cu privire la situația generată de criza refugiaților din 2015 și la politicile europene derulate în materie de migrație și azil. Prin prezentarea discursurilor persuasive, liderii instituțiilor europene au urmărit convingerea elitei europene să adopte o poziție solidară față de migranți și refugiați și să întreprindă acțiuni de cooperare cu instituțiile Uniunii Europene și statele membre, în vederea gestionării crizei de pe teritoriul european.

Asemănător cu discursul acestora și în unele cazuri preluat într-un mod linear se înscriu și discursurile liderilor europeni Angela Merkel, Viorica Dăncilă și Klaus Iohannis, care susțin și ei discursuri informative, persuasive și mixte. În cazul discursurilor liderilor României, discursurile pot fi considerate a fi tipic instituționale, deoarece prezintă în esență poziția adoptată de liderii europeni, oferind informații oficiale cu privire la obiectivele pe care și le propun în privința gestionării migrației într-un mod echitabil și eficient. În schimb, discursurile susținute de Cancelarul Germaniei nuanțează clar dorința acesteia de a convinge elita europeană și cea națională că este necesară adoptarea unei poziții de cooperare între statele membre și Uniunea europeană, în contextul acestei crize umanitare.

În mod deosebit, în cadrul acestei clasificări se remarcă discursurile liderilor Ungariei și Poloniei, care utilizează o argumentare și o retorică distincte față de migrație și migranți, în comparație cu restul liderilor (ale căror discursuri au fost analizate). Discursurile liderului Viktor Orban se încadrează în tipologiile seductive și persuasive și urmăresc să influențeze elita și populația națională să adere la convingerile naționaliste ale acestuia asupra migrantului, pe care îl percepe sub forma unei amenințări la identitatea creștină europeană.

Într-o notă asemănătoare, naționalistă, se află și discursul liderului polonez Andrzej Duda, care după argumentarea utilizată este unul persuasiv susținut cu scopul de a convinge audiența, elita europeană

[276] Angela Merkel, *Discursul susținut în Parlamentul Eruopean*, Bruxelles, 8 iulie 2020, disponibil online: https://www.eu2020.de/eu2020-en/news/reden/speech-chancellor-merkel-european-parliament/2366782 accesat în 3.05.2022.
[277] *Ibidem.*

și cea internațională, că nu orice fenomen migrator trebuie tratat din perspectiva unei crize. În cazul acestui discurs se constată că Președintele Poloniei adoptă o poziție ostilă față de migrație.

În consecință, constatăm că discursurile susținute de Președintele și Președinta Comisiei Europene: Jean Claude Junker (2019) și Ursula von der Leyen, de Înalt Reprezentantului Uniunii pentru politica externa și de securitate comună, Joseph Borell, de vice-președintele Comisie Europene Margaritis Schinas, de fostul președinte al Comisiei Europene Jean-Claude Junker, de Comisarul pentru Drepturile Omului din cadrul Consiliului European, Dunja Mijatovic și de Comisarul pentru Afaceri Interne al Comisiei Europene, Ylva Johansson vizează prin argumentarea discursivă abordată introducerea de noi practici sociale față de migrație și implicit adoptarea unei poziții, în concordanță cu legislația europeană și politicile propuse de Uniunea Europeană cu privire la migranți și refugiați.

În contrast cu aceștia și cu liderii României și Germaniei, care realizează o transpunere a discursului Uniunii Europene la nivel național, liderul maghiar Viktor Orban și liderul polonez Andrzej Duda utilizează în discursul lor retorici naționaliste respectiv populiste, cu scopul de a crea relații de putere față de audiențele naționale, propriii cetățeni, își propun să creeze efecte ideologice asupra acestora.

Pornind de la această clasificare, în care am remarcat că discursurile liderilor europeni au la bază și prezintă anumite idei politice și ideologii deoarece sunt în sine discursuri politice oficiale, vom realiza o scurtă prezentare a ideologiilor politice care ies în evidență la nivelul discursiv european.

6.4. Ideologiile politice identificate la nivelul discursiv european[278]

Ideologia politică reprezintă un sistem amplu de idei, valori, opinii și credințe care aparțin unui grup, instituții sau clase și care prezintă modul în care ar trebui să fie realizată guvernarea și cum ar fi benefic să funcționeze o societate. Deoarece acestea au ca obiect aspectele societății, ideologiile oferă un plan de politici pentru fiecare domeniu esențial cu scopul de a realiza ordinea socială, în propria viziune.[279]

Având în vedere scopul cercetării noastre, identificăm în cadrul discursurilor analizate care se raportează la migrația din Uniunea Europeană trei ideologii importante: liberalismul conservator, social democrația și naționalismul. Primele două ideologii politice pot fi încadrate ca fiind ideologii de centru-dreapta – liberalismul conservator și centru-stânga – social democrații și considerate ca fiind ideologii pro-europene. Spre deosebire de acestea, ideologia naționalistă de dreapta, cu elemente populiste este una care se înscrie destul de clar în tiparele euroscepticismului.

---

[278] Prezentarea principalelor direcții politice și ideologii luate în considerare în spațiul european au fost realizate prin consultarea website-urilor partidelor politice de care aparțin liderii europeni supuși analizei de discurs. Cu scopul de a explica ideologiile europene din perioada contemporană am consultat viziunea oferită de partide politice în programele lor și principalii actori ideologici. Remarca și distincția realizată pe parcursul acestui subcapitol, cu privire la catalogarea unor ideologii ca fiind „pro europene" s-a realizat pornind de la cunoștințele comun acceptate de principalii teoreticieni din domeniul științelor politice și în funcție de modul în care se raportează respectivele partide politice și lideri la proiectul Uniunii europene.

[279] Maurice Cranston, „Ideology" în *Encyclopedia Britannica*, disponibilă online: https://www.britannica.com/topic/ideology-society, accesată în 14.12.2022.

Ideologia de centru-dreapta, considerată de noi proeuropeană și care are la baza principiile liberalismului conservator promovează democrația reprezentativă și apără separarea puterilor în stat, împreună cu drepturile omului și statul de drept față de unele regimuri politice nedemocratice. Mai mult decât atât, respectă și promovează valori precum libertatea, responsabilitatea, egalitatea și justiția, recunoscând în același timp și valorile creștine al Europei, pe care le susțin, împreună cu libertatea religioasă pe care o protejează.

Politicienii de centru-dreapta, susțin prin acțiunile și politicile pe care le promovează o societate egală din perspectiva oportunităților, punând accent pe generațiile viitoare. Din punct de vedere economic, aceștia susțin o economie de piață socială liberă, corectă și responsabilă, promovând prosperitatea economică prin ajutorul oferit întreprinderilor private. În ceea ce privește migrația, această ideologie pune accent pe cooperarea între state, sporirea controlului frontierelor și adoptarea unei politici de migrație eficiente din perspectiva legislativă.[280]

Ideologia politică europeană de centru-dreapta care întrunește atât ideologia liberalism-conservatoare, cât și ideologia creștin democrată este prezentă în cadrul instituțiilor Uniunii Europene și în statele membre prin liderii Partidului Popular European. Printre principalii lideri care promovează această ideologie politică se numără Președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, Președintele României Klaus Iohannis, Președintele Comisiei Europene (2019) Jean Claude Junker.

Ideologia de centru-stânga, apreciată și ea ca fiind una proeuropeană susține progresul societății europene, promovând ca principii fundamentale: democrația, libertatea, egalitatea, pacea și justiția. Pe măsură ce ideologia de centru-stânga s-a conturat în perioada postbelică, a devenit tot mai evident că aceasta se bazează pe un set distinct de valori și principii politice. Conform lui James Martin ideologia de centru-stânga se caracterizează prin preocuparea pentru echilibrul între libertate și egalitate, prin promovarea unui stat activ în sfera economică și socială și prin angajamentul față de protecția și incluziunea socială.[281]Social-democrația reprezintă una dintre cele mai importante și influente ideologii politice de centru stânga apărute în secolul al XX-lea și inclusiv din perioada contemporană, având la bază o tradiție istorică, conturată în jurul conceptului de stat de bunăstare, care implica intervenția activă a statului în sfera economică și socială, cu scopul de a asigura protecția socială și egalitatea în societate. Pe lângă preocupările legate de statul de bunăstare, social-democrația promovează și valori fundamentale precum justiția socială, solidaritatea și participarea civică.[282] Principalele obiective pe care această ideologie europeană le promovează sunt justiția socială, economia mixtă menită să creeze locuri de muncă și să producă creștere economică, dar și o Uniune Europeană care să funcționeze pentru cetățeni.[283]

Politicile susținute liderii de centru-stânga sunt considerate a fi transnaționale și pun accent în general pe protecția socială a cetățenilor și protecția drepturilor omului, promovând principiul multiculturalismului și implicit drepturile minorităților. În ceea ce privește migrația, aceștia adoptă o

[280]EPP Group, disponibil online: https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/missions-values, accesat în 14.12.2022.
[281] James Martin, „The Radical Centre: A politics without adversary” *în* Chantal Mouffe(ed), *Hegemony, radical democracy and the political,* 1st Ed., Routledge, 2013, pp. 15-25
[282] Michael Sandel, *Justice: What's the right thing to do? ,* Farrar, Straus and Giroux, New York, 2009.
[283] *Ibidem.*

politică deschisă, prin care nu vizează o închidere a granițelor, ci pun accent pe gestionarea acestora într-un mod mai eficient.

La nivel european această ideologie este susținută în politicile propuse de liderii politici ai Partidului European Socialist, lideri prezenți în diferite poziții instituționale ale Uniunii Europene, considerate esențiale. Liderii reprezentativi pentru această ideologie sunt Înalt Reprezentatul pentru politica externă și de securitate comună Josep Borell și premierul României Viorica Dăncilă.[284]

Cea de-a treia ideologie identificată în discursurile liderilor europeni, naționalismul de dreapta, care mai este cunoscut și sub denumirea de curent populist. Ideologie susține supremația interesului națiunii în raport cu interesele de grup, clasă și chiar a indivizilor care o constituie, promovând ideea conform căreia fiecare națiune trebuie să se guverneze singură, fără implicații externe. De asemenea, indică o mișcare politică alcătuită din indivizi care vor să impună superioritatea națiunii în toate domeniile din care aceștia fac parte. Ca ideologie și tip de politică apărut și totodată aflat în strânsă legătură cu conceptul de națiune, naționalismul a contribuit în secolele XVIII-XX la închegarea conștiinței naționale și la formarea națiunilor și statelor naționale . Dar, de-a lungul istoriei omenirii și chiar și în perioada contemporană, unii adepți ai acestei ideologiei au urmărit întreținerea izolării și încurajarea urii de rasă și naționalitate, precum și aprecierea exagerată a tot ceea ce aparține propriei națiuni.[285] În Europa, naționalismul se manifestă în diverse forme și expresii, reflectând diversitatea istorică, culturală și politică a continentului. O definiție comună a naționalismului subliniază trei idealuri fundamentale: autodeterminarea colectivă a poporului, expresia caracterului național și individual și diviziunea verticală a lumii în națiuni unice. Această doctrină lasă deschisă forma autodeterminării, adică modalitatea prin care un popor își exprimă și își afirmă identitatea națională și aspirațiile politice.[286]

Tipurile de naționalism din Europa pot fi analizate într-o gamă variată de contexte și perspective, inclusiv cele liberale, tradiționale, civice și etnice. Naționalismul liberal este caracterizat de susținerea valorilor democratice, drepturile individuale și libertatea de exprimare. În acest sens, Anthony David Smith evidențiază că naționalismul liberal este adesea asociat cu mișcările pentru emancipare și independență națională, care se bazează pe principiul autodeterminării și pe aspirația către autoguvernare. În context european, naționalismul liberal poate fi observat în mișcările naționale din secolul al XIX-lea, care au urmărit eliberarea de sub dominația imperială și consolidarea democrației.[287]

Naționalismul tradițional, pe de altă parte, se bazează pe conservarea și promovarea tradițiilor, valorilor culturale și identității istorice a unei națiuni fiind adesea asociat cu conservatorismul și cu ideea de stabilitate și continuitate în cadrul comunității naționale.[288] Spre deosebire de cel traditional, naționalismul civic pune accentul pe apartenența la o comunitate politică bazată pe principii de cetățenie și participare democratică, în loc de criterii etnice sau culturale. Rogers Brubaker argumentează că

---

[284]The Party of European Socialist, disponibil online: https://pes.eu/about-us/our-values/, accesat în data de 15.12.2020.
[285] Alexandru Crenganiș, „Naționalismul, populismul și tentații autoritare în Europa Centrală și de Sud-Est" în *Studii Geopolotice*, disponibil online: https://www.casamariinegre.ro/studii/geopolitica/256/nationalismul-populismul-si-tentatii-autoritare-in-europa-centrala-si-de-sud-est#_ftn4 , accesat în data de 15 aprilie 2024.
[286] Paul Latwaski, *Nationalism in East Central Europe,* Ed. Library of Congress,United States of America , 1995, pp. 2-5.
[287] Anthony Smith, *Nationalism and modernism,* 1st Edition, Routledge, 1998, pp. 45-60.
[288] Benedict Anderson, *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism,* Verso, 2016, pp. 70-72.

naționalismul civic este caracterizat de promovarea valorilor democratice și egalității de șanse pentru toți cetățenii, indiferent de originea lor etnică sau culturală. Acest tip de naționalism fiind adesea asociat cu statele-națiune democratice, care își definesc identitatea pe baza valorilor politice și constituționale comune.[289] Populismul reprezintă un curent politic care se axează pe popor/populație și urmărește câștigarea acestuia prin criticile pe care le aduce elitelor, punând în seama acestora toate neajunsurile populației. Acesta se identifică sau este recunoscut la nivel european prin demagogia discursivă a unor lideri și prin derularea de politici discriminatorii sau iresponsabile.[290]

Populismul este identificat ca fiind o practică discursivă naționalistă regăsită de cele mai multe ori în cadrul discursurilor critice la adresa diferitelor sisteme politice, instituții sau lideri europeni, opunându-se principiilor democratice liberale. Din punct de vedere conceptual, populismul reprezintă un punct de vedere social politic, folosit adesea în cadrul unui context prielnic, cu scopul de a înșela opinia publică prin intermediul unor promisiuni mincinoase sau prin prezentarea unor situații diametral opuse cu ajutorul discursului. Acest nou curent rezultat din ideologia naționalistă, îl apreciem ca fiind unul eurosceptic și critic la adresa migrației și imigranților. Liderul european principal care utilizează această practică în cadrul discursurilor sale este Viktor Orban, prim-ministrul Ungariei.

Ideologiile politice prezentate anterior și nu numai, pot fi identificate în cadrul discursurilor în text sub forma construcțiilor lingvistice specifice sau sub formă de descrieri care indică prezența lor. Însă, pe baza cunoștințelor și deducțiilor raportate la context vom observa că aceste ideologii sunt prezente în cadrul discursurilor și sub forma unor teme, care aparțin unei ideologii specifice.

Elementul ideologic se regăsește în discursurile oficiale ale liderilor europeni supuse analizei lucrări prin utilizarea unor teme specifice sau prin utilizarea unor anumite argumente. În anumite discursuri remarcăm ideologia politică în funcție de politicile și acțiunile pe care le promovează. Totodată, vom observa că ideologiile liberale sunt prezente într-o manieră combinată[291] în discursurile oficiale susținute de liderii de instituții și state membre, îngreunând în acest mod identificarea unei ideologii specifice.

În consecință, analiza de discurs propusă în acest demers științific ne va permite să identificăm ideologiile prezentate în discurs prin intermediul utilizării grilei de analiză, care identifică principalele teme și argumente pe care liderii europeni le promovează în discursurile oficiale susținute.

6.5. Grila analizei de discurs

Tehnica de investigare utilizată și aplicată discursurilor este grila de analiză. Grila de analiză reprezintă în esența sa, un instrument de colectare a datelor care urmează să fie analizate și evaluate prin intermediul metodei de analiză de discurs, prezentate în metodologie. Această grila de analiză este

[289] Rogers Brubaker, *Citizenship and Nationhood in France and Germany,* Harvard University Press, 1992, pp. 124-128.

[290]Aurelia Peru Bălan, „Populismul: Retorica populistă a puterii de la Chișinău”, în *POLIS Revista de Științe Politice,* Vol. 5, Nr. 4(18), 2017, Iași, p. 72

[291] În discursurile liderilor instituțiilor Uniunii Europene, fiind dificil să regăsim o singură ideologie, deoarece, de multe ori ideologia de centru-dreapta și centru-stânga sunt utilizate alternativ.

alcătuită din teme și subteme – considerate de noi a fi subcategorii care împreună definesc modul de abordare al migrației și care conturează discursul liderilor europeni raportat la acest fenomen.

Grila de analiză pe care o vom utiliza în cadrul acestui subcapitol, ne va ajuta în procesul metodologic propus în această cercetare, să realizăm o analiză de discurs asupra actelor discursive europene propuse în corpus și clasificate în subcapitolul anterior.

Prin utilizarea grilei și aplicarea acesteia asupra discursurilor europene ne propunem să identificăm care sunt principalele teme abordate de liderii europeni prin utilizarea practicilor discursive, urmând ca prin acestea să realizăm o încadrare ideologică a discursului.

Este important de menționat că această grilă este aplicată corpusului format din nouăsprezece de discursuri oficiale ale liderilor europeni enunțate despre fenomenul migrației din UE și în contextul migrației.

În cazul corpusului nostru, unele discursuri prin prisma faptului că sunt oficiale, pe lângă migrație mai prezintă și tratează și alte chestiuni de pe agenda europeană. Din această cauză, vom aplica grila de analiză strict pe acele părți din discurs, unde se discută despre obiectul cercetării noastre.

Temă dominantă	***Actor***	***Context***	***Categorii care definesc tema***	***Itemi***	***Ideologia transpusă în discurs***

Grila de analiză nr. 2: *Analiza temelor și categoriilor de definire a temelor din discursurile liderilor europeni*

6.6. Principalele teme abordate de liderii europeni în discursul despre migrație

Aplicând grila de analiză propusă în subcapitolul anterior, asupra discursurilor oficiale ale liderilor Uniunii Europene și a instituțiilor europene, am identificat un set de teme care susțin și promovează, ca atare, politicile derulate de Uniunea Europeană în vederea unei gestionări eficiente a fluxurilor de migrație. (Grila nr. 2)

Principalele teme identificate în discursurile actorilor oficiali ai Uniunii Europene au fost cooperarea (D1, D2, D7, D8), solidaritatea (D3, D5), oferirea de protecție umanitară (D4) și respectarea drepturilor omului (D6).

Tema predominantă regăsită în discursul acestora a fost cooperarea statelor membre în vederea gestionării migrației, fiind utilizată cu scopul de a consolida politicile în materie de migrație, de a gestiona și proteja frontierele externe al Uniunii Europene, de a colabora pe plan internațional cu state poziționate strategic, de a intensifica eforturile anumitor state și de a oferi ajutor umanitar migranților aflați în pericol.

Solidaritatea ca temă dominantă este utilizată în două discursuri într-un context în care unele state membre, numite și state din prima linie, raportate la migrația spre Europa, au nevoie de solidaritatea celorlalte state membre pentru a gestiona această situație. Prin solidaritate, liderii europeni se referă la

oferirea de sprijin financiar, relocarea migranților și în alte state membre și la împărțirea echitabilă a responsabilităților între state.

O altă temă, întâlnită în discursul oficial al liderilor instituțiilor europene este reprezentată de oferirea protecției umanitare migranților și este utilizată cu scopul de a responsabiliza statele membre și a convinge să se implice în gestionarea acestui fenomen.

Ultima temă promovată în discursurile ce aparțin reprezentanților instituțiilor UE este respectarea drepturilor omului, prin oferirea de protecție internațională migranților aflați în situații dificile și cooperare internațională cu scopul de a promova drepturile migranților.

În comparație cu discursurile liderilor oficiali ai UE care promovează politicile, directivele și acțiunile derulate de Uniunea Europeană și adoptă o poziție comună enunțând teme care au scopul de gestiona migrația din Europa într-un mod cât mai eficient, observăm că liderii naționali, oficiali ai statelor membre abordează teme discursive care susțin politicile UE, dar și teme diferite, unele dintre fiind contrare liniilor propuse de instituțiile Uniunii Europene.

Spre exemplu, liderii reprezentanți ai României prezintă prin discursurile oficiale enunțate necesitatea consolidării și susținerii politicilor europene (D9), dar și nevoia cooperării în vederea asigurării securității frontierelor externe și gestionării coerente a fluxurilor de migranți(D10).

Discursurile liderului Germaniei, cancelarul Angela Merkel, prezintă ca temă principală cooperarea, fiind clar enunțată și regăsită în toate cele trei discursuri supuse analizei noastre.(D14, D15, D19). Tema cooperării este regăsită în cadrul discursurilor sub forma de cooperare în implementarea și derularea politicilor derulate de UE.

Discursul promovat de liderul național, Viktor Orban, premierul Ungariei se poziționează diferit și într-o totală contradicție, față de discursurile promovate de liderii oficiali ai instituțiilor Uniunii Europene și de cele a liderilor statelor membre, Germania și România.

Discursurile liderului național al Ungariei (D11, D12, D13, D16, D17) prezintă teme precum: respingerea cooperării în materie de politici de migrație și respingerea solidarității față de imigranți, introducând în cadrul acestora elemente naționaliste cu tentă populistă, la adresa imigranților, prin abordarea de subteme și narațiuni discursive care evidențiază respingerea multiculturalismului, cu scopul de a proteja identitatea națională.

Într-o notă asemănătoare, discursul Președintelui Poloniei, Andrzej Duda, (D18), prezintă o temă de respingere a solidarității față de migranți și față de acțiunile derulate de Uniunea Europeană, opunându-se la participarea implementării acțiunilor propuse de liderii UE și derulate de aceștia.

O altă observație pe care o expunem este legată de modul în care se poziționează la nivel discursiv, atât liderii oficiali ai Uniunii Europene, cât și liderii statelor membre, raportat la migrație, imigranți și refugiați. În urma analizei discursurilor, am identificat faptul că liderii oficiali ai Uniunii Europene, împreună cu liderii României și Germaniei adoptă o poziție pozitivă raportată la migrație, iar când mă refer la termenul pozitiv, urmărim evidențierea modului în care se raportează la legislația privind migrația și la politicile derulate de UE.

În schimb, discursurile liderului Ungariei și discursul liderului Poloniei, promovează și prezintă o poziție iliberală la adresa migrației și față de imigranți și refugiați, prin respingerea

multiculturalismului, principiu promovat de Uniunea Europeană, adoptând o poziție critică chiar și la adresa instituțiile europene, care sprijină migrația și refugiații.

6.7. Analiza discursurilor liderilor europeni despre migrație

Acest subcapitol este dedicat analizei celor nouăsprezece discursuri oficiale ale liderilor europeni, reprezentați ai instituțiilor UE și ai statelor membre, enunțat în contextul gestionării migrației din Uniunea Europeană, în perioada anilor 2019-2021. Datele necesare realizării analizei de discurs au fost evaluate și analizate utilizând o grilă de analiză, instrument specific analizei de discurs.

Discursul Președintelui Comisie Europene, Jean Claude Junker susținut în octombrie 2019 (D1), la Bruxelles se încadrează, prin prisma caracteristicilor sale, în tipologia discursului informativ, deoarece prezintă realizările Comisiei Europene în domeniul politicilor de migrație și modul în care s-a gestionat această provocare. Președintele Comisie Europene enunță în cadrului discursului său rezultatele politicilor în materie de migrație, în fața elitelor politice și reprezentaților statelor, aflați la *Thought Leadership Forum,* cu scopul de a întări decizia necesității cooperării statelor membre.

Raportându-ne la tema principală a discursului, care este cooperarea statelor membre în gestionarea migrației din Europa, încadrăm acest discurs din perspectiva ideologică, ca fiind de centru-dreapta, cooperarea reprezentând unul dintre principiile promovate de această ideologie, raportat la migrație. Tema cooperării este introdusă prin construcția discursivă *„migrația reprezintă o provocare, care nu poate fi rezolvată și gestionată de un singur stat*”[292]. În acest sens, președintele Junker oferă recomandările prin care ar trebui să se realizeze cooperarea între state. Printre acestea se regăsesc consolidarea politicilor printr-o abordare multidimensională, gestionarea frontierelor și formarea de parteneriate strategice, internaționale și externe cu statele importante din punct de vedere strategic.

Constatăm că, în contextul acestei provocări cu care se confruntă Uniunea Europeană, președintele Comisiei adoptă, la nivelul construcției discusive, o poziție în concordanță cu legislația europeană despre migrație și susține un discurs încurajator, tipic pro-european, cu privire la modul în care va evolua situația.

Discursul prezentat de noua Președintă a Comisie Europene, Ursula von der Leyen, la data de 16 septembrie 2020 (D2), la Bruxelles este un discurs mixt, care îmbină atât elemente specifice informative, cât și elemente persuasive. Caracteristica informativă a discursului este evidențiată de prezentarea informațiilor oficiale cu privire la obiectivele Comisiei Europene, pentru următorii ani, în cadrul unei sesiuni plenare a Parlamentului European.

Prin acest discurs, pe lângă prezentarea politicilor și obiectivelor vizate de adoptarea Noului Pact privind Migrația și Azil, președinta Comisiei urmărește convingerea elitelor politice și influențarea acestora să-și modifice opinia despre migrație, respectiv imigranți și să susțină politicile derulate de Comisia Europeană, utilizând o argumentare care face trimitere la valorile umane, care stau la baza principiilor Uniunii Europene, afirmând *„vom adopta o abordare axată pe latura umană și impregnată*

---

[292]Jean-Claude Junker, *Discurs prezentat în cadrul European Policy Centre: Thought Leadership Forum*, Bruxelles, 24 octombrie 2019, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_6163 , accesat în 28.04.2022.

de umanitate"[293]. Respectarea și promovarea drepturilor omului împreună cu abordarea cooperării ca o acțiune principală în gestionarea migrației încadrează acest discurs în tipologia ideologică de centru-dreapta.

Discursul are o structură clar enunțată și concentrată pe tema cooperării statelor în politicile derulate de către Uniunea Europeană, aceasta fiind introdusă în contextul adoptării noului pact privind migrația, care necesită la nivel de derulare a politicilor, implicarea tuturor statelor membre UE. Noile directive introduse prin acest discurs, în care se dorește implicarea și cooperarea statelor membre susțin o abordare axată pe salvarea de vieți omenește, o responsabilizare în rândul statelor în procesul de gestionare a migranților și o intensificare a eforturilor menită să răspundă provocării create de migrație.

Privit din perspectiva poziționării discursive, președinta Comisiei Europene adoptă o poziție optimistă la adresa migrației, dorind să influențeze și alți lideri ai clasei politice să preia această atitudine, toate aceste eforturi fiind realizate cu scopul de a gestiona, cât mai eficient și mai rapid fluxurile de migrație.

Discursul susținut la Bruxelles, de Vice-Președintele Margaritis Schinas, în 23 septembrie 2020 (D3), face parte din categoria clasică de discursuri informative, deoarece este susținut în cadrul unei sesiuni de prezentare europene, intitulate Noul Pact privind migrația și azil. Scopul acestuia este de a disemina informații elitelor politice, dar și populației utilizând mijloace de comunicare globală, prin care se prezintă noile politici adoptate de Uniunea Europeană în materie de migrație și a obiectivelor pe care acestea le vizează.

Discursul are ca temă principală solidaritatea față de statele membre, în contextul adoptării noului set de politici, argumentând că: „*Noul Pact privind migrația și azilul se bazează pe un mecanism de solidaritate față de statele membre*"[294]. Cu scopul de a-și întări argumentul, Vice-Președintele afirmă că se va recurge la relocări menite să atenueze presiunile din anumite state, care înregistrează un număr mare de refugiați; se va acorda sprijin financiar, prin alocarea de sponsorizări unor state care acceptă returnări, toate acestea realizându-se cu scopul de a crea un echilibru în rândul tuturor statelor membre.

Poziția adoptată de acesta printr-un discurs care promovează politicile de securitizare a fenomenului de migrație și îndreptarea acestora în vederea sprijinirii statelor care se află în situații mai complicate reprezintă o caracteristică specifică a ideologiei pro-europene, de centru dreapta.

Într-un mod destul de previzibil, dar oarecum așteptat, din perspectiva poziției pe care o are, aceea de Vice-Președinte al Comisie Europene, Margaritis Schinas adoptă o poziție asemănătoare cu cea a Președintei von der Leyen, în ceea ce privește migrația, poziționându-se în concordanță cu legislația europeană privind migrație. În schimb, prin modul în care și-a construit argumentarea, se observă o atitudine depreciativă față de statele care nu împărtășesc un sentiment de solidaritate în fața provocării migrației.

Discursul Comisarului Consiliului pentru Drepturile Omului, Dunja Mijatovic, expus în octombrie 2020(D4), în cadrul *PACE Standing Committee,* la Strasbourg, este clasificat conform

---

[293]Ursula von der Leyen, „State of the Union 2020", Bruxelles, 16 septembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/SPEECH_20_1655, accesat în 27.04.2022.

[294]Margaritis Schinas, „Noul Pact al migrației", Bruxelles, 23 septembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_1736, accesat în 2.05.2022.

tipologiilor enunțate deja, un discurs persuasiv, deoarece urmărește scopul de a convinge liderii statelor europene să-și schimbe preconcepțiile despre migranți, argumentând că „*migranții aflați în tranzit spre Europa se află într-o situație și mai precară*”[295].

Comisarul Consiliului introduce prin argumentarea sa de tipul cauză efect, tema oferirii de protecție umanitară prin solidaritate, considerându-le necesare în contextul în care „*drepturile migranților sunt afectate de măsurile de prevenție adoptate în contextul pandemiei de Covid-19*”[296], iar statele membre, prin prisma apariției unei alte provocări la adresa siguranței și securității europene, au trecut pe plan secund problema migrației și au devenit nesolidare.

În cazul acestui discurs, observam că se regăsesc și anumite elemente specifice discursului acțional, cu scopul de a motiva statele să se implice mai mult în problema creată de migrație și să ofere sprijin și ajutor umanitar migranților aflați în situații precare. Însă, privit din perspectiva cercetării, am ales să clasific acest discurs ca fiind doar persuasiv, deoarece consider că elementele discursive abordate de Dunja Mijatovic, prin prisma poziției sale de comisar, reprezintă doar recomandări și nu directive, care necesită a fi puse în aplicare.

Discursul actorului oficial al Uniunii Europene se poziționează foarte clar, pentru sprijinirea imigranților aflați într-o situație critică pe parcursul fenomenului de migrație spre Europa, prin adoptarea unei poziții conforme cu legislația europeană despre migrație, dar în același timp, și o poziție critică la adresa statelor membre care nu doresc implicarea în acțiuni precum oferirea de ajutor umanitar.

Acest discurs este considerat a fi unul de centru-stânga deoarece introduce în discuție respectarea drepturilor omului și implicit a imigranților, din perspectiva necesității acordării de ajutor umanitar.

Discursul susținut de Președinta Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, în Bruxelles, în septembrie 2020 (D5), este un discurs mixt, care îmbină atât elemente informative cât și elemente persuasive. Latura informativă al acestui discurs este legată tot de prezentarea Noului Pact privind migrația și azil, într-o notă asemănătoare cu discursul analizat anterior.

Spre deosebire de primul discurs analizat al Președintei Comisiei, acesta vine cu justificarea adoptării noului set de politici despre migrație, argumentând că „*sistemul actual al politicilor...nu mai funcționează*”[297]. Persuasiunea discursului este prezentă prin construcții discursive precum: „*Prin Noul Pact privind migrația și azilul oferim un nou început și ne concentrăm pe o gestionare robustă și echitabilă a frontierelor externe, prin implementarea unor proceduri mai rapide și eficiente*”[298] care descriu modul în care trebuie acționat pentru a oferi un răspuns eficient valurilor de migranți.

Observăm că discursul are o structură concentrată pe o temă principală: solidaritatea, care introduce, la rândul său, alte două subteme și care explică modul în care ar trebui să se realizeze această solidaritate, prin responsabilitate și oferirea de sprijin altor state membre. Această temă principală este introdusă în contextul situației în care se află statele membre aflate la granițele externe al Uniunii, din zona de sud-est, acestea fiind depășite și asaltate de valurile de migrație.

---

[295]Dunja Mijatovic, *Discurs*, Strasbourg, 13 octombrie 2020, disponibil online: https://rm.coe.int/exchange-of-views-with-pace-standing-committee-introductory-remarks-by/16809feaec , accesat în 29.04.2022.
[296]*Ibidem.*
[297]Ursula von der Leyen, „High-level conference on migration and asylum in Europe”, Bruxelles, 19 noiembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_2157, accesat în 28.04.2022.
[298]*Ibidem.*

Prin acest discurs, Ursula von der Leyen introduce directivele Uniunii Europene și dorește să întărească deciziile adoptate, îndemnând la responsabilizarea statelor, printr-o *„împărțire echitabilă a responsabilităților în privința frontierelor externe”* și prin *„oferirea de sprijin statelor aflate în situații de presiune”*[299].

Aceasta se poziționează într-un mod pozitiv față de legislația privind migrația și promovează în rândul elitelor politice europene un discurs pro-european, în care prezintă liniile politice de acțiune a Uniunii Europene și în același timp, susține statele membre aflate în situații mai puțin bune .

Discursul enunțat de Președinta Comisie europene este de centru-dreapta deoarece argumentează necesitatea adoptării unei noi politici în materie de migrație, aducând în discuție atât situația frontierelor externe cât și necesitatea sprijinirii statelor membre ale Uniunii Europene.

Discursul prezentat de Înalt Reprezentantul Uniunii pentru Afaceri Externe și Politică de Securitate, Josep Borell, în mai 2021 (D6), la Bruxelles este clasificat ca fiind un discurs persuasiv deoarece se urmărește prin intermediul său întărirea decizie de a oferii protecție internațională și ajutor umanitar migranților. Prin abordarea acestor subiecte în cadrul discursului său, acesta este considerat a fi unul de centru-stânga deoarece tratează teme referitoare la drepturile imigranților și la oferirea de sprijin

Acesta este prezentat în cadrul unei dezbateri din Parlamentul European, în fața reprezentanților claselor politice europene utilizând o argumentare de tipul cauză-efect care are ca scop convingerea acestora că „*migranții și refugiații reprezintă cele mai vulnerabile grupuri din lume*”[300] făcând apel la latura umană a acestora în implicarea gestionării fenomenului de migrație, prin intermediul derulării politicilor.

Tema principală a discursului susținut de Josep Borell este respectarea drepturilor omului și implicit a migranților, fiind susținută de argumentarea „*politicile UE din domeniul migrației se bazează pe oferirea de protecție tuturor migranților*”[301]. În acest sens, acesta consideră că pentru a promova și respecta drepturile migranților este necesară intensificarea colaborărilor cu diferite organizații.

În privința discursului Înalt Reprezentantului, putem observa o argumentare pro-migrație și o poziționare pozitivă la legislația europeană privind refugiații și migrația, prin prisma promovării politicilor derulate de Uniunea Europeană, în vederea acordării de sprijin, ajutor și protecție.

Discursul enunțat de Comisarul Comisiei Europene pentru Afaceri Interne, Ylva Johansson, în octombrie 2021(D7), la Bruxelles, în cadrul European Migration Forum, se încadrează în tipologia discursurilor persuasive deoarece este prezentat în fața elitelor politice, cu scopul de a-i convinge să-și schimbe părerea despre migranții sosiți în Europa folosind o argumentare psihologică, „*migranții fac parte din noi*”[302].

---

[299]*Ibidem.*
[300]Josep Borrell, „Migrația Externă”, Bruxelles, 18 mai 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/external-migration-speech-behalf-high-representative-vice-president-josep-borrell-ep-debate_en , accesat în 26.04.2022.
[301] *Ibidem.*
[302]Ylva Hohansson, *Discurs susținut în cadrul European Migration Forum*, Bruxelles, octombrie 2021, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/announcements/commissioner-johanssons-speech-european-migration-forum_en , accesat în 28.04.2022.

Utilizând această argumentare, observăm că se dorește o identificare cu trimitere istorică a profilul migrantului, care de-al lungul istoriei, a ajutat în momente mai puțin prielnice pentru Europa, la reconstruirea acesteia, după cel de-al Doilea Război Mondial sau la acoperirea anumitor sectoare deficitare, din piața forței de muncă europene.

Tema principală pe care acest discurs o abordează este cooperarea, dintre statele membre, instituții și parteneri sociali, cu scopul de a schimba imaginea gestionării defectuoase a migrației din ultimii ani, într-un mod mai eficient, ceea ce ne permite să afirmăm că acest discurs este unul pro-european de centru-dreapta. În acest sens, cooperarea văzută de comisarul Comisiei Europene este necesară în consolidarea politicilor ce vizează stoparea migrației ilegale, din Noul Pact al migrației și azilului și în protejarea frontierelor externe împotriva migrației neregulamentare.

După cum putem observa încă de la începutul analizei, poziția pe care o adoptă Comisarul Ylva Johansson este una pozitivă la adresa migrației și migranților, fiind în conformitate cu legislația UE, încercând la rândul său să promoveze imaginea migranților, considerându-i a fi „*categoria de lucrători esențiali în anumite domenii*”[303].

Discursul Înalt Reprezentantului Josep Borell, susținut la Bruxelles în noiembrie 2021(D8), în cadrul Parlamentului European și intitulat *Situația de la frontieră/graniță* este un discurs mixt, care combină caracteristici ale discursului informativ și persuasiv. Partea informativă a acestui discurs este reprezentată de scop, acesta fiind introducerea unei teme noi de discuție, precum situația umanitara izbucnită la granița Poloniei cu Belarusul. Această criză umanitară iscată la granița externă a Uniunii Europene a fost prezentată publicului larg, prin intermediul mijloacelor de comunicare globale.

Prin elementele specifice persuasive, se dorește evidențierea temei principale, cooperarea, în contextul gestionării crizei generate de migranții aflați la granițele UE cu Belarus. Argumentarea utilizată evidențiază necesitatea cooperării statelor de tranzit, cu scopul de a găsi soluții care să oprească fluxul de migranți spre frontierele Uniunii Europene, asigurând audiența că „*Uniunea Europeană utilizează toate resursele, cu scopul de a gestiona această situație, care devine treptat, o criză umanitară*”[304].

Prin utilizarea cooperării statelor și prin implicarea resurselor necesare, observăm că Josep Borell, se poziționează prin construcția discursivă prezentată într-un mod linear raportat la legislația europeană pentru migrație și în același timp într-un mod umanitar la migranții care printr-un context critic, se află într-o criză umanitară. Poziționarea discursivă cu privire la necesitatea acordării de ajutor umanitar migranților ne indică faptul că ideologia pe care acesta o promovează prin discurs este una de centru-stânga.

Discursul Președintelui României, Klaus Iohannis, enunțat din postura unui lider național, susținut la București, în ianuarie 2019 (D9), este caracterizat ca fiind informativ, deoarece vizează ca audiență populația României și nu numai, prin adresarea în limba română. În cadrul acestui discurs se prezintă obiectivele pe care și le propune România, prin preluarea exercitării Președinției Consiliului

---

[303]*Ibidem.*

[304]Josep Borerell, Discurs „The situation on the border”, Bruxelles, 10 noiembrie 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/belarus-speech-high-representativevice-president-josep-borrell-ep-situation-border_en, accesat în 24.04.2022.

European, utilizând un discurs clasic instituțional, care nu iese din liniile discursive promovate de Uniunea Europeană.

Observăm că acest discurs are ca teme principale consolidarea și susținerea politicilor și acțiunilor derulate de Uniunea Europeană, ceea ce evidențiază că discursul este unul de confirmare care preia, în linii clare elementele și temele de discuție abordate de liderii oficiali ai instituțiilor europene. Președintele României argumentează tema consolidării și susținerii politice, apelând la conceptele europene: coeziune și unitate, din partea statelor membre, în vederea realizării unei „*Europe mai sigure*”[305]. Tema cooperării enunțate de liderul român, împreună cu acest slogan prezentat anterior, care vizează o creștere a nivelului de siguranță ne permite încadrăm acest discurs ca fiind unul de centru-dreapta.

Într-un notă identică cu preluarea temelor pro-europene, care susțin proiectul european se află și poziția sa față de migrație sau migranți, aceasta fiind una în concordanță cu legislația europeană despre migrație, la fel ca a liderilor oficiali ai Uniunii Europene, analizată anterior.

Discursul prezentat de prim-ministrul României, Viorica Dăncilă, la Bruxelles, la data de 24 ianuarie 2019 (D10), în cadrul reuniunii plenare a Comitetului Economic și Social European, este un discurs informativ prin care se adresează elitelor politice, și informează care sunt principale direcții politice pe care România le va avea în timpul Președinției Consiliului.

Discursul Viorică Dăncilă este construit în jurului temei principale a cooperării statelor, adoptată într-un un context delicat, în care trebuie să răspundă într-un mod eficient la provocările cu care se confruntă Europa, printre care se regăsește și migrația, dar și la așteptările pe care alte state membre le au de la preluarea Președinției prin rotație. Prin apelul adresat de către prim-ministrul României liderilor europeni, aceasta își propune să *„asigure gestionarea coerentă și unitară a fluxurilor migratorii”*[306] în toate statele membre și să asigure siguranța cetățenilor europeni prin „*întărirea securității granițelor externe*”[307]. Discursul prim-ministrului român se încadrează din punct de vedere ideologic în categoria politică de centru-stânga deoarece vizează ca idei principale despre migrație, gestionarea unitară a migrației și asigurarea siguranței cetățenilor.

Prin cele enunțate și prezentate anterior în analiza discursului liderului român, observăm o construcție discursivă utilizată este de a confirmare obiectivele și direcțiilor europene, ceea ce ne susține afirmația conform căreia discursul este unul pro-european, în care se prezintă o atitudine conformă cu legislația europeană despre migrație.

Discursul susținut de liderul național al Ungariei, prim-ministrul Viktor Orban, în septembrie 2019 (D11), este caracterizat ca fiind un discurs seductiv, deoarece scopul vizat este introducerea adoptarea unei poziții personale asupra imigranților și implicit Uniunii Europene, adresându-se cetățenilor maghiari.

---

[305]Klaus Iohannis, *Discursul susținut în cadrul ceremoniei de lansare a Președenției României la Consiliul Uniunii Europene*, București, 19 ianuarie 2019, disponibil online: https://www.presidency.ro/ro/media/politica-externa/discursul-presedintelui-romaniei-domnul-klaus-iohannis-sustinut-cu-prilejul-ceremoniei-de-lansare-a-presedintiei-romaniei-la-consiliul-uniunii-europene, accesat în data de 27.04.2022.

[306]Viorica Dăncilă, *Discursul prezentat în cadrul reuniunii plenare a Comitetului Economic și Social European*, Bruxelles, 24 ianuarie 2019, disponibil online: https://www.romania2019.eu/2019/01/24/discursul-prim-ministrului-romaniei-viorica-dancila-in-cadrul-reuniunii-plenare-a-comitetului-economic-si-social-european/ , accesat în 28.04.2022.

[307]*Ibidem.*

Discursul acestuia este construit prin utilizarea unei retorici naționaliste, adoptate în contextul impunerii recomandărilor și directivelor europene de gestionare a fluxurilor de migrație, care are ca temă principală respingerea cooperării în materie de politici de gestionare a migrației. Liderul Ungariei își susține tema principală a discursului utilizând narațiunea critică la adresa Uniunii Europene: „*planul de acțiune al celor de la Bruxelles este de a transforma întreaga Europă într-un continent al imigranților*”[308] și care își propune să influențeze auditoriul să adere la propria teza susținută.

Prin construcția discursivă „*migrația stimulează criminalitatea și răspândește boala terorismului printre noi*”[309], Viktor Orban, deschide noi controverse la nivel european și introduce elemente naționaliste cu tentă populistă, care au ca scop adoptarea unui sentiment de respingere, din partea cetățenilor, la adresa imigranților.

Cu scopul de a fi și mai convingător, în adoptarea acestui sentiment, liderul maghiar abordează elemente identitare, pe care le repetă încercând să facă apel la latura emoțională și spirituală a cetățenilor est-europeni. În viziunea sa, migrația formează populații mixte, formate din creștini și musulmani, ceea ce va crea o inferioritate a creștinismului în raport cu religia musulmană, în Europa.

Bazându-ne pe retorica și elementele naționaliste utilizate și regăsite în text, putem observa că liderului Ungariei adoptă o poziție critică la adresa Uniunii Europene și implicit asupra legislației europene despre migrației , ceea ce ne susține afirmația conform căreia, discursul prezentat anterior este un discurs naționalist, cu nuanțe populiste, menit să critice proiectul european.

Mai mult decât atât, prin utilizarea retoricii cu privire la „*valorile creștine*”[310], acesta face trimitere la identitatea națională și europeană, ceea ce ne permite să afirmăm că prin acest discurs, liderului populist își propune să securitizeze migrația, considerând-o a fi o amenințare pentru identitatea creștină.

Discursul enunțat de Viktor Orban, prim- ministrul Ungariei, la Budapesta, în aprilie 2019 (D12), în cadrul campaniei electorale pentru Parlamentul European este un discurs persuasiv prin care se urmărește convingerea cetățenilor maghiari să voteze, în continuare, cu partidul Fidesz, cu scopul de a menține puterea politică în mâinile europenilor. Acest discurs conține și elemente seductive, care fac apel la identitatea creștină, prin utilizarea narațiunii *„prin aceste alegeri vom decide dacă ne apărăm cultura noastră creștină”*[311].

Tema centrală a discursului este una populistă care evidențiază respingerea politicilor europene, supranaționale în materie de migrație considerate ca fiind periculoase pentru prezervarea identității naționale a statelor membre. În această direcție, liderul maghiar consideră că guvernele naționale trebuie să trateze migrația în funcție de propriile interese și direcții politice, iar statele nu ar trebui să fie obligate *„să accepte migranți împotriva voinței sale”*[312] deoarece ar afecta anumite societăți creștine.

---

[308]Viktor Orban, „State of the Nation”, Budapesta, 11 februarie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/02/11/prime-minister-viktor-orbans-state-of-the-nation-address-full-speech/ , accesat în data de 4.05.2022.
[309]*Ibidem.*
[310]*Ibidem.*
[311]Viktor Orban, *Discursul susținut în cadrul campaniei electorale pentru Parlamentul European*, Budapesta, 7 aprilie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/04/07/viktor-orban-introduces-his-programme-for-the-eu-elections-full-speech/, accesat în data de 5.05.2022.
[312]*Ibidem.*

Poziția pe care acesta o adoptă față de valurile migratoare și față de imigranți este una depreciativă și critică la adresa legislației europene, considerând că ar fi mult mai benefic pentru Europa, ca intrarea persoanelor care nu au acte de identitate sau documente valide să fie blocată.

Precum am observat în discursurile anterioare expuse de prim-ministrul Viktor Orban, printre care și discursul liderului susținut în iulie 2019 (D13) la Balvanyos, intitulat *Filosofia Politică*, se încadrează în tipologia seductivă. Scopul discursului adresat populației maghiare și prezentat prin mijloacele de comunicare naționale este de a schimba percepția populației despre politicile pe care Uniunea Europeană le derulează, utilizând narațiuni prin care critică ideologiile europene afirmând că ”*liberalii europeni susțin migrația*”[313] și totodată, introduce o controversă în legătură cu migrația, afirmând că: *„aceasta este organizată de George Soroș”*[314].

Discursul promovează o atitudine critică la adresa Uniunii Europene, introducând ca temă centrală a discursului respingerea politicilor adoptate de Comisia Europeană, în materie de migrație și azil. La fel ca și alte discursuri prezentate în această secțiune, liderul Ungariei, critică proiectul european care promovează supranaționalismul, utilizând o retorică prin care cere Comisiei Europene *„să se retragă din chestiunea migrației și să redirecționeze unui consiliu de miniștri interni, ai statelor membre, responsabilitățile și puterile decizionale*”[315]. Acesta consideră că interesele statelor membre nu sunt promovate și evidențiate prin prisma derulării politicilor Comisiei Europene, fiind necesară o schimbare în acest sens.

Construcția discursivă a liderului maghiar conturează, într-un mod evident o atitudine populistă, critică față de instituțiile reprezentative ale Uniunii Europene și promovează în același timp, o atitudine ostilă la adresa migrației și legislației europene oferind propuneri de schimbare a legislației.

Discursul expus de Cancelarul Germaniei, Angela Merkel, în decembrie 2019 (D14), la Berlin, cunoscut sub denumirea *„New Year Address”,* este un discurs persuasiv, adresat întregii populații europene și urmărește să întărească decizia de cooperare a populației și a statelor membre, în vederea găsirii de soluții eficiente pentru gestionarea migrației din Europa. Aceasta abordează ca temă principală cooperarea, pe care o consideră ca fiind esențială pentru asigurarea securității și siguranței cetățenilor europeni.

În acest sens, cancelarul Germaniei propune intensificarea cooperării cu statele din Africa, prin crearea de acorduri, implicare și oferirea de sprijin financiar, cu scopul de a crea siguranță și pace în statele din acea zonă. Aceasta argumentează că prin crearea sentimentului de pace în anumite state, s-ar stopa, într-o anumită măsură sau cel puțin s-ar reduce numărul de migranți care vin spre Europa.

Raportându-ne la discursul Cancelarului Germaniei, putem concluziona că aceasta adoptă un discurs pro-european, care se înscrie în ideologia de centru-dreapta, prin abordarea cooperării cu scopul de a asigura securitatea și care confirmă politicile și acțiunile Uniunii Europene, promovând o atitudine conformă cu legislația Uniunii Europene cu privire la migrație.

---

[313]Viktor Orban, „Political philosophy”, Balvanyos, 27 iulie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/07/29/orbans-full-speech-at-tusvanyos-political-philosophy-upcoming-crisis-and-projects-for-the-next-15-years/ , accesat în 27.04.2022.
[314]*Ibidem.*
[315] *Ibidem.*

Spre deosebire de discursul anterior prezentat, discursul enunțat de Angela Merkel, în iulie 2020 (D15), la Bruxelles, în cadrul Parlamentului European poate fi încadrat în tipologia discursurilor mixte, cu elemente persuasive și acționale deoarece, vizează schimbarea percepției și atitudinii elitei politice, cu privire la modul de gestionare a migrației. Caracteristica acțională a acestui discurs este evidențiată prin construcțiile discursive: „*este necesară intensificarea eforturilor*” și „*avansarea discuțiilor cu privire la adoptarea unor politici în materie de migrație și azil, care să gestioneze eficient problema migrației...*”[316].

Prin discursul său, Angela Merkel, își asumă rolul de lider din partea statelor membre, preluând inițiativa și dorind să ofere un exemplu prin care ar trebui gestionată această situație. În acest sens, tema principală în jurul căreia se realizează construcția discursivă este cooperarea, într-un context în care politicile în domeniul migrației au nevoie de un progres de o nouă abordare, ca să devină eficiente. Din punctul de vedere al poziționării discursive, cancelarul Germaniei, se poziționează conform ideologiei de centru-dreapta deoarece aduce în discuție necesitatea actualizării legislației cu privire la migrație. Prin utilizarea unui discurs pro-european, aceasta își construiește poziția discursivă într-un mod linear raportată la legislația europeană cu privire la migrație.

Discursul expus de liderul maghiar, Viktor Orban, în septembrie 2020 (D16), la Balvanyos și care face parte din seria de discursuri pe care acesta le susține în fiecare an, *Filosofia Politică*, se încadrează în tipologia seductivă, deoarece își propune să introducă, în rândul cetățenilor maghiari, o falsă percepție asupra imigranților și asupra fenomenului imigraționist, promovând narațiunea *„acceptarea imigranților ar crea tensiuni interculturale”*[317] în societatea maghiară.

În contextul prezentării politicilor grupului de la Visegrád, care se concentrează pe creșterea competitivității, tema centrală adoptată în discurs de liderului maghiar este respingerea cooperării politice în materie de migrație. În acest sens observăm că Viktor Orban, adoptă aceeași temă și aceeași atitudine, la fel ca în discursul din 2019 (D13), ceea ce ne evidențiază că poziția sa față de migrație și imigranți nu s-a schimbat.

Acest discurs prezintă construcții retorice populiste, care introduc elemente religioase și identitare, pe care le utilizează pentru a-și face cunoscută poziția sa față de migranți și pentru a se opune unui proces de multiculturalitate a societății maghiare, securitizând în acest fel, prin intermediul discursului, migrația.

Discursul enunțat de liderul Ungariei, Viktor Orban, la Budapesta, în iunie 2021 (D17), în cadrul Conferinței „*Free for Thirty Years”* este caracterizat ca fiind un discurs informativ, deoarece vizează ca audiență populația Ungariei, dar și alți lideri europeni din statele membre cu scopul de a prezentare cele 7 teze, cu care Guvernul Ungariei contribuie la dezbaterea creată pentru viitorul Europei. Acest discurs conține și elemente persuasive, prin care liderul maghiar dorește să convingă clasa politică maghiară că este nevoie de o restabilire a democrației europene.

---

[316] Angela Merkel, *Discursul susținut în Parlamentul Eruopean*, Bruxelles, 8 iulie 2020, disponibil online: https://www.eu2020.de/eu2020-en/news/reden/speech-chancellor-merkel-european-parliament/2366782 accesat în 3.05.2022.

[317] Viktor Orban, „Political philosophy”, Balvanyos, 30 septembrie 2020, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2020/09/30/together-well-prevail-once-more-says-viktor-orban/ , accesat în 2.05.2022.

Tema principală în jurul căreia este construită argumentarea este cooperarea statelor membre, în contextul răspunderii eficiente la provocări periculoase precum migrația, îndemnând statele membre să adere la propria sa idee de creare a unei instituții, împreună cu statele membre, care să protejeze identitățile naționale, europene, în fața provocărilor ce se abat asupra Uniunii Europene.

Prin acest discurs, într-o notă identică cu celelalte discursuri prezentate și analizate ale liderului maghiar, acesta adoptă o poziție populistă, critică cu privire la elitele europene și la politicile despre migrație, poziționându-se într-un mod foarte clar de partea liderilor anti-migrație.

Discursul susținut de Președintele Poloniei, Andrzej Duda, în septembrie 202(D18), la New York, în cadrul Adunării Generale ONU, se încadrează în tiparele unui discurs persuasiv, deoarece are ca scop introducerea unei teme noi de discuție, criza imigranților de la granița cu Belarusul și prezintă situația creată, împreună cu propria viziune, vizând elitele politice și reprezentanții statelor.

Discursul acestuia introduce ca temă de discuție, prin intermediul retoricii de respingere a solidarității față de migranții aflați la granițele Polonei, în contextul izbucnirii crizei umanitare de la granița cu Belarus, argumentând că situația care s-a creat la granițele externe al Uniunii Europene, cu Belarus, nu „ *reprezintă o criză umanitară*”[318] ci reprezintă o „*acțiune provocată*”[319] intenționat pentru a crea destabilizare.

Refuzul de a participa la implementarea acțiunilor umanitare, este enunțat prin narațiunea discursivă „*în această criză nu vom ceda, deoarece nu există un acord privind tratamentul instrumental al migranților*”[320] și prezintă în același timp poziția depreciativă, pe care Președintele Poloniei, o are cu privire la legislația europeană privind migrația și implicit la acest fenomen de migrație, adoptând în acest sens un discurs naționalist, de respingere a influențelor externe, derulate de Uniunea Europeană, pe teritoriul Poloniei, cu scopul de a gestiona această criză.

Ultimul discurs care face obiectul cercetării din acest capitol, este discursul expus de Cancelarul Germaniei, Angela Merkel, în decembrie 2021(d19), la Berlin, care este unul informativ, deoarece, vizează națiunea germană și are ca scop principal prezentarea și evidențierea unor politici derulate de Uniunea Europeană, considerate de aceasta, esențiale în gestionarea crizei refugiaților din 2015 și în perioada următoare.

Tema principală pe care acest discurs o introduce, este necesitatea cooperării statelor, în derularea politicilor privind migrația, argumentând că „*criza refugiaților a evidențiat dependența de cooperare dincolo de frontiere naționale*”[321]. Prin această argumentare, cancelarul german, evidențiază și promovează ideea supranaționalismului, în contextul în care unele state membre își urmăresc interesul național și nu pe cel al Uniunii, în gestionarea fluxurilor de migranți.

---

[318] Andrzej Duda, *Discursul susținut în cadrul Adunării Generale ONU*, New York, 20 septembrie 2021, disponibil online: https://www.gov.pl/web/un/speech-by-the-president-andrzej-duda-at-the-76th-session-of-the-un-general-assembly , accesat în 9.05.2022.

[319] *Ibidem.*

[320] *Ibidem.*

[321] Angela Merkel, *Discurs*, Berlin, 2 decembrie 2021, disponibil online: https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/speech-by-federal-chancellor-dr-angela-merkel-at-the-military-tattoo-given-in-her-honour-in-berlin-on-2-december-2021-1988766, accesat în data de 9.05.2022.

În acest sens, putem concluziona că discursul promovat de Angela Merkel este unul de centru-dreapta deoarece aduce în discuție necesitatea cooperării, în vederea asigurării securității, și promovează o poziție specifică de susținere a legislației europene pentru migrație și imigranți, din dorința de a oferi un exemplu și pentru ceilalți lideri ai statelor membre.

6.8. Concluziile analizei discursului european

Dată fiind recurența temelor identificate la nivelul discursurilor liderilor oficiali ai Uniunii Europene, în urma cercetării realizate se constată că cele mai multe discursuri ale actorilor naționali abordează poziții proeuropene și se pliază pe liniile directive propuse de instituțiile reprezentative ale Uniunii Europene, în materie de migrație, abordând discursuri de confirmare.

Principalele tipuri de discursuri abordate de liderii instituțiilor europene, prin prisma poziției de actori oficiali ai Uniunii Europene au fost discursurile informative, discursurile persuasive și discursurile mixte. Discursurile acestora pot fi caracterizate ca fiind discursuri pro-europene și implicit pro-migrație și au avut ca scop general prezentarea și persuadarea receptorilor pentru conștientizarea existenței fenomenului de migrație și a necesității acționării comune în vederea gestionării fenomenului de migrație.

Temele principale abordate și regăsite în discursurile liderilor oficiali ai Uniunii Europene, au fost cooperarea, solidaritatea, respectarea drepturilor migranților, promovarea directivelor și oferirea de protecție umanitară, toate acestea fiind utilizate în contextul gestionării migrației din UE.

În urma analizei discursurilor, observăm că liderii naționali ai României, împreună cu cancelarul Germaniei, au utilizat un discurs asemănător cu cel promovat de liderii oficiali ai instituțiilor Uniunii Europene. Discursurile acestora au fost discursuri informative, mixte și persuasive, care au preluat teme, precum solidaritate și cooperare, enunțându-le conform linilor directive ale Uniunii Europene.

În totală contradicție cu poziționarea la nivel discursiv a liderilor europeni, s-au aflat liderul Ungariei, Viktor Orban și liderul Poloniei Andrzej Duda. Prin analiza discursurilor acestora am identificat că aceștia au promovat discursuri seductive și persuasive care au prezentat teme critice la adresa Uniunii Europene, de respingere a cooperării și a solidarității, utilizând în același timp și elemente discursive caracteristice discursului naționalist și populist, ceea ce ne-a permis să apreciem că aceste discursuri reprezintă, din perspectiva teoreticienilor studiilor de securitate, discursuri de securitizare a migrației, deoarece aceasta este percepută ca fiind o amenințare la securitatea societală și la identitatea societăților naționale ale statelor care fac parte din Grupul de la Visegrad.

Totodată, remarcăm că diferențele ideologice la nivel de discurs sunt vizibile prin elemente și argumente doar în cazul distincției dintre ideologia naționalistă și proeuropeană – de centru-dreapta și centru-stângă. În privința ideologiilor europene liberale, distincția fiind realizată prin modul în care sunt utilizate temele.

Mai mult decât atât, observăm că liderii europeni își prezintă și construiesc discursul cu ajutorul practicilor discursive și în funcție de scopul vizat, raportându-se la audiența pe care o vizează. Acesta remarcă se evidențiază mai accentuat în rândul liderii naționali care se adresează și visează în majoritatea

cazurilor publicul național, în timp ce liderii instituțiilor europene se adresează elitelor europene, constituite în aceste cazuri de liderii și clasele politice din statele membre.

CONCLUZII GENERALE: CUM SE POZIȚIONEAZĂ LIDERII EUROPENI LA NIVEL DISCURSIV ÎN PERIOADA 2019-2021 CU PRIVIRE LA MIGRAȚIA DIN UNIUNEA EUROPEANĂ ?

În ansamblu, analiza asupra cadrului teoretic a securității realizată exclusiv asupra surselor teoretice, reprezentate de articolele și cărțile principale din domeniul studiilor de securitate și cel al relațiilor internaționale ne indică faptul că, securitatea este percepută, în continuare sub forma unui concept ambiguu, care cuprinde o multitudine de înțelesuri și definiții, în funcție de obiectul de referință și de paradigma în care este utilizată. Fiind caracterizată de obicei, ca fiind un concept subiectiv, observăm că analizarea securității se află într-o relație de conexiune cu contextul în care este abordată.

Fiind o lucrare care a fost concepută prin utilizarea metodelor de cercetare constructiviste, atenția în examinarea cadrului teoretic a fost asupra lucrărilor și cercetărilor realizate de exponenții Școlii de la Copenhaga. Conform acestora, securitatea nu poate fi definită într-un mod general acceptat, deoarece își schimbă sensul în funcție de contextul specific, propunând în acest sens o abordare mult mai aprofundată și încadrată în funcție de dimensiuni, regiuni și sectoare. Luând în considerare toate aceste aspecte am constatat că securitatea și problemele de securitate sunt construite și prin intermediul practicilor discursive și prin discursuri, care sunt utilizate cu scopul de a încadra anumite fenomene sau chestiuni în categoria amenințărilor la adresa securității.

Potrivit noii abordări asupra analizei de securitate, întreprinse de cercetătorii Barry Buzan, Ole Waever, și Jaap de Wilde, identificăm o serie de noi amenințări la adresa securității celor cinci sectoare propuse (militar, politic, economic, societal și de mediu), care cuprind într-un spectru mai larg o serie de probleme globale, care au fost direct influențate de fenomenul globalizării. Una din principalele amenințări la adresa securității, care se materializează tot mai accentuat după perioada Războiul Rece, a fost încadrată de acești cercetători ca fiind migrația. Aceasta a fost caracterizată în literatura de specialitate ca fiind o amenințare, deoarece în momentul în care se realizează într-un mod ilegal sau în masă afectează stabilitatea comunităților și statu-quo, afectând în mod direct și identitatea societăților de destinație sau a unui grup.

Fiind percepută și încadrată în anumite contexte, în care se realizează într-un mod nereglementat, ca fiind o amenințare, între migrație și securitate se creează în acest sens, o relație de interdependență cu implicații în ambele sensuri. Pornind de la percepția acesteia ca fiind o amenințare la adresa securității regionale și la adresa identității, observăm că aceasta este introdusă în construcția discursului politic tot mai des, după izbucnirea crizei refugiaților din 2015, ca o problemă de securitate.

Migrația începută cu criza refugiaților din 2015, este considerată și în prezent una dintre principalele provocări la adresa securității europene la care Uniunea Europeană a fost obligată să ofere un răspuns politic eficient și echitabil. Numărul ridicat de imigranți care au intrat în Uniunea Europeană în 2015, aproximativ 1,2 milioane potrivit datelor oferite *United Nations High Comissioner for Refugees* a necesitat o nouă orientare în privința politicilor de migrație și azil. Adoptarea noilor politici și derularea acțiunilor cu scopul de a gestiona valurile migratoare în interiorului și la granițele Uniunii Europene a creat o dezbatere la nivel diplomatic în rândul statelor membre.

Dezbaterile apărute la nivel discursiv au fost cauzate în primul rând de uniformizarea și aplicarea politicilor de migrație și azil adoptate de Uniunea Europeană, la nivelul statelor membre. Politica de reformare a principalului instrument privind prelucrarea cererilor de azil și acordarea acestuia, *Regulamentul Dublin,* sub forma unei partajări echitabile de refugiați fiecărui stat membru și impunerea unor cote de procesări de cereri de azil a favorizat apariția de discursuri ideologice diferite în rândul liderilor statelor membre, critice sau de susținere la adresa Uniunii Europene și la adresa imigranților.

Pornind de la ipoteza de cercetare care a constituit realizarea acestei teze: *divizarea percepțiilor liderilor europeni cu privire la politicile de securitate comună și externe ale Uniunii Europene* și utilizând rezultatele obținute în urma realizării analizei de discurs asupra corpusului format din cele nouăsprezece discursuri oficiale ale liderilor de instituții și state membre europene remarcăm că grupul de lideri se poziționează diferit din punct de vedere discursiv raportat la politicile migrației și implicit cu privire la migranți, atât refugiați cât și imigranți.

În urma analizei de discurs realizate constatăm că poziționarea liderilor europeni prin intermediul discursurilor din perioada 2019-2021 este diferită atât din perspectiva temelor pe care le utilizează referitor la migrația determinată de criza refugiaților, cât și din perspectiva ideologică pe care o transpun în discurs. În acest sens, remarcăm în corpusul de discursuri analizat o divizare a liderilor de state în privința temelor pe care le prezintă și a argumentelor pe care le utilizează în discurs.

Primul grup de lideri, identificați ca fiind pro-europeni și care susțin proiectul Uniunii Europene și implicit politicile derulate de aceasta în domeniul migrației și azilului, inclusiv legislația adoptată este format din lideri ai instituțiilor europene – Ursula von der Leyen, Josep Borell, Jean Claude Juncker, Margaritis Schinas, Dunja Mijatovic și Ylva Johansson; și liderii statelor membre Germania, România – Angela Merkel, Viorica Dăncilă și Klaus Iohannis.

Liderii enunțați mai sus utilizează cu recurență în discursurile susținute la nivel oficial teme precum *solidaritatea față de statele membre* care se confruntă cu număr mare de refugiați, *cooperarea statelor membre* în procesul de gestionare a fluxurilor de migrație, *promovarea directivelor* UE și *oferirea de ajutor umanitar* migranților. Toate aceste teme împreună cu argumentele prezentate în *Grila nr. 2* întăresc ideea potrivit căreia discursul acestora este unul european, democratic susținut cu scopul de a responsabiliza întreaga comunitate europeană și a convinge statele membre să coopereze în procesul de gestionare eficientă și echitabilă a migrației, care reprezintă o problemă pe agenda de securitate a Uniunii Europene și nu doar pentru statele membre aflate la granițele externe.

Raportat la ideologia politică pe care o regăsim în discursurile liderilor de mai sus remarcăm că aceștia se poziționează în cele două ideologii proeuropene de centru-dreapta și centru-stânga. În demersul realizării acestei clasificări ideologice a discursurilor acestora ne-am raportat la temele pe care aceștia le utilizează cu preponderență și la politicile pe care le susțin/promovează cu precădere. Cu toate că, în cadrul discursurilor corpusului nostru nu există elemente textuale specifice unei ideologii, care să ne permită să identificăm o anumită ideologie după modul în care se raportează la migrație, am reușit să identificăm cu ajutorul surselor secundare modul în care ideologiile de centru-dreapta și centru-stânga tratează politicile privind migrația și azilul.

Spre exemplu ideologia de centru dreapta pune accent pe cooperarea statelor membre în gestionarea fluxurilor de migrație și pe securitatea frontierelor externe ale Uniunii Europene, în

comparație cu ideologia de centru-stânga care pune accentul pe acordarea și respectarea drepturilor imigranților concomitent cu promovarea unei politici de gestionare eficientă a granițelor. În consecință, susținem că aceste două ideologii prezente la nivelul discursurilor liderilor europeni se întrepătrund de cele mai multe și susțin cu precădere politicile pe care Uniunea Europeană le derulează cu privire la securitatea și migrație. Mai exact, analiza de discurs nu identifică argumente specifice unei ideologii sau alteia.

Într-un mod total diferit față de liderii instituțiilor europene și liderii statelor membre Germania și România se situează discursurile oficiale susținute de liderul Ungariei – Viktor Orban; și liderul Poloniei – Andrzej Duda. Cu toate că acest fenomen de migrație reprezintă o problemă de securitate pentru întreaga Uniunea Europeană, iar gestionarea acesteia este necesară să se realizeze conform principiului de colaborare multilaterală, deoarece fenomenul este unul transnațional, cei doi lideri adoptă o poziție naționalistă, precum ideologia pe care o promovează, cu privire la migrație și imigranți și una critică la adresa Uniunii Europene.

Discursurile liderului maghiar și polonez aparțin din punct de vedere ideologic curentului naționalist, deoarece temele pe care aceștia le promovează la nivel discursiv sunt în majoritatea cazurilor de *respingere a politicilor și directivelor Uniunii Europene*, criticând de fiecare dată elitele politice – liderii instituțiilor europene. Mai mult decât atât, discursurile liderilor sunt considerate a fi naționaliste, deoarece pe lângă criticile la adresa Uniunii Europene, acestea conțin retorici care promovează ideea respectării suveranității în luarea deciziilor ce țin de politicile migrației.

Pe lângă critica adusă Uniunii Europene, discursurile liderului Viktor Orban care se adresează cu precădere electoratului național și elitelor naționale prezintă imigranții, fără a face o diferență între imigranți și refugiați, sub forma unei amenințări pentru identitatea creștină europeană, considerându-i totodată a fi și un pericol potențial terorist.

Pornind de la conceptualizarea securității realizată de teoreticienii Școlii de la Copenhaga în lucrarea *Security, a new framework for analysis,* migrația iregulară și ilegală reprezintă o amenințare pentru securitatea societală și implicit pentru identitatea europeană. În acest context, problema de securitate reprezintă o construcție discursivă, în care este necesară convingerea audienței asupra amenințării pe care migrația o constituie asupra identității și valorilor comunităților europene.

În acest sens, prin discursurile sale, Viktor Orban realizează un proces de securitizare a migrației cu privire la identitatea creștină, pentru care imigranții de religie musulmană reprezintă o amenințare, care ar duce la conflicte în societate. Imaginea imigrantului este construită în discursurile acestuia după modelul teoriei dezvoltate de Carl Schimitt în lucrarea *The Concept of the Political* în care se face distincția între *prieten și dușman.* Această distincție se regăsește în practicile discursive populiste precum: „*Nu vom ceda în cazul crizei*”[322] și „prin aceste alegeri vom decide”[323] folosite cu precădere de liderii Viktor Orban și Andrzej Duda, prin care urmăresc atragerea electoratului de partea lor.

---

[322]Andrzej Duda, *Discursul susținut în cadrul Adunării Generale ONU*, New York, 20 septembrie 2021, disponibil online: https://www.gov.pl/web/un/speech-by-the-president-andrzej-duda-at-the-76th-session-of-the-un-general-assembly , accesat în 9.05.2022.

[323] Viktor Orban, *Discursul susținut în cadrul campaniei electorale pentru Parlamentul European*, Budapesta, 7 aprilie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/04/07/viktor-orban-introduces-his-programme-for-the-eu-elections-full-speech/, accesat în data de 5.05.2022.

Privite tot din perspectiva teoriilor de securitate sub forma practicii discursive, discursurile liderilor instituțiilor europene și cele ale liderilor României și Germaniei prezintă și realizează un proces de desecuritizare, susținut prin practici de comunicare și negociere realizate cu scopul de a reduce gradul de amenințare a migrației generate de criza refugiaților sirieni, promovând politici bazate pe cooperare și diferite reconcilieri,[324] în acest sens realizând atât la nivel discursiv cât și la nivel politic o trecere a migrației din sfera problemelor ce țin de securitatea europeană, în sfera politicilor publice.

În urma tuturor acestora, analiza de discurs realizată asupra celor nouăsprezece discursuri demonstrează că migrația generată de criza refugiaților este percepută în continuare la nivel discursiv, o problemă de securitate pentru Uniunea Europeană și, în același timp, o amenințare la adresa securității naționale pentru statele membre.

Privită din perspectiva securității europene, gestionarea acestui fenomen necesită derularea unor politici și directive de către principalele instituții cu rol decizional al Uniunii Europene, care să urmărească înlăturarea sentimentului de insecuritate creat în comunitatea europeană. La nivelul discursului european s-a creat o dezbatere bazată pe argumente pro și contra, prin care liderii statelor membre s-au poziționat în două grupuri: pro-europeni și naționaliști.

În concluzie, constatăm că prin intermediul discursurilor publice, liderii statelor membre privesc într-un mod diferit migrația în perioada supusă analizei, dezbaterea realizându-se din punct de vedere teoretic între securitizarea și desecuritizarea migrației, iar în practică între aplicarea politicilor și acțiunilor într-un mod în care acestea să răspundă nevoilor și intereselor cetățenilor, atât la nivelul național cât și la cel comunitar. O altă constatare pe care o argumentează cercetarea acestei lucrări, prin aplicarea grilei de analiză asupra discursurilor este reprezentată de identificarea realizării procesului de securitizare de liderii europeni, care susțin discursuri naționaliste. În schimb, liderii care împărtășesc prin intermediul discursurilor ideologii pro europene de centru dreapta și centru stânga, realizează un proces de desecuritizare a migrației care face obiectul cercetării noastre, promovând într-o manieră pozitivă solidaritatea față de imigranți și refugiați și încurajând multiculturalitatea, solidaritatea, cooperarea în Uniunea Europeană.

Limitele cercetării

Ținând cont de complexitatea temei de cercetare și de elaborarea unei metodologii de analiză multidisciplinară a fost inevitabilă înregistrarea unor limite de cercetare. Privind din perspectivă metodologică, limitele surprinse țin de utilizarea unei singure metode de cercetare, cea calitativă. O altă limită empirică înregistrată ar putea fi numărul restrâns de discursuri care au fost supuse analizei. Alegerea unui număr de nouăsprezece discursuri fiind impusă de contextul care a intervenit pe parcursul cercetării, mai exact în perioada pandemiei de Covid-19, în care problema migrației nu a mai reprezentat un subiect principal în discursurile liderilor, la fel cum migrația nu a mai fost considerată principala preocupare pentru liderii europeni și instituțiile Uniunii Europene, până în anul 2021, când migrația

[324] Thierry Balzacq, *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, Milton Park Abingdon Oxon: Routledge; 2011, pp. 116-117.

ilegală dinspre Nordul Africii a început să înregistreze un număr tot mai însemnat. Având în vedere faptul că, prin această cercetare am urmărit să analizăm discursurile despre migrația din Uniunea Europeană, care în momentul începerii acestei teze, reprezenta un subiect principal la nivelul discursului european, odată cu apariția altor probleme pe agenda de securitate a Uniunii Europene, ne-am confruntat cu apariția publică a unui număr destul de redus de discursuri despre migrație sau tratarea subiectului într-un mod destul de general.

Direcții viitoare de cercetare

În concordanță cu limitele metodologice și empirice identificate pe parcursul cercetării, ne propunem pentru aceasta o dezvoltare viitoare a temei de cercetare. Cu toate că, pe parcursul cercetării tema migrației și problema refugiaților a dispărut din prim-planul agendei de securitate, odată cu contextul actual, considerăm oportun să extindem această analiză de discurs asupra fenomenelor de migrație care au apărut în urma izbucnirii conflictului militar din Ucraina și care a generat un număr destul de însemnat de refugiați în statele membre ale Uniunii Europene. În acest sens, una dintre propuneri ar fi analizarea discursului public oficial al liderilor statelor membre, cu privire la primirea și integrarea refugiaților ucraineni. Totodată, bazându-ne pe rezultatele obținute în această cercetare, ar fi interesant de urmărit modul în care se raportează liderii europeni la refugiații ucraineni, care împărtășesc valorile comune europene cu noi și în ce mod diferă poziția asupra acestora, în comparație cu poziția față de refugiații și imigranții sirieni.

MULȚUMIRI

Fundamentarea științifică și elaborarea acestei teze de doctorat ar fi fost imposibilă fără sprijinul, ajutorul și îndrumarea unor oameni deosebiți care, prin înalta pregătire profesională și dăruire au contribuit la formarea mea ca cercetător, insuflându-mi pe tot parcursul stagiului doctoral curajul de a merge mai departe.

Cuvinte de mulțumire, aleasă prețuire și întreaga mea recunoștință se îndreaptă către coordonatorul acestei lucrări Prof. univ. Dr. Luminița Roșca, pentru răbdarea, sfaturile și încrederea acordată, mulțumindu-i în acest sens, doamnei profesor, pentru tot sprijinul și toată încrederea oferită pe parcursul anilor de studiu și pentru faptul că mi-a oferit un model de perseverență, profesionalism și etică, contribuind în mod direct la formarea mea umană și profesională.

În mod deosebit, îmi exprim recunoștința și adresez mulțumiri pentru sprijinul și contribuția semnificativă la formarea mea educațională și profesională din ultimii ani doamnei Lect. univ. Dr. Claudia Iov. De asemenea, mulțumesc colegelor mele de doctorat, directorului de departament și întregului colectiv de cadre didactice din cadrul Departamentului de Studii Internaționale și Istorie Contemporană pentru cunoștințele împărtășite.

Nu în ultimul rând, vreau să le mulțumesc într-un mod special ales părinților mei și familiei pentru încrederea necondiționată, încurajarea, răbdarea și suportul moral acordat, accentuând întotdeauna importanța unei bune educații.

Vă mulțumesc!

BIBLIOGRAFIE

Bibliografie primară (online):

Borrell Josep, „External Migrațion”, Bruxelles, 18 mai 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/external-migration-speech-behalf-high-representative-vice-president-josep-borrell-ep-debate_en , accesat în 26.04.2022.

Borrell Josep, „The situation on the border”, Bruxelles, 10 noiembrie 2021, disponibil online: https://www.eeas.europa.eu/eeas/belarus-speech-high-representativevice-president-josep-borrell-ep-situation-border_en, accesat în 24.04.2022.

Comisia Europeană, „Comunicare a Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social, European și Comitetul Regiunilor, *O Agendă Europeană privind Migrația”,* disponibil online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0240&from=DE, accesat în 11. 06.2023.

Consiliul Uniunii Europene, „Politica UE în domeniul migrației și azilului” disponibil online: https://www.consilium.europa.eu/ro/policies/eu-migration-policy/, accesată în 11.06.2023.

Dăncilă Viorica, *Discursul prezentat în cadrul reuniunii plenare a Comitetului Economic și Social European*, Bruxelles, 24 ianuarie 2019, disponibil online: https://www.romania2019.eu/2019/01/24/discursul-prim-ministrului-romaniei-viorica-dancila-in-cadrul-reuniunii-plenare-a-comitetului-economic-si-social-european/ , accesat în 28.04.2022.

Duda Andrzej, *Discursul susținut în cadrul Adunării Generale ONU*, New York, 20 septembrie 2021, disponibil online: https://www.gov.pl/web/un/speech-by-the-president-andrzej-duda-at-the-76th-session-of-the-un-general-assembly , accesat în 9.05.2022.

EPP Group, „Our mission & values”, disponibil online: https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/missions-values, accesat în 14.12.2022.

EPRS, „Migration routes towards Europe, main countries of origin and detention centres”, disponibil online: https://www.europarl.europa.eu/at-your-service/en/stay-informed/research-and-analysis, accesat în 12.06.2023.

European Parliament, „EU-Turkey Statement and Action Plan” în *Foreign Affairs -AFET,* disponibil online: https://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-towards-a-new-policy-on-migration/file-eu-turkey-statement-action-plan, accesat în 12.06.2023.

Eurostat, „Asylum in the EU Member States – 1.2 milion first time asylum seekers registered in 2016”, disponibil online: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7921609/3-16032017-BP-EN.pdf/e5fa98bb-5d9d-4297-9168-d07c67d1c9e1, accesat online în 13.06.2023.

Eurostat, „Asylum în the EU Member States”, disponibil online: https://ec.europa.eu/eurostat/documents/2995521/7203832/3-04032016-AP-EN.pdf/790eba01-381c-4163-bcd2-a54959b99ed6, accesat în 10.06.2023.

Iohannis Klaus, *Discursul susținut în cadrul ceremoniei de lansare a Președenției României la Consiliul Uniunii Europene*, București, 19 ianuarie 2019, disponibil online: https://www.presidency.ro/ro/media/politica-externa/discursul-presedintelui-romaniei-domnul-

klaus-iohannis-sustinut-cu-prilejul-ceremoniei-de-lansare-a-presedintiei-romaniei-la-consiliul-uniunii-europene, accesat în data de 27.04.2022.

Johansson Ylva, *Discurs susținut în cadrul European Migration Forum*, Bruxelles, 27 octombrie 2021, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/commissioners/2019-2024/johansson/announcements/commissioner-johanssons-speech-european-migration-forum_en , accesat în 28.04.2022.

Junker Jean-Claude, „European Policy Center: Thought Leadership Forum", Bruxelles, 24 octombrie 2019, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_19_6163 , accesat în 28.04.2022.

Jurnalul Oficial al Uniunii Europene, „Decizia UE 2015/1601", p. 80, disponibil online: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ%3AL%3A2015%3A248%3ATOC, accesat în 28.06.2023.

Merkel Angela, „New Year address", Berlin, 31 decembrie 2019, disponibil online: https://www.bundesregierung.de/resource/blob/1985656/1706316/023392b995faf4505f1dcab3244277fd/download-en-pdf-data.pdf?download=1, accesat în 27.04.2022.

Merkel Angela, *Discurs*, Berlin, 2 decembrie 2021, disponibil online: https://www.bundesregierung.de/breg-en/news/speech-by-federal-chancellor-dr-angela-merkel-at-the-military-tattoo-given-in-her-honour-in-berlin-on-2-december-2021-1988766, accesat în data de 9.05.2022.

Merkel Angela, *Discursul susținut în Parlamentul Eruopean*, Bruxelles, 8 iulie 2020, disponibil online: https://www.eu2020.de/eu2020-en/news/reden/speech-chancellor-merkel-european-parliament/2366782 accesat în 3.05.2022.

Mijatovic Dunja, *Discurs,* Strasbourg, 13 octombrie 2020, disponibil online: https://rm.coe.int/exchange-of-views-with-pace-standing-committee-introductory-remarks-by/16809feaec , accesat în 29.04.2022

Orban Viktor, „Free for Thirty Years", Budapesta, 21 iunie 2021, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2021/06/21/viktor-orbans-address-at-the-conference-entitled-free-for-thirty-years/, accesat în 5.05.2022.

Orban Viktor, „Political philosophy", Balvanyos, 27 iulie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/07/29/orbans-full-speech-at-tusvanyos-political-philosophy-upcoming-crisis-and-projects-for-the-next-15-years/ , accesat în 27.04.2022.

Orban Viktor, „Political philosophy", Balvanyos, 30 septembrie 2020, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2020/09/30/together-well-prevail-once-more-says-viktor-orban/ , accesat în 2.05.2022.

Orban Viktor, „Political Philosophy", Budapesta, 30 septembrie 2020, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2020/09/30/together-well-prevail-once-more-says-viktor-orban/, accesat în 2.05.2022.

Orban Viktor, „State of the Nation”, Budapesta, 11 februarie 2019, disponibil online:https://visegradpost.com/en/2019/02/11/prime-minister-viktor-orbans-state-of-the-nation-address-full-speech/ , accesat în data de 4.05.2022.

Orban Viktor, *Discursul susținut în cadrul campaniei electorale pentru Parlamentul European*, Budapesta, 7 aprilie 2019, disponibil online: https://visegradpost.com/en/2019/04/07/viktor-orban-introduces-his-programme-for-the-eu-elections-full-speech/, accesat în data de 5.05.2022.

Parlamentul European, „Criza refugiaților: Scenele din 2015 nu trebuie să se mai repete”, disponibil online: https://www.europarl.europa.eu/news/ro/headlines/society/20170109STO57507/criza-refugiatilor-scenele-din-2015-nu-trebuie-sa-se-repete, accesat în 11.06.2023.

Parlamentul European, „Politicile UE – rezultate pentru cetățeni”, disponibil online: https://what-europe-does-for-me.eu/data/pdf/focus/focus04_ro.pdf, accesat în 12.06.2023.

Party of European Socialists, „Our values”, disponibil online: https://www.eppgroup.eu/what-we-stand-for/missions-values, accesat în 14.12.2022.

Pew Research Center, „Number of Refugees to Europe surges to record 1.3 million in 2015”, disponibil online: https://www.pewresearch.org/global/2016/08/02/number-of-refugees-to-europe-surges-to-record-1-3-million-in-2015/pgm_2016-08-02_europe-asylum-01/, accesat în 12.06.2023.

Schinas Margaritis, Discurs „Noul Pact al migrației”, Bruxelles, 23 septembrie 2020, disponibil: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_1736, accesat în 2.05.2022.

UNHCR Romania, „Ukraine Refugee Situation 2023”, disponibil la : https://reliefweb.int/report/romania/unhcr-romania-ukraine-refugee-situation-update-update-43-21-april-2023, accesat în 12.06.2023.

von der Leyen Ursula, „High-level conference on migration and asylum in Europe”, Bruxelles, 19 noiembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/SPEECH_20_2157, accesat în 28.04.2022.

von der Leyen Ursula, „State of the Union 2020”, Bruxelles, 16 septembrie 2020, disponibil online: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/ro/SPEECH_20_1655, accesat în 27.04.2022.

Bibliografie secundară:

Adam Michel, „Types de textes ou genres de discours ? Comment classer les textes qui disent de et comment faire?”, în Claudine Garcia-Debanc (Ed.), *Langages 35e année, n°141. Les discours procéduraux, sous la direction*,Paris, Larousse, 2001.

Amossy Ruth, *L'argumentation dans le discours. Discours politique, littérature d'idées, fiction. Comment peut-on agir sur un public en orientant ses façons de voir, de penser ?,* Paris, Editura Nathan, 2000.

Anghel Gabriel, Horvath Istvan, *Sociologia migrație: Teorii și studii de caz românești,* Iași, Polirom, 2009.

Aradau Claudia, „From securitization theory to critical approaches to (in) security", *European journal of international security,* Vol.3, Nr.3, 2018.

Aristotel, *Retorica,* Trad. Maria Cristina Andrieș, București, Ed. Iri, 2004.

Aristotel, *Rhetorique,* Traducere Pierre Chiron, Paris, Col. Garnier Flammarion, 2007.

Baldwin David, „The concept of security", în *Review of international studies*, Vol. 23, nr.1, 1997.

Balzacq Thierry, „A Theory of securitization: origins, core assumptions and variants" în Balzacq Thierry(Ed.), *Securitization Theory: How security problems emerge and dissolve,* London, Ed. Routledge, 2011.

Balzacq Thierry, Leonard Sarah, Ruzicka Jan, „Securitization'revisited: Theory and cases", în *International relations*, Vol.30, Nr.4, 2016.

Balzacq Thierry, *Securitization Theory: How Security Problems Emerge and Dissolve*, Milton Park Abingdon Oxon: Routledge; 2011.

Bălan Aurelia, „Populismul: Retorica populistă a puterii de la Chișinău", în *POLIS Revista de Științe Politice,* Vol. 5, Nr. 4(18), 2017, Iași.

Beciu Camelia, *Sociologia comunicării și a spațiului public: concepte, teme, analize,* Iași, Ed. Polirom, 2011.

Bigo Didier, „Migration and Security" în Viginie Guiraudon, Christian Joppke (Ed.)*, Controlling a New Migrattion World,* London, Ed. Routledge, 2001.

Bigo Didier, „The (in)securitization practices of the three universes of EU border control: Military/Navy–border guards/police–database analysts", în *Security dialogue*, Vol. 45, Nr. 3, 2014.

Blay Michel, *Dictionnaire des concepts philosofiques,* Paris, Ed. Larousse, 2005.

Briciu Arabela, *Comunicarea și discursul politic: între teorie și practică,* Cluj-Napoca, Presa Universitară Clujeană, 2017.

Brubaker Rogers, *Citizenship and Nationhood in France and Germany,* Harvard University Press, 1992.

Buzan Barry et. al., *Security: A new framework for analysis*, Ed. L. Rienner Publishers, 1998.

Buzan Barry, *People, states & fear: an agenda for international security studies in the post-cold war era*, ECPR Press, 2008.

Buzan Barry, „New pattern of Global Security in Twenty-First Century" în *Internațional Affair*s, Vol. 67, Nr. 3, 1991.

Buzan Barry, „Regional security complex theory in the post-Cold War world", în *Theories of New Regionalism: A Palgrave Reader*, 2003.

Buzan Barry, *People, states and fear: An agenda for international security studies in the post-cold war era*. 2nd ed., Ed. L. Rienner, 1991.

Buzan Barry, Waever Ole, „Macrosecuritisation and security constellations: reconsidering scale in securitisation theory", în *Review of international studies*, Vol.35, Nr.2, 2009.

Buzan Barry, Waever Ole, Wilde de Jaap, *Securitatea: un nou cadru de analiză*, Cluj-Napoca, Ed. CA Publishing, 2010.

Campbell David, *Writing Security: United States Foreign Policy and the Politics of Identity*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 1992.

Castles Stephen, „Towards a sociology of forced migration an social transformation" în *Sociology,* Nr. 37, 2003.

Castles Stephen, Alastair Davidson, *Citizenship and Migration. Globalization and the politics of Beloging,* New York, Ed. Routledge, 2000.

Castles Stephen, Kosack Godula, *Immigrant Workers and the Class Structure of Western Europe*, Institute of Race Relations London, Oxford University Press, 1973.

Castles Stephen, Miller Mark, *The Age of Migration. International population Movements in the Modern World,* London, Ed. MacMillan, 1993.

Ciulei Tomiță, *Logică, argumentare și retorică: de la rațiunea teoretică la rațiunea practică în discursul public*, Iași, Editura Lumen, 2014.

Colin Dueck, „Ideas and Alternatives in American Grand Strategy, 2000-2004" în *Review of International Studies*, nr. 4, 2004.

Comunicarea Comisiei către Parlamentul European, Consiliu, Comitetul Economic și Social European și Comitetul Regiunilor COM, „Agenda Europeană Privind Migrația*",* Bruxelles, 2015.

Conacu Vasile, „Identificarea contemporană a termenului de securitate", în *Moldoscopie,* nr. 1, 2015.

Costea Cătălin Alin, „Uniunea Europeană și criza refugiaților", în *Policy Study,* Nr.6, 2016.

de Campos Lucien, „Social Desecuritization and Praxeology in Pro-Migrant Manifestations: From Theory to Practice", în *European Journal of Development Studies*, Vol.3, Nr.1, 2023.

de Haas Heine, „Migration and Development. A Theoretical Perspective", în *International Migration Institute*, Working Papepr nr. 9, Oxford, 2008.

Derrida Jacques, „Force of Law: The Mystical Foundation of Authority", în Drucilla Cornell, Rosenfeld Michel, Carlson David Gray(Ed.), *Deconstruction and The Possibility of Justice,* New York, Routledge, 1992.

Drăgan Oana, „The contructivist instruction through conceptual maps- a review of the literature", în *Management Intercultural,* Vol. XVIII, Nr. 2(36), 2016.

Eurostat, „First time asylum applicants registered în the EU Member States", 2014-2015.

Fairclough Isabela, Fairclough Norman, *Political Discourse Analysis: A Method for Advanced Students*, London, Ed.Routledge, 2012.

Fairclough Norman, *Analysing discourse: Textual analysis for social research,* London, Ed. Routledge, 2003.

Fairclough Norman, Wodak Ruth, „Critical Dicourse Analysis" în van Dijk Teun(Ed.), *Discourse as Social Interaction,* London, Ed. Sage.

Fierke Karin, *Critical approaches to international security*, Second Edition, Malden, Ed. Polity Press, 2015.

Finnemore Martha, Kathryn Sikkink, „International Norm Dynamics and Political Change", în *International Organization* ,52(4), 1998.

Florescu Vasile, *Retorica și neoretorica*, București, Editura Academiei, 1973.

Floyd Rita, „Human security and the Copenhagen School's securitization approach", în *Human Security Journal*, Vol. 5, Nr. 37, 2007,.

Foucault Michel, *Discipline and Punish: The Birth of the Prison*, New York, Ed. Pantheon, 1977.

Foucault Michel, *Surveiller et Punir: Naissance de la prison,* Paris, Ed. Gallimard, 1975.

Foucault Michel, *The Archeology of Knowledge and the Discourse on Language,* New York, Ed. Pantheon, 1972.

Foucault Michel, *The History of Sexuality*, Vol. 1, New York, Vintage Books, 1976.

Fumaroli Marc, *Histoire de la rhetorique dans L Europe moderne: 1450-1950,* Paris, Ed. LGF, 1999.

Galbin Alexandra, „An introduction to social constructionism",în *Social Research Reports,* Vol.26, Expert Project Publishing House, 2014.

Galtung Johan, „Violence, Peace, and Peace Research" , în *Journal of Peace Research*,Volume 1, 1975.

Gardes-Tamine Joelle, *La rhetorique,* Paris, Ed. Armand Colin, 1996.

Glaserfeld Von, *Radical Constructivism: A Way of Knowing and Learning*, London, Routledge, 1995.

Goffman Erving, *Frame Analysis,* Boston, Northeastern University Press, 1986.

Grize, „*L'argumentation, déduction ou explication" în Linguistique et Sémiologie,* Lyon, 1981.

Grobet Filliettaz, „L'hétérogénéité compositionnelle du discours: quelques remarques préliminaires" în *Cahiers de Linguistique française*, 1999.

Guzzini Stefano, „Securitization as a causal mechanism", în *Security dialogue*, Vol.42, Nr.4-5, 2011.

Hansen Lane, „Reconstructing desecuritization: the normative-political in the Copenhagen School and directions for how to apply it", în *Review of international Studies*,Vol.38, Nr.3, 2012.

Houghton David, *„*Reinvigorating the Study of Foreign Policy Decision Making: Toward a Constructivist Approach*",* în *Foreign Policy Analysis*, no. 1, 2007.

Howell Alison, Richter-Montpetit Melanie, „Is securitization theory racist? Civilizationism, methodological whiteness, and antiblack thought in the Copenhagen School", în *Security Dialogue*, Vol.51, Nr.1, 2020.

Hubert Don, „Human Security: Safety for People in a Changing World", în *Paper presented at a regional conference on The Management of African Security in the 21st Century*, NIIA, Lagos, 1999.

Hubert Dreyfus, Rabinow Paul, *Michel Foucault: Beyond Structuralism and Hermeneutic*s, Chicago, The University of Chicago Press, 1983.

Huysmans Jef, „The European union and the securitization of Migration" în *Journal of Common Market Studies,* Vol. 38, nr. 5, 2000.

Huysmans Jef, „The question of the limit: Desecuritisation and aesthetics of horror in political realism", Milennium, Vol. 27, Nr. 3, 1998, disponibil online: https://doi.org/10.1177/03058298980270031301.

Iov Claudia Anamaria, „Security as a Speech Act – From Theory to practice. Discourse construction on Migration in the European Union" în Iov Claudia Anamaria(Ed.), *The European Union in the Age of (In)Security,* Cluj-Napoca, Ed. Presa Universitară Clujeană, 2020.

Iov Claudia Anamaria, *Rethinking (In)Security in the European Union the migration-identity-security nexus*,UK, Cambridge Scholars Publishing, 2020.

Kennan George, „Diplomacy without diplomats", în *Foreign Affairs,* Council on Foreign Relations, Vol. 76, Nr. 5, 1997.

Koslowski Rey, Kratochwil Friedrich, „Understanding Change in International Politics: The Soviet Empire's Demise and the International System", în *International Organization*, Vol. 48, Nr. 2, The MIT Press, 1994.

Kramer Franklin, et. al., *Cyberpower and National Security*, University of Nebraska Press, 2009.

Kratochvil Peter, Tulmets Elsa, *Constructivism and Rationalism in EU External Relation. The Case of the European Neighbourhood Policy,* Baden, Ed. Nomos , 2010.

Lalande André, *Vocabulaire technique et critique de la Philosophie*, 16e éd., Paris, 1988, *apud* SEILLAN Jean-Marie, *Hegel et la philosophie africaine - Une lecture interprétative de la dialectique hégélienne*, Paris, Ed. Karthala, 2005.

Latwaski Paul, *Nationalism in East Central Europe,* Ed. Library of Congress,United States of America , 1995.

Lazar Michelle, „Feminist Critical Discourse Analysis: Articulating a Feminist Discourse Praxis" în *Critical Discourse Studies*, Vol. 4, Nr.2.

Leffler Melvyn, „National security", în *The Journal of American History*, Vol. 77, Nr. 1, 1990, Disponibil online: *JSTOR*, https://doi.org/10.2307/2078646.

Lowther Adam, Kallberg Jan, „Nuclear deterrence in a second Obama term" în *World Defence Systems*, 2013.

Maingueneau Dominique, *Initiation aux méthodes de l'analyse du discours. Problèmes et perspectives*, Paris, Ed. Classiques Hachette, 1976.

Marga Andrei, *Raționalitate, comunicare, argumentare*, Cluj, Ed. Dacia, 1991.

Martin James, „The Radical Centre: A politics without adversary" în Chantal Mouffe(ed), *Hegemony, radical democracy and the political,* 1st Ed., Routledge, 2013.

Massey Douglas et. al., „Theories of International Migration: A review and Appraisal" în *Popoulation and Development Review,* Vol. 19, Nr. 3, 1993.

McLeod John, *Narrative and Psychotherapy*, London, Sage Publications, 1997.

Mcsweeney Bill, „Identity and security: Buzan and the Copenhagen school", în *Review of international studies*, Vol. 22, Nr.1, 1996.

Mearsheimer John, „Back to the future: Instability in Europe after the Cold War", în *International security*, , Vol. 15, Nr. 1, 1990.

Mearsheimer John, *The Tragedy of Great Power Politics*, New York, Ed. Norton, 2001.

Morawska Eva, „International Migration: Its Various Mechanisms and Different Theories that Try to Explain It", în *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations*, Malmo Institute for Studies of Migration Diversity and Welfare, Universitatea din Malmo, 2007.

Morgenthau Hans, *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, New York, Ed. McGraw-Hill, 1948.

Muller Martin, „Doing discourse analysis in critical geopolitics", în *L'Espace Politique*, Nr. 12, 2010, disponibil online: https://doi.org/10.4000/espacepolitique.1743.

Mythen Gabe, Walklate Sandra, „Terrorism, risk and international security: The perils of asking „what if?'", în *Security dialogue*, Vol. 39, Nr. 2/3, 2008.

Nesu Nicoleta, „Argumentarea ca „tip de discurs”” , *în DACOROMANIA, seria nouă, V-VI,* 2000-2001.
Neu Carl Richard, Wolf Charles, *The Economic Dimensions of National Security*, Santa Monica, Ed. Rand, 1994.
Onuf Nicholas, *World of our making rules and rule in social theory and international relations,* Columbia, University of South Carolina Press, 1989.
Orban Viktor, „Sole voice of sanity in the EU, Tells the Truth on immigration” în *Breitbart*, 2015.
Organizația Națiunilor Unite, „Convenția privind Statutul Refugiaților*”,* 1951.
Ozcan Sezer „Securitization of energy through the lenses of Copenhagen School”, în *International Relations*, 2013.
Perelman Chaïm, Lucie Olbrechts-Tyteca, *Tratat de argumentare. Noua Retorică*, traducere de Stoica Aurelia, Iași, Ed. Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2012.
Peru Bălan Aurelia, „Populismul: Retorica populistă a puterii de la Chișinău”, în *POLIS Revista de Științe Politice,* Vol. 5, Nr. 4(18), Iaşi, 2017.
Pescaru Cristina, „International migration and european integration – factor of globalization” în *Regionalizare și politici regionale,* Iași, Ed. Lumen, 2014.
Potter Jonathan, Wetherell Margaret, *Discourse and Social Psycholofy,* Londra, Ed. Sage, 2020.
Powell Robert, „Nuclear deterrence theory, nuclear proliferation, and national missile defense”, în *International Security*, 2003.
Ramirez Cristina, Rioux Gail, „Advancing Curricula Development for Homeland Security Education through a Survey of DHS Personnel”, în *Journal of Homeland Security Education*, Vol. 1, Nr. 1, 2012.
Ramirez Milagro, *US Foreign Policy Consequences: The 1947 National Security Act in the Context of Central America*, Los Angeles, University of California, 2020.
Rezoluția 66/290 adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite în 10 septembrie 2012, apud „Human Security: An approach and methodology for business contributions to peace and sustainable development” în *United Nations at LSE*, accesat în 20.03.2023, valabil online: https://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/project-docs/un-at-lse/LSE-IDEAS-Human-Security-Background.pdf .
Robinson Paul, Dicționar de securitate internațională, trad. Monica Neamț, Cluj, Napoca: CA Publishing, 2010.
Rodney Johnes, Chik Alice, Hafner Christoph, *Discourse and Digital Practices,* London, Routledge, 2015.
Romm Joseph, *Defining national security: the nonmilitary aspects*, Council on Foreign Relations, 1993.
Roșca Luminița, *La sphère publique, la démocratisation de la vie sociale et politique et les médias en Roumanie*, București, Ed. Tritonic, 2012.
Roșca Luminița*, Mecanisme ale propagandei în discursul de informare. Presa anilor 1985-1995,* Iași, Polirom, 2006.
Ruggie John, *Constructing the World Policy: Essays on International Institutionalization*, London, Routledge, 1998.

Salter Mark, „Securitization and desecuritization: A dramaturgical analysis of the Canadian Air Transport Security Authority”, în *Journal of International relations and development*, Vol.11, 2008.

Sarcinschi Alexandra, „Elemente noi în studiul securității naționale și internaționale”, Ed. Universității Naționale de Apărare București, 2005.

Sarcinschi Alexandra, *Migrație și securitate*, București, Ed. Universității Naționale de Apărare „Carol I”, 2008.

Schreiber Lisa, Hartranft Morgan, „Introduction to public speaking.” în *The Public Speak- ing Project Public Speaking: The Virtual Text*, San Francisco, Ed. Creative Com- mons, 2011.

Smith Anthony, *Nationalism and modernism,* 1st Edition, Routledge, 1998.

Smuts Jan, *Holism and Evolution,* Macmillan, New York, 1926.

Stoica Dan, *Comunicare Publică. Relaţii publice*, Iași, Ed. Universităţii „Alexandru Ioan Cuza”, 2004.

Stoica Ionel, *Tentația migrației. Necesitate și oportunitate într-o lume globalizată,* București, Ed. Militară, 2011.

Stritzel Holger, „Towards a theory of securitization: Copenhagen and beyond”, în *European journal of international relations*, Vol.13, Nr.3, 2007.

Tătaru Georgiana-Florina, „Migration - an Overview on Terminology, Causes and Effects” în *Logos Universality Mentality Education Novelty: Law*, 7(2), 2019.

Tătaru Oana, „Retorica promisiunii în discursul politic actual”, în *Analele Universității „OVIDIUS”- Seria Istorie,* Nr.5, 2008.

Tom Andrews, „What is social contructionism?” , în *Grounded Theory Review: An International Journal* , Vol. 11, Nr. 1, 2012.

Trappers Lomax Hugh, „Discouse Analysis” în Davies Alan, Catherine Elder (Ed.), *Handbook of Applied linguistics*, Oxford, Ed. Blackwell Publishing, 2004.

van Munster Rens, „Logics of Security: The Copenhagen School, Risk Management and the War on Terror” în *Political Science Publications,* Nr. 10, 2005.

Văscan Rareș-Alexandru, „Migrația ca factor al discursului populist în Uniunea Europeană în perioada 2019-2020” în *Anuarul institutului de Istorie „George Barițiu”, Series HISTORICA – Supliment,* Vol.1, Nr. LXI, 2022.

Vignaux G., *L'Argumentation. Essai d'une logique discursive,* Genéve, 1976.

Waever Ole, „Identity, integration and security: Solving the sovereignty puzzle in EU studies”, în *Journal of international affairs*, 1995.

Waever Ole, „Securitization and Desecuritization”, în Ronnie Lipschutz, *On security,* Columbia University Press, 1998.

Waever Ole, „Securitizing sectors? reply to Eriksson”, în *Cooperation and conflict*, Vol. 34, Nr. 3, 1999.

Waever Ole, „What is Security?”, p.108, *apud* Claudia Anamaria Iov, *Rethinking (In)Security in the European Union*, Cambridge Scholars Publishing, 2020.

Waever Ole, Buzan Barry, Kelstrup M., Lemaitre Pierre, *Identity, Migration and The New Security Agenda in Europe,* London, Ed. Pinter, 1993.

Waltz Kenneth, „Anarchic orders and balances of power”, în *Realism Reader*, 2014.

Waltz Kenneth, *Theory of International Politics*, New York, Ed. McGraw-Hill, 1979.

Wendt Alexander, „Anarchy is what states make of it: the social construction of power politics", în *International Organization*, nr. 2, 1992.

Wendt Alexander, „Collective identity formation and the international state*", American Political Science Review*, Vol. 88, Nr.. 2, 1994.

Wendt Alexander, Social Theory of International Relations, Cambridge University Press, 1999.

Wodak Ruth, Meyer Michel, „Critical Discourse Analysis: History, Agenda, Theory and Methodology", în *Methods of Critical Discourse Analysis,* 2008.

Bibliografie online:

Tudorache Carmen, „Evoluția fenomenului migrației în Europa" în *Economia teoretică aplicată,* disponibil online: https://store.ectap.ro/articole/211.pdf.

Koser Khalid, „When is Migration a Security Issue?" în *Brookings*, 2011, disponibil online: https://www.brookings.edu/opinions/when-is-migration-a-security-issue/, accesat în 11. 06. 2023.

Wolfers Arnold, „National Security' as an Ambiguous Symbol." în *Political Science Quarterly*, Vol. 67, nr. 4, 1952, pp. 481–502. Disponibil online: în *JSTOR*, https://doi.org/10.2307/2145138, accesat în 26.03.2023.

Buzan Barry, „Rethinking Security after the Cold War", în *Cooperation and Conflict*, Vol. 32, Nr. 1, 1997, pp. 5–28, disponibil online: *JSTOR*, http://www.jstor.org/stable/45084375. Accesat în 30.03.2023.

Austin John, *How To Do Things With Words,* Oxford, Claredon Press, 1962, pp.12-24, disponibil online: https://pure.mpg.de/rest/items/item_2271128/component/file_2271430/content, accesat în 15.04.23.

Knudsen Olav, „Post-Copenhagen Security Studies: Desecuritizing Securitization", în *Security Dialogue,* Vol. 32, nr. 3, 2001, pp. 355-368, disponibil online: http://www.jstor.org/stable/26298021, accesat în 6.04.23.

Entman Robert, „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm", în *Journal of Communication,* Vol. 43, Nr. 4, pp. 51-58, disponibil online: https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x, accesat în 15.04.23.

International Organisation for Migration, „World Migration Report 2015", disponibil online: https://worldmigrationreport.iom.int/what-we-do/world-migration-report-2015, accesat în 12.06.2023.

International organisation for Migration, „Glossary on Migration", disponibil online: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf, accesat în 12.06.2023.

Internațional Organisation for Migration, „World Migration Report 2018", p. 15, disponibil online: https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbdl486/files/country/docs/china/r5_world_migration_report_2018_en.pdf, accesat în 12.06.2023.

Lee Everett, „A theory of Migration" în *Demography,* Vol.3, Nr. 1, 1996, pp. 47-57, disponibil online: https://www.jstor.org/stable/2060063, accesat în 11.06.2023.

Sawe Benjamin, „Largest ethnic groups of Italy”, 2019, disponibil online: https://www.worldatlas.com/articles/largest-ethnic-groups-of-italy.html#goToCom, accesat în 13.06.2023.

Koroutchev Rossen, „The Syryan Refugee Crisis in Europe” în *Journal of Liberty and International Affairs,* Vol. 1, 2016, p. 26-37, disponibil online: https://www.e-jlia.com/index.php/jlia/article/download/49/40, accesat în 12.06.2023.

Human Rights Watch, „Towards an Effective and Principled EU MIgration Policy”, p. 1, disponibil online: https://www.hrw.org/sites/default/files/supporting_resources/hrw_eu_migration_policy_memo_0.pdf, accesat în 12.06.2023.

Ronald Asmus D., „Europe's Eastern Promise: Rethinking NATO and EU Enlargement” în *Foreign Affairs,* Vol. 87, Nr. 1, pp. 95-106, disponibil online: https://www.jstor.org/stable/20020270, accesat în 17.05.2023.

Koser Khalid, „When is Migration a Security Issue?” în *Brookings*, 2011, disponibil online: https://www.brookings.edu/opinions/when-is-migration-a-security-issue/, accesat în 11. 06. 2023.

Deutsche Welle, „Polish PM touts refugee reticence in Auschwitz speech”, disponibil online: https://amp.dw.com/en/polish-prime-minister-beata-szydlo-uses-auschwitz-speech-to-defend-refugee-reticence/a-39263465, accesat în 28.06.2023.

Portes Alejandro, „Migration and Social Change: Some conceptual Reflections”, în *The Center for Migration and Development,,* Working paper Series, Princeton University, 2008, p. 13, disponibil online: https://cmd.princeton.edu/sites/g/files/toruqf1406/files/working-papers/papers/wp0804.pdf, accesat în 25.05.2022.

Delgado-Wise Raul, James M. Cypher, „The Strategic Role of Mexican Labor under NAFTA: Critical Perspectives on Current Economic Integration”, *Annals of the American Academy of Political and Social Sciences,* Vol. 610,, 2007, pp. 120-142, disponibil online: http://www.jstor.org/stable/25097892, accesat în 28.04.2022.

Bailey Thomas, Roger Waldinger, „Primary, Secondary, and Enclave Labor Markets: A Training System Approach”, *American Sociological Review 56*, 1991, pp. 432-435, disponibil online: https://www.sscnet.ucla.edu/soc/faculty/waldinger/pdf/Primary_A18.pdf, accesat în 19.05.2022.

Haruța Cristina, „Migrația ca fenomen social: perspective și abordări teoretice transdisciplinare”, în *Revista Transilvană de Științe Administrative,* 2(43), Cluj-Napoca, 2018, p. 36, disponibil online: https://rtsa.ro/rtsa/index.php/rtsa/article/viewFile/572/569, accesat în 19.04.2022.

„Difference between constructivism and social constructivism”, disponibil online: https://ro.differencevs.com/6846159-difference-between-constructivism-and-social-constructivism, accesat în 18.04.2022.

Mitcham Carl, Ryder Martin, „Social Constructionism”, în *Encyclopedia of Philosophy*, disponibil online: https://www.encyclopedia.com, accesat în 29.04.2022.

Pouliot Vincent, „The essence of constructivism”, în *Journal of International Relations and Developmen*t, Vol. 7, no. 1, Palgrave Macmillan, 2004, pp. 320-330, disponibil online:

https://commons.wvc.edu/jminharo/pols203/Articles%20to%20Choose%20From/The%20Essence%20of%20Construcvtivism.pdf, accesat în 15.04.2022.

Sandu Antonio, Ponea Simona, „Social Constructionism as a Semiotical Paradigm: An Analytical Approach of Social Creativity", 2010, disponibil online: https://ssrn.com/abstract=1618195, accesat în 20.05.2022.

Angermüller Johhanes, *Diskursanalyse: Strömungen, Tendenzen, Perspektiven*, Hamburg, Ed. Argument, 2001, p. 10, disponibil online: http://www.johannes-angermuller.net/pub/pdf/Angermueller2001DAStroemungen.pdf, accesat în 11.06.2022.

van Dijk Teun, „What is Political Discourse Analysis?", în *Belgian Journal of Linguistics*, Volume 11, Nr. 1, 1997, pp. 41-42, disponibil online: https://e-l.unifi.it/pluginfile.php/909651/mod_resource/content/1/Van%20Dijk%20Waht%20is%20political%20discourse%20analysis.pdf, accesată în 29.11.2022.

van Dijk Teun, „Handbook of Discourse Analysis:Discourse analysis in society", în *Deborah Schiffrin, Deborah Tannen, and Heidi E. Hamilton (Ed.) The Handbook of Discourse Analysis*, Blackwell Publishers, SUA, 2001, p. 356, disponibil online :https://edisciplinas.usp.br/pluginfile.php/4966482/mod_resource/content/1/van%20DIJK%20Critical%20Discourse%20Analysis.pdf, accesat în 17.05.2022.

Cranston Maurice, „Ideology" în *Encyclopedia Britannica*, disponibilă online: https://www.britannica.com/topic/ideology-society, accesată în 14.12.2022.

Dicționare și enciclopedii:

Micul dicționar academic, Ed. A – II – A, Academia Română, Institutul de Lingvistică, Ed. Univers Enciclopedic, 2010, disponibil online: https://dexonline.ro/definitie/securitate/definitii, accesat în data de 10.03.23.

ABC Juridic, „Dreptul Uniunii Europene – Procedura de infringement", disponibil online: http://abcjuridic.ro/procedura-de-infringement/, accesat în 29.06.2023.

Oxford English Dictionary, „Definition of migration", disponibil online: https://www.oed.com/viewdictionaryentry/Entry/118324, accesat în 6.06.2023.

Encyclopedia Britannica, „Truman Doctrine", disponibil online: https://www.britannica.com/event/Truman-Doctrine, accesată în 12.04.23.

ANEXE

Grila de analiză nr. 1: Tipologiile discursurilor utilizate în cadrul analize de discurs.

Nr.	***Titlu/ Data și locul***	***Audiența***	***Diseminarea***	***Actor***	***Tipul de discurs***	***Elementele semantice ale discursului***
d1.	Discursul Președintelui Comisie Europene, Junker, în cadrul European Policy Centre: Thought Leadership Forum, susținut la Bruxelles în 24 octombrie 2019.	Elita europeană și liderii de state.	Media Internațională	Actor oficial al UE	Discurs informativ	**Informații oficiale:** ***1.*** *„Succesul politicii Uniunii în domeniul migrației a constat în consolidarea politicilor și abordarea acesteia din mai multe perspective.”* ***2. „****Uniunea Europeană a oferit în ultimii ani loc sigur de refugiu, pentru mai mulți refugiați,*

						aproximativ 1,6 milioane.” ***3.*** *„Frontierele au devenit mult mai sigure prin implementarea inițiativei - „European Border and Coast Guard”, care prevede introducerea unui număr de 10.000 de ofițeri care să sporească protecția frontierelor, până în 2020.”*
d2.	Discursul Președintei Comisiei Europene, Ursula von der Leyen, în cadrul sesiunii plenare a Parlamentului European, prezentat la Bruxelles, în 16	Elita europeană	Media internațională	Actor oficial al UE	Discurs mixt (discurs informativ și persuasiv)	**Informații oficiale:** ***1.*** *„Se prezintă obiectivele Comisiei Europene pentru următorii ani, în fața Parlamentului European.”* **Argumente care pot produce efecte:** ***2.*** *„ Dacă suntem cu toții dispuși să facem compromisuri putem găsi soluții în*

	septembrie 2020					*vederea gestionării migrației.”* **Argumente care fac trimitere la valori europene:** ***3.*** *„Prin Noul Pact privind migrația vom adopta o abordare axată pe latura umană și impregnată de umanitate.”*
d3.	Discursul Vice-Președintelui Margaritis Schinas, în cadrul Noului Pact al Migrației și Azilului, la Bruxelles în 23 septembrie 2020.	Elita europeană	Media internațională	Actor oficial al UE	Discurs informativ	**Informații oficiale:** ***1.*** *„Prezentarea Noului Pact privind migrația și azilul.”* ***2.*** *„Prezentarea obiectivelor vizate prin implementarea Noului Pact privind migrația și azilul.”*
d4.	Discursul Comisarului Consiliului pentru Drepturile Omului, Dunja	Elita europeană	Media internațională	Actor oficial al UE	Discurs persuasiv.	**Argumente cauză-efect:** ***1.*** *„Masurile adoptate cu scopul de a limita răspândirea Covid-*

	Mijatovic, în cadrul PACE Standing Committee, susținut la Strasbourg, în 13 octomrbie 2020.					*19 au afectat drepturile migranților.”* **2.** *„Migranții aflați în tranzit spre Europa se află într-o situație și mai precară.”* **3.** *„Statele membre au devenit mai reticente în oferirea de ajutor umanitar, prin lipsa de solidaritate.”*
d5.	Discursul Președintei Ursula von der Leyen, în cadrul High Level Conference on migration and asylum in Europe, prezentat la Bruxelles în	Elita europeană	Media internațională.	Actor oficial al UE	Discurs mixt (Discurs informativ și persuasiv)	**Argumente cauză-efect:** **1.** *„Sistemul actual, care cuprinde politicile în materie de migrație, nu mai funcționează.”* **2.** *„Prin Noul Pact privind migrația și azilul oferim un nou început și ne*

	19 noiembrie 2020.					*concentrăm pe o gestionare robustă și echitabilă a frontierelor externe, prin implementarea unor proceduri mai rapide și eficiente.”* **Informații oficiale:** ***3.*** *„Un element fundamental pe care se bazează Noul Pact este vizat de împărțirea echitabilă, între state a responsabilităților și a solidarității.”*
d6.	Discursul Înalt reprezentantului Uniunii pentru Afaceri externe și Politică de Securitate, Josep Borrell, în cadrul unei dezbateri din Parlamentul European,	Elita europeană	Media internațională	Actor oficial al UE	Discurs persuasiv	**Argumente cauză-efect:** ***1.*** *„Migranții și refugiații reprezintă cele mai vulnerabile grupuri din lume.”* ***2.*** *„Scopul Uniunii Europene este de a asigura că migrația acestor grupuri se realizează într-un mod sigur și regulat,*

	susținut la Bruxelles, în 18 mai 2021.					*prin evitarea de pierderi de vieți omenești și prin oferirea de protecție internațională celor eligibili."* ***3.** „Abordarea migrației trebuie să se realizeze prin îmbunătățirea cooperării."*
d7.	Discursul Comisarul pentru Afaceri Interne, al Comisiei Europene, Ylva Johansson, în cadrul European Migration Forum de la Bruxelles, din 27 octombrie 2021.	Elita europeană	Media internațională	Actor oficial UE	Discurs persuasiv	**Argumente cu trimitere la istoria UE:** ***1.** „Migranții fac parte din noi."* ***2.** „Migranții reprezintă acea categorie de lucrători esențiali, în anumite domenii."* ***3.** „Trebuie să consolidăm și să promovăm o narațiune mai*

						pozitivă în ceea ce privește migrația, nu trebuie să ne temem de ei, deoarece societățile noastre în care trăim au nevoie de migranți.”
d8.	Discursul Înalt Reprezentantului Josep Borrell, în cadrul Parlamentului European, intitulat „The situation on the border”, prezentat la Bruxelles în 10 noiembrie 2021	Elita europeană	Media internațională	Actor oficial al UE	Discurs mixt (informativ și persuasiv)	**Argumente cauză-efect:** *1. „Prezentarea situației umanitare de la granița Uniunii Europene cu Belarusul.”* *2. „Această situație migratoare reprezintă o criză umanitară și trebuie tratată ca atare.”*
d9.	Discursul Președintelui României, Klaus Iohannis, susținut în cadrul ceremoniei	Elita națională și publicul național	Media națională	Actor național	Discurs informativ	**Informații oficiale:** ***1.** „Preluam exercitarea Președenției Consiliului European al Uniunii Europene, având principal obiectiv*

	de lansare a Președinției României la Consiliul Uniunii Europene, susținut la București, în 19 ianuarie 2019					*consolidarea unei Europe mai unite și mai puternice."* ***2.*** *„Ne propunem să reușim împreună să consolidăm unitatea și coeziunea, într-un moment important pentru Uniunea Europeană."*
d10.	Discursul prim-ministrului României, Viorica Dăncilă, în cadrul reuniunii plenare a Comitetului Economic și Social European, susținut la Bruxelles în 24 ianuarie 2019.	Elita europeană	Media internațională	Actor național	Discurs informativ	**Informații oficiale:** ***1.*** *„Prezentarea obiectivelor vizate, cu prilejul preluării Președinției Consiliului Uniunii Europene."* **2. „***Urmărim asigurarea gestionării coerente și unitare a fluxului de migranți."* *3. „Gestionarea eficientă a migrației rămâne o*

						preocupare principală pe agenda europeană, ceea ce necesită o promovare a cooperării cu statele de tranzit.”
d1 1.	Discursul Prim Ministrului Viktor Orban „State of the Nation” address, susținut la Budapesta, în 11 februarie 2019.	Elita națională și publicul național	Media națională	Actor național	Discurs seductiv	***Elemente de seducție:*** 1. Utilizarea elementului religios musulman sub forma unei amenințări la identitatea creștină europeană ***Argumente pt. teza pe care și-o susține*** *1. „Planul de acțiune al celor de la Bruxelles este de a transforma întreaga Europă într-un continent al imigranților.”* *2. „Uniunea Europeană dorește să slăbească drepturile statelor*

						membre, în privința controlului frontierelor.” *3. „Migrația stimulează criminalitatea și răspândește terorismul printre state.”* *4. „În țările imigrante, apar populații mixte, creștin-musulmane, în care creștinii devin inferiori ca procent.”*
d12.	Discursul Prim Ministrului viktor Orban, în cadrul campaniei electorale pentru Parlamentul European, susținut la Budapesta în	Elita națională și publicul național	Media internațională	Actor național	Discurs persuasiv	**Argumentare care face trimitere la istoria creștină europeană:** *1. „Prin prisma alegerilor pentru Parlamentul european, noi vom decide dacă Europa va continua să aparțină europenilor sau va fi dată în*

	7 aprilie 2019.					*continuare maselor de oameni din diferite culturi și civilizații.”* *2. „Miza alegerilor este dacă liderii UE vor fi pro-migrație sau anti-migrație.”* *3. „Prin aceste alegeri vom decide dacă ne apărăm cultura noastră creștină europeană sau ne supunem multiculturalismului.”*
d13.	Discursul Prim Ministrului Viktor Orban intitulat: „Political philosophy” susținut la Balvanyos, în 27 iulie 2019.	Elita națională și publicul național	Media națională	Actor național	Discurs seductiv/persusiv	**Elemente seductive: atacuri la adresa UE și a ideologiei liberale** *1.”Liberalii europeni susțin migrația.”* *2. „Statul nu trebuie să fie indiferent de*

						ce fel e oameni se află în interiorul granițelor țării.” *3. „Rețeaua lui George Soroș este cea care organizează migrația.”*
d14.	Discursul Cancelarului Germaniei, Angela Merkel, intitulat „New Year address”, prezentat la Berlin în 31 decembrie 2019	Elita europeană și națională	Media națională	Actor național	Discurs persuasiv	**Argumentare cauză-efect:** 1. *„Cooperarea cu Africa este necesară, deoarece doar când oamenii vor avea șansa de a trăi în pace, migrația se va reduce.”* *2. „Securitatea depinde de modul în care se găsesc soluții politice în zonele afectate de războaie.”*

d1 5.	Discursul Cancelarului Germaniei, Angela Merkel, în cadrul Parlamentului European., susținut la Bruxelles în data de 8 iulie 2019.	Elita europeană	Media internațională	Actor național	Discurs mixt (persuasiv și acțional)	**Argumentare cauză-efect:** *1. „Prezentarea obiectivelor vizate în momentul preluării Președinției Consiliului Uniunii Europene, împreună cu agenda pe care o vizează.”* *2. „Este necesară intensificarea relațiilor externe dintre UE și Africa, în vederea cooperării în domeniul migrației.”* *3. „Avansarea discuțiilor în privința unei politici în materie de migrație și azil, care să gestioneze eficient problema migrației din Europa.”* **Elemente acționale:**

						1. „*Ar trebui să facem tot posibilul pentru a face progrese și în alte trei domenii ale politicii externe*”
d16.	Discursul Prim Ministrului Viktor Orban intitulat: „Political philosophy”, susținut la Balvanyos în 30 septembrie 2020	Elita națională și publicul național	Media națională	Actor național	Discurs seductiv	**Argumentare justificativă:** 1. *„Politicile noastre diferă, față de cele propuse de Bruxelles, în ceea ce privește tema migrației.”* **Atacuri la adresa UE și utilizare repetată a elementului identitar *creștinism:*** *2. „Tabăra democratic-creștină respinge un experiment, de acceptare a imigranților, deoarece cred că riscurile tensiunilor interculturale sunt*

						inacceptabil de mari.”
d17.	Discursul Prim Ministrului Viktor Orban, în cadrul Conferinței: „Free for Thirty Years” prezentat la Budapesta, în 21 iunie 2021.	Elita națională	Media națională	Actor național	Discurs informativ	**Informații oficiale:** *1. „Guvernul Ungariei contribuie cu 7 „teze”, în dezbaterea pentru viitorul Europei.”* *2. „Europa se confruntă cu provocări periculoase precum migrația în masă, boli infecțioase și pandemii.”* *3. „În vederea gestionării acestor probleme este nevoie de restabilirea democrației europene și protejarea identității naționale și constituționale a statelor membre.”*

d18.	Discursul Președintelui Poloniei, Andrzej Duda, în cadrul Adunării Generale ONU, susținut la New York în 20 septembrie 2021.	Elita națională	Media internațională	Actor național	Discurs persuasiv	**Argumente cauză-efect:** *1. „Nu vom ceda în cazul crizei create pe fondul situației din Belarus, deoarece nu există un acord privind tratamentul imigranților ce vin dinspre Belarus.”* *2. „Această situație creată la granițele externe al UE cu Belarus nu reprezintă o criză umanitară ci, mai degrabă, o activitate hibridă.”*
d19.	Discursul Cancelarului Germaniei, Angela Merkel, susținut la Berlin în 2 decembrie 2021.	Elita europeană	Media internațională	Actor național	Discurs informativ	**Informații oficiale:** *1. „Gestionarea crizei din 2015 a subliniat cât de importantă este cooperarea, dincolo de frontierele naționale și cât sunt de esențiale*

						instrumentele multilaterale."

Grila de analiză nr. 2: Analiza temelor și categoriilor de definire a temelor din discursurile liderilor europeni

Nr. disc.	*Temă dominantă*	*Actor*	*Context*	*Categorii care definesc tema*	*Itemi*	*Ideologia transpusă în discurs*
D1	Cooperarea statelor membre în vederea gestionării migrației	Oficial al Uniunii Europene	Migrația reprezintă o provocare, care nu poate fi rezolvată sau gestionată de un singur stat membru	1.Consolidare 2.Gestionare. 3.Colaborare	1.Consolidarea politicilor în domeniul migrației printr-o abordare multidimensională. 2. Gestionarea frontierelor și acordarea de protecție umanitară 3.Colaborarea pe plan internațional cu state care au o importanță strategică, din perspectiva fenomenului migrației, prin crearea de parteneriate.	Centru-dreapta, proeuropeană

D2	Promovarea directivelor Uniunii Europene pentru cooperare	Oficial al Uniunii Europene	Adoptarea noului Pact privind migrația	1.Ajutor umanitar 2.Responsabilitate 3.Intensificarea eforturilor	1. Abordarea politicilor în materie de migrație, axate pe salvarea de vieți omenești 2. Statele trebuie să își asume responsabilitățile care le revin, în procesul de gestionare a migrației. 3.Intensificarea eforturilor în rândul tuturor statelor pentru a gestiona provocarea creată de migrație.	Centru-dreapta proeuropeană

D3	Solidaritate față de statele membre	Oficial al Uniunii Europene	Noul Pact privind Migrația și azilul se bazează pe un mecanism de solidaritate, față de statele membre.	1. Relocare 2. Sprijin financiar 3. Echilibru	1.Relocarea cu scopul de a atenua presiunea dintr-un stat membru care înregistrează un număr mare de refugiați. 2.Acordarea de sponsorizări pentru statele care acceptă returnări. 3. Crearea unui echilibru în rândul statelor care acceptă sau nu impunerea cotelor obligatorii.	Centru-dreapta proeuropeană

D4	Oferirea de protecție umanitară migranților	Oficial al Uniunii Europene	Drepturile migranților sunt afectate de măsurile de prevenție adoptate în contextul pandemiei de Covid-19.	1. Solidaritate 2. Critică atitudinea unor state	1. Migranții aflați în tranzit se află într-o situație mai precară. 2.Statele membre au devenit nesolidare față de migranți, care necesită în contextul pandemiei, o nevoie suplimentară de ajutor umanitar din partea acestora	Centru-stânga proeuropeană

D5	Solidaritate	Oficial al Uniunii Europene	Statele membre aflate la granițele Uniunii Europene, din zona sud-estică sunt depășite de valurile de migrație.	1. Responsabilitate 2. Oferirea de sprijin	1.Împărțirea echitabilă a responsabilităților în ceea ce privește situația de la granițele externe ale Uniunii europene. 2. Toate statele membre trebuie să sprijine statele aflate în situații de presiune, deoarece migrația este o provocare comună și în acest sens fiecare trebuie să facă un compromis în vederea gestionării.	Centru-dreapta proeuropeană

D6	Respectarea drepturilor omului, migranților	Oficial al Uniunii Europene	Migranții și refugiații reprezintă un grup vulnerabil, în contextul migrației lor spre Uniunea europeană	1. Protecție internațională 2.Cooperare internațională	1.Politicile Uniunii Europene privind domeniul migrației se bazează prin oferirea de protecție tuturor migranților. 2. Promovarea și respectarea drepturilor migranților se realizează prin intermediul cooperări internaționale cu diferite organizații internaționale.	Centru-stânga proeuropea nă

D7	Cooperare instituțiilor și statelor membre	Oficial al Uniunii Europene	Gestionarea migrației din Europa, într-un mod pozitiv se realizează prin cooperarea, instituțiilor , statelor membre și partenerilor sociali.	1. Consolidarea politicilor. 2. Protejarea frontierelor	1. Implementarea Noului Pact al Migrației și Azilului ar reprezenta un succes în gestionarea migrației ilegale. 2. Gestionarea migrației neregulamentar e, prin mecanismele statelor membre, duce la descurajarea acesteia și creșterea oportunităților de dezvoltare a căilor legale de intrare În UE.	Centru-dreapta proeuropea nă

D8	Cooperare	Oficial al Uniunii Europene	Gestionarea crizei, generate de migranți, la granițele Uniunii Europene cu Belarus.	1. Gestionare situației 2. Oferirea de ajutor umanitar	1.Cooperarea cu statele de tranzit, în vederea găsirii de soluții care să oprească fluxul de migranți, prezenți la granițele Uniunii Europene. 2. Uniunea Europeană, utilizează toate resursele, cu scopul de a gestiona această situație, care devine treptat, o criză umanitară.	Centru-stânga proeuropeana

D9	Consolidare și susținerea politicilor și acțiunilor derulate de Uniunea Euroepană.	național	Consolidarea politicilor UE este prezentată ca obiectiv principal pentru ca proiectul european să fie mai puternic.	1.Coeziune 2. Unitate	1. Acțiunile statelor membre au nevoie de coeziune pentru a realiza o Europă mai sigură 2. Unitatea europeană trebuie demonstrată în acțiunile Uniunii Europene.	Centru-dreapta, proeuropeană
D10	Cooperarea în vederea promovării politicilor și directivelor europene	național	Statele trebuie să coopereze și să sprijine politicile și inițiative europene pentru a putea răspunde provocărilor.	1. Gestionare coerentă 2.Siguranță	1.Asigurarea unei gestionări coerente și unitare a fluxurilor migratorii. 2. întărirea securității granițelor externe ale Uniunii, cu scopul de a	Centru-stânga proeuropeană

					asigura siguranță cetățenilor.	
D11	Respingerea Cooperării în materie de politici de gestionare a migrației.	național	Impunerea recomandărilor și directivelor de gestionare a fluxurilor de migranți	1. Cooperarea politică la nivelul Uniunii Europene	1. Respingerea birocraților de la Bruxelles, care reprezintă interesele și falselor activiste ale societății civile, care vor să ne spună cum să trăim. Ne pregătim să oprim formarea unei majorități pro-imigrație.	Populism

				2. Sprijinirea migranților 3. Introducerea unor elemente naționaliste cu potențial de a deschide controverse.	2.Migrația stimulează criminalitatea și răspândește boala terorismului printre noi. 3. În țările imigrante, apar populații mixte, creștin-musulmane, cu un procent din ce în ce mai mic de creștini.	
D12.	Respingerea politicilor europene privind migrația	național	Politicile europene în materie de migrație sunt considerate a fi încurajatoare pentru migrație.	1. Supra naționalitatea politicilor imigraționiste	1. Sarcina de a trata migrația trebuie să fie readusă la guvernele naționale. Nici un stat membru nu trebuie să fie obligat să accepte migranți	Populism

					împotriva voinței sale.	
				2. Ajutor umanitar		
				3.Respingerea multiculturalismului	2. Intrarea în Europa să fie blocată persoanelor care nu posedă acte de identitate și documente valabile.	
					3. Prin aceste alegeri vom decide dacă ne apărăm cultura noastră creștină europeană sau ne supunem multiculturalismului.	

D13.	Respingerea politicilor adoptate de Comisia Europeană	național	În ultimii cinci ani, specifici perioadei crizei refugiaților au existat greșeli grave ale Uniunii Europene.	1. Respingerea Supranaționalismul 2. Introducerea unor elemente discursive cu potențial de deschidere a controverse naționaliste	1.Comisia trebuie să se retragă din chestiunea migrației și să redirecționeze către consiliul de miniștri interni – din statele membre, toate responsabilitățile și puterile decizionale. 2. Rețeaua lui George Soros este cea care organizează migrația. 2. Liberalii europeni susțin migrația.	Populism

D14.	Cooperare	național	Cooperare în vederea asigurării securității.	1.Gestionarea migrației	1.Cooperarea cu statele din Africa, pentru asigurarea păcii și siguranței, cu scopul de a scădea migrația.	Centru-dreapta, proeuropeană
D15	Cooperare	Național	Necesitatea cooperării pentru a progresa în domeniile politicii externe.	1.Politică 2.Gestionare migrației	1.Exista un număr mare de persoane strămutate, ceea ce implică o avansare a politicii în materie de migrație și azil. 2. Trebuie să înfruntăm împreună această sarcină umanitară și politică.	Centru-dreapta proeuropeană

D16	Respingerea cooperării politice în materie de migrație	național	Politica Grupului de la Visegrád se concentrează pe îmbunătățirea competitivității.	1. Politică 2. Respinge multiculturalitate Și Introducerea de elemente naționaliste	1. Politica de la Bruxelles dorește să se îndreptă într-o direcție opusă, în comparație cu cea a grupului V4. 2. Respingerea acceptării imigranților, deoarece ar crea tensiuni interculturale, într-o societate creștină.	Populism
D17	Cooperarea	național	Cooperare în contextul unei perioade de provocări periculoase precum migrația	1. Politică 2.Responsabilitate	1.Restabilirea democrației europene. 2. Crearea unei noi instituții, cu implicarea statelor membre, pentru protejarea identității	Populism

					naționale, față de provocări.	
D18	Respingerea solidarității	național	Izbucnirii crizei umanitare de la granița cu Belarus	1. Refuzul de a participa la implementarea acestor acțiuni.	1.În această criză nu vom ceda pentru că din partea noastră nu există niciun acord privind tratamentul instrumental al migranților. 1.Această situație creată la granițele externe al UE cu Belarus nu reprezintă o criză umanitară ci, mai degrabă,	Naționalis m

					o activitate hibridă.	
D19.	Cooperare între statele membre	național	Evenimentele cu care se confruntă UE au evidențiat nevoia de cooperare.	1. Necesitatea implementării politicilor la nivelul statelor membre 2. Multilaterală	1. Criza Refugiaților a evidenția dependența de cooperare dincolo de frontierele naționale 2. Importanța instrumentelor multilaterale cu scopul de a gestiona provocările generate de migrație și refugiați.	Centru-dreapta proeuropeană

Rareș-Alexandru Văscan, doctor în Relații Internaționale și Studii Europene și cadru didactic asociat în cadrul Departamentului de Studii Internaționale și Istorie Contemporană al Universității Babeș-Bolyai, predă seminare pentru cursurile: Securitate europeană și problemele minorităților și Introducere în științe politice. Privit dintr-o perspectivă științifică, a publicat articole în publicațiile Departamentul de Studii Internaționale și Istorie Contemporană (Hello World 2023); în Romanian Journal of Political Science, în seria Historica (2022) și în volumele Migration Dynamics and New Trends in European (in)Security: Crises, Challenges and Opportunities (2022) și Migration Dynamics and New Trends in European (in)Security: Old Challenges in a Changing World (2023). Principalele domenii de interes pe care le cercetează și abordează în articole și lucrări sunt migrația din Uniunea Europeană, problema refugiaților din spațiul european, politicile de securitate și securitizarea migrației.

ISBN: 978-606-37-2200-4